

ASSAM
Adaleti Savunanlar
Stratejik Arastirmalar Merkezi

ÇÖZÜM SÜRECİNİN ULAŞTIĞI AŞAMADA

ASDER – ASSAM

RAPORU

2015

ASSAM
Adaleti Savunalar
Stratejik Araştırmalar Merkezi
www.assam.org.tr

ÇÖZÜM SÜRECİNİN ULAŞTIĞI AŞAMADA

ASDER – ASSAM RAPORU

2015

Yakuplu Mahallesi Hürriyet Bulvarı No:155 Newport Sitesi 1nci Blok Kat:7
Daire:55 Beylikdüzü İstanbul
Tel:0 212 855 19 75 eposta: info@assam.org.tr
www.assam.org.tr

ASSAM
Adaleti Savunanlar
Stratejik Araştırmalar Merkezi
www.assam.org.tr

(BOŞ BIRAKILMIŞTIR)

SUNUM

İslâm Dünyasının en dağınık ve bölünmüş / parçalanmış durumda olduğu bir dönemin içinden geçtiğini söyleyebiliriz. Tarihçiler bu yüzyılı yazarken, İslâm Dünyasında “**İlan Edilmemiş Üçüncü Dünya Savaşının**” hüküm sürdüğünü yazacaklardır. Öyle bir savaş ki, İslâm Devletlerini oluşturan topluluklar, kendi vatanlarında etnik veya mezhepsel farklılıklara göre cephelere ayrılarak, birbirlerini yok etmek için bütün imkânlarını, sağlayabildikleri dış desteklerle birlikte kullanmaktadırlar.

Dünya hâkimiyeti mücadelesi veren emperyalist süper güçler; sağladıkları hâkimiyeti devam ettirmek, enerji kaynaklarının, enerji ulaşım hatlarının, kara, deniz ve hava ulaşım güzergâh ve merkezlerinin etkili bir şekilde kontrolünü devam ettirmek, mevcut askeri üs ve tesislerinin emniyetle devamını sağlamak, sanayi üretimleri için pazar potansiyelinden azami ölçüde yararlanmak, yüksek savunma harcamalarını finanse etmek, egemenlik bölgelerindeki ülkelerin yönetimlerinin kendi kontrolleri dışına çıkmalarını engellemek maksatlarıyla; İslâm Ülkelerinin etnik ve mezhepsel farklılıklarını olabildiğince tahrik ederek, bölünmelerin ve farklılıkların ihtilaf haline dönüşmesini sağlayacak şekilde, ekonomik, teknolojik, siyasi, askeri, iletişim ve bilişim gücünü kullanarak, İslâm Ülkelerinin kendilerinden olan unsurlarını azami ölçüde ve kısırtıcı şekilde destekleyerek çatışmalarını sağlamak, çatışma ortamının oluşması için provokasyonlar düzenlemek suretiyle, İslâm dünyasına karşı **ilan edilmemiş, gizli, sinsî, kirli ve asimetrik** yöntemlerin uygulandığı bir savaş uygulamaktadır. Buna “**ilan edilmemiş kirli üçüncü dünya savaşı**” diyebiliriz.

Ehli Sünnet itikadına sahip Müslümanlarca radikal görüşe sahip olarak değerlendirilen liderlerin yönetimindeki Irak Şam İslâm Devleti “İŞİD”/ “DEAŞ” Örgütü, Suriye ve Irak’ta mevcut olan kargaşa, kan ve vahşete, Haziran 2014 başından itibaren yeni bir boyut katmıştır. Suriye’de rejim kuvvetlerinden ziyade rejim muhaliflerine; Irak’ta ise başlangıçtaki göstermelik merkezi devlete yönelik saldırısından sonra Kürt, Türkmen ve Yezidilere yönelmiştir. Akıl almaz bu zulüm ve anarşi Irak, Libya, Yemen ve Mısır’da da yıllardır hüküm sürmektedir. İslâm Dünyası kanayan yaralarını saramamakta, yaranın her geçen gün derinleşmesi için açık- kapalı teşviklerin sahibi ülkelere çözüm için bel bağlamaktadır.

İslâm Coğrafyasındaki konumu ve Müslüman Milletler nezdindeki saygın yeri nedeni ile Türkiye’nin yaşadığı iç sorunlarında da, küresel güçlerin parmağının olmaması mümkün değildir. İslâm Dünyasının özlenen huzur ve barışa kavuşabilmesi, birlik ve bütünlüğünü perçinlemiş, iç barışı tesis etmiş, temel insan hak ve özgürlüklerinin kullanılmasını hukuk temeline oturtmuş, refah düzeyini yakalamış, teknolojik üretimde rekabet edebilme seviyesine ulaşmış bir Türkiye’nin varlığı ile mümkündür.

ASSAM
Adaleti Savunanlar
Stratejik Araştırmalar Merkezi
www.assam.org.tr

Ülkemizin özlenen seviyeye ulaşmasını geciktiren, dış güçler tarafından da olabildiğine kaşınan, tarihi derinliğe de sahip olan iki ana hassasiyeti bulunmaktadır. Birincisi, Ülkemizin asli unsurları olan Türk ve Kürt toplumlarını etnik çatışmaya götüren ırkçı söylem, eylem ve uygulamalar; ikincisi de yine ülkemizin ana inanç gruplarını oluşturan sünni ve alevi mezheplerine mensup vatandaşlarımızın her alandaki hâkimiyet elde etme mücadelesidir. Ülke kaynaklarının heba olmasına da sebep olan bu iki hassasiyetin makul gayretlerle çözümlenmesine, resmi-gayri resmi organların, devlet ve sivil toplum kuruluşlarının var gücü ile katkı sağlaması gerekmektedir.

Ülkemizde ve dünyada adaletin hâkim olması misyonu ile yola çıkmış olan “**Adaleti Savunanlar Derneği**” (ASDER) ile İslâm Dünyasının bir irade altında toplanması için gerekli müesseseler ve bu müesseselerin oluşması için uygun mevzuatın araştırılması hedefine odaklanmış fikri araştırmalar yapmak amacıyla kurulmuş bulunan “**Adaleti Savunanlar Stratejik Araştırmalar Merkezi**” (ASSAM), Ülkemize ve komşu bulunduğumuz coğrafyaya **barış, kardeşlik, birlik, refah, huzur ve adalet** getireceğine inandığı “**Çözüm sürecini**” gönülden desteklemektedir.

ASSAM’ın tabanını oluşturan ASDER, 08 Mart 2009 tarihinde “**Tarihten Bugüne Kürt Meselesi ve Çözüm Önerileri Paneli**”ni icra ederek, meseleyi ve çözüm önerilerini kamuoyu ile paylaşmıştır. Panelistlerin bildirimlerini ve çözüm önerilerini içeren ve kamuoyu ile paylaşılan belge, bu rapora EK-E olarak sunulmuştur.

Yine ASDER ve ASSAM yönetimleri, hükümetin başlattığı çözüm sürecine paralel olarak bünyesinden oluşturduğu, duyarlı ve ehil heyeti ile 24-26 Nisan 2013 tarihlerinde Diyarbakır-Batman ve Mardin İllerimizdeki sivil toplum kuruluşları, kanaat önderleri, Sendika ve baro temsilcileri ve bölge halkının önde gelenleri ile yaptıkları ziyaret ve toplantılar ile yerinde yaptığı tespitleri kamuoyu ile paylaşılan “**ASDER Barış Süreci Raporu**” adıyla bir broşür şeklinde EK-D olarak sunulmuştur.

Özlenen sağlıklı ortama, ileri demokrasilerde uygulanan standartların ülkemizde de hâkim olması ile ulaşılabilmesine olan inancımız, sivil toplum olarak bizi, “**Çözüm Sürecine**” daha aktif destek vermemiz gerektiği sonucuna götürmüştür.

Bu vecibeyle ve Sürecin başlamasından itibaren geçen iki yıl, Kobani bahane edilerek ortaya konulan kanlı 6-7 Ekim 2014 olayları, yaklaşan milletvekili genel seçimleri ve Nevruzunda içinde barındıran Mart 2015 ayı ile ilgili tarafların beklentileri, ASDER ve ASSAM organlarına mensup on üyemizden oluşturulan üç ayrı ekip ile teröre karşı güvenlik sorunu yaşayan Hakkâri, Van, Şırnak, Mardin, Batman, Şanlıurfa ve Diyarbakır İllerimize, Resmi Kurumlar, Sivil Toplum Kuruluşları, Üniversiteler, Kanaat Önderleri, Siyasi Parti Teşkilâtları, Ticaret ve Sanayi Odaları, Belediyeler, Barolar, Esnaf ve bölge sakinleri ile temas ve istişarelerde bulunmak ve

ASSAM
Adaleti Savunanlar
Stratejik Araştırmalar Merkezi
www.assam.org.tr

tespitlerini Devletimizin üst kademesi ve kamuoyu ile paylaşmak üzere, ziyaretler planlamıştır.

09 -22 Aralık 2014 tarihleri arasında, dört üyemizden oluşan birinci heyetimiz tarafından Şırnak-Mardin, üç üyemizden oluşan ikinci heyetimiz tarafından Batman-Diyarbakır-Şanlıurfa ve üç üyemizden oluşan üçüncü heyetimiz tarafından da Hakkâri ve Van illerimize ziyaretler icra edilmiş; bölgeye gitmeden önce alınan randevularla bire-bir veya heyetler halinde görüşmeler yapılmış, yapılan tespitler üç heyet tarafından önce kendi bölgeleri ile ilgili (EK-A, EK-B, EK-C), müteakiben de üç heyetin ortak iştiraki ile **“Çözüm Sürecinin Ulaştığı Aşamada ASDER - ASSAM Raporu”** adı altında birleştirilmiştir.

Tamamı **80 sayfa**yı bulan raporda görüleceği üzere yedi il ve beş ilçe ziyaret edilmiş ve her kesimden insan ile önceden belirlenmiş hususlarda görüşmeler yapılmıştır.

ASDER ve ASSAM mensupları bu ziyaretler sonucunda çözüm süreci ile ilgili berrak ve açık bilgi ve kanaatlere sahip olmuştur. Raporun önemli bölümlerinin başlangıçta ifade edilmesinde fayda mülahaza edilmiştir.

Memnuniyet verici olan bir hususu baştan söylemek istiyorum. En aşırıdan en ılımlıya uzanan geniş yelpazede yer alan bölge halkının/Kürtlerin tamamına yakını çözüm sürecinin başarıya ulaşmasını ve üniter yapı içinde kalmayı istemektedir.

Üzülerek tespit ettiğimiz husus da, silahlı eylemleri desteklemeyen geniş kesimler, Çözüm Sürecinin başlamasından önce ve özellikle olağanüstü hal dönemlerinde Devletin baskısı altında iken, süreç ile birlikte Devlet güçlerinin boş bıraktığı alanlarda süratle devlete paralel teşkilatlanan örgütün acımasız baskısı altında kalmıştır.

Bölgedeki tespitler içinde;

Ana dilde eğitim isteği, Kürt kimliğinin tanınması talebi, yüksek işsizlik oranı (%20), mensup oldukları farklı mezhebin dikkate alınmaması, devlet mahkemelerinde adli işlemlerin uzun zamanlarda sonuçlanamaması, kişilere ait en basit sorunların bile örgüt mahkemelerinde çözülüyor olması, örgütün vergi daireleri ve güvenlik komiteleri kurmuş olması, temel hakların kullanılamaması, silahlı örgüt karşısında can ve mal emniyetinin olmaması, 20 günlük silahlı eğitimden geçirilen gençlerin devlet kadrosunda görev verileceği vaadi ile paralel örgüt içine çekilmesi, mülki idare, asker, polis, öğretmen, din görevlisi ve kamu görevlilerinden tecrübesiz, bölge insanının değerlerine yabancı, liyakatsiz, halkın lisanı ile iletişim kuramayan kişilerin bölgede görevlendirilmesi, Şafi Mezhebi fıkına ve Kürtçe lisanına hâkim olmayan din görevlilerinin bölgede görev alması, bölgenin ayakta durmasında orta direk görevi yapan medreselerin devlet tarafından desteklenmemesi, Devlet tarafından muhatap olarak sadece BDP/PKK nın alınması gibi sorunlar, uzun olmayan bir zaman diliminde ve SÜREÇ kapsamında çözümlenmesi gereken önemli meseleler olarak ortaya çıkmıştır.

ASDER-ASSAM Raporu tespitlerle birlikte, çözüme dönük kanaat ve önerileri de bünyesinde barındırmaktadır. Köklü değişiklik gerektiren öneriler, Müteakip yasama döneminde uygulanabilecekler ve Hemen uygulanabilecekler olmak üzere İki başlık altında ifade etmek mümkün ve uygun bulunmuştur.

EN GEÇ MÜTEAKİP YASAMA DÖNEMİNDE ÇÖZÜMLENMESİ GEREKEN ÖNEMLİ MESELELER:

Kürt Kimliği Tanınmalıdır:

Türk ırkına mensup olmayan vatandaşlarımızda ve Kürtlerde Devlete karşı aidiyet duygusunun oluşması ve gelişmesi için 1982 Anayasasının 66. maddesinde geçen **“Türkiye Cumhuriyeti’ne vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkese, din ve ırk farkı gözetilmeden Türk denir.”** hükmü yerine **“Vatandaşlık temel bir haktır. Kanunun öngördüğü esaslara uygun olarak bu statüyü kazanan herkes Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşıdır.”** ifadesine benzer bir hükmün yer alması daha kapsayıcı ve birleştirici olacaktır.

Bunun yanında, **“Dış Kürtler ve Müslüman Topluluklar”**da, **“Dış Türkler ve Akraba Toplulukları”** gibi Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarafından koruma kapsamına alınmalı, bu husus dış politika uygulamalarına prensip olarak kaydedilmeli ve sahip çıkılmalıdır.

Ana Dilde Eğitim Hakkı Verilmelidir:

Dil, millet olmanın birleştirici değerlerinden biri olmakla beraber farklı etnik gruplara da devletin eşit hak sahibi vatandaşları olabilmeleri için, kültürünü ve dilini kullanıp yaşatma imkânı sağlanmalıdır.

Devletin kurumlarında ve uluslararası ilişkilerde resmi dil Türkçe olmalı, ancak Kürtlerin ve diğer etnik grupların kendi dillerini konuşma, geliştirme ve kendi dilinde eğitim yapma özgürlüğü ve imkânı, anayasa ile koruma altına alınmalıdır.

Kürtçe dilinin geliştirilmesi devletin kültür programlarında yer almalıdır.

Devletin resmi okullarında, isteyen Kürt Vatandaşlarımıza kendi dilinde eğitim hakkı sağlanmalı, ikinci dil olarak da Türkçe öğretilmelidir.

Türkçe eğitim yapan Devlet okullarında da ikinci dil olarak Kürtçe dili tedrisata dâhil edilmelidir.

Bölge Valilikleri İhdas Edilmelidir:

Türkiye Cumhuriyeti’nin taşra teşkilâtı ve Devletin yönetim şekli yeniden düzenlenmelidir. Bu sistem hem Kürtlerin ve diğer etnik grupların özerklik isteklerini karşılayacak, hem de Devlete bağlılık ve aidiyet duygusunu arttıracak şekilde oluşturulmalıdır.

Her Bakanlık kendine bağlı en fazla altı-on birimi layıkıyla sevk ve idare edebilir. 81 Vilayet merkezden dirayetle yönetilemez. Merkezi idarenin hem ülkemizin diğer milletler nezdindeki menfaatlerini bihakkın koruyabilmesi, hem de mahalli ihtiyaçların daha yakın tespit ve karşılanabilmesi için coğrafi, ekonomik, sosyal ve etnik şartlar göz önünde bulundurularak bölge valilikleri ihdas edilmelidir.

Bölge valileri merkezden atanmalı, adalet, iç güvenlik, savunma ve dış işleri merkezden, devletin diğer faaliyet alanları bölge valileri tarafından mahallinden yönetilmelidir.

Cumhurbaşkanlığı Forsuna Bir Yıldız Daha Eklenmelidir:

Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Türklerden sonraki en büyük ve aslî etnik grubu Kürtlerdir. Cumhurbaşkanlığı forsun da tarihte kurulmuş 16 Türk devletinin simgesi bulunmaktadır. **Eyyübî Hanedanlığı Devleti**, Kürtler kadar Sünni Müslümanların da iftiharla ve hayırla yâd ettikleri bir devlettir. **Eyyübî Hanedanlığı Devletinin simgesinin, 16 Türk devletinin simgeleri ile birlikte Cumhurbaşkanlığı forsun a 17. Yıldız olarak dâhil edilmesi**, Kürtlerin Türkiye Cumhuriyeti devletine karşı aidiyet duygusunu arttıracak gibi, bu vatandaşlarımızın dışarıdan tahrik edilmelerinin de önüne geçecektir. Cumhurbaşkanlığı forsun a da çok yakışacaktır.

HEMEN UYGULAMAYA KONULMASI GEREKEN ÖNEMLİ MESELELER:

Kamu Güvenliği Sağlanmalıdır:

Hakkâri ve Şırnak başta olmak üzere Devlete paralel yapı oluşturan KCK'nın etkin olduğu il ve ilçelerdeki emniyet güçleri nitelik ve nicelik olarak takviye edilmelidir.

Paralel yargıya fırsat vermeyecek şekilde adli sistem genişletilmelidir.

Örgüt elemanlarının dağdan indirilmesi için af müessesesi işletilecek ise (ki buna ihtiyaç vardır.) bu husus önceden deklare edilmeli, ancak her ne şekilde olursa olsun eline silah almış, silahlı eğitim yapmış örgüt elemanı ve yandaşına, meşru düzenin emniyet, güvenlik, asker ve bürokrat kadrolarında görev verilmeyeceği belirtilmelidir. Ayrıca PKK ve KCK'nın örgüt kadrolarında görev yapanlarının, meşru zeminde oluşacak siyasi parti ve oluşumlarda görev alamayacağı da belirtilmelidir. Bu gruptan olan militanlar ancak devlet tarafından teşvik kapsamına alınacak ekonomik oluşumlarda çalışmaları için imkân sağlanmalıdır. Sürecin sonunda işe alma vaatlerinde bulunarak, bölgedeki gayri meşru ve devlete karşı paralel yapılanmalar içine masum insanların çekilmesi önlenmelidir.

Bakanlar Kurulu Toplantıları, Uygun Periyotlarla, Hassas İllerde yapılmalıdır:

Takip ve kontrol önemli bir yönetim prensibidir. Etnik bölünme için tahrik edilen hassas illerimizdeki sorunlar, yatırımlar, projeler, asayiş ve güvenlik durumları, ilgili ve yetkililerin mahallinde karargâh kurarak etkili bir şekilde yönetilebilir. Sıklet merkezi, kritik yer ve zamanda gücün tamamına yakın kısmının toplanmasıdır.

ASSAM
Adaleti Savunalar
Stratejik Araştırmalar Merkezi
www.assam.org.tr

Bakanlarımızın hassas illerimizle ilgili meseleleri (*Enerji bakanımız Sn. Taner Yıldız'ın karargâhını maden kazılarının olduğu Soma ve Ermenek'te kurduğu gibi*) mahallinde bulunarak çözme yöntemini uygulamalı, Bakanlar Kurulumuz toplantılarını, periyodik olarak hassas illerde yapmalıdır.

Devletin imkânlarını da birlikte götürmelidirler.

Muhatap Olarak Sadece BDP/PKK Alınması yeterli Değildir:

Sürecin başarısı, yapılan ve yapılabileceklerin halka anlatılması, çözüm sürecine halkın katılımının sağlanması ve Devlet tarafından sağlanan kazanımların terör örgütünün dağ ve şehir kadroları tarafından üstlenilerek, halkın baskı altına alınmasının önlenmesi için sivil toplum kuruluşları, meslek kuruluşları ve kanaat önderleri de Devlet tarafından Çözüm Sürecinde muhatap olarak alınmalıdır.

Bölge İnsanının Değerlerini Özümsemiş Kamu Görevlileri Yetiştirilmelidir:

Dinî ve kültürel olarak bölge insanı ile uyum içinde olabilecek, liyakatini diğer bölgelerde kanıtlamış ve yükselme sırasında olan, Kürt dili ve kültürü ile ilgili kurslardan geçirilmiş, örf, adet ve geleneklere vakıf, Devletimizin geleceğinin Türk-Kürt kaynaşması ve eşit vatandaşlık haklarının yasal olarak tanınması ile mümkün olabileceği şuuruyla sahip vali, kaymakam, hâkim, savcı, subay, astsubay, emniyet görevlisi, öğretmen, müftü, imam ve kamu görevlileri özenle seçilerek atamaları yapılmalıdır.

Eğitim Seferberliği Yapılmalıdır:

Bazı il ve ilçelerde ilk ve orta eğitime devam eden öğrenci miktarı okul mevcutlarının %50'sinin altına düşmüştür. Öğretmen kadrolarının %25'e yakını örgüte hizmeti öne çıkaran ve asli görevi öğretmenlik olmayan meslek gruplarından ücreti karşılığı istihdam edilmekte, atanmış olanların tamamına yakını da stajyer öğretmenler teşkil etmektedir. Paralel cemaat yandaşları da düşünüldüğünde eğitim çağındaki neslin ehil ellerde olmadığı söylenebilir.

Yeterli güvenlik önlemleri alınarak ve maddi-manevi ilave teşvikler sağlanarak idealist öğretmenlerle eğitim kurumlarının noksanları giderilmelidir.

Özendirici etkinliklerle bölgeye has eğitim tedrisatı geliştirilmelidir. Kürt dili, tarihi ve kültürü ders konusu olarak müfredata sokulmalıdır.

Ayrıca, yüksek tahsil yapamayacakların ziyan olmaması için mesleki eğitime ve teröre bulaşmayı da önleyecek şekilde dini eğitime ağırlık verilmelidir.

Yüksek öğretim giriş sınavlarında uygun oranda mahrumiyet katsayısı uygulanmalıdır.

Ekonomik İmkânlar Arttırılmalıdır:

Hayvancılık, su ürünleri, yer altı madenleri ve istihdam imkânı veren küçük ölçekli sanayi yatırımları teşvik edilerek, talep olmayan bölgelerde devlet eliyle kurulup işletilerek, mayınlı alanlar tarıma açılarak ve sınır ticareti serbest bırakılarak, işsizlik

ASSAM
Adaleti Savunalar
Stratejik Araştırmalar Merkezi
www.assam.org.tr

oranı en fazla %5'lere düşürülmeli ve bölge insanının geçim derdinden dolayı batıya göç etmesi ve terör örgütlerine kaynak olması engellenmelidir.

Meselenin Önemi Ülkemizin Batısı Tarafından da Benimsenmelidir:

Üniversitelerimiz, eğitim kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, meslek kuruluşları, mülki ve mahalli idare birimleri, cemaatler, kanaat önderleri, fikir kulüpleri, sanat dünyamız, basın ve yayın kuruluşlarımız, genel seferberlik ilan ederek, yapacakları seminer, panel, sempozyum, toplantı ve gösteri gibi açık/kapalı alan faaliyetleri ile hükümetimizin doğru yoldaki girişimini desteklemelidir.

Telaffuzu bile zor olan bu faaliyetlerin uygulanması çok daha zordur. Başarı, hakkaniyet, basiret, cesaret, metanet, sabır ve beceri ile mümkündür.

Ancak sorunu çözen yöneticiler adil idareciler safına dâhil, bizim dualarımız ve fiili gayretlerimiz de onlarla birlikte olacaktır.

Müteakip sayfalarda sunulan, Devletimizin yetkili organları ile ve kamuoyumuz ile paylaşılan **“Çözüm Sürecinin Ulaştığı Aşamada ASDER – ASSAM Raporu”**nun hayırlı hizmetlere vesile olmasını dileriz.

Adnan TANRIVERDİ
Emekli General
ASSAM Ynt. Krl. Bşk.
ASDER Onursal Başkanı

ASSAM
Adaleti Savunanlar
Stratejik Araştırmalar Merkezi
www.assam.org.tr

(BOŞ BIRAKILMIŞTIR)

İÇİNDEKİLER

SUNUM	iii
İÇİNDEKİLER	xi
DÜZELTME CETVELİ	xiii
GİRİŞ	xiv
BİRİNCİ BÖLÜM	1
1. BÖLGENİN HALİ HAZIR TOPLUMSAL YAPISI - GRUPLAR	1
1.1. SOSYAL, SİYASAL, DİNİ VE ETNİK GRUPLAR	1
1.1.1. Birinci Grup Kürtler	1
1.1.2. İkinci Grup Kürtler	1
1.1.3. Üçüncü Grup Kürtler	1
1.1.4. Dördüncü Grup Kürtler	2
İKİNCİ BÖLÜM	3
2. ZİYARET HEYETİNİN TESPİTLERİ - TALEPLER	3
2.1. GRUPLARIN FARKLI KONULARDAKİ ORTAK TALEPLERİ	3
2.1.1. Eğitim	3
2.1.2. Ekonomi	3
2.1.3. Demokrasi	4
2.1.4. Temel Hak ve Özgürlükler	5
2.1.5. Sosyal ve Siyasi Yapı	5
2.1.6. Dini Değerler	6
2.1.7. Devlet Politikası “Kamu Yönetimi”	7
2.1.8. Yerel Yönetim	8
2.1.9. Örgüt Yapılanması	8
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	10
3. SONUÇ VE TEKLİFLER	10
3.1. SONUÇ	10
3.2. ÇÖZÜM SÜRECİNİN SELAMETLE SONUCA ULAŞTIRILMASI İÇİN	
TEKLİFLER	11
3.2.1. Kürt Kimliğinin Tanınması	11
3.2.2. Ana Dilde Eğitim Hakkı	11
3.2.3. Bölge Valilikleri İhdas Edilmelidir	12
3.2.4. Bakanlar Kurulu Toplantılarının bölgede yapılması	12

ASSAM
Adaleti Savunalar
Stratejik Araştırmalar Merkezi
www.assam.org.tr

3.2.5.	Cumhurbaşkanlığı Forsuna Bir Yıldız Daha Eklenmelidir.....	12
3.2.6.	Güvenlik & Bölgede Genel ve Muhtemel Bir İsyanın Önlenmesi.....	12
3.2.7.	Öğretmen Kadroları.....	13
3.2.8.	İrkçilik Söylemi veya İrkçılığı İma Eden Söylemden Uzaklaşılması Gereği	13
3.2.9.	Tekke ve Zaviyeler Kanununda Değişiklik Yapılması Gereği	13
3.2.10.	Sanayi Yatırımları ve İşsizliğin Önlenmesi.....	13
3.2.11.	Devlet Otoritesinin Süratle Yeniden Tesis Edilmesi	14
3.2.12.	Tarım ve Hayvancılık.....	14
3.2.13.	Madencilik.....	14
3.2.14.	Mayınlı Arazilerin Tarıma Kazandırılması	14
3.2.15.	Bölge Halkının Yatırımların Devlet Tarafından Yapıldığı Konusunda Daha İyi Bilgilendirilmesi.....	14
3.2.16.	Çözüm Sürecinde Tüm Toplum Kesimlerinin Muhatap Alınması	14
3.2.17.	Devlet Yargısının İşletilmesi	15
3.2.18.	Kültürel ve Sportif Faaliyetler.....	15
3.2.19.	Diyanet Atamaları	15
3.2.20.	Koruculuk Sisteminin Islah Edilmesi	15
3.2.21.	Bölge Halkının Manevi Değerlerine Uygun Kamu Görevlisi Atanması	15
3.2.22.	“3ncü Göz”	15
3.2.23.	Terörden Zarar Görenlere Psikolojik ve Sosyal Destek Verilmesi....	16
EKLER.....		17
EK-A I’inci Bölge (MARDİN- ŞIRNAK BÖLGESİ) Heyet Raporu.....		19
EK-B II’nci Bölge (D.BAKIR-Ş.URFA-BATMAN) Heyet Raporu		49
EK-C III’üncü Bölge (VAN ve HAKKÂRİ) Heyet Raporu		68
EK-D ASDER BARIŞ SÜRECİ RAPORU (2013).....		2
EK-E TARİHTEN BUGÜNE KÜRT MESELESİ VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ PANELİ.....		2

DÜZELTME CETVELİ

SIRA NO	BÖLÜM	SAYFA NO	PARAGRAF/ MADDE/ FIKRA / BENT	SATIR NO	ESKİ HALİ	YENİ HALİ
1	Sunum	VI	7. paragraf	1. Satır	Eyalet Sistemi Getirilmelidir.	Bölge Valilikleri İhdas Edilmelidir
2	Sunum	VII	1. Paragraf	5. Satır	Eyalet sistemi oluşturulmalıdır	Bölge Valilikleri İhdas Edilmelidir
3	Sunum	VII	2. Paragraf	1. Satır	Eyalet Valileri Seçimle işbaşına getirilmeli	Bölge valileri merkezden atanmalı
4	Sunum	VII	2. Paragraf	2. Satır	eyaletler	Bölge Valilikleri
5	İçindekiler	XI	3.2.3	1. Satır	Eyalet Sistemi Getirilmelidir	Bölge Valilikleri İhdas Edilmelidir
6	İkinci Bölüm	7	2.1.7.1	2. Satır	Eyalet Sistemi	Bölge Valilik Sistemi
7	Üçüncü Bölüm	12	3.2.3	1. Satır	Eyalet Sistemi	Bölge Valilik Sistemi
8	Üçüncü Bölüm	12	3.2.3	9. Satır	Eyalet sistemi	Bölge Valilik Sistemi
9	Üçüncü Bölüm	12	3.2.3./1. Paragraf	9-10. Satır	Eyalet Valileri seçimle işbaşına gelmeli	Bölge Valileri merkezden atanmalı
10	Üçüncü Bölüm	12	3.2.3./1. Paragraf	11. Satır	..eyaletler	Bölge Valilikleri

GİRİŞ

Tarihsel süreçte Yavuz Sultan Selim Han'dan sonra Osmanlının son dönemlerine kadar Türklerle uyum içerisinde yaşayan Kürt Halkı, özellikle Cumhuriyetin ilanından sonra yaşadığı coğrafyada farklı bir kategoriye konulmuş ve 90'lı yıllara gelinceye kadar da sistemli bir asimilasyona tabi tutulmuştur. Gerek sosyo-kültürel olarak ve gerekse millet olarak yok sayılmış; resmi ideoloji ve onu temsil eden bürokrasi tarafından var kabul edilmemişlerdir. Hatta Askeri Tarih ve Stratejik Araştırmalar Etüt Merkezi tarafından çıkarılan *Türk Milli Bütünlüğü İçerisinde Doğu Anadolu* adlı Genelkurmay Başkanlığı yayınında Kürt diye bir milletin olmadığı, Anadolu'ya gelen Türk boylarının karda yürürken ayaklarını bastıkları yerden “Kart Kurt” diye ses çıkması nedeniyle, “Kürt” diye anıldıkları yıllarca anlatılmıştır.

Cumhuriyetin ilanından sonra ülke genelinde, özellikle İslam'ın itibarsızlaştırılması ve yeni nesillere yavaş yavaş unutturulması şeklinde izlenen politikalar gereği; halka uygulanan inançla ilgili baskı, zamanla Kürtler tarafından Türklerin yaptığı ırkçı baskı olarak algılanmıştır. Bunda en büyük etken dışlanan, terk edilen doğu sorunu olmuştur. Batıdan şarka sürülen problemler ve çeşitli suçlara bulaşmış bürokratlar eliyle dayatılan yanlış tavırlar ve her karşıt fikir şarkta Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı bir öfkeye dönüşmüştür. Özellikle darbe dönemlerinde Diyarbakır Cezaevi'nde yaşanan ölümler, işkenceler ve insan onurunu hiçe sayan aşağılamalar en çok zihinlerde yer eden olaylar olarak, bölge halkı arasında anlatılmış ve halen de yazılıp çizilmektedir. Elbette, Türkiye Cumhuriyeti devletine ve onun yetkililerine karşı biriken öfke ve hınç, zamanla eğitimsiz kalan halk içerisinde Marksist bir örgüt olan PKK'nın ortaya çıkması ve terörist faaliyeti için mümbit bir zemin teşkil etmiştir.

Ülkemizin her açıdan kalkınmasını ve gelişmesini engelleyen, son otuz yıldır yaşadığı bu en büyük toplumsal sorunu ortadan kaldırmak üzere, devletimizin büyük özverilerle ve büyük bir riski göze alarak başlattığı ve yaklaşık iki senedir yürütmeye çalıştığı çözüm sürecini başarıyla tamamlamasına katkıda bulunmak maksadı ve düşüncesi ile; biz de ASDER - ASSAM olarak, farklı illeri kapsayacak şekilde teşkil ettiğimiz üç ayrı grup halinde, bölgeye yapılan ziyaretler sonrasında, yerinde yapılan tespitlerle, sessiz çoğunluğu oluşturan bölge halkının talepleri, tarafımızdan yapılan inceleme, değerlendirme ve sürecin başarıya ulaşmasına katkıda bulunacağını umduğumuz önerilerimiz, müteakip bölümlerde yetkililerin ve okuyucunun dikkatine sunulmuştur.

ASSAM
Adaleti Savunanlar
Stratejik Araştırmalar Merkezi
www.assam.org.tr

Bölgede yapılan inceleme ve görüşmelere bağlı olarak aşağıda belirtilen hususlar, bölge halkının düşünce ve görüşlerini kendi ifadeleriyle (ki, bunlar tırnak içinde ifade edilerek) yansıtmaktadır. Yapılan bu tespitler, her üç bölgede de bir birine benzerlik göstermekle beraber; her bölgenin konumuna göre, bazı farklılıkların da ortaya çıktığı görülmektedir. Bu düşünce ve görüşler aşağıda başlıklar halinde ele alınmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. BÖLGENİN HALİ HAZIR TOPLUMSAL YAPISI - GRUPLAR

1.1. SOSYAL, SİYASAL, DİNİ VE ETNİK GRUPLAR

Bölgede nüfusun çoğunluğunu teşkil eden; sosyal açıdan dört farklı Kürt topluluğunun oluştuğu tespit edilmiştir. Tespit edilen bu gruplar ve yapıları kısaca aşağıdaki gibi açıklanabilir.

1.1.1. Birinci Grup Kürtler

Birinci Grup Kürtler; Ehli Sünnet (Sünni) ve ümmet anlayışına, İslami düşünce hassasiyetine sahip olan gruptur. Bunlar, Türklerle Kürtlerin iç içe girdiği, kız alıp verildiği ve etle tırnak gibi birbirinden ayrılmaz bir birliktelik içerisinde olduğunu savunan topluluklardan oluşmaktadır. Bu grup, Türkiye’den ayrılmayı istememekte, silahlı mücadeleyi de asla tasvip etmemektedir. Temel hak ve özgürlükler ile demokratik haklar konusunda diğer üç grupla aynı paralelde düşünmekte ve aynı beklenti içerisinde olduklarını ifade etmektedirler. Bu Grup, problemin “Türklük” ve “Kürtlük” meselesinden ziyade, bölgede emeli olan emperyalist güçlerin araya soktuğu nifak tohumlarının sonucu olarak ortaya çıktığını değerlendirmektedir. Ayrıca, sorunu bir “rejim” sorunu olarak görmektedirler. Ancak burada, inançları nedeniyle rejimin zulmüne; bunun yanı sıra “Kürt” olmaları sebebiyle, ayrıca baskıya maruz kaldıklarını savunmakta; dolayısı ile, Türklere göre daha fazla, yani iki kez zulme maruz kaldıklarını ifade etmektedirler.

1.1.2. İkinci Grup Kürtler

Bunlar da Ehli Sünnet (Sünni) olmakla beraber; Kürtlerin Kur’ana göre Allah’ın her millete tanıdığı yaradılış haklarından mahrum edildiklerini belirtmekte, Kur’ana ve Sünnete uygun temel hak ve özgürlüklerin Kürtlere de tanınması gerektiğini ifade etmektedirler. Bu gibi temel hakların ve özgürlüklerin verilmemesi, üstelik halka baskı yapılması ve demokratikleşmeden uzak bir toplum hayatının yaşanmasının doğal sonucu olarak, silahlı bir eylemin ortaya çıktığını kabul etmektedirler. Bu grup devletin Kürtlerle alakalı meseleleri çözmekte yetersiz kaldığı, uzun süre süruncemede bırakarak mağduriyet oluşturulduğunu düşünmekte, temel özgürlüklerin muhakkak verilerek akan kanın durdurulmasını istemektedir.

1.1.3. Üçüncü Grup Kürtler

Marksist-Leninist bağlamda PKK sempatanları olan kesimi oluşturmaktadırlar. Nispeten azınlıkta kalan bu **silahlı siyasal grup**, her durumda Türklerin Kürtlere baskı ve zulüm yaptıklarını, Kürtlere hayat hakkı tanımadığını düşünmekte ve bu haklarının elde edilebilmesi için **silahlı mücadeleyi tam desteklediklerini** ifade etmektedir. Çözüm sürecinin akamete uğraması veya sonuç alınamaması durumunda, yeniden silahlı savaşa başlayacaklarını ifade etmektedir.

1.1.4. Dördüncü Grup Kürtler

Bunlar, Hür Dava Partisi (HÜDAPAR) taraftarlarından oluşmaktadır. Bu oluşum da siyasi nitelikli olup, başlangıçta silahlı mücadele ile bir sonuç alınamayacağı düşüncesinde iseler de, 1990'lı yıllarda “Hizbullah” ismi altında silahlı faaliyet gösteren ancak daha sonra silahlı mücadeleyi terk eden grubun mensubu veya sempatismanı olarak değerlendirilebilecek düşüncedeki Kürt halkının bir araya gelerek kurduğu bir Kürt Partisidir. Devletle yürütülen çözüm süreci müzakerelerinde, HDP / PKK'nın Kürtlerin yegane temsilcisi olmadığını ve Devlet tarafından çözüm görüşmelerinde PKK ile HDP'nin tek başına muhatap alınmaması gerektiğini düşünen muhafazakar kesimi temsil etmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. ZİYARET HEYETİNİN TESPİTLERİ - TALEPLER

2.1. GRUPLARIN FARKLI KONULARDAKİ ORTAK TALEPLERİ

Yukarıda 1nci Bölümde açıklanan toplumun dört grup kesimi, ORTAK BİR GÖRÜŞ OLARAK, çözüm sürecinin başarıya ulaşmasını ve kalıcı barışın sağlanmasını beklediklerini her ortamda ifade etmektedir. Ancak bölgede yapılan inceleme ve gözlemlerden anlaşıldığı kadarı ile, örgütün şehirde kendine ait alanlar oluşturduğu ve örgütlenmesini tamamladığı düşüncesi, bölge halkında çözümden çözümsüzlüğe doğru, umutsuzluğun doğmasına sebep olmuştur.

2.1.1. Eğitim

2.1.1.1 “Ana dilde eğitim hakkı anayasal bir hak olarak verilmeli ve gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır.”

2.1.1.2 “Ana dilde eğitim imkânı Kürt lehçelerinin tamamına göre, tartışmasız talebimizdir. Anadilde eğitim belki özel okullarda verildi ama bu eğitimin devlet okullarında da verilmesini istiyoruz. Kürt Halkına bu eğitimin verilebilmesi için gerekli alt yapı mevcuttur.”

2.1.1.2.1 Birinci Grup Kürtler’in ayrıca beyan ve talepleri

“Sığınmacıların çocuklarına eğitim verilerek gelecekteki köprü kuşağın hazırlanması sağlansın. İhmal edilen bu hizmet PKK’nın propagandalarıyla menfi yönde hız kazanıyor.”

“Seküler karma eğitime son verilmeli ve temel eğitim mutlaka dine dayandırılmalıdır.”

“PKK okulları gezerek gençlerin okula gitmelerini engellemeye çalışmakta, öğretmenleri tehdit ederek eğitim ve öğretimi sekteye uğratmaya çalışmaktadırlar.”

2.1.2. Ekonomi

2.1.2.1 “Sanayi, ticaret, tarım ve diğer alanlarda bölgeye istihdam imkânı sağlayacak ve süreklilik arz edecek yatırımlar yapılmalıdır. Teşvik yasasında 6 ncı bölge yatırımları çok olumlu sonuçlar doğurmaya başlamıştı. Bu yöndeki çalışmaların desteklenerek sürecin başarıya ulaşmasını önemsiyoruz.”

2.1.2.2 “Bacasız fabrika niteliğindeki Habur Sınır kapısından yapılan ticari mal getirilmesi serbest kalsın. Buradaki halkın asgari geçimi için sınırdan getireceği mallar batıya yavaşan bir gemi yükü kadar bile değerlidir. Habur’dan göz yumuluyor ama polis içeride satış sırasında el koyuyor.”

2.1.2.3 “Şanlıurfa’da araziler mayından temizlenerek tarıma işlenebilir hale getirilmelidir. Ekonomik kaynaklar bölgeye yoğunlaştırılarak aktarılmalıdır.”

2.1.2.4 “GAP projesinin hızla tamamlanarak, huzur ortamında çalışılmasını ve bölgemizden dışarıya mevsimlik işçinin gitmesinin önlenmesini istiyoruz.”

2.1.2.5 “Bölgede özellikle genç nüfus fazlalığı işsizliğin %25’ler seviyesinde olduğunu göstermektedir. Önemli bir potansiyele sahip turizm sektöründeki iş gücü 6-7 Ekim olayları sebebi ile ciddi ölçüde sekteye uğramıştır.”

2.1.2.6 “Bölgede madenler ve yeraltı kaynakları işletilemedi. Çoğu kapandı. Beş bin maden işçisi varken, şimdi 150 işçi ancak var.”

2.1.3. Demokrasi

2.1.3.1 “Kürt kimliği güvence altına alınarak, kanuni bir hak olarak verilmelidir.”

2.1.3.2 “Mevcut Anayasa ile Kürt meselesinde mesafe alınamaz. 1924 yılı anayasasının izleri kaldırılmalıdır. Her kesimi kucaklayan, çağımıza ve bölge yapımıza uygun, bir anayasa oluşturulmalıdır.”

2.1.3.3 “Bölge halkı çözüm sürecinde, devlet tarafından HDP/PKK’nın tek muhatap alınmasından dolayı diğer bütün gurupların bundan rahatsızlıklarını dile getirerek, çözüm sürecine kendilerinin de dahil edilmesi gerektiğini talep etmektedirler.”

2.1.3.4 “Siyasi erkin dili çözüm sürecine zarar vermektedir. [Cumhurbaşkanı’nın o günlerde, başka bir maksatla söylediği “...Kobani, düştü, düşmek üzere..” sözü istismar edilmiştir.] Demokratik beklentilere cevap verecek hassasiyetler dikkate alınmalıdır. Karşıt siyasi söylemler bölge halkını tahrik etmektedir. Bölgede demokratik anlamda siyasi parti çalışmalarına müsaade edilmediği; PKK’nın silah tehdidi ile, diğer Kürtlere ciddi baskı yapıldığı ifade edilmektedir.”

2.1.3.5 “Başbakanlık tarafından tespit edilmiş olan Akiller gibi bir üçüncü göz heyeti oluşturularak süreç gözlemlenmelidir.”

2.1.3.6 “Kan akmaması sürecin başarısıdır. Ne olursa olsun çözüm süreci mutlaka sürdürülmelidir. Çözüm sürecinde karşılıklı niyet okumaların terk edilerek takvime bağlanan taahhütlerin deklare edilmesi gerekir.”

2.1.3.7 “Otorite boşluğundan dolayı halkın devlete güveni zayıflamıştır. Devlete karşı aidiyeti güçlendirecek adımlar atılmalıdır.”

2.1.3.8 “Seçim sistemi demokratik katılımı sağlamıyor. Dar bölge sistemi uygulanmalıdır.”

2.1.3.8.1 Yukarıdakilerden farklı olarak, 1. Grupta yer alan halk ayrıca şu hususları da dile getirmişlerdir:

- “Terörün bitirilmesi adına, Abdullah Öcalan’a gerekirse özgürlük verilsin ve araçlar olmadan halk doğrudan ona ulaşabilsin. Böylece Öcalan’ın adının HDP’nin vekilleri tarafından büyütüldüğü; aracı heyet olmadığında halkı ne kadar ve nasıl temsil ettiğinin görülebilmesine fırsat verilsin.

Aracıların yorumları devreden çıkarılsın. Olağanüstü bir lider olmadığı anlaşılsın.”

- “Halkın tamamına yakını devletten koparılmayı istemiyor.”
- “Müslümanların özgürce seçme hakkını kullanması sağlanmalıdır. Bölgedeki mezhep farklılıklarına devletin saygı duymasını bekliyoruz.”

2.1.4. Temel Hak ve Özgürlükler

2.1.4.1 “Temel haklar Kürt halkına devlet eliyle verilmeli ve bu vurgulanmalıdır. Hatta bir zorunluluk gereği değil mutlak bir hak olarak verildiği beyan edilmelidir. Aksi takdirde silahlı güç PKK, bu hakları kendisi elde ettiğinden bahisle bunu halkın üzerinde bir baskı unsuru olarak kullanmaya devam edecektir.”

2.1.4.2 “Geçmiş dönem acılarıyla ilgili karşılıklı “helalleşme” yapılmalıdır.”

2.1.4.3 “Çözüm sürecinde bilinmeyen noktalar açıklanmalıdır.”

2.1.4.4 “Adaletsizlik, Kürt sorununun özüdür. Çözüm süreci Kürt meselesinin adil bir tutumla halledilmesi şeklinde incelenmelidir.”

2.1.4.4.1 Yukarıdakilerden farklı olarak, 1. Grupta yer alan halk ayrıca şu hususları da dile getirmişlerdir:

- “Örgüt ile Müslüman halkın temsilcileri karşı karşıya getirilmemelidir.
- “STK temsilcileri ve kanaat önderleri dün Kürt oldukları için devlet tarafından, bugün de Müslüman oldukları için örgüt tarafından kendilerinin ve bölgenin baskı altına alındığını, hükümetin kendilerine sahip çıkmadığını dile getiriyor.”

2.1.5. Sosyal ve Siyasi Yapı

“Akil heyet tüm tarafları (farklı Kürt gruplarını) aynı anda görüşmeye çağırdığından, bu ortamda sağlıklı bir görüşme olmamıştır. Taraflar bir arada olduğundan bölge sorunları ile ilgili talepler (bazı endişeler nedeniyle) gerçekçi olarak heyete aktarılamamıştır.”

- 2.1.5.1.1 Yukarıdakilerden farklı olarak, 1. Grupta yer alan halk ayrıca şu hususları da dile getirmişlerdir:
- “Bölge halkının bir kısmına göre mesele Kürt meselesi değil terör meselesidir.”
- “Terörün bitirilmesi ve kardeşlik duygularının tesisi için gerekirse Abdullah Öcalan’a özgürlük verilebilir.”
- “Türkiye’nin Suriyeli mülteciler için gönderdiği yardımların BM’den geldiği ve hatta BM’den gelen yardımların tamamının bölgeye gönderilmediği propagandası PKK tarafından yapılmaktadır.”
- “Bazı yerel yönetim ve STK’lar bölgede bulunan mülteci kamplarında siyasi amaçlar doğrultusunda propaganda, eğitim ve algı oluşturma faaliyetleri

yapmaktadırlar. Bu maksatla bu gibi mülteci kamplarının titizlikle denetlenmesi gerekmektedir.”

- “Kürt halkının kopma derdi yok. PKK ve Devlet baskısı arasında halk eziliyor.”

2.1.6. Dini Değerler

2.1.6.1 “Devlet Kürt halkına dini değerlerini yaşanamaması yönünde baskı yapmıştır. Yapılan bu baskı Kürt halkı üzerinde ciddi bir olumsuzluk, gençlerin de manevi değerlerden yoksun olarak yetişmesi sonucunda, devlete karşı büyük bir nefret oluşmasına sebep olmuştur. Bu nedenle özellikle gençlerin geleceğe dönük olarak milli ve manevi yönden eğitilebilmesi için gerekli şartların hazırlanması gerektiği düşünülmektedir.”

2.1.6.2 “Tekke ve Zaviyelerin kapatılmasını gerektiren inkılâp kanunlarının kaldırılması gerekmektedir.”

2.1.6.3 “Diyanet aracılığı ile yürütülen programların yeterli olmadığı, bu eğitim programlarının ancak bölge gençlerinin %10’a ulaştığını bu nedenle medrese ve dergâh şeklindeki bölgesel dini eğitim kurumlarının faaliyetine devlet tarafından müsaade edilmesi ve desteklenmesi beklenmektedir.”

2.1.6.4 “Marksist söylemde dini-ahlaki değerlerin dejenere edilmekte olduğu bilinciyle, boş zamanı çok olan kadınların ideolojik yönde istismar ediliyor olmasını engelleyebilmek maksadıyla; bayanlara yönelik eğitim projeleri yapılması gerekmektedir.”

2.1.6.5 “Farklı isim ve kuruluşlar şeklinde faaliyet gösteren ancak asıl amaçları misyonerlik olan yabancılara ait STK’lar takip edilmelidir.”

2.1.6.6 “Din adamı yetiştirilmesinde kaliteyi yükseltmek için eğitim üst seviyelere çekilmeli ve cazip hale getirilmelidir.”

2.1.6.7 “Temel dini eğitim üzerinde, İslami ilimleri medrese ve külliye sistemiyle nesillerimize aktarmak istiyoruz. Bölge halkının özellikle belli bir yaş gurubunun Türkçeyi çok az veya hiç bilmemesinden dolayı bölgede görevlendirilecek din görevlilerinin yerel dillere hâkim personelden seçilmesi beklenmektedir.”

2.1.6.8 “Devlet dini konularda, laik sistemin serbest bıraktığı ölçüde yetiştirdiği Diyanet elemanlarını referans alıyor. Dinini geleneksel metotlarla özgürce nesillerine aktarmak isteyen Müslüman halkımız serbest bırakılmalıdır.”

2.1.6.9 “Müslümanlar ’Çözümle ilgili gereken ilgiyi göstermedi. Boşluğu başkaları doldurdu. Bölgede Zerdüştlük dini empoze ediliyor. Hatta öyle bir hale geldik ki, ağır baskı nedeniyle Yüksekova da insanlar annesini, hanımını İslami kıyafetlerle hastaneye götüremiyor.”

2.1.7. Devlet Politikası “Kamu Yönetimi”

2.1.7.1 “Bölge Valilik sistemi getirilsin. Bölge valisini ve kaymakamları kendimiz seçelim. Merkezi hükümete parlamenter gönderelim.”

2.1.7.2 “Federal yönetim bölünmeye götürmez. Dünyada çok örneği olan federal yönetim modellerinden en uygun olan örnek bölgede uygulanabilir.”

2.1.7.3 “Paralel yapıyla mücadele kapsamında görev yerleri değiştirilen personelin bu bölgeye gönderilmesi çözüm sürecini sekteye uğratabilir. Uğrattıyor da zaten.”

2.1.7.4. “Özellikle öğretmenler adeta stajyer olarak buraya gönderilmekte, zorunlu görev süresi dolar dolmaz bölgeden ayrılmaktadırlar. Bu da öğrencilerin iyi öğretmenlerle eğitilmesini engellemektedir. Tecrübeli öğretmenlerin bölgeye gönderilmesi gerekir. Buraya atanan öğretmenlerin uzun süre kalıcı olması için gerekli devlet politikası geliştirilmelidir.”

2.1.7.5 “Adli makamlarda ortaya çıkan boşluk bir an önce kapatılmalı ve bölgede ortaya çıkan uyuşmazlıklar kısa sürede çözülmelidir. Aksi takdirde vatandaş PKK mahkemelerine başvurmakta ve devlet otoritesi giderek iyice zayıflamaktadır.”

2.1.7.6 “HDP ’ye yakın olan kuruluşlar ve siyasi yapılar koruculuk sisteminin bütünüyle iptal edilmesini istemektedir.”

2.1.7.7 “HDP ’ye yakın olan kuruluşlar ve siyasi yapılara göre yeni karakol ve kale kollar inşa edilmemelidir. Bunların inşasının barışı gölgelediği ve silahların susmayacağı endişesini uyandırdığı belirtilmektedir.”

2.1.7.8 “Cezaevlerinin ıslahı projesinde, hasta veya sakat tutukluların af konusu sözde kaldı. Uygulama gerçekleştirilirse süreci olumlu etkileyecektir.”

2.1.7.9 “Çözüm sürecinde izlenen yol ve yapılması gerekenlerin uygulamaya konulmasında yavaş hareket edilmesi, seçim yatırımı gibi görüldüğünden samimiyetsizlik olarak algılanıyor.”

2.1.7.10 “Köylerimize, mahalli bölgelerimize eski (yani Kürtçe) isimlerimiz verilmelidir. Hatta her kesime kendi isimleri iade edilmelidir.”

2.1.7.11 “Bölge milletvekillerinin büyük kısmı bölgeye gelmiyor. Bir bakan ya da devlet yetkilisi geldiğinde koruma ordusu ile gelip koruma ordusu ile dönüyorlar. Halkla iç içe olmuyorlar.

2.1.7 11.1 Yukarıdakilerden farklı olarak, 1. Grupta yer alan halk ayrıca şu hususları da dile getirmişlerdir:

- “Devletin bölge halkına yaptığı baskılar, fişlemeler vs. halkı devletten soğuturken PKK’nın da özellikle Müslüman yani muhafazakâr Kürt halkına yaptığı baskı ve zulüm sonrasında halk iyice arada kalmıştır. Halk ile devlet arasında uçurumlar oluşmuştur. Bu nedenle devlet izleyeceği politikalarla bu yarayı sarmalı ve halkla yakınlaşmalıdır.”
- “Paralel yapı ile HDP işbirliğine dikkat edilsin.”

- “Valiler cesur olmalı ve halka inebilen sevdalı kadrolar seçilerek bölgemize gönderilmelidir.”
- “Uyuşturucu ticareti ve trafiği önlenmelidir.”
- “Olaylara müdahalede devletin otoritesinde zayıflık olmamalıdır. Memurların bile devlete güveni zayıflamıştır.”

2.1.8. Yerel Yönetim

2.1.8.1. “Özerklik olmalıdır. Halk kendi valisini, belediye başkanını, emniyet güçlerini oluşturabilmelidir. Merkezi hükümette milletvekilleri ile temsil edilmelidir.”

2.1.8.2 “Bölge de çıkarılan yer altı kaynaklarından bölgeye daha fazla ödenek ayrılmalı ve yatırımlar artırılmalıdır.”

2.1.8.3 “AB süreci kapsamında bölgesel yönetimler güçlendirilmelidir.”

2.1.8.4 “Dağda eğitim almış olan personel yerel yönetimlerde güvenlik teşkilatında görevlendirilmelidir.”

2.1.8.5 “Bölgede ne olup bittiği konusundaki bilgilerin %95’i yanlış ve objektif gitmiyor. Ankara yanılıyor.”

2.1.8.5.1 Yukarıdakilerden farklı olarak, 1. Grupta yer alan halk ayrıca şu hususları da dile getirmiştir:

- “İktidar yerel seçimlerde adaylarını belirlerken yeterince özen göstermeli ve örgütün adayları karşısında kuvvetli adaylar belirlenerek örgütün güçlenmesi engellenmelidir.”
- “Mahalli hizmetler aksatılmamalıdır. Çünkü bu aksama hükümete mal edilmekte ve örgütün elini güçlendirmektedir. Bu nedenle yerel yönetimlerin istekleri ve projeleri geciktirilmeden yaptırılmalıdır.”
- “Siyasi yelpazede HDP ve Paralel yapı etkisi sürüyor.”
- “Urfa bölgesi için halkın %95’nin özerklik talebi yoktur.”
- “Urfa da Kürt nüfus çoğunlukta olmadığı halde siyasette söz sahibi olmuşlardır. Bu nedenle adaylar iyi belirlenmelidir.”
- “Sağduyulu kadroların önü kesilmesin, politik hesaplara göre değil, gerçekten hizmet edebilecek adaylar seçilsin.”

2.1.9. Örgüt Yapılanması

2.1.9.1 “Örgütün şehirde kendine alan oluşturması ve örgütlenmesini tamamladığı düşüncesinin bölge halkında çözümden çözümsüzlüğe umutsuzluğun oluşmasına sebep olduğu belirtilmiştir.”

2.1.9.2 “Gençler KCK tarafından alınarak 20 şer günlük eğitime tabi tutulmakta, eğitimini tamamlayanlar geri dönerek şehir kadrolaşmasını oluşturmaktadır. Hatta eğitimini tamamlayan bu gruplara törenle diploma dahi verilmiştir.”

2.1.9.3 “Örgütün eğitimini tamamlayan yandaşlarını hücre şeklinde gruplara ayırdığı ve bu hücrelerin birbirleri ile irtibatla olmadığı, muhtemel bir genel isyan öncesinde, belirlenen görev yerlerine giderek çatışmaya girmeyi hedefledikleri düşünülmektedir.”

2.1.9.4 “Şırnak ilinde yapılan görüşmeler sırasında ismen belirlenen bir örgüt sempatisinin Şırnak Valisi olarak atandığı bilgisine ulaşılmıştır.”

2.1.9.5 “Örgütün, çözüm sürecinden dolayı operasyonel göreve çıkmayan güvenlik güçlerinin boşalttığı kırsal alanda yığınak yaptığı, ağır silahlar dahil teşkilatlanmasını tamamladığı ve kırsal alanda kullanılması muhtemel bölgelerin PKK tarafından mayınlanarak güvenli şeritler oluşturulduğu iddia edilmektedir.”

2.1.9.6 “Örgüt özellikle gençlere yönelik olarak faaliyet sürdürmekte ve onları örgüte kazandırmak yolunda çaba sarf etmektedir. Üstelik bu faaliyetlerin okullara yani öğrencilere sıçramış olması aileleri tedirgin etmektedir. Bir evde onlarca kişinin olması gençlerin sokağa rağbet etmesini kolaylaştırmaktadır. Bu durumda da aileler çocuklarına tesir edememektedirler.”

2.1.9.7 “Bölgede özellikle Cizre de gençlerin sokak girişlerinde hendek kazarak güvenlik güçlerinin cadde ve sokaklara girişlerini engelledikleri. Hava karardıktan sonra bölgeye giriş - çıkışlarda kimlik kontrolü yaptıkları ve kendilerini KCK dan da yukarıda farklı bir statüde gördükleri anlatılmıştır.”

2.1.9.8 “Örgütün 6-7 Ekim olaylarında Kobani olayını bahane ederek, bölgede kendi düşüncesinde olmayan Kürtlere saldırarak birçoğunu yaralamış ve bazılarını da öldürmüşlerdir. Kolluk kuvvetlerinin olaylara müdahil olmaması nedeniyle, Örgütün özellikle siyasi rakip olarak gördüğü HÜDAPAR bu saldırılardan fazlası ile nasibini almıştır.”

2.1.9.9 “Örgüt, silah bırakılacak olursa barışın olmayacağına inanıyor. O nedenle silah bırakmaya taraftar değil.”

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. SONUÇ VE TEKLİFLER

3.1. SONUÇ

Yukarıda ortaya konulmaya çalışılan durumlar neticesinde bölge halkının devlete olan güveninin sarsıldığı, can ve mal emniyetinin korunmadığı düşüncesinde olduğu anlaşılmıştır. Örgütün bölgede kendi adliyesini, vergi dairesini ve güvenlik komitesini kurmuş olması, bu düşüncede etkin bir rol oynamıştır. Böyle olmasına rağmen, sistemli bir zulme uğradığını düşünen halkın çoğunluğunun devlete olan inancını yitirmediği görülmüştür.

Bölgede var olan maden ocaklarının kapanmış ya da kapasitesinin düşürülmüş olması, hayvancılığın bitme noktasına gelmiş olması, tarım faaliyetlerinin yapılamaması ve kapanan sanayi tesisleri bölgenin ekonomisini olumsuz yönde etkilemiştir. Bu durum, işsizliğin ve buna bağlı olarak örgüte katılmaların ciddi oranda artmasına sebep olmuştur. Üstelik bölgede sadece kömür değil, petrol ve petrol türevi birçok ürünün yer altı kaynaklarında mevcut olduğuna inanılmaktadır.

Bölgenin gerek eğitim ve gerekse ekonomik alanda geliştirilmesine, ciddi anlamda ihtiyaç duyulmaktadır. Çözüm sürecinin ruhuna aykırı olarak, zaman zaman terör olaylarının yaşanmaya devam etmesinin etkisi ile zayıflamış olan ekonomi iyice durma noktasına gelmiştir. Ekonominin oldukça zayıflamış olması halkı ister istemez, bölgenin tek hakimi rolünü oynayan PKK saflarına itmiş ve itmektedir. Çözüm sürecinin hızlı ve etkin olarak benimsenmesi, bölgede yeniden devlete karşı oluşacak tam güvene ve ekonomik refaha bağlıdır.

Üniversitelerle yapılan görüşmelerde, son yıllarda okullara ilginin arttığı, ancak bunun yeterli olmadığı tespit edilmiştir. Şırnak ili ve civarında okul çağındaki genç ve çocukların ancak %46' sının okula gittiği bunun da %60' nın kız öğrencilerden oluştuğu öğrenilmiştir. Dolayısı ile geride kalan genç erkek nüfusun örgüt propagandasına açık olduğu değerlendirilirse durumun ne kadar vahim ve kritik olduğu anlaşılacaktır.

Son yıllarda geline nokta Kürt halkının maruz kaldığını düşündüğü zulmün sırf Kürt olmalarından kaynaklandığını düşünmesi ülkemiz için bir talihsizliktir. Bugüne kadar rejim sorunu olan baskıcı sistemin, bölge üzerinde etkinlik sağlamak isteyen güçler tarafından ırkçı bir yaklaşımla istismar edilmesi Kürt halkı ile Türkleri, yani aslında devleti karşı karşıya getirmiştir.

Yaklaşık 2 yıldır çözüm sürecinin sağladığı serbest ortamda, dağdan şehre gelen örgütün, şehirde kendine ait bir alan oluşturduğu, örgütlenmesini tamamladığı ve bunda da oldukça başarılı olduğu, tüm kesimlerin ifadeleri ile anlaşılmıştır. Bu

durum bölge halkı başta olmak üzere sivil toplum kuruluşlarını, kanaat önderlerini ve iş adamlarını bir karamsarlığa sevk etmiştir.

Bölge halkı kesinlikle terörden yılmıştır. Yaklaşık iki yıllık çözüm sürecinin olumlu yansımaları halk üzerinde etkisini olumlu yönde göstermiştir. Bölgenin bir an önce adalete, huzura ve barışa çok ihtiyacı vardır. Bu nedenle çözüm sürecinin bir an önce hayata geçirilmesi gerektiği bir gerçektir.

Bölge halkının yüzyıllardır benimsediği ve bugünlerde hemen hemen tamamının kapandığı medreselerin eksikliği bariz olarak hissedilmektedir. Bu medreselerin geçmişten günümüze, bölge halkına manevi yönden oldukça faydalı olduğu bir kez daha anlaşılmıştır.

Bölgenin dindar kimliği dikkate alınacak olursa, kalıcı ve kesin barış ancak ve ancak ümmet şuuru ve anlayışı ile sağlanabilecektir. Bu maksatla saha çalışmalarını bir ibadet sorumluluğu ile yerine getirebilecek sivil toplum kuruluşlarının bölgede faaliyet göstermesine ihtiyaç vardır. Yeniden büyük Türkiye'nin inşası, bölgenin ve ümmetin geleceği için bu çalışma elzemdir.

3.2. ÇÖZÜM SÜRECİNİN SELAMETLE SONUCA ULAŞTIRILMASI İÇİN TEKLİFLER

Çözüme katkı sağlayacağı düşünülen tüm kesimler geç kalınmadan sürece dâhil edilmelidir. Bu düşünceyle, aşağıdaki hususların çözüm sürecinin bundan sonraki aşamasında uygulamaya sokulmasının bölgedeki barış ve huzurun temininde ciddi katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

3.2.1. Kürt Kimliğinin Tanınması

Türk ırkına mensup olmayan vatandaşlarımızda ve Kürtlerde Devlete karşı aidiyet duygusunun oluşması ve gelişmesi için 1982 Anayasasının 66 maddesinde geçen “Türkiye Cumhuriyeti’ne vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkese, din ve ırk farkı gözetilmeden Türk denir.” Hükmü yerine “Vatandaşlık temel bir haktır. Kanunun öngördüğü esaslara uygun olarak bu statüyü kazanan herkes Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşıdır.” ifadesine benzer bir hükmün yer alması daha kapsayıcı ve birleştirici olacaktır.

3.2.2. Ana Dilde Eğitim Hakkı

Dil, millet olmanın birleştirici değerlerinden biri olmakla beraber, farklı etnik grupların da devletin eşit hak sahibi vatandaşları olabilmeleri için kültürünü ve dilini kullanıp yaşatma imkânı sağlanmalıdır.

Devletin kurumlarında ve uluslararası ilişkilerde resmi dil Türkçe olmalı, ancak Kürtlerin ve diğer etnik grupların kendi dillerini konuşma, geliştirme ve kendi dilinde eğitim yapma özgürlüğü ve imkânı, anayasa ile koruma altına alınmalıdır.

3.2.3. Bölge Valilikleri İhdas Edilmelidir

Türkiye Cumhuriyeti'nin taşra teşkilâtı ve Devletin yönetim şekli yeniden düzenlenmelidir. Bu sistem hem Kürtlerin ve diğer etnik grupların özerklik isteklerini karşılamalı, hem de Devlete bağlılık ve aidiyet duygusunu arttırmalıdır. Her Bakanlık kendine bağlı en fazla altı-on birimi layıkıyla sevk ve idare edebilir. 81 Vilayet merkezden dirayetle yönetilemez. Merkezi idarenin hem ülkemizin diğer milletler nezdindeki menfaatlerini bihakkın koruyabilmesi, hem de mahalli ihtiyaçların daha yakın tespit ve karşılanabilmesi için coğrafi, ekonomik, sosyal ve etnik şartlar göz önünde bulundurularak bölge valilik sistemi oluşturulmalıdır. Bölge valileri merkezden atanmalı, adalet, iç güvenlik, savunma ve dış işleri merkezden, devletin diğer faaliyet alanları Bölge Valilikleri tarafından mahallinden yönetilmelidir.

3.2.4. Bakanlar Kurulu Toplantılarının bölgede yapılması

Takip ve kontrol önemli bir yönetim prensibidir. Etnik bölünme için tahrik edilen hassas illerimizdeki sorunlar, yatırımlar, projeler, asayiş ve güvenlik durumları, ilgili ve yetkililerin mahallinde karargâh kurarak etkili bir şekilde yönetilebilir. Sıklet merkezi, kritik yer ve zamanda gücün tamamına yakın kısmının toplanmasıdır. Bakanlarımızın hassas illerimizle ilgili meseleleri (*Enerji bakanımız Sn. Taner Yıldız'ın karargâhını maden kazılarının olduğu Soma ve Ermenek'te kurduğu gibi*) mahallinde bulunarak çözme yöntemini uygulamalı, Bakanlar Kurulumuz toplantılarını, periyodik olarak hassas illerde yapmalıdır. Devletin imkânlarını da birlikte götürmelidirler.

3.2.5. Cumhurbaşkanlığı Forsuna Bir Yıldız Daha Eklenmelidir

Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Türklerden sonraki büyük ve aslî etnik grubu Kürtlerdir. Cumhurbaşkanlığı forsun da tarihte kurulmuş 16 Türk devletinin simgesi bulunmaktadır. **Eyyübî Hanedanlığı Devleti**, Kürtler kadar Sünni Müslümanların da iftiharla ve hayırla yâd ettikleri bir devlettir. Eyyübî Hanedanlığı Devletinin simgesinin, 16 Türk devletinin simgeleri ile birlikte Cumhurbaşkanlığı forsun a 17. Yıldız olarak dâhil edilmesi, Kürtlerin Türkiye Cumhuriyeti devletine karşı aidiyet duygusunun arttıracağı gibi, bu vatandaşlarımızın dışarıdan tahrik edilmelerinin de önüne geçecektir. Cumhurbaşkanlığı forsun a da çok yakışacaktır.

3.2.6. Güvenlik & Bölgede Genel ve Muhtemel Bir İsyanın Önlenmesi

KCK Şehir yapılanması ve dağda eğitim vererek muhtemel bir genel isyanda görev yerleri tespit edilen şahıslara karşı önleyici bir teşkilatlanmaya gidilmeli; devletin güvenlik gücü meşru bir otorite tesis edinceye kadar gerekli tedbirleri almalıdır.

Hakkâri ve Şırnak başta olmak üzere Devlete paralel yapı oluşturan KCK'nın etkin olduğu il ve ilçelerdeki emniyet güçleri nitelik ve nicelik olarak takviye edilmelidir. Paralel yargıya fırsat vermeyecek şekilde adli sistem genişletilmelidir. Örgüt

elemanlarının dağdan indirilmesi için af müessesesi işletilecek ise, bu husus önceden deklare edilmeli, ancak her ne şekilde olursa olsun eline silah almış, silahlı eğitim yapmış örgüt elemanı ve sempatizanlarının, meşru düzenin emniyet, güvenlik, asker ve bürokrat kadrolarında görev verilmeyeceği belirtilmelidir. Ayrıca PKK ve KCK'nın örgüt kadrolarında görev yapanların meşru zeminde oluşacak siyasi parti ve oluşumlarda görev alamayacağı da belirtilmelidir. Bu gruptan olan militanlar ancak teşvik edilecek ekonomik oluşumlarda çalışmalarına imkân verilmelidir. Bölgedeki gayri meşru ve devlete karşı paralel yapılanmalar içine masum insanların çekilmesi önlenmelidir.

3.2.7. Öğretmen Kadroları

Bölgeye tayin olan öğretmenlerin uzun süre görev yapmalarını sağlamak bölge halkının eğitime kalıcı katkı sağlayacaktır. Mecburi hizmetini tamamlayan öğretmenlerin bölgeden ayrılmasını önlemek maksadı ile öğretmenlere yönelik olarak kalkınmada öncelikli illerde teşvik kapsamında ek bir gelir verilmelidir. Hali hazırda Şırnak Üniversitesinde uygulanan bu durum kesinlikle çözüm üretici bir tedbir olacaktır.

3.2.8. Irkçılık Söylemi veya Irkçılığı İma Eden Söylemden Uzaklaşılması Gereği

Türkiye Cumhuriyeti'nin ulus devlet değil bir çok ulusun bir araya gelmesiyle oluştuğu retoriği Doğu ve G. Doğu'da kullanılmamalı ve nerelerde yazılmış ise kaldırılmalıdır.” Örneğin, Mardin / Kızıltepe Tugay Komutanlığı arazisindeki tepede halen mevcuttur.”

3.2.9. Tekke ve Zaviyeler Kanununda Değişiklik Yapılması Gereği

“Tekke ve Zaviyelerin kaldırılmasına dair Kanun” gözden geçirilerek, Medrese ve Kur'an Kurslarının bölgede hızlı bir şekilde tekrar gündeme alınarak faaliyete geçmeleri sağlanmalı ve buralarda bölge lisanını konuşabilen din görevlileri görevlendirilmelidir.

3.2.10. Sanayi Yatırımları ve İşsizliğin Önlenmesi

Doğu ve Güney Doğu da organize sanayi bölgelerine ağırlık verilmesi, sanayi yatırımlarının yapılması; devlet tarafından bölge şartlarının incelenerek Üniversitelerin birimleri ile işbirliği içerisinde gerekli çalışmaların yapılması gerekmektedir. Sınır yakın bölgelerde kısa vadede “sınır ticareti” özellikle serbest bırakılmalı; uzun vadede ise “serbest bölge” ihdas edilerek, ticaret imkanları verilmelidir.

3.2.11. Devlet Otoritesinin Süratle Yeniden Tesis Edilmesi

Bölgede devlet hakimiyeti yeniden tesis edilmeli ve kamu düzeni sağlanmalıdır. Özellikle halkla iç içe olabilecek fedakar kamu personeli bölgeye atanarak bu süreç hızlandırılmalıdır. Ayrıca, bölgeye gönderilecek kamu görevlilerinin Kürtçe kursundan geçmeleri sağlanmalıdır.

3.2.12. Tarım ve Hayvancılık

Tarım ve hayvancılığın ekonomik olarak canlandırılması için, devlet tarafından verilen teşvik planları gözden geçirilmeli ve bölgeye has yeni teşvikler verilmelidir. Bölgede uzun zamandır inşası devam eden barajların hem sulama amaçlı ve hem de su ürünleri yetiştirilmesi amaçlı olarak, pilot bölgeler olgunlaştırılarak ekonomiye kazandırılması gerekmektedir.

3.2.13. Madencilik

Bölgenin zengin olan maden yataklarını kamu yatırımlarıyla güçlendirerek bölge ekonomisine kazandırılması, yakın coğrafyanın maden yatakları noktasında ilgiyi artırma planlarının yapılması gerekmektedir.

3.2.14. Mayınlı Arazilerin Tarıma Kazandırılması

Bölgedeki mayınlı arazinin temizlenme işleminin Ottawa anlaşması gereği 2022 yılında tamamlanması kararlaştırılmıştır. Ancak özellikle tarımsal arazinin yeterli olmadığı bölgelerde mayın temizleme işlemi daha yakın bir tarihe (1-2 yıl gibi) çekilerek yeni tarım alanları açılmalıdır. Mümkünse, Mecliste görüşülecek olan “Milli mayın kanunu” bir an önce çıkarılarak, yürürlüğe sokulmalıdır.

3.2.15. Bölge Halkının Yatırımların Devlet Tarafından Yapıldığı Konusunda Daha İyi Bilgilendirilmesi

Bölgeye yapılan yatırımların ve yardımların devlet tarafından yapıldığı halka iyice anlatılmalı ve halkın yararına bu yatırımların geliştirilmesi ve faydalanılması için ilave çalışmalar yapılması sağlanmalıdır. Bunun için medya ve tanıtım organları etkin kullanılmalı; bölge milletvekilleri sık sık bölgeye giderek halkı bilinçlendirmelidirler. Yatırımların hayata geçirilmesi ve sonuç alınması için İller bazındaki Md.lüklerin daha etkin hizmet yapmaları sağlanmalıdır.

3.2.16. Çözüm Sürecinde Tüm Toplum Kesimlerinin Muhafazat Alınması

PKK ve HDP’nin yanı sıra bölge halkının çözüm sürecine katılımının yaygınlaşması için, yukarıda beyan edilen 1,2 ve 4ncü Gr. Kürtler başta olmak üzere, her kesimden sivil toplum kuruluşları sürece dahil edilmelidir.

3.2.17. Devlet Yargısının İşletilmesi

KCK tarafından şehirlerde oluşturulan ve fiilen faaliyet gösteren sözde bölge mahkemelerinin oluşmasına sebep olan hususların ortadan kaldırılabilmesi için ek önlemlerle hukuki yapının hızlı ve adil çalışmasını sağlayacak tedbirler alınmalıdır.

3.2.18. Kültürel ve Sportif Faaliyetler

Bölge insanının özellikle gençlerin eğitim ve öğretimin yanında, kültürel faaliyetler de bulunabilmesi için fuar, panayır ve şenlik alanlarının yapılması; tarihi ibadethane ve turizm kültür eserlerinin imar ve restorasyon işlemleri hızlandırılarak, yeni spor alanlarının kullanıma açılması bölgenin kültürel gelişimine olumlu katkı sağlayacaktır. Bölge öğrencilerinin batıdaki okullarla kaynaştırılması için yürütülmekte olan sosyal ziyaretlerin daha da artırılması sağlanmalıdır.

3.2.19. Diyanet Atamaları

Bölgeye atanan din adamlarının özellikle Şafii Mezhebi fıkhı üzerine bilgili ve yetişmiş olmasına özen gösterilmesi gerekmektedir. Zamanla bölgeye gönderilecek imamların Kürtçe kursundan geçmeleri sağlanmalıdır. İmamlar tarafından Kürtçe hutbe okunabilmeli ve vaaz verilebilmelidir.

İl ve ilçe müftülüklerince, Kamu Kurumlarının mesailerindeki öğle paydosu Cuma Namaz vaktine gelecek şekilde ayarlanmalı ve kamu görevlilerine Cuma namazını kılma imkânı sağlanmalıdır.

3.2.20. Koruculuk Sisteminin Islah Edilmesi

Köy koruculuk sistemi amacından sapmaya başlamıştır. Bir kısım korucular devlet ile PKK arasında kaldıklarından, her iki tarafa da şirin gözükecek şekilde davranmaktadırlar.

Bazı bölgelerde koruculuk sistemi halka baskı unsuru olarak kullanılmaktadır. Bu nedenle koruculuk uygulaması kaldırılmalıdır. Ancak koruculuk sisteminden gelir elde eden büyük bir kesim olduğu kabul edilirse, tedricen- kademeli olarak kaldırılması daha uygundur. Bu kapsamda koruculara hayvancılık üzerine geri ödemesiz teşvik ya da hayvan verilerek geçiş normal geçim yolu sürecine teşvik edilmiş olur. Koruculuk sisteminin devletin kolluk kuvvetlerinin yanında hizmet etmeleri sağlanmalıdır.

3.2.21. Bölge Halkının Manevi Değerlerine Uygun Kamu Görevlisi Atanması

Bölgeye atanan kamu görevlileri bölge halkını tanıyan, kültür ve inanç yönünden bölge halkı ile uyum içerisinde çalışabilecek personelden seçilmelidir.

3.2.22. “3ncü Göz”

Makul insanların da sürecin gidişatında dikkate alınması ve sürecin doğru bir şekilde izlenmesi maksadıyla, 3ncü Göz işlevi yapacak STK’ların tespit edilmesi

sağlanmalıdır. (Merkezi Teşkilat, bakanlıklar ve Bakanlar Kurulu bölgede toplantılar yapmaya başladığı zaman, 3. Göz işlevi yapacak göze de ihtiyaç duyulmayacaktır.)

3.2.23. Terörden Zarar Görenlere Psikolojik ve Sosyal Destek Verilmesi

Terörden etkilenen insanların Psikolojik ve Sosyal destek kapsamında Üniversiteler tarafından “Travma Rehabilitasyonu” için Kalkınma Ajansları üzerinden Projeler yapılması; kamu ve özel hastanelerle işbirliği yapılması yoluna gidilmelidir.

EKLER

EK-A: Çözüm Sürecinin Ulaştığı Aşamada ASDER - ASSAM **I. Bölge** Heyet Raporu (2015)

EK-B: Çözüm Sürecinin Ulaştığı Aşamada ASDER - ASSAM **II. Bölge** Heyet Raporu (2015)

EK-C: Çözüm Sürecinin Ulaştığı Aşamada ASDER - ASSAM **III. Bölge** Heyet Raporu (2015)

EKLER

Çözüm Sürecinin Ulaştığı Aşamada
ASDER – ASSAM Raporu'na
EK-A
I nci Bölge
(MARDİN- ŞIRNAK BÖLGESİ)
Heyet Raporu

“Çözüm Sürecinin Ulaştığı Aşamada ASDER - ASSAM Raporu”na

EK-A P'inci Bölge (MARDİN- ŞIRNAK BÖLGESİ) Heyet Raporu **GİRİŞ:**

Türkiye Cumhuriyeti'nin bir müntesibi olarak vatandaşlık bilincini yüreklerimizin en derinliğinde hissetmekte ve yaşamaktayız. Ülkemizin üzerinde oynanan oyunların farkında olduğumuzdan olsa gerek devlet idaresine ve yöneticilerimize yardımcı olmak maksadı ile Türk Silahlı Kuvvetlerinden ayrılan subay ve astsubaylar olarak ASDER (Adaleti Savunalar Derneği ve özellikle ASSAM (Adaleti Savunalar Stratejik Araştırmalar Merkezi Derneği)adı altında birer STK (Sivil Toplum Kuruluşu) olarak çalışmalarımızı sürdürmekteyiz.

Çözüm sürecinin gelmiş olduğu bu son aşamada gerek devlet erkanına ve gerekse bölge halkına ışık tutabilecek bir çalışma ihtiyacı olduğunu değerlendirerek hiç kimseden bir işaret beklemeksizin tamamen kendi inisiyatif ve girişimimizle üç farklı ekip olarak şark vilayetlerine bir ziyaret planladık.

Kurulan bu üç ekibin 1. Ekibi olarak; Şırnak, Cizre, Nusaybin, Kızıltepe ve Mardin bölgelerine bir seyahat gerçekleştirdik. Bu seyahate çıkarken ne olursa olsun bölge halkını yönlendirici fikir ve görüş beyanında bulunmayacağımıza dair prensip kararı aldık. Gerçekten de görüştüğümüz her kesimi tarafsız bir dil ile dinledik ve onların ağzından çıkan fikir, talep ve teklifleri olduğu gibi not ettik.

Başlangıçta tüm taraflar bizlere temkinli yaklaşıp da görüşmeler esnasında tarafsızlığımızı görünce daha rahat ve kendilerinden emin bir dil ile düşüncelerini, bilgi ve tespitlerini samimice paylaştılar. Yapılan görüşmelerde rapora almamızı istemedikleri bazı konuları da sadece kendimizde saklı tutarak bu rapora aktarmadık.

Tarafları bulunduğumuz yere çağırmak yerine bizzat kendilerine giderek görüşmeleri oralarda yaptık. Daha önce bölgeye gelen akıl heyetler ile kanaat önderlerinin tarafları kaldıkları otele çağırarak görüştükleri ve hatta bu görüşmelerin aynı salonda yapılması nedeni ile gerçekçi ve samimi bir havada geçmediğini öğrenmemiz, bu kararımızda ne kadar isabetli olduğumuzu göstermiştir.

Bu görüşmelerimizde kesinlikle ayırım yapmadan PKK, Kandil, HDP ve bunların taraftarlarına, HÜDAPAR ve taraftarlarına, kendi halinde İslam'a bağlı olarak yaşayan halka ve İslami hassasiyeti olup silahlı mücadeleyi benimseyen derneklere kadar her kesime gittik ve görüştük. Görüşmeleri yaparken karşıt grupları hiçbir zaman bir araya getirmedik. Kimlerle görüşeceğimizi önceden hiç kimseye duyurmamak. Görüşmeden kısa bir süre önce arayıp randevulaşarak görüşmeleri sağladık. Sadece devlet erkânından görüştüğümüz kesimlerle Kürt halkını temsil eden ve bürokrasi içerisinde görev alan taraflarla önceden randevu alınmıştır.

Görüşmelerimizde ses kaydı alınmamış ve alınmayacağı görüşme esnasında taraflara bildirilmiştir. Konuşmalar bizzat ilgili şahısların yanında yazıya aktarılmış şüpheli ve anlaşılmayan hususlar anında görüşme esnasında tekrar tekrar sorularak doğru ve anlatılmak istenilen şekilde yazıya dökülmüştür.

Bölge halkı yapılan görüşmelerin sonucunda en dikkate değer hususun aslında tüm halkın bölgede barış ve huzuru arzuladığı anlaşılmıştır. Halkın ortak paydasının ise kesinlikle İslami hassasiyetler olduğu bizzat yerinde tespit edilmiştir. Çözüm sürecinin mevcut hükümet tarafından sonuçlandırılması ve işler hale getirilmesi durumunda terör örgütü PKK'nın bölgede söz sahibi olmayacağı kanaati oluşmuştur.

Sadece PKK'nın ve HDP'nin muhatap alınması maalesef diğer kesimleri derinden yaralamıştır. Ancak böyle olmasına karşın bölgeye barış ve huzurun bir an önce gelmesi koşulu ile buna bile razı olduklarını yürekten ifade etmişlerdir. Fakat yinede bu sürecin işlerliğinin daha kalıcı ve uzun süreli olması için muhakkak ilerleyen zamanlarda kendilerinin görüş ve taleplerine başvurulması gerektiğini de ifade etmişlerdir.

Bu görüşmelerde ortaya çıkan net görüşlerden biri de, halkın Abdullah Öcalan ve HDP'yi kendilerinin mutlak temsilcisi olarak görmedikleridir. Şu aşamada sürecin onların üzerinden yürütmesini silahlı bir örgüt olmalarına bağlamakta ve sabırla kendilerinin de dikkate alınacakları günü beklemektedirler.

Cumhuriyetin kuruluşundan beri Kürt Halkı olarak hep zulme maruz kaldıklarını ve özellikle anadillerinden dolayı istenmeyen halk olarak ilan edildiklerini düşünmektedirler. Buradan da anlaşılmaktadır ki anadilde eğitim Kürtlerin olmazsa olmaz beklentilerinden biridir. Anayasal güvence altına alınmış Kürt kimliğinin de kendilerinin Türkiye Cumhuriyeti'ne aidiyet hissetmelerini sağlayacak bir olgu olduğu anlaşılmıştır. Kürt Halkı karşılıklı hoşgörü ve anlayış çerçevesinde kesinlikle vatanlarından ayrılmak ve kardeşlerimiz dedikleri Türk Halkı ile silahlı bir çatışmada olmak istememektedirler.

Şimdi kesinlikle tarafsız bir gözle hazırlamış olduğumuz ve bizlerden herhangi bir arkadaşımızın görüş ve yorumlarının olmadığı tespitlerimizi bizzat kendi ağızlarından çıkan ifadelerle aşağıda sizlere aktarmaya çalışacağız. Bu tespitlerin daha sonra kurulacak bir heyetle tespit, sonuç ve teklif bölümleri halinde değerlendirilerek işlerlik kazanmasını planlamaktayız.

(Şırnak İli Cizre İlçesi)

Vatandaş:

“Babalarımızdan işittiğimiz kadarı ile, bu halk devlet dairesine geldiklerinde korkan insanlardı. Batıya gide – gele ve okur-yazar oranı arttıkça, halk devlet baskısını azalarak hissetmeye başlamıştır. Buraya gelen tüm kamu görevlileri kendisine

makam ve rütbe elde etme yeri olarak kullanacak şekilde görev yapmışlardır. Riskli hiçbir işi halkın lehinde olacak şekilde yapmak girişiminde bulunmamışlardır.

Örneğin; Cemal Temizöz, halkı baskı altına almış, aşağılar tarzda davranmıştır. Arazileri birinden alıp başkasına vermek sureti ile ektirmiş ve baskı unsuru olarak kullanmıştır. Böylece halkın hakkını gasp etmiş ve dilediği insanlara araziye ektirmiştir. Mahalli seçimlerde halkın içinden gelen, kazanma ihtimali yüksek seçkin adaylara tehdit ve baskı ile adaylıktan el çektirmiştir. Bunu da ilgili kişilerin arazilerini ektirmeyeceği tehdidi ile sağlamıştır. Halkın üzerindeki baskıyı artırmak için, Şeyh Seyda Camisi'ne Hoca Ramazan isminde bir Jitem görevlisini imam olarak atamışlardır. O imam vasıtası ile, baskı ve tehditlerini de artırmışlardır. Gençler dövülerek rastgele gözaltına alınmış ve devletine düşman gençlik yetişmesine sebep olmuşlardır.

Biz tüm bu olanlara rağmen devletimizden memnunuz. Çözüm sürecini destekliyoruz. Bölgemizin kardeşlik bağına ve huzura kavuşması için yapılanları onaylıyoruz. Ancak iktidar partisinin milletvekilleri, çözüm sürecine destek vermek yerine, kendi şahsi menfaatlerine çalışmakta, halkı kendilerinden soğutmaktadırlar. Çünkü başlamış olan bir sanayi sitesi bile kaç yıldır bitirilemedi. Tüm hizmetler valilik kanalı ile geliyor. Halkın beklentisi illaki devlet bize ev, araba versin değil. Ancak iş imkânı yok. Bacasız fabrika Habur'dan (yurt dışından) mal getirilmesine göz yumulduğu halde, içeride Emniyet kaçakçılık şubesi, hemen mallara el koyuyor. Bu da halkı devlete düşman ediyor. Bu bölgenin geçim kaynağı hayvancılığa kapalıydı. Daha yeni yeni hayvancılık canlanıyor. Ziraat zaten sıkıntılı.

Devletin buradaki çocukların okuyabilmesi ve sınavlarda başarılı olması için, onları batıdaki öğrencilerle eşit tutmaması gerekir. Burada hayat şartları ağır. Bu nedenle bu bölge gençlerine ek bir katsayı verilebilir. Dolayısı ile gençler okursa dağa çıkmaz. Bu bölge halkının toplam yapacağı kaçakçılık, belki bir gemi yükü bile etmeyeceği halde buna engel olunuyor. Halbu ki, geçim kaynağı olacak kadar buna imkân verilse, halk rahatlayacak ve devlete taraftar olacak.

Çözüm süreci ile alakalı olarak, kan dökülmemesi çok önemli bir gelişmedir. Bizim de istediğimiz buydu zaten. Bizce PKK sorununu bitirecek iki husus vardır;

1. Bölgeye çok büyük yatırımların olması,
2. Türkiye'nin tam eyalet sistemine geçmesi. Yani bölge valisini bölge halkının seçmesi. Milletvekillerinin merkezde olması iyi olur. Bütçe eyalete göre belirlenir. Ekonomik sorunlar da bölgesel olarak çözülür.

..... **Odası Başkanı :**

..... **Derneği Başkanı:**

..... **Cizre Şube Başkanı:**

..... **Derneği Başkanı:**

İçişleri Bakanlığı Müsteşarı ve bazı bürokratlar geçenlerde buradaydılar. Evet halk bu bölgede bir barış ve huzur yani çözüm süreci istiyor. Ama bu çözüm süreci nedir? içinde ne var? bilinmiyor. Mesela Osmanlıca seçmeli ders oluyor da, neden Kürtçe seçmeli ders olamıyor. Ya da benim dilim, bana özel okullarda değil de neden devlet okullarında öğretilmiyor.

Kürt halkı, cemaatle hükümet arasında sıkıştı. Bu hükümet 2025 yılına kadar da iktidarda kalsa, bu cemaati bitiremez. “İnlerine gireceğiz.” diyorlar ama, onlar zaten her inde varlar. Çocuklar panzerlere taş atıyorlar. Ama bir taş atılıyor, 100 tane gaz bombası ile polis karşılık veriyor. Yani polis kasıtlı olarak Kürt halkı ile hükümetin arası bozulsun diye halkı kışkırtıcı davranıyor. Hatta biz gözümüzle gördük: Cizre Terminalinin orada polis çocuklara ve gençlere yakması için lastikleri kendisi dağıttı. Kaymakamımız çok iyi. Olay ekonomik değil. Kişi başına 500 \$ para da verilse, bu olaylar durulmaz. Bizce bu olayların durulması için, çözüm sürecinin içeriği net olarak açıklanmalıdır.

Cumhurbaşkanımızdan Kobani olaylarından biz şunu bekledik; “Kobaninin düşmesine izin vermeyeceğiz.” Eğer bu dense idi kimse, yani halk Selahattin Demirtaş’ı dinlemezdi. Çünkü basında anlatılanlar ve ilan edilenler, “Kobani de Kürt kızlarının namusları haleldar edilmiştir.” denmesi, halkın galeyana gelmesine sebep olmuştur.

Ayrıca HÜDAPAR ile Kürtler (BDP) karşı karşıya getirilmeye çalışılıyor. Kobani olaylarında, lehçesi buraya ait olmayan “Şeyh Said’in askerleriyiz.” diyen maskeli kişiler dolaşıyorlardı.

Hükümetle PKK (BDP), kendi arasında çözüm süreci ile görüşüyor. Ama aralarındaki görüşme nedir? Bir anlaşma var mı? Bu anlaşmanın şahidi ve hakemi kim olacak? Bizce Hükümet çözüm sürecini kendisine seçimlerde propaganda aracı olarak kullanıyor. Ama artık Kürt’ler uyandı. Biz artık kendimizi kullanırmak istemiyoruz. İçi dolu elle tutulur bir adım atılmasını istiyoruz. Artık birbiri ile savaşan herkes yoruldu. PKK da, halk da aşiretler de yoruldu.

Biz Kürt Halkı olarak;

1. Mahalle ya da köylerin isimlerinin Kürtçe olmasını istiyoruz.
2. Cizre halkı spora düşkün. Cizre’de Futbol maçı yapılıyor. Tezahürat yapılıyor. Polis, “tezahürat yapmayın!” diye basıyor gazı. Halbuki, bırak sporda gençler kaynaşsın.
3. Anayasa da Kürtler vatandaş diye anılmalıdır. Anayasal güvence olmalıdır.
4. Türkler çözüm sürecinde samimi olsa idi Peşmergenin Kobani’ye geçişine zorla değil, isteyerek ve seve seve izin vermeliydi. Halkın gözünde Türkler, Kürtlere destek vermekten uzaktalar.
5. “Güneş doğudan doğar, öyleyse doğu neden karanlık?”

6. Bu bölgenin gelirleri, vergileri bizim bölgemize harcanmıyor. Niçin Bursa'ya harcanıyor? Belediye Başkanlarımız görevini yapmıyor.

7. Bölgede uyuşturucu kullanımı 14'e yaşı indi.

8. Hırsızlık had safhada. Karakolun karşısında hırsızlık oluyor. Polis habersiz.

..... **Cemiyeti Başkanı :**

..... **Cemiyeti Bşk. Yrd. :**

..... **Cemiyeti Şube Sekreteri:**

..... **Cemiyeti Yön. Kur. Üyesi:**

Meseleyi iki açıdan, yani Türkiye geneli ve Cizre merkezinde incelemek lazımdır. Bizce Cizre, Türkiye'nin küçük bir örneğidir. Burası özel bir yerdir. Cizre, 10 Mahalleden oluşur. 5'i sur içinde eski mahalleler. 5'ide sur dışında yeni mahalleler. Sur, Nur ve Cudi mahallelerinin yarısında hendekler kazılmış. Maksat resmi araçlar girmesin. Gündüz elinde silahlı militanlar Cizre sokaklarında dolaşıyor. Bunu asker ve polisin engellememesinin halk nezdindeki görüntüsü, bunların kucağına halkı mahkûm etmek düşüncesidir. İster cahil, ister kültürlü olsun bu halden kimse memnun değil. Belki tetiği çektirenler memnun olabilirler.

Burada hükümetin de suçu var. Bu olaylar sanki bir takım hesaplar için kurban ediliyor. Sanki “cenaze gelmesin, olaylar olmasın, biz de batıdan oy alalım. Doğuda çatışmalar bir yerlere kaysın, çok önemli değil. Bu arada da, doğuyu halleder, siyasi bir pay koparıyoruz.” hesapları var gibi geliyor.

Halkın asayişinden sorumlu olan vali; “Askeri ve polisi olayların üzerine gönderseydik, kayıp verebilirdik.” diye açıklama yapıyor. Bu ne demek? Demek ki valinin, kaymakamın elini bağlayan bir güç var. O da mevcut hükümettir.

Bize göre çözüm süreci bölgeye şunu sağlamıştır: Birilerinin halktan haraç almasına imkân sağlamıştır. Çözüm süreci başlangıcında sakatlar derneği bile toplantıya çağırılmışken, halk nezdinde etkin olan STK'ları çağırılmamıştır. Mesela biz bu görüşmelere çağırıldık. Sonra bizim itirazlarımızla bir görüşme oldu. Ama ne kadar etkin olabilir?

Bir zamanlar kapı arkalarında gizlice propaganda yapılırken, şimdi elinde silahı ile ev ev gezerek örgütün propagandasını yapıyorlar. Mesela Abdullah Budak (Yaş 22) adında biri ajan diye vuruldu. Örgüt ev ev dolaşarak bu şahsın vurulmasını üstlendiğini duyurdu. Bu ne demektir? Yani, “bize karşı gelenin sonu budur.” demeye getirdiler.

Örgüt, iş adamlarını haraca bağladı. Hatta en büyük iş adamlarından birisi, tüm mal varlığını satarak bu bölgeyi terk etti. Bir iş adamı da haraç vermeyeceğini bildirince öldürüldü. Devlet görevini yapmıyor. Can güvenliğini sağlamıyor. Vurdumduymazlığa kaçıyor. Özerklik ilan etmek suretiyle halkı göçe zorluyorlar. Son bir ayda 50' nin üzerinde aile Cudi, Nur ve Sur mahallelerinden göç etmişlerdir.

..... Cemiyeti mensuplarının bulunduğu Nur Mahallesinde, bir arabadan hoparlör ile dini değerlere hakaretler ediliyor. Ve aynı gece saat 0300 de, uzun namlulu silahlarla evler taranmıştır. Polis ve asker müdahale etmemiştir. Örgütün silahlı bir üyesi yakalandı. Üzerinde bir yazılı not pusula yakalanmış ve notta hırsızlık yapan, uyuşturucu satan şahıslara karışılmaması yönünde bir talimat yazdığı görülmüştür.

Kısacası birileri ısrarla bu halkı birilerine kırdırmak istiyor. Nur, Sur ve Cudi mahalleleri mensuplarından bazı gençler, Cudi Mahallesine götürülerek eğitiliyor. Bu gençlere, Cizre’de askeri tören yaparak eğitim diploması veriliyor.

Bu olayların bu şekilde olmasının en büyük sebebi paralel yapı polislerinin, bu bölgeye tayin edilmesidir. Onlar bu bölgeden tasfiye edilmezse hükümet her an risk altındadır.

..... göre; PKK Kürtleri temsil etmiyor. Eğer devlet bu işe böyle göz yumarsa biz doğuyu ebedi kaybederiz. Devlet PKK dışında Kürtlerin diğer temsilcisi olan STK’larını ve özellikle dini, milli duyguları önde olan kesimleri de muhatap almalıdır.

Kobani meselesine gelince; Kobani, MLKP “Marksist Leninist Komünist Partisi”nin okulu idi. 6-8 Ekim olayları, Kobani’den ziyade Türkiye’yi karıştırma projesi idi, ama başarılı olamadı. Tüm Dünya’dan Marksistler gelerek Kobani’de gençleri eğitiyor. PKK dağ kadrosunu oluşturduğu gençleri vaatlerle dağa götürüyor. Kimine vali, kimine kaymakam, kimine komutan ve kimine tüccar olacaksın diyor.

Sonuç olarak bizler Kürt halkı için;

1. Anadilde yani Kürtçe eğitim istiyoruz. Seçmeli ders olarak değil.
2. Anayasa’da asli unsur olmak istiyoruz.
3. Devlet otoritesini yeniden kursun ve her kesime eşit mesafede olsun.
4. Tekke ve Medreselerin kapatılmasını emreden İnkılâp Kanunu maddelerinin kaldırılarak, Kürt gençliğine milli ve manevi eğitim duygularının verilmesini istiyoruz.
5. PKK’yı tek muhatapmış gibi şımartmayalım.

..... **İl Başkanı :**

..... **Şube Bşk. Vekili :**

..... **Cizre Şub. Bşk. :**

..... **Cizre Dev. Hst. Tems. :**

..... **Cizre Temsilcisi :**

..... **İl Başkanı;**

Keşke bu süreç olmasaydı. Çünkü sokağa çıkamaz olduk. Halk mağdur oldu. Çocuklarımızı okula gönderemiyoruz. Korkuyoruz. Okul yakılacak diye... PKK ve taraftarları okulu istemiyor. Dağlarda belki çatışma oluyordu, ama şehir merkezleri huzurluydu. Şimdi şehir merkezleri de karıştı.

..... Şube Bşk. Vekili:

Çözüm süreci, yani barış süreci çok iyidir. Çünkü barış ve huzur, halk için faydalıdır. Ancak hükümet bu süreçte kendi taraftarının elini zayıflattı. Onları PKK ve BDP karşısında mağdur etti. Şimdi *AK Parti’de Veli Seyda Milletvekili olunca ağaların milletvekili olma sürecine girildi.??? Bu olumlu bir durumdu. 2010-2011 yıllarında Vali olarak atanan Ali Yerlikaya ile, AK Parti yavaş yavaş siyaset sahnesinden yok olmaya başladı. 2011 yılında 17nci sıradan, Mehmet Emin Dindar milletvekilliğine aday gösterildi. Bu durumda AK Parti maalesef barajı geçemedi.*

Devlet Hastanesi müdürü de paralelci ve ona Mehmet Emin Dindar referans oldu. Veli Seyda bu işlere karışmıyor.

Bu bölge öğretmenler açısından adeta staj yeri oldu. Öğretmenlerin çoğunun ilk görev yeri burası. Yani, öğretmenlerin çoğu stajyer. Bir de paralel meselesi başlayınca, öğretmenlerin çoğu bu bölgeye sürüldü. İşte AK Partinin bu bölgede başarısızlığının temel gerekçesi buradaki AK Parti teşkilatıdır.

..... Cizre Temsilcisi:

Çözüm sürecinin, “çözumsuzlük” olmaya meyletmesinin sebebi;

AK Partinin bölgede olmayışıdır. AK Partinin ve dolayısı ile hükümetin yerini STK’lar doldurmaya çalışıyor. Hükümet çözüm sürecinde taraftarlarını yandaşlarını yalnız bıraktı. Örgüt biraz sesini yükseltenin arabasını yakıyor. Evi taranıyor. Böylece insanlar sindiriliyor. Mesela Sağlıksen üyesi bir sağlık memurunun, arabası durduruluyor. Kimlik soruluyor. Kürtçe bilmediğini söyleyince arabası kundaklanıyor. Ve “öğren de gel!” denilerek üzerine gidiliyor. Bu sağlık memuru nihayetinde tayin edildi. Bizler burada bir tohum ektik. O tohum yeşermek üzere. 9 yıldan sonra tayin istemek mümkün olduğu halde gitmiyoruz. Çünkü ektiğimiz tohumun semeresini almak üzereyiz.

Buraya gelen eğitimciler yani öğretmenler, buraya acemi olarak geliyor. Bir süre tecrübe kazanıyor ve gidiyor. Halbuki tecrübeli öğretmenlerin buraya getirilmesi lazım. Öğretmenlerin ek bir geliri de yok. Dolayısı ile bu bölgede olan öğretmen burada kalmayı tercih etmiyor. Açığı ücretli öğretmenlerle kapatmaya çalışıyoruz. Ancak onlarda da, militanlık yönü ağırlıkta. 1800 öğretmenden 400-500 ü ücretli öğretmen. Bazen 4 yıllıklar yeterli olmayınca, 2 yıllık okul mezunlarından da ücretli öğretmen alıyoruz. Çok calib-i dikkat bir örnek : Bir ilkokulda bir grup öğrenci, 1nci Sınıf tan 5nci Sınıfa gelinceye kadar, bir sınıf tam 14 öğretmen değiştirmişler. Bu öğrencilerde nasıl bir karakter oluşabilir? Böylece kaybolan bir gençlik ile karşı karşıya kalıyoruz.

Cizre’de Cudi ve Nur mahalleleri en kalabalık mahalleler. Bu mahalleler farklı bölgelere yerleştirilerek dağıtılmalıdır. 27 Kasım 2014 tarihinde Cizre merkezinde Hükümet Konağının karşısındaki okul boşaltıldı. Burada, 40 günde 1 hafta ders yapılabildi. 18 ve 27 Kasım tarihlerinde Cizre’de tüm okullar boşaltıldı ve eğitim durduruldu.

Bu bölgede kanaat önderleri dinlenmelidir. Hâlbuki kanaat önderleri dinlenmedi. Aşiret reisleri de dinlenmeli. Belki fikirleri dinlendi, ama uygulamada hiç biri dikkate alınmadı. Eğitim Birsen yöneticilerinin olduğu okullar, Molotof kokteylli saldırılara uğruyor ve okullarda öğrenciler tehdit ediliyor.

İktidar partisinin milletvekili bölgeye hiç gelmiyor. Bölgede aktif çalışmıyor. Aşiret reisliği hala etkin. TRT’nin ve diğer haber ajanslarının çalışanları, hükümetin aleyhinde çalışıyor. AK Parti Milletvekili seçimlerden sonra, çözüm sürecinin başlamasından sonra ile ilgili süreçte buradaki STK’ları ile görüşmeye gelmedi. Buraya ancak, 1-2 kez geldi. Onlarda da, bakanların yanında geldi. Bir milletvekili okul kantini ile ilgilendiği kadar çözüm süreci ile ilgilenseydi, süreç daha iyi ilerlerdi. Milletvekillerinin isimleri tehdit edileceğine sahadaki bizler tehdit ediyoruz. AK Parti sandık müşahitlerini dahi oluşturmayan bir teşkilat var Cizre’de.

6-8 Ekim kepenk kapatma olaylarında esnaf ciddi mağduriyet yaşadı. Bir kısmı keşke olağanüstü hal olsa diyor. Çünkü o zaman devlet çarşyı, esnafı koruyordu. Halkın bir kısmı BDP’yi seviyor ama, kendinden olan birinin kendisine zulmetmesine de rıza göstermiyor.

Emniyet mensupları içinde gruplaşma var. Ve bu grupların bazıları, devlet ile halkın arasını açacak girişimlerde bulunuyor.

..... Cizre Temsilcisi:

Halkla karşı karşıya kalan polistir. Taş atan çocuklara ne kadar gaz atarsa, o kadar çok para alıyor diye bir algı var.

Kaymakamlık halk ve esnaf ziyaretinde bulunuyor. Devlet ile halk arasında bir köprü vazifesi görüyor. Devlet halkın ve kamu görevlilerinin yanında olursa bu süreç daha hızlı yürür.

Sonuç olarak:

1. Bu bölgede İslamiyetin ve İslam kardeşliğinin hâkim kılınması gerekir. Okullarda din kardeşliği ve ümmet anlayışı vurgulanmalıdır.
2. Aileler kalabalık nüfuslardan oluşuyor. 4 odada 42 fert yaşıyor. Çocuk evde kalamıyor. Dışarıda kalacak yer arıyor ve örgütün kucağına düşüyor. Bunun için bu ailelere ev ve kalacak yer imkânı sağlanmalıdır.
3. Gençlere burada iş imkânı sağlayacak iş yerleri açılsın. Gerekirse yakılsa dahi masrafını devlet karşılasın ve o işyerini yeniden açsın. Bu gençler boş bırakılmasın. Elbette bu zaman alır ama kalıcı ve güzel bir sonuç alınmış olur.

4. İnsanların bakabileceği, eğitebileceği, geleceklerini olumlu ve ülke menfaatlerine katkı sağlayacak noktada yönlendirebileceği kadar çocuk sahibi olmaları gerektiği yönünde aile planlaması eğitimi verilmelidir.

Cizre ..... Derneği Başkanı:

Cizre ..... Yaşatma Derneği Başkanı:

..... Şırnak Bölge Temsilcisi :

Cizre ..... Derneği, Irak tarafındaki Kürt gençliğinin eğitilmesi dünya görüşlerinin geliştirilmesi maksadı ile, Barzani tarafından kurulmuş olan eğitim hareketinin Cizre temsilciliği olarak kurulmuştur.

Cizre gençliği bir arayış içerisinde, bir kimlik arayışında. Kimisi maddi, kimisi de manevi bir tatmin peşinde. Ben iki üniversite okumama, birçok STK’ da görev almama rağmen, hala tatmin olmuş değilim. Taş atan bu gençlik bu doyumsuzluğun sonucudur. Böylece bu gençlik, “Ben de varım.” demek istiyor

Bu eğitimlerimizden biri Müzik eğitimidir. Çeşitli müzik aletlerini çalma eğitimi veriyoruz. Biz Cizre gençliği olarak çözüm süreci tabağında neler olduğunu bilemiyoruz. Görünen o ki, süreç devlet ile BDP arasında ikili bir görüşme gibi ilerliyor. Tüm halka ve Cizre gençliğine hitap eden bir çözüm paketi gibi görünmüyor.

1997 yıllarında burada görevli olan Emniyet Müdür Hasan Kaynar vardı. O zamanlar Cizre’de saat 16:00 dan sonra sokağa çıkılamazdı. Kepenkler kapanırdı. Hasan Müdür, halkı tek tek dolaşarak sokağa çıkartarak Cizre'nin hareketlenmesini sağladı. Birinci gün kimse çıkmadı. İkinci gün iki kişi katıldı. Üçüncü gün sayı arttı ve böylece artarak devam eden sayı sonrası halk ve esnaf sokağa çıkar oldu. Bir emniyet müdürü tek başına bunu başardıysa devlet neden başaramasın? Biz devletten ana, baba, kardeş şefkati bekliyoruz. Bizi tokatlayacaksa, önce sevgisini gösterson sonra vursun.

Biz Cizreli gençlerle Çanakkale’ye gittik. Orada Çerkez, Arnavut, Türk, Kürt aynı şehitlikte yatıyordu. Biz bunu zaten biliyorduk. Ama canlı olarak şahit olduk. Şu anda Belediyenin açtığı kültür evlerinde, ne yazık ki PKK sempatanlığı yapılıyor.

Biz, bir pilot okul belirlenmesini istiyoruz. Bu okul sabah ders görecekt, öğleden sonra sportif ve kültürel faaliyetlerde bulunacak. Böylece genç beyinler aktif ve kendilerini gösterebilecekleri faaliyetlerde bulunarak, gayri meşru faaliyetlere yönelmeleri önlenecektir. Bu gençliğin %60 ı taş atmaya yol kesmeye, molotof atmaya iştirak ediyor. Ve bu gençlik okula da gitmiyor; ya da gidemiyor. Bunun sebebi, ailelerin okulu önemsememesi veya çalışma ihtiyacı olmasındandır. Cizre’de var olan gençliğin %10 u, eski Cizre’den kalan yerli halkın gençliğidir. Geriye kalanı dışarıdan ve köylerden gelen gençlerden oluşmaktadır. Gençliğin sokakta kalmasının temelinde, ana babanın çocuklarına “evde kal” dememelerinden kaynaklanmaktadır.

Cizre 'de Sur içinde kalan gençliğin %1 bali; کنار mahallelerinde de baliye ilave olarak esrar kullanmaktadır. İçki alışkanlığı da gençler arasında %2 civarındadır. Bunlar da Cizre içinde değil, Cizre dışındaki mekânlarda ve ilçelerde içerler. Gençler arasında fuhuş pek yaygın değildir. Özellikle büyükler arasında fuhuş yaygındır. Bu oran da yaklaşık %30 dur. Büyükler arasında uyuşturucu kullanılmaz. Cizre merkezinde içki kullanılmaz. Cizre'de toplam 2-3 tekel bayisi vardır. Hatta onlar bile Cuma günleri, Ramazan ve diğer mübarek günlerde vs. açmazlar...

Cizre Dergâh “Şeyh Seyda Dergâhı”

Biz bu meseleyi değerlendiremiyoruz. Herkes bunun olmasını istiyor. Ancak bu yolda yürüyen çok azdır. Belki ufukta yine bir Haçlı Seferi görünüyor. Bu toplum Allah'a isyan etmiş. Adeta azgınlık içerisinde. Allah dostları da bu yüzden bu işin bitmesi için dua etmiyorlar. Allah, bizleri adeta cezalandırıyor. Bu olayların olmasının sebebi, dinimize sahip çıkmamamızdır. Bir Müslüman, gayrimüslimin malı ile beslenmemeli. Ancak bakıyorsunuz kâfirin malını Müslümanın malına tercih ediyor. Çünkü bizde, mal üretilirken sahtekârlık yapıyor.

Bu işin üzerinden geçinenler var, bitmesini istemiyorlar. Cizre halkı, bu işin bitmesini çok istiyor. Hani köyler boşalınca herkes şehirlere gitti ya; yani aslında eski Cizre bu işin bitmesini ve sonuçlanmasını istiyor.

Öğretmenler buraya yeni mezun olduktan sonra atanıyor. İki (2) yıl kalıyor. Bir şeyler öğreniyorlar ve sonra ayrılıp gidiyorlar. Yerine yeni bir ekip geliyor.

1970'li yıllarda arabaların kapısı üzerindeki Arapça Bismelinin üzerini polis boyuyordu. Hâlbuki ne zararı vardı? O zamanlar bilinçsiz bir düşmanlık vardı. Oysa, onlara bunları yaptıranlar, neden yaptıklarını biliyorlardı.

Rejimi dayatanlar, İslam dinine saldırıda başarılı olamadılar. Eskiden bir insan bir hoca sarığından, şalvarından hapse giriyordu. Çıkınca, daha istekli dine bağlanıyordu. Ama PKK ile nefisler serbest bırakıldı. Dine karşı çok sinsi bir düşmanlık yürütüldü. Toplum ahlakı gerçekten bozuldu. ***Kılıcın haberi kitabın haberinden daha doğrudur.***

En fazla eziyet gören, siyasete karışmayan Müslümanlar oldu. Çünkü her iki tarafta bu kesime pek sıcak bakmıyor.

Okuyan gençler de sınavlarda pek başarılı olamıyor ki, üniversiteye gitsin. Halbuki, burada okuyan gençler zayıf eğitim gördüğünden ona ilave katsayı ile puan verilmeli ki böylece bu gençlik okusun ve teröre kurban olmasın.

Siyaset lafla yürür ama, Allahlık işler lafla yürümüyor. Amel ister, uygulama ister.

Cizre ..... Başkanı “KCK’ dan tutuklanan”;

Çözüm sürecini yerinde görmek istemeniz bir yöntem olabilir ama, şu anda İmralı ile bir görüşme yapılıyor, bir taslak hazırlanmış. Şu anda ne hükümet ve ne de KCK Öcalan'ı istese de tasfiye edemez. Dolayısı ile şu süreçte, onun görüşü önemlidir. Bu işe o emek vermiştir. Buradaki halk da, O'nun önderliğini kabul ediyor. PKK artık

dağda bir örgüt olmaktan çıkmış, toplumsallaşmış ve siyasallaşmış bir konuma gelmiştir.

Belki 30 yıl önce bu iş başlarken bağımsız bir toplum, bağımsız bir devlet olma arzusu vardı. Ama bugün geline nokta sınırları olan bir devlet olmadan da özgürleşebilirsiniz. Bugün tüm dünya, bu çerçeveye oturdu. Rusya, Avrupa son şeklini aldı. Ancak Ortadoğu hala kanayan bir yara olarak duruyor. Bu coğrafyayı birbirine düşürenler belalıdır zaten. Bu toplum, her ne kadar 30 yıldır karşılıklı birbirini vursa da bin yıllık bir geçmişe dayalı birlikteliği vardır. Dolayısı ile, bu yara kolay sarılabılır. Türk-Kürt birlikteliği, Araplarla olan birlikteliğe benzemez. 1071'de Alparslan Anadolu'ya girdiğinde, Kürtlerle el ele vermiştir. Bu savaşta hedef insan öldürmek olmamıştır. Hemen yanı başımızda çok daha kısa zamanda 100 binlerce insan öldürülmüştür. Burada böyle olmamıştır. Biz; özel yetkili mahkemelerce tutuklanmış, ceza evine konulmuş, mahkemesi devam eden kim varsa bu davaların hemen sonuçlandırılmasını ve kaldırılmasını istiyoruz. Çünkü bu davalar uydurma olaylar üzerine kurulmuş davalardır. Biz bu süreç içerisinde, devletin samimi olduğunu düşünmüyoruz. Biz samimiyet görmek için Anayasaya Kürt halkının millet olarak konulmasını istiyoruz.

Millet ve ırk ayrımı olmasın. Herkes istediği gibi yaşasın. Bu son yüzyılda Türkiye Cumhuriyeti'nin sınırlarının belli güçler tarafından çizildiğini biliyoruz. Dolayısı ile, Türkiye

Cumhuriyetini de birilerinin kurdurduğuna inanıyoruz. O devleti kurduranlar, elbette bizim kardeşçe yaşamamızı istemiyorlar. Belki o yüzden, şu anki mevcut iktidar da bu süreçten önce, konsolosluk personeli Türkiye'ye getirilmek istendi, ama bu yapılmadı. Bu da Türkiye ile IŞİD'in/DEAŞ'ın anlaşmalı olduğu kanaatini oluşturdu bizde.

Kobani'ye Türkiye'nin müdahale etmesi gerekirdi. Biz bunu bir samimiyezsizlik olarak değerlendiriyoruz. Eğer bir müdahale olsaydı gönlümüz hoş olurdu.

Bizim bölgemizde, Belediyeler kanunen aldıkları ödeneklerin haricinde tam istediği gibi hareket edemeyebilir. Ancak Kürtlerin çok parlak devlet tecrübesi olmasa da, Türklerin Devlet tecrübesi daha fazladır. O yüzden hükümet, devletin aklını çözüm sürecinin lehinde kullanmalıdır.

Bize göre anadilde eğitim yaygınlaştırılmalıdır. 30-40 yıldır çok insanımız öldü. Köylerimiz boşaldı. Hayvanlarımız kayboldu. Yeni yeni "Kürt kardeşlerimiz" denilmeye başlandı. Biz bir bedel ödeyerek, bu seviyeye geldik.

Özerklik verilmelidir. Biz bazı konularda merkezden bağımsız olarak kendimizi yönetmeliyiz. Ortak devlet menfaatlerinde birleşmeliyiz. Bugün Ortadoğu'da bir ideolojik boşluk var. Ortadoğu toplumlarının kabul edeceği bir ideoloji belirlenmelidir. Ortadoğu devletleri, artık dışarıdan bir müdahale ile değil, kendi kendini yönetmelidir. Türkiye de bu bölgede en uygun model ve liderdir. Bunu Türkiye yapabilecek konumdadır. Yatırımlar, hükümetin istediği şekilde yapılıyor.

İstemediği yere yatırım yapmıyor. Niye böyle olsun? Nerede ihtiyaç varsa, oraya yatırım yapılırdı. Ya da, gelişmişlik seviyesine göre parasal destek ve yatırım imkânı tanınırdı, daha iyi olmaz mıydı?

Bu devlette tüm dinlere mensup insanlardan vergi toplanıyor, ama sadece İslam dini destekleniyor. Hâlbuki tüm dinler bu vergilerle desteklenmelidir. Yani devlet tüm dinlere eşit mesafede olmalı.

Çözüm süreci, eğer iyi sonuçlanmazsa, 30 yaş ve altı gençlik için olumsuz bir durum oluşabilir. Sonuç ağır olabilir. Bu nesil bu sorunla doğdu ve büyüdü. Dolayısı ile, olaylara bakışı bu çerçevede olduğundan, bu insanların dağa çıkması daha kolay oluyor. Hâlbuki bu gençler okula gitmeli, eğitim ve öğretimde yetişmelidir. Bu nesil, şimdilerde çözümü kabullenmeyecek ve BDP'yi dinlemeyecek bir konuma doğru gidiyor.

Bu bölgede devlet olayları kasten bastırmıyor. Toplumsal uyumsuzlukları önlemiyor. Kesinlikle kasıt var.

..... **Başkanı ;**

Çözüm sürecini yerinde izleyerek doğru bir iş yapmışsınız. Çözüm süreci, 2012 Nevruzunda başladı. Ama Oslo' da olduğu gibi, öncesinde de bazı temas ve görüşmeler yapılmıştır. Çözüm sürecinden maksat, hükümetin terörü bitirmesi olarak bahsediliyor ve hükümet siyaseten bunu böyle lanse ediyor.

Hükümet ölüm orucunun bitirilmesi ile Öcalan'la bir görüşme yaptı. Ve ölüm orucu bitirildi. Böylece süreç başlamış oldu ve devam ediyor. Şimdi aslında halk bu çözüm sürecinin başarıya ulaşarak son bulmasını istiyor. Biz bölge halkı olarak, 1984 ten beri bu çatışmadan etkilendik. Oğlu dağda ölen var. Ya da zindanda olan var. Bunun karşılığını istiyor. Doğal olarak tabii.

1. Kürtler Kürtçe eğitim hakkı istiyor. Şimdi şu anda özel okullarda Kürtçe eğitim alınabiliyor. Ancak biz devlet okullarında da, bu eğitimin verilmesini istiyoruz. Ancak tabii olarak bu süreç birden olmaz. Bu zaman alacak. Kısa vadede bu süreci olumsuz etkilemez.

2. Kürtler kendi kendilerini yönetmek istiyorlar. Bizim istediğimiz aslında, tam bir bağımsızlık değil. Biz bir nevi özerklik istiyoruz. Bu yönetim modelinin de nasıl işleyeceği ve nasıl yapılacağı zaman içerisinde ortak akılla belirlenerek uygulanabilir. Bu Ege'de de, Karadeniz'de de, bu bölgede de öyle olsun.

3. Bu süreç Kobani olayları ile farklı bir boyuta girdi. “Kobani beni ilgilendirmez” denilirse, bu bizi rahatsız eder. Yani bizim akrabalarımız orada, onlar bizim kardeşimizdir. Biz Cumhurbaşkanımızdan “Kobani bizim kardeşimizdir.” demesini beklerdik. Kürtler orada tarafsız olmaya çalıştı. Biz Esed tarafında da olmayacağız, diğer örgütlerle de olmayacağız, onlarla da çatışmayacağız denildi. Orada Kobani, Afrin, Cezire kantonlarını oluşturacağız. O yüzden biz diğer saldırılarda yorum yapmadık.

4. Kobani sonrası, 6-7 Ekim olayları gelişti. Kobani düşerse, çözüm süreci düşer denildi. Burada tabii istenmese de kontrol edilemeyen bir şekilde HÜDAPAR'a saldırıldı. Bu olaylarda aslında devlet otoritesi kayboldu ve Öcalan'ın müdahalesi ile olaylar duruldu. Devlet kamu düzenini sağlayamayacağını görünce, çözüm sürecini yeniden yürütmeye başladı. BDP de bu süreci sürdürmek istiyor.

5. Bizim hapiste birçok insanımız var. Onların serbest kalmasını istiyoruz. Hiç olmazsa hasta olan tutuklular bırakılsın. Biz bu süreçte çatışmayarak iyi niyetimizi gösteriyoruz. Çözüm süreci başlamışken, biz çekilmeye başlamışken Kalekol'lar kurulmaya başlandı. Bu da PKK'nın yokluğundan faydalanarak, devletin bölge hâkimiyetini sağlamaya çalıştığı izlenimi oluştu.

Hükümet bu süreci seçimlere endeksledi. 4-5 seçim çözüm süreci adı altında geçirildi. Ama artık bu süreç seçime kalmayacak. Çünkü bu durumda "hükümet bizi oy alıyor" anlamına geliyor. Eğer bu son görüşmelerde, bu süreç çözülmezse baharda çatışmalar yeniden başlar. Biz bu nesil olarak bu süreci mutlaka çözmek zorundayız.

6. BDP Gençliği çözüm sürecini istemiyor. Çünkü gençlere asker ve polisin müdahalesi oluyor. Tutukluyor, gözaltına alıyor. Bu hendek kazma olayları da, bu yüzden oluyor. BDP gençliği, operasyonlar yapılmasını diyor. Bize göre bu süreç biterse, AK Parti iktidarı da biter.

7. Biz bu bölgenin gelirlerinden, bu bölgeye pay verilsin istiyoruz. Belediyeler kanununa ilave olarak, bu bölgenin gelirlerinden yine bu bölgeye ilave paylar verilmelidir.

Sırnak Üniversitesi :

22 Avrupa, 18 İslam Ülkesi ve 42 de Türkiye de bulunan Üniversite ile, anlaşma ve bağlantılar kurulmuştur. Buraya 2 idari personel olmak üzere 6 kişi olarak geldik ve bugün 250 idari personel ve 280 Akademisyen personelimiz ile, 3750 öğrencimiz var. Sevindirici olan ise, burada kalan öğretim görevlilerimiz en az 5 yıl kalıyorlar. Lojman ve sözleşmeli kiralık lojman ile de, buradaki ikamet sorunlarını çözmeye çalışıyoruz. Burada görev yapan öğretim görevlileri, ek bir ücret aldıklarından Üniversitemiz cazibe merkezi olmaktadır.

Öğrenci sayımız burada %46 bunun da maalesef %60 kız. Nüfus çok fazla. Ailelerde çocuk sayısı fazla olduğundan aile bağları evde zayıf. Evde anne - baba şefkatini bulamayan çocuk, dışarıda nasıl bir sevgi bulabilir. Öğrenci sayımız sınıf başına 70 kişi iken şimdilerde sınıf başına öğrenci sayısı 38'e düştü. Bu da eğitimin ve eğitim şartlarının geliştiğini gösteriyor. Mesela bir "Gençlik Müzesi" kurduk. Burada, halk içerisinde 850 genci eğitmeyi hedefliyoruz.

Genel olarak maalesef, resmi ideolojik eğitimden kurtulamadık. İslam ideolojisi kabul etmez. "**Hikmet Müminin yitik malıdır. Çin'de dahi olsa onu arayınız.**" diyen bir Peygamberin ümmetiyiz. Matematiğin, Fiziğin dini olmaz. Mümin - kâfir ayrımı olmadan ilimden herkes karşılığını alacaktır. Ümitvarız. Ancak, 1924'lerin izlerini

taşıyan Anayasa 2023'lerin ihtiyaçlarını karşılayamaz. Muhakkak değiştirilmesi lazımdır. Bunu geliştirirken toplumsal mutabakatı sağlayacak bir anayasa oluşturulmalıdır. Dikkat ederseniz, 80'li yıllardan beri, bir çok olumsuz toplumsal vaka zuhur ediyor. Arkasından hemen anayasal bir düzenleme geliyor. Önemli olan olaylar vuku bulmadan, ihtiyaç hissedilen değişikliklerin yerine getirilmesidir. Şimdi devir bilgi ve teknoloji çağı. Bilgiye ulaşmak, artık bir tuş mesafesinde. Dolayısı ile, iyi bir analizle toplum ihtiyaçlarına cevap verecek bir anayasa oluşturulması gerekmektedir.

Bizim böyle bir araştırmaya gerçekten ihtiyacımız var. Öncelikle size bu konuda teşekkür ederim. Buradaki olayların medyaya yansımaları ve topluma anlatılmasının gerçekte %10 kadar bile alakası yok. Şimdi biz, öncelikle Beşir Atalay Hocamızın “Kendisi benim hocam olur. Yani Çözüm sürecinden sorumlu (eski) Bakanımızın kendisi ile de paylaştığımız bir hususu aktarmak istiyorum: “Şırnak'ta devlet nedir? dendiğinde Jandarma'dır derim.” dedim.

Evet, bu bölgede devlet kadroları maalesef eksik kalmış. Dolayısı ile, burada çözüm süreci kapsamında yapılması gerek ilk şey, devlet kadrolarının doldurulması ve eksiklerin tamamlanmasıdır. Bugün burada gelinen nokta, gerçekten takdire değer bir noktadır.

Bu bölgede sosyolojik açıdan “sosyal hak” davası tartışması var. Ancak bunun altında yatan mesele daha önemli. Tepelere bakarsanız, adeta “benim altım maden” diye haykırıyor. Buna rağmen, 26 yıldır bu bölgede madencilik üzerine bir araştırma yapılamadığı söylendi. Bu dediğim 2008 yılında idi. Burada sadece Kömür madeni işletiliyor. Bu ocaklarda çalışan işçi sayısı, bu yıllardan sonra 5000'den 150 ye düşmüş. Maden Tetkik Arama Genel Müdürlüğü verilerine göre; bölgede sırf “Asfaltit kömür” rezervi 80 milyon tonmuş. Yani bu bölgede kavga olması aslında ilginçtir. Asfaltit kömürü hakkında biraz araştırma yaparken, bana dendi ki; “Asfaltit donmuş petroldür. Altı petrol denizi demektir.” Bu bölgenin ekonomik paylaşımındaki sorun, aslında örgütün lider kadrosunda gizlidir. Kandil'deki örgüt liderlerinden Hüseyin Feyman bir Ermeni ve Süryanidir. Cemil Bayık, Marksist – Leninist'tir. Murat Karayılan, Sünni Kürttür. Şimdi bu üç ayrı fikrin bir örgütte uyum içerisinde olmasını anlayabiliyor musunuz? Üçü de, farklı alanlardaki parasal yapıyı kontrol ediyor. Ve birbirlerinin işlerine karışmıyorlar.

Şırnak ve Hakkâri bölgesinde var olan maden yatakları bu bölgeye yeter. Biz bu bölgede 5 kez uluslararası sempozyum düzenledik. Edindiğimiz izlenim; çevre ülkelerin Türkiye'yi lider ülke konumunda gördüğüdür. Uludere olaylarına kadar, esnaf dağdan gelen teröristlerin kovulmasını başaracak seviyeye gelmişti. Uludere hadisesi, bu işi bitirdi.

Çözüm sürecine, en çok bu bölge insanının ihtiyacı var. Çünkü bu bölge insanının yaklaşık 1882 şehidi var. Bir şehidin cenazesine gittik. Aynı evde 3 şehit, 3 dul gelin

ve 17 yetim çocuk var. Çözüm süreci, elbette İstanbul'da değil, bu ailenin yanında tartışılmalıdır.

Akil heyet çözüm süreci için bölgeye geldiğinde, otellerde görüşmeler yaptılar. Sahaya inmediler. Hâlbuki sahaya inilmeliydi.

Sonuç olarak;

1. Çözüm sürecine herkes sahip çıkmalıdır.
2. Siyasiler ve bürokratlar bedel ödemeyi göze almalıdır. Ki, siyasi iktidar bunu ifade etti.
3. Sosyal projeler geliştirilmelidir. Hem burada, hem ülke batısında gençlik yitirilmiş. Referansımız, İslam olmalı. Batıda, bunun yerini "Türklük", doğuda ise "Kürtlük" almış. İşte bu projelerle, mihenk noktası yeniden İslam olmalıdır.
4. Üniversiteler ve Üniversitemiz, bölgede kullanılan dillerin geçerliliğini sağlamalı, hareketlendirmeli ve sosyolojik olarak halkı irdeleyen bir araştırmaya girmelidir. Biz bunun için çalışmalar yapıyoruz.
5. Son 5 yıldır Emniyette, TSK'da halkla kucaklaşma noktasında bir mesafe alındı. Biz bu konuda onların samimi olduğunu düşünüyoruz.
6. Asgari müşterekte buluşmak. Asgari müşterekte birçok ortaklığımız var. Biz aksine azami müşterekte ortaklığımızı artırırsak, bu coğrafyada birlik ve beraberlik içerisinde yaşamak daha da kolaylaşacaktır. Neden, az asgaride birleşelim? Çok azami müşterekte buluşalım.
7. Bir tane Süryani köyünde, burnu kanayan kimse yok. İslam nerede kimde varsa, orada bir baskı oluştu. Bu durum, gerekçeleri ile halka anlatılmalıdır.
8. Bu bölgede ve komşu ülkelerdeki Kürt bölgelerinde en az 7 esnafa girdik; hepsi de "Biz, Türkiye ile birleşeceğiz." dedi. Bu potansiyeli iyi kullanmalıyız.
9. Habil ile Kabil meselesini hatırlayalım. Nuh (a.s.); "Allah'ım, hani ehlimden olanları bana verecektin?" deyince, Allah; "O, senin ehlinde değildir." diyor. Nesebin peşinden koşmamak lazımdır. "Selman (R.A.) bendendir. Bilal, ehl-i Beytimdendir." diyen bir dinin ümmetiyiz. Bu anlayış, halka işlenmelidir.
10. Orta sınıf bu bölgede yok gibi. Orta sınıfı, esnaf oluşturur. Yani burada yukarıdakiler ve aşağıdakiler var. Orta sınıfın artırılması için, Meslek Yüksek Okulları artırılmalıdır. Biz de, Üniversitemiz bünyesinde buna ağırlık veriyoruz. TEKMER'i kurmaya çalışıyoruz ama destek bulamadık. Feodal yapı, burada buna izin vermiyor.
11. Bölgedeki ekonomik pay, bu bölgede oldukça fazla ve bu yatırım bu bölgeye yapılıyor ama feodal yapı bu yatırımı kendisine yönlendirdiğinden, devlet tam anlamı ile burada hissedilemiyor.

..... Dernek Başkanı Kızıltepe:

Kızıltepe’de toplam 35 STK var. Bir de, Mardin Toplumsal Dayanışma Federasyonumuz var. Biz bu coğrafyada istatistikî olarak, 3 kişi de bir kişi, birbirine kız vermiş ya da almış; oldukça iç içe girmiş bir yapımız var. Buna karşın da, bu çözüm sürecini sabote etmek için pusuda bekleyenler var. Bu sorun geçmişe gidilerek değil, geçmişin üzerine bir çizgi çekilerek aşılabılır.

Bu sürecin en sıkıntılı yönü, çözüm sürecinin halka tam olarak anlatılmamış olmasıdır. Geçmişte, Kürt ismi konuşuldukça insanların başından sopa eksilmezdi. Çok şükür o günler geride kaldı. Bu akan kanın 400 milyar lira olduğu söyleniyor. Bu rakam, bir ülkenin imarı demektir. Bunun yanında, gerek dağa çıkanlar gerekse askerde oğullarını kaybeden şehit anneleri aileleri bir bedel ödemişlerdir. Onlardan bugün bir ses çıkmamaktadır. Çünkü, başta onlar da dahil olmak üzere; her kesim, bu kanın, bu savaşın durmasını istiyor. Canı ile malı ile bedel ödeyenler bedellerini unutmuşlar. Karşılık beklemiyorlar. Ta ki süreç olumlu sonuçlansın. İşte çözüm sürecinde konuşulanlar, halka anlatılmalı ve yapılan anlaşmalar halka izah edilmelidir.

Biz CHP, MHP gibi muhalefet partilerinin samimi olduğuna inanmıyoruz. Çünkü onlar ısrarla, Kürtlere haklar verildiğinde ülkenin bölüneceğini iddia ediyorlar. Halbuki, dün Kürtçe şarkı dinlenmesi yasaktı. Kürtçe konuşulamazdı. Bugün onlar serbest, ama ülke bölünmedi. CHP ulusalcı, MHP ise marjinal ırkçı bir siyaset gütmektedir.

Ana dilde eğitim hakkı ve imkânı verilmelidir.

Anayasal Güvence, Kimlik verilmelidir

Dağda olan binlerce insan var. Onların topluma uyum rehabilitasyonu, iş hayatına oryantasyonu ve toplumla kaynaşması için, birer proje geliştirilmelidir. İş imkânı verilmelidir.

Bu topraklar ve bu insanlar hep yoksul ve fakir bırakılmış. Halk kalkındırılmamış. Bölge halka kalkındırılmadığından, yoremizin suyundan elde edilen elektrik de, bu halka daha uygun fiyattan verilmelidir. Yoksul halk, elektrik kullanımında kaçak yöntemlere tevessül ettiğinde ona hırsız damgası vurulmamalıdır.

Çözüm süreci halka mal edilmeli ve kendini önemli hissetmesi sağlanarak sürece sahip çıkması sağlanmalıdır. Bu süreçte tüm guruplara gidilmeli, mesela geçmişte Hizbullah vardı. Onlar da silahı bıraktı ve HÜDAPAR olarak siyasete girdi. Onların da bu süreçteki rolü ve beklentileri değerlendirilmeli, Süryanilere de gidilmeli. Yani, sadece dağ kadrosu ile PKK ile bağlantılı kesime yönelmekle yetinilmemeli.

Özerklik ve federal bir yönetim anlayışı ve talebi; sürecin ruhuna aykırı bir durumdur. Böyle bir beklenti doğru olmaz. Bu süreç kapsamındaki görüşmeler içerisinde yoksa bu talepte bulunamaz. Bu, her şeyden önce Kürt’lere zarar verir.

Esnaf:

Cumhurbaşkanından başlamak üzere, tüm devlet erkânı çıkıp diyecek ki, “Biz sizden özür diliyoruz. Biz size zulmettik. Size eziyet ettik. Biz sizi, insan yerine koymadık. Atalarımız hata etmiş.”

Genel af çıkarılacak. Sonra da kimse kimseye baskı yapmayacak. Kan davalarının da suçlusu devlettir. Kürt halkının tamamının gönlünde bağımsız bir Kürdistan vardır. Ama elbette biz İstanbul’a pasaportla gitmek istemiyoruz. Bugün Kürt halkının tamamının beklentisine cevap verilmiyor.

Hububatçı Esnafı

.....Bey’in söylediklerine %100 katılıyorum. Onlara ilave olarak, şunu söylüyorum ki: bu kadar kalabalık bir nüfusa sahip olan Kürt’ler, bu bölgenin en eski sahipleridir. 40 milyon Kürt, dört devlet içerisinde bölünmüş olarak bulunmaktadır. Biz özellikle, Türkiye’deki sorunu konuşalım. Abdullah Öcalan, bugün Kürtlerin hepsinin temsilcisi değildir. Eğer öyle olsaydı Türkiye’deki Kürtlerin hepsinin oylarını alır ve barajı aşardı. Gücü elinde bulundurduğu için, eli silahlı olduğu için, Öcalan Kürtlerin temsilcisi konumuna gelmiştir. Türkiye bugün bu sorunu çözemezse, komşularımızda olduğu gibi savaşın içerisinde bulur kendisini. Eğer Türkiye bugünkü jenerasyonla barış sağlayamazsa, gelecekte anlaşılamayacağı bir nesille karşı karşıya kalacak ve bir çatışma içerisinde bulacaktır kendisini.

Vatandaş

Öncelikle biz Elhamdülillah Müslümanız. Meseleye İslam kardeşliği ile bakmamız lazım. Bu Kürt sorununun tarihsel bir süreci var. Üstelik bu sorunu, batılılar bilinçli ve kasıtlı olarak çıkarttılar. Maksatları, İslam toplumlarını bir birine düşürmekti. “İslam toparlanmasın.” diye bunu körüklemişlerdir. Kürtler, Türklerden önce Müslüman olmuşlardır. Tabii bu bir ayırım değildir. Ancak Selahattin Eyyubi’ye dikkat çekmemiz lazımdır. Selahattin Eyyubi’nin Kudüs’ü almasının intikamıdır. Belki de Kürt’lerin bugünkü durumu, nihayetinde Şeyh Said kıyamı da Kürtlük için yapılmamıştır. İslam için yapılan bir kıyamdır.

90 yıldır, bu bölgede “Kürt yoktur.” denildi. Merhum Erbakan, Bingöl’de bir konuşma yaparak: “[... Yani sen, (“Ne Mutlu Türküm Diyene!”) dersin, onlar da (“Ne mutlu Kürdüm Diyene!”) diyeceklerdir.] Bu söz Kürtler için olumlu bir çıkıştı. Ve Türk halkının “Kürt” diye bir milletin varlığını kabul ettiği anlamına geliyordu.

Sonrasında, Diyarbakır’da, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan: “Evet Kürt sorunu vardır ve biz bu sorunu çözeceğiz.” diyerek yeni bir ışık yaktı. Leyla Zana’da, bu işi Erdoğan’ın çözebileceğini ifade edip, Kürt halkını umutlandırdı.

Allah’ın yarattığı Kürtlük ırkını ve lisanını yok kabul etmek aslında çok gülünç bir durumdur. Bu süreci hükümet başlattı. Ama çok yavaş götürüyor. Bu da halk nezdinde güvensizlik oluşturdu. 6-7 Ekim olayları, aslında hükümetin süreçte samimiyeti gösterilse idi olmazdı. Biz barış sürecinin hala ne olduğunu anlamış

değiliz. Evet, kan akıyor. Böyle huzurlu olmak elbette güzel bir şeydir. Hükümetin ne vereceği belli değil. Biz ne istiyoruz;

1. Biz Kuran-ı Kerim’de, Allah her millete nasıl bir hak vermiş ise, biz Kürtler olarak aynı hakları istiyoruz.
2. Kimliğimizi istiyoruz. Anayasal güvence hakkına sahip olmak istiyoruz.
3. Ana dilde eğitim verilsin. Biz medreselerde zaten Kürtçe eğitim veriyoruz. Elbette okullarda bu şimdi mümkün değil, ama iki yıl gibi kısa zamanda yapılabilir.
4. Bölge isimlerimiz; İl, İlçe, Köy, Kasaba orijinal isimlerimiz ne ise o olsun. Yani Kürtçe ise o olsun. Arapça ise o olsun.
5. Kamu kurumlarında, kendi lisanı ile işini görebilsin. Hastanede, adliyede, karakolda Kürtçe lisan ile işini görebilmelidir. Mesela Cuma hutbelerinde, yıllarca Türkçe hutbe okundu. Halk bu şekilde cahil kaldı. Kürtçe hutbe verilebilir. Biz Avrupa’yı istemiyoruz. Biz batılıları istemiyoruz. Biz kardeşimiz olan Türklerle yaşamak istiyoruz. Yavuz Sultan Selim döneminde, İdiris-i Bitlisi ile anlaşma yapıldı. Ve Türk – Kürt, Şia’ya karşı birlikte mücadele verildi. İlk olarak da, “Kürdistan Eyaleti” ismini Yavuz Sultan Selim verdi.
6. Şimdi Türklerle Kürtler bir arada yaşamayı başaramazsa; Şia’nın, Ermeni’nin tehlikesi artarak devam edecektir. Sen- ben ol, ben- sen olayım diyerek değil; Sen - sen ol, ben - ben olayım, kardeşçe yaşayalım.
7. Türkiye’ye başkanlık sistemi gelecekse ki, evet bu durumda bölgesel yönetimi istiyoruz. Ama bu bir kargaşaya sebep olacaksa, istemiyoruz. Merkezi olarak hükümete bağlı olsun.
8. Çözüm süreci olmazsa, “tekrar savaşıyoruz.” diyenler azınlıktır. Bunlar belki de %10 bile yoktur. Biz çoğunluk Kürtler olarak; savaşı, ayrılığı değil; birlikte yaşamayı arzu ediyoruz.
9. Hükümet, her kesimi dikkate alsın. Sadece PKK’yı ya da, BDP’yi muhatap almasın. Böylece herkes memnun edilmiş olunur.

Vatandaş:

Çok uğraşlar oldu, fedakârlıklar oldu. Biz çözüm süreci olumlu sonuçlansın diye her iki tarafın da fedakârlık yapmasını bekliyoruz. Biz barış sürecine, kesinlikle dışarıdan üçüncü bir gücü ve tarafı istemiyoruz. Biz kardeşler olarak, bu işi kendimiz çözmeliyiz.

Elhamdülillah ki, bu süreç şu anda kan dökülmeden çözüme doğru gidiyor.

Daha önce kim, Kürt süreci için uğraştı ise, öldürüldü. Başına iş geldi. Turgut Özal, Eşref Bitlis bunun en açık örneğidir. Bir su bir gölde fazla kalırsa, o su içilemez hale gelir. Dolayısı ile bu süreç beklememeli.

Bu süreç yürürken, ne yapılırsa yapılsın, nasıl bir provokasyon yapılırsa yapılsın; süreç durmasın. Aksine daha hızlı yürüsün.

..... Köyü, Akıl İnsanları ve Kanaat Önderleri

Vatandaş:

Savaşı kimse istemiyor. Barışı herkes ister. Hatta, savaşınlarda barış için savaştıklarını söylüyor. Yani bu barış süreci, Kürt halkı ile bir barış mıdır, yoksa, PKK ile yapılan bir barış mıdır?

Kürtler olarak, bizim kimseyle savaşımız yok. Biz bu coğrafyada kardeş olarak yaşamak istiyoruz. Birileri karışıklık için, PKK denen bir bela çıkardı. Huzursuzluk ortamı oluşturdu. Bu PKK, Kürtlerin temsilcisi değildir. Kürtlerin %70'i, PKK'yı istemiyor.

Biz Kürtler olarak, çocuklarımızın kültürlerini kaybetmelerini istemiyoruz. Kürtlerin bir arşivi yok. Tüm arşiv saklandı kaydedildi.

Köy İmamı:

Şah İsmail Kürtlerin kökünü kazımak istemiştir. Ancak, İdris-i Bitlis-i Yavuz Sultan Selim'e mektup yazarak yardım istemiş ve bu süreç başlamıştır. Biz şu anda da birlikte yaşamak istiyoruz.

Biz hükümetin attığı adımı olumlu buluyoruz. Ve sonuçlanması için destekliyoruz. Kürt sorunu 1879'lara dayanıyor. Kürtler "Hilafet" altında olduklarından devlet kurmayı düşünmemişlerdir. Ancak Halifeliğin kaldırılması ile devlet kurma düşüncesi yavaş yavaş dillendirilmeye başlanılmıştır. Ancak şu anda, böyle bir şey düşünmüyoruz. Herkes taşın altına elini koyabilmelidir. Ancak, bir tıkanıklık hisseder gibiyiz. Bu süreç tamamlanmazsa eskiye dönülür mü diye de endişe ediyoruz.

Batının sahip olduğu haklar ne ise, onu istiyoruz.

Her iki taraftan ölenler de bizim çocuklarımız. Biz bu çocukların ölmesini istemiyoruz.

Ben bir AK Partiliydim. Bu çözüm sürecinin olacağına hiç inanmıyorum. Hem de bu AK Partinin himayesinde biz bir şirketin oyuncuğu olmuşuz. Bizi durduran trafik polisleri "Kürtçe konuşma" diyerek bizi azarlıyor. Biz bunu istemiyoruz. Kendi lisanımızı konuşmak istiyoruz.

Bir toplum mühendisliği yapılıyor ama bunun nasıl yapılacağı bilinmiyor. Bir diğer konu da aidiyet duygusunun geliştirilmesi gerektiğidir. Hatta bayrağımızın yarısının kırmızı yarısının yeşil olmasının ne mahzuru olabilir? Gerçi bu uç bir örnekleme ama, bir şekilde aidiyet duygusu geliştirilmelidir.

Çözüm sürecinin içeriği de bir şekilde halka anlatılması gerekmektedir. Üstelik bu durum sürdürülebilir bir çözüm sürecini ortaya çıkarır.

Ülkede 81 ilden 7 bölgeden akıl insanlar, kanaat önderleri ile görüşüldü, bir rapor hazırlandı ve devlete sunuldu. Peki bu süreç kiminle olacak? Elbette BDP ile olacak. Lider olarak da Abdullah Öcalan'dır.

Ekonomik özerklik olmalı.

Başkanlık sistemi olursa, zaten eyalet sistemi de olacak.

Geriye dönük olarak, devlet Kürtlerden özür dilesin.

PKK faaliyette olduğu sürece, Kürtlere hayat hakkı yoktur.

Bu sorunu, İslam devleti yıkıldığı zaman kurulan Türkiye Cumhuriyeti devletinin temeline huzursuzluk vermek üzere oluşturdular. Zahirde bir Türkiye Devleti kurulmuş olmasına rağmen, anayasasını kanunlarını gayrimüslim devletlerin kanunlarından aldı. Türkler ve Kürtleri karşı karşıya getirmek için “Ne mutlu Türküm diyene!” sözünü söylemeyi mecburi hale getirdiler.

Bizim için İslamiyet önemlidir. Bu nedenle, bu sorunun çözülmesi için, Türkiye yakasını batılı devletlerin elinden kurtaracak. Kürtler de batılı devletlerle irtibatı kesecek. Böylece sorun çözülecek.

Bir de ben biri ile barış yapmışsam, barış yaptığım insanı kışkırtan hareketlerden kaçınmam lazım. Mesela “Ne Mutlu Türküm Diyene” sözünü kaldırılacak. Türkçülükle alakalı amblemlerini değiştirecekler. Kürtlerin bayrağına nasıl ki Türk milliyetçilerinin kını varsa, bizim de Türk bayrağına kinimiz var.

Bu işin çözülmesi fikir olarak olmasa bile, güç olarak PKK'nın elindedir. PKK ile yani Abdullah Öcalan dese ki biz anlaştık. Bu iş bitecek.

Yani üç tane resmi dil olsun. Resmi dil üç tane olsa ne olacak?

İktidarın çözüm sürecini ben iktidarı kaybetmeyeyim. Oy kaybetmeyeyim derse, kısa vadede sonuç alamaz.

Eskiden biz savaşıyorduk, yöneticilerimiz bizi sakinleştiriyordu. Şimdi ise yöneticilerimiz kavga ediyor.

Bu sürecin yavaş gitmesinin sebebi, BDP'nin kan üzerinden besleniyor olmasıdır. Muhalefet ise ulusalcılık ve ırkçılık üzerinden nemalanmak istemektedir.

Dış güçler; özellikle İngiltere, Türkiye'yi Kürtlerin gözünden düşürerek Kürdistan devletini kurdurup, Türkiye ile savaştırmak istemektedir.

Ekonomik gelişmişlik olmalı.

STK'lar zenginlerin elinde, halkı temsil etmiyor.

Milletvekilleri bölge ile ilgilenmiyor. İş adamları bölgeye yatırım yapmıyorlar. Hep batıya yatırımlarını götürüyorlar.

Biz kendimiz çalışmayıp, işçi çalıştırıyoruz. Avrupa'da, 18 yaşından sonra herkes çalışmak zorunda.

Çözüm süreci kısa vadeli değil, uzun süreli planlanmalıdır. 5-10 yıllık, 15 yıllık planlar belirlenmelidir. Bu plan sayesinde, geleceğe dönük olarak ne yapabileceğimizi kararlaştıracamız böylece.

Üniversite gençliği tümüyle BDP'yi beğenmese de bugün BDP'yi istiyor. Çözüm sürecinde somut bir şey olmadığı için, çok fazla çözüm sürecine destek vermiyor. Süslü bir vazoya benzetiyorum süreci ben. İç boş. Birileri elindeki muzlu ve çilekli pastayı yemek için, halka kuru ekmek yediriyor.

Çözüm sürecinin tıkanıklığını, “ben bu işi çözeceğim.” diyen giderebilir.

Somut, güzel adımların atılması lazımdır.

Sertifikalı Kürtçe dilbilgisi öğretmeni var ama atanmıyor.

Çözüm sürecinin ilerleyişi sırasında, Kobani direnişine hükümetin sahiplenmemesi. Ve sınıra giden kardeşlerimizin, sınıra yığılması durumunda asker, polis bu kalabalığa gaz sıktı. Dağıttı. Bu güzel bir şey olmadı. Tabii bu da süreci olumsuz etkiledi.

Bu sürecin sağlıklı yürüyebilmesi için, Abdullah Öcalan'la görüşülüp anlaşılması lazım.

Elbette BDP'nin de bu işin içerisinde olması lazım.

Ana dilde eğitim istiyoruz.

Genel af istiyoruz.

Apo'nun, yani Öcalan'ın meclise gelmesini istiyorum.

Biz başkasının denetimi altına girmek istemiyoruz. Biz bu coğrafya da Türk - Kürt kardeş olduktan sonra, birbirimize yeteriz.

Mardin Din Adamları Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği:

Her dine mensup din adamları, derneğimize üye olabiliyor. Biz parti ve fikir farkı gözetmeyiz. Bize kim dava getirirse, o dava ile ilgileniyoruz. Buradaki kanaat önderleri ile, medreselerle irtibata geçiyoruz.

Biz taslağı görmediğimizden, içeriği hakkında fikir yürütme imkânımız olmaz. Artuklu Üniversitesi daha yeni bir Üniversite. Hani köklü bir üniversite olsa bir şey diyemeyiz. Fakat, bu yeni Üniversitenin etrafını polisin çevirmesi, araçlarla kuşatılması çözüm sürecinde samimiyet göstergesi olur mu?

Yani bu halk burada, polisin baskısı altında mı yaşamalı? Gaz altında hayatını sürdürmemelidir. Halkın burada ne suçu var? Halk, neden böyle baskı altına alınıyor? Şimdi bu halk, köyünden çıkarılmış. Lisan konusunda Türkçeyi tam anlamıyor. Şimdi bir de burada ezan öğleden 45 dakika önce okunuyor. Biz ise, ezanı tehir ediyor ve namazımız sıkıntıya giriyor. Namaz olmuyor. Şimdi bu zulüm değil mi? Şimdi biz buna itiraz etsek, hem din alimleri provokasyon yapıyorlar diyecekler. Müslüman'ın namazı memurun mesaisine göre düzenleniyor. Biz Allah'a uymamız

lazım iken, hükümete uyuyoruz. Bunları sıkıştır, sıkıştır. Sıkışınca ne olur? Elbette çözüm süreci, sekteye uğrar.

Her bir Kürt'ün, her bir vicdan sahibi insanın, silahların susması talebi vardır.

Vatandaş:

“Müslümanların yetimi Kürtlerdir.” denilmiş. Bunu Mısırlı bir âlim dile getirmiş. Çözüm süreci siyasi bir mesele değil, insanlık meselesidir. İnsanlık tarihinde, savaştan her bir toplum sonrasında karşılıklı bir barış anlaşması yapılmıştır. Bir çözüm sürecinde karşılıklı anlaşma olur. Tek taraflı anlaşma çözüm olmaz. Bir taraf anlaştık diyor, diğer taraf inkâr ediyor. HDP; “Bugün barış anlaşması yaptık.” diyor; ama maddeleri açıklanmıyor. Bu da elbette bizde şüphe uyandırıyor.

Biz 1993 yılında İstanbul'a gittik. Orada bulunan Bitlisli bir iş adamı ile konuşurken, bu bölgede evlerimizin yıkıldığını anlattığımızda, “Adam esnaf yerinden ayağa fırlayarak: “Olur mu kardeşim, Mehmetçik böyle bir şeyi nasıl yapar?” diye şaşkınlığını gösteriyor. Halbuki, gerçek öyle değil. İşte bunu medya, basın hiçbir şey yokmuş, her şey normalmiş gibi yansıtıyor. Yani algı oldukça önemlidir.

Diyanetimiz, buradaki camilerimizde çözüm sürecini asla gündeme getirmedi. Halka gündem ile alakalı camilerde bilgi verilmedi. İşte halk ile, diyanet arasında bir uçurum olduğu anlaşılıyor.

Biz devletten insani ve İslami haklarımızı istiyoruz. Farklı bir beklentimiz yoktur.

Ana dilde eğitim istiyoruz.

Bizim çocuklarımız İmam Hatiplere gönderilip dejenere olmasın.

Allah bana diyor: “Sen Kürt'sün, Kürtçe konuş!” Sistem bana diyor: “Yok, sen Türkçe konuş!”

Kürt halkının %100 ü barış istiyor. Herkes ölüme karşıdır. Çözüm süreci dövmek, yakalamak, öldürmek hususlarını hayatımızdan çıkarmıştır.

Kobani, kardeşimizdir. Biz oraya gitmek istedik, onlar: “Hayır gidemezsiniz!” dedi. Bu durumda çözüm süreci bitmiştir. Böyle olur mu? Bu işin çözüm süreci ile alakası var mı?

Bize bu haklarımız verilirse çözüm vardır. Verilmiyorsa çözüm yoktur.

Kobani'den sonra çocukları yakalıyor, cezaevine koyuyor. Bu çözüm mü? Doğru mu bu?

Herkesin çocuğu oluyor, ismini ne koyacağız? “Ronai” yani, Aydınlık koyacağız dedik. Dediler, hayır koyamazsın. Köylerimizin, isimlerini şehirlerimizin isimlerini değiştirdiler. Oturduğum mahallenin adını “Kefhane Mahallesi” idi. Tuttular adını “Atatürk Mahallesi” yaptılar. Ben bu ismi istemiyorum. Bana zorla bu ismi kabul ettiriyorlar.

Hayalimiz, kendi okulumuzu kurmak, herkesin kendi lisanını dilini öğreneceği aynı zamanda dört mezhebe göre eğitim yapacağı eğitim kurumlarını kurmaktır. İnşallah nasip olur.

Bölgede Kürtler; “Kürt” ismini ağızlarına alamıyorlardı. Kürtler ayrılıkçı değildir. Tüm halklar, milletler neyi istiyorlarsa, biz de onları istiyoruz. Örfü, geleneği, kültürü, giyimi, kuşamı, lisanı ne ise; ona göre yaşamayı istiyor. Bu da meşru bir taleptir. Hem insani ve hem de Kur’an’ ın verdiği bir haktır. Kur’an ve Sünnet ortaya konulur. Ona göre haklar verilir. Biz siyasi değiliz.

Perde altında yürütülen bir süreç var önümüzde. Şüpheli bir durum var yani.

Yeterince bedel ödenmiştir. Artık bedel ödemeye tahammülümüz kalmamıştır.

Cizre’de gençlerin yaptığı eylemleri, halkımızın %60 ı kabul etmez.

Kürt halkı kendine göre bir irade bulmuştur. Bu irade ne kadar verirse, onun peşinden gideceğiz. Türkler de kendilerine bir irade bulsunlar ve onun peşinden gitsinler. Dindarı ile, Milliyetçisi ile, kadını ile çocuğu ile, bu iradenin peşinden gitsinler, gideceğiz inşallah.

Haznevi Dergâhı:

Biz hiçbir zümreye ve cemaate bağlı değiliz. Biz halkın hizmetindeyiz. Bize soruyorlar fikriniz nedir? Biz diyoruz ki: biz eski Müslümanız. Eski Müslüman nedir? diye soruyorlar. Eski Müslüman, hiçbir şeyle alakadar olmaz. Ancak elinden geldiğince zulme karşı durur. Adaletten yana olmanız güzel bir şeydir. Bizim Kürtlerle, Türk kardeşlerimiz omuz omuza savaşmışlar. Fakat son zamanlarda bazı münafıklar içimize girmişler. Bunlar gençleri kışkırtmışlardır. Tabii devlet de hata yapıyor. Dağlara taşlara yazdılar; "Ne Mutlu Türküm Diyene." Bunlar insanlar arasında kışkırtıcılık oldu. Eğer ki bunlar böyle devam ederlerse, Allah korusun Suriye gibi oluruz. Öyle olmayız ama bunu düşünmek zorundayız. Çözüm sürecinden bahsedileli yaklaşık iki yıl oldu. Hükümet diyor ki; “Kandil silah bıraksın. Bütün guruplar silahlarını bıraksın.” Bazen doğru konuşsak devlet kızacak. Bazen Kandil kızacak. Taraflar arasında doğruluk olursa, her şey çözülecek. Ben silahları bırakacağım ama, beni zindana atacaklar diyor. Devlet de silah bırakın diyor. Çünkü bunlar belki de bize saldıracaklar diyor.

Eğer sizin sözünüze güvenirlerse ve sözünüz geçerli ise, bin yıllık kardeşliğimiz yeniden tesis edilecektir. İnşallah sizin gibi muhteremler bu işe devam ederlerse, bu olay çok devam etmez. Düşmanlar IŞİD / DEAŞ gibi Türkiye’yi de karıştırıp bizleri birbirimize kırdırmak istiyorlar. Biz hepimiz Müslümanız. Kardeşiz. Kobani meselesinde Türkiye’ye yaklaşmak için savaş yapıyorlar. Bizler de bu sürece elimizden geldiğince yardımcı oluruz.

Sizlere daha önce halka duyurduğumuz ve internette yayınladığımız 15 maddelik bir öneri paketimizi sunuyorum;

1. Öncelikle dil ve din haklarına ilişkin tehditleri kaldırılan ve dini sivilleştirilen sivil bir anayasa yapılması huzur ortamının tesisi için çok önemlidir.
2. Gençleri teröre sevk eden yapıların ve faaliyetlerin kararlılıkla kontrol altına alınması barış sürecinin başarısı için elzemdir.
3. Bölgede barış ve kardeşlik ortamına destek veren sivil toplum örgütlerinin tarikat ve cemaatlerin idari, mali ve istihbari olarak teşvik edilmesi, huzur ortamının tesisine ciddi ve kalıcı destek sağlayacaktır.
4. Din adamlarından irşat heyetleri oluşturulması ve bunların faaliyetlerinin organize edilmesi gerekmektedir. Köy - köy, mahalle - mahalle dolaşarak, halkı birlik ve beraberlik hususunda bilgilendirmeleri birlik ruhunun oluşmasını sağlayacaktır.
5. Dağa çıkan gençlerin ailelerine kanaat önderlerinin ziyaretlerde bulunması önleyici tedbir olacaktır.
6. Bölgede medrese eğitiminin yeniden canlandırılarak; Diyanet'e bağlı bir kuruma dönüştürülerek toplumun, özellikle gençlerin dini ihtiyaçlarının takviyesini sağlayacaktır.
7. Bölgede faaliyet gösteren dini cemaatlerin 'Kadın gelişme evleri' açarak buralarda dini ve ahlaki eğitim vermelerinin sağlanması, halkın aydınlanmasına ve cehaletin izalesine büyük destek verecektir.
8. Hükümetin dini ve milli değerlere öncelik veren politikalar geliştirmesi ve basın yayın organlarında belli oranda dini içerikli yayınların zorunlu hale getirilmesi yılların ihmalinin telafisini ve terör zemininin yok edilmesini sağlayacaktır.
9. GAP Projesi'nin bir an önce tamamlanması büyük bir zorunluluk ifade etmektedir.
10. Bölgede özel istihdamı artırıcı ve işsizliği azaltıcı politikaların geliştirilmesi gençleri barış zeminine çekecektir.
11. Kahvehanelerde dini ve ahlaki sohbetlerin görevli din adamları tarafından yapılmasının, bunların görevlerinin bir parçası haline getirilmesi toplumsal birikime katkı sağlayacaktır.
12. Her mahallede okuma salonları açılması ve buralara gençlerin gelmesinin teşvik edilmesi, gençlerimizin iyi insanlar olmasına destek verecektir.
13. Devletin milletin yanında ve hizmetinde olduğunu her vesileyle hissettirmesi zaruret halini almıştır.
14. Medrese mezunlarının diplomalarının resmen tanınması gerekmektedir.
15. Melelerin bu süreçte daha aktif hale getirilerek birer barış elçiliği yapmaları imkânlarının sağlanması, birlik ve beraberlik havasının oluşmasını sağlayacaktır.

**(ŞIRNAK-MARDİN) İNCİ BÖLGE HEYETİ TARAFINDAN
BAZI İLÇELERDE YAPILAN TESPİTLER**

(17/22 ARALIK 2014)

CİZRE – 18 ARALIK 2014

Cizre - Odası Başkanı:

- Bölge halkının sorunlarının giderilmesi için, 1914-1919 yılları arasında yapılanlar arşivler açılarak ortaya çıkarılmalıdır. Halkın 1919 da doğal olarak tanınan hakları bilinmelidir.
- Bu bölge Kürdistan olarak bilinmektedir, bu bölgede Osmanlı eseri bulunmamaktadır.
- Çözüm sürecinin bitmesini istemeyen rantiyeciler vardır. Bunlar kandan beslenen vampirlerdir.
- Kürt kimliğinin tanınarak, anayasal güvence altına alınmalıdır
- Anadil ile eğitim sağlanmalıdır.

Baro Başkanı

- Bütün diller özgürce konuşulmalıdır
- Yerel yönetimler güçlendirilmelidir
- Uluslararası insana tanınan haklar, bu ülke halklarına da verilmelidir
- Savaş dili terk edilmelidir
- Değişikliklerin yasal zemini hazırlanmalıdır
- %90 Kürt halkı ayrılmak istemiyor.
- Hükümetin İSİD e destek verdiği düşünülüyor.
- Bölgedeki yer altı kaynaklarının ¾ ü kullanılmıyor.
- İki tarafta çözüm süreci için yaptıklarını ortaya koymalıdır.

TUHAD – FED DERNEĞİ

- Bölgede ayrı bir devlet olmasını düşünmüyoruz.
- Anadil ile eğitim yapılmasını talep ediyoruz.
- Siyasilerin ve yetkililerin konuşma dili sert olmamalıdır.
- Sürecin bitmesinin 10 yılı alacağını düşünüyoruz.
- Siyasi tutuklular dâhil edilmek üzere genel af talep ediyoruz.

NUSAYBİN – 19 ARALIK 2014

Esnaf ve Sanatkârlar Odası:

- Barış, huzur ve mutluluğun olması için, barış sürecini destekliyoruz, Süreç, diyalog ve empati ile sürdürülmelidir.
- 1980’den beri bölgede etnik ayrımcılık ve mezhep ayrımcılığı yapılarak halkımız aşağılandı.
- Çözümünden ne bekliyorsunuz? Ne istiyorsunuz?
  - a. Temel hak ve hürriyetlerde Anayasal güvence,
  - b. Merkezi yönetimin bazı görevlerinin yerel yönetimlere devrinin yapılmasını,
  - c. Halk bölünmeye sıcak bakmıyor, ancak hassasiyetlerine duyarlı olunmasını istiyor,
  - d. Müzakere sürece şeffaflaşmalı ve halk ile paylaşılmalı,
  - e. Anadilde eğitim, bölgede dernekler tarafından verilmeye çalışılıyor. Eğitimin devlet okulları tarafından ana dilde verilmesi sağlanmalı,
  - f. Güvenlik ile ilgili bir sorunumuz yok, ancak ülke insanının da güvenlik güçleri içinde (asker ve polis) yer almasını istiyoruz.
  - g. Alışveriş için çarşıya çıkan asker çeşitli sebepler gösterilerek, Mardin’e götürülüyor. Oysa ilçemiz esnafı onların ihtiyacını giderecek kapasitededir. Yetkililerle görüşülerek bu durumun kaldırılması için çaba sarf ediyoruz.
  - h. %90 halk çözüm sürecini istiyor ve destek veriyor, ancak %10 dan daha az oranda bir kısmı, (ki, bunlar çatışma ortamından çıkar sağlayan gruplar ve kişilerdir.) süreci sabote etmek istiyor.

Esnaf:

- Çözüm sürecindeki Kürt tarafı, niyetlerini net olarak ortaya koymuyor. Kürtler bu coğrafyada uzun süre birlikte yaşadılar, bağımsızlık istemiyorlar. Cumhuriyet’in ilk yıllarından itibaren aşağılanmaya, zulüm görmeye başladılar.
- Başlangıçta kurulan bu partinin amacı, Marksist & Leninist bir devlet kurma fikrindeydi. 80’lerle birlikte başlayan baskı süreci ve 90’lardaki faili meçhuller ortaya çıktı. Faili meçhuller, Jitem ve Hizbullah tarafından yapıldı. Kürtçe konuştuğu, Kürtçe kaset doldurduğu veya dinlediği için, 15-20 yıl hapis yatanlar oldu. Her aileden bir iki kişi dağdadır. Devlet ve PKK yanlış yaptı. Abdullah Öcalan’ı sevsek de, sevmesek de, bugün Kürtlerin lideri konumundadır.

Nusaybin Sanayi ve Ticaret Odası:

Aynı gemideyiz, batarsak hepimiz gideriz. Devlet içinde devlet olmaz, devletin otoritesi bozulmamalıdır.

- 1915 Ermeni meselesinin başlangıcı ve sonucu, bölgeye ölüm getirdi. Kışkırtmalar ve baskılar ayrışmayı tetikledi. Çözüm süreci başladıktan sonra, cenaze gelmemektedir. Sürecin güzel bir şekilde sonuçlanmasını, toplumsal barışı istiyoruz. Kanın akmasını arzu ediyoruz. Olaylar sebebi ile, bölgedeki ekonomik gelişmişliğin %50-60'ını kaybettik. İş adamlarımız güvenli bir ortamın olmaması nedeniyle, bölgeyi terk ederek batıda yatırım yapmıştır.
- Çevre ülkelerdeki çatışma ortamı, bu ülkeler ile yapılan ticareti durma noktasına getirmiştir. Devlet, sınır illerinde SERBEST BÖLGE'ler oluşturmaktadır.
- Eğitim seviyesi yüksek olduğu halde, bölge insanının %70 i işsizdir.
- Bölge insanı ayrı bir devlet istemiyor
- Ne pahasına olursa olsun, iş sahası açmak istiyoruz.

Nusaybin Dernek Başkanı

- Çatışma ortamından memnun değiliz, insanlar ölmesin.
- Ülkenin batısında görevini yapmayan kamu görevlileri, sürgün olarak bölgemize gönderilmesin, çünkü orada görevini yapmayanlar bu bölgeye bir şey veremezler. Onlar bu bölgeye gelerek şiddet uygulamışlardır. Kim olursa olsun şiddet uygulanmasına karşıyız.
- İnsan kim olursa olsun, özgür bir şekilde kendi dilini kullanmalıdır. Savaşa karşı çıkmalıyız.
- Çözüm sürecini görüşenler karar versin ve bu iş bitsin.
- Bu süreci mutlu sona ulaştırmak için, kim destek verir ise bu CHP, MHP veya diğer partiler de olsa ona destek oluruz.
- Biz Türklerin Türklüğünü tanıyoruz, onlar da bizim Kürtlüğümüzü tanımalıdır.

MARDİN (Merkez) - 20 Aralık 2014 Cumartesi

Mardin Barosu Başkanı

- Beş yıldır Baro Başkanlığı yapmaktayım, sıkıntılı dönem 1980 li yıllarda başlamıştır.
- Öncelikle silahlar sussun, diğer STK.'lar ile birlikte, barolar da sürece dâhil edilsin. Süreç; 3-5 kişinin arasında geçiyor. İçeriğinin ne olduğu bilinmiyor, gizlilikten dolayı iki tarafta da endişe var. Sevindirici olan can kaybı haberlerinin gelmemesidir.

- Dil rencide edici, provoke edici olmamalı, ha PKK ha IŞİD denilmemeli, IŞİD desteklenmemeli, radikaller sorun oluşturabilir.
- Artuklu Üniv.'de Kürtçe enstitüler eğitime devam etmektedir.

Gençlik BDP'yi dinlemiyor, çok az da olsa bazı bölgelerde biz bayrağı çektik diyorlar. Ne diyorsunuz?

- Taş atan çocukların evleri yakıldı, babaları öldürüldü, işkence gördüler, şimdi büyüdüler, bu savaşın en acı kısmını yaşadılar. Köyden çıkan gençler bir daha köylerine dönemediler. Tahsil yok, meslek yok. Ya uyuşturucu kullanacak ya da kendisine verilen silahı kullanacak veya molotof atacak. Olabildiğince barış çağrısında bulunulmalı. Dünyanın her yerinde %3-5 radikaller olabilir, ama o toplumlarda ciddi bir kırılma yoktur. Her toplumda 80-100 bin ölü var, buna rağmen toplum arasında didişme yoktur. Ancak örgüt, Suriye'de, Irak'ta, Türkiye'de var. Ailelerin içinden giden çocuklar var, son günlerde de iki bin civarında gidenler var. Gençler, kendi kendilerine birbirlerini eğitiyor, örgütlü bir birliktelik var, rastgele değil. Toplum ile devletin barışması gerekir.
- Hukuksal eksiklik giderilmeli, anadilde eğitim yapılmalıdır.
- Çevreye ekonomik bir destek verilmeli, Kızıltepe, bölgenin en zengin ilçesidir. Ancak zengini en zengin, kenar mahalleler ise oldukça fakirdir, aç olan her şey yapabilir. Aç insan sayısı oldukça fazla, ekonomi iyileştirilmelidir.
- Karakol ve jandarmaya gitme korkusu aşılmalı, bölgeden birileri olmalı. Basit işlerini bu bölgenin insanı yapmalı, bir üniformalı gördüğü zaman kafasında bir şeyleri çağrıştırmamalıdır.
- Ciddi bir eğitim atağı olmalı,
- Yerinden yönetim güçlendirilmeli, belli bir kesim devletsiz yaşıyor zaten. İnsanlar çektikleri sıkıntılardan dolayı bağımsızlık isteyebilir, ancak şu andaki durum ile bağımsızlık istenmemektedir. Bu çalışmalar gerçekleşirse problem biter, aksi halde dağdakiler bıraksa dahi şehirdekiler bırakmaz.
- MHP ve CHP de, sürece dahil edilmelidir,
- Toplumun %80 i çözüme hazırdır. %2-3 radikal her toplumun içinde vardır. Önemli olan çoğunluktur. Makul sürece gelinmiştir.

MARDİN-Kızıltepe 20 Aralık 2014 Cumartesi

Kızıltepe Ticaret Borsası .....

-
- Sıkıntımız siyasilerdendir, siyasiler saęlıklı bir řekilde bizi dinlemiyorlar, beni idare edenler benden daha iyi dūřūnmelidir. Bilen ehil insanlar bir yerlere getirilmelidir. Tahsilli de olsa, ihtisasa saygı duyulmalıdır.
  - Ŗnemli olan barıř sūrecinin saęlıklı bir řekilde yūrūtūlmesidir. Bu konuda daha Ŗnce yaptığımız çalıřmayı size takdim ediyorum.
    - a. Dil ayrıştırıcı değil, birleştirici olmalıdır, siyasiler diline dikkat etmelidir,
    - b. Eřit vatandaşlık anayasal gūvence altına alınmalıdır,
    - c. Sivil anayasa olmalı,
    - d. Empati kurulup, yeni bir toplumsal mutabakata ihtiyaç vardır, tūm siyasi partiler buna katkı vermelidir,
    - e. Siyasiler geçmişle uğraşmamalıdır,
    - f. Dini ve dili siyasete alet etmemelidir,
    - g. GAP ve HARRAN bizim için būyūk bir hizmettir, eskiden tehdit vardı, bu kalktı, halk gerçeęi gōrdū. İřtihadam yapalım, iřsiz kalan kiři daęa çıkar,
    - h. Bōlgeler arası gelişmişlik farkı ortadan kaldırılması için çalışılmalıdır,
    - i. Halktan habersiz milletvekili belirlenmemelidir,
    - j. STK lar dinlenmeli.

Raportōr

Çözüm Sürecinin Ulaştığı Aşamada
ASDER - ASSAM Raporu'na
EK-B
II nci Bölge
(D.BAKIR-Ş.URFA-BATMAN)
Heyet Raporu

"Çözüm Sürecinin Ulaştığı Aşamada ASDER - ASSAM Raporu'na"

EK-B II'nci Bölge (D.BAKIR-Ş.URFA-BATMAN) Heyet Raporu

ASDER, Çözüm Süreci başladıktan hemen sonra 2013 Nisan ayı içerisinde Diyarbakır, Batman ve Mardin illerini kapsayan kapsamlı bir saha çalışması gerçekleştirdi. Çalışma kapsamında bölgede etkin olan STK temsilcileri, kanaat önderleri ve halktan kimselerle görüşmeler yapıldı. Sonrasında Marmara, İç Anadolu, Karadeniz ve Akdeniz Bölgelerinde de benzer bir saha çalışması yapıldı ve farklı bölgelerin algıları ile Çözüm Süreci'nin muhatabı bölgeden alınan veriler kapsamlı bir rapor haline getirildi. Söz konusu rapor yetkili merciler başta olmak üzere ilgili bütün kesimlere gönderildi ve basın toplantısı düzenlenerek kamuoyu ile de paylaşıldı.

Aradan iki yıla yakın bir süre geçtikten sonra bu kez ASSAM faaliyeti olarak süreçle ilgili gelişmeleri yerinde görmek ve beklentileri tespit etmek üzere bölgeye kapsamlı bir çalışma gezisi düzenlenmiştir.

14-17 Aralık 2014 tarihlerinde saha çalışması yapan 2. Grup Şanlıurfa, Diyarbakır ve Batman illerini ziyaret etmiştir. Her üç ilde de resmi görevli/yetkililer, her kesimden STK temsilcileri, kanaat önderleri ve halkla yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde iki yıla yakın süre içerisinde gerçekleşen olumlu gelişmeler, yol kazası olarak nitelendirilebilecek problemler, çözümü yürüten tarafların niyet ve samimiyetleri, sürecin sağlıklı devamı için yapılması gerekenler, beklentiler ve tavsiyeler sorgulanmıştır.

...

30 yılı aşkın bir süredir devam etmekte olan terörün, bölge başta olmak üzere bütün ülkeye kaybettirdikleri ve terör kaynaklı gelişen devasa problemlerin terör yoluyla hak aramayı benimseyen örgüt çevreleri tarafından bile sorgulanmakta olduğu tespit edilmiştir. Süreç başladığından buyana devam eden huzur ve özellikle cenazelerin gelmemesinin gözle görülür bir rahatlama sağladığı gözlemlenmiştir.

Örgüt ve bileşenlerinin ellerinde bulundurdıkları silah gücü sayesinde kurdukları hâkimiyetin ciddi şekilde yara almaya başladığı tespitler arasında zikredilmelidir. Demokratik sürecin sağlıklı işlettilmesi ile örgütün sahip olduğu tabanın ciddi sarsıntılara maruz kalmakta olduğu ifade edilmelidir. Devlet eliyle gerçekleştirildiğine inanılan tedhiş, sindirme, hak gaspı, asimilasyon politikalarının siyaset zemininde tartışılıyor olması ve geçmişte yaşanmış kimi olayların özur konusu yapılmasının bölge halkı ile devlet arasında güven problemini aşma yönünde önemli mesafe kat ettirdiği söylenmelidir.

Bölge halkı, terör ile arasına ciddi mesafe koyabilecek kadar çözüm/barış sürecini sahiplenmektedir. Hatta Kobani bahanesi ile gerçekleştirilen vandalizm ve terörün, örgüt üzerinden yüksek sesle sorgulandığını söylemek mümkündür. Ayrıca, bölge

ASSAM

Adaleti Savunalar

Stratejik Araştırmalar Merkezi

www.assam.org.tr

halkı Kobani olaylarında yerli ve yabancı ciddi anlamda provokasyonlar olduğu kanaati taşımaktadır.

Örgüt temsilcileri ve diğer bileşenlerinin sahip oldukları ideoloji ve dayattıkları hayat biçimi, esas itibariyle dindar olarak tanımlanabilecek bölge halkından arzu edilen gerçek desteği almamaktadır. Mevcut siyasi yapılar ve örgüt ve bileşenlerinin başat konularda alternatifsiz tek temsilci gibi görünmeleri kerhen bir desteğin devam edeceğini de göstermektedir.

Bölge insanının Cumhuriyet ile başlayan sıkıntıları; özellikle ötekileştirme, dilini kullanmakta yaşadığı kabul edilemez sıkıntılar ve zulümler, haksızlıklara direnme süreçlerinde yaşadığı toplu katliamlar, sürgünler, zorla ikamete maruz bırakılmalar, devlet görevli/yetkililerince gerçekleştirilen işkence ve insan onurunu ayaklara altına alan muameleler silahlı örgütsel yapıların varlığını kabul edilebilir hale getirmiş; geçmişte yaşanan olumsuzluklar nedeniyle dededen toruna aktarılan acıların merkezi olagelmıştır. Bölge halkı bir taraftan devleti temsil edenlerin zulmüne maruz kalmış, diğer taraftan da haklarını temsil ettiğini iddia eden kesimlerin zulmünü yaşamak durumunda kalmıştır.

Çözüm süreci ile birlikte kendi sorunlarını kavramaya ve kendisi ile ilgili konuları düşünme imkânı bulan bölge halkı, söz söyleme yetkisi bulunduğunu fark etmeye başlamıştır.

Yerine göre devletin yanında yer almak istemiş, fakat maruz kaldığı aşağılama ve fiili müdahaleler sebebiyle arada kalmış, kişilik ve kimlik konusunda örselenmiş Müslüman Kürt halkı, üstüne üstlük örgütün sürekli propagandasına maruz kaldığından devletle olan aidiyet bağı oldukça zayıflamıştır. Orta yaşın üstünde konuştuğumuz insanlar, 25 yaş altı gençlerin tamamına yakınının kesinlikle bu aidiyet duygusundan mahrum yetiştiğini ifade etmişlerdir.

Dış güçlerin güdümünde hareket ettiği çok kolay anlaşılabilen örgüt, Türkiye’de sürekli bir kaos ortamı oluşturarak, devletin ayaklarına bağlanan en ağır prangaların başında yer almıştır. Ulus devlet ideolojisinin ürettiği dayatmalar, Kürt halkını terör örgütüne adeta mahkûm etmiştir. Çözüm süreci ile bağlantılı veya bağımsız bölge halkına yönelik iyileştirmeler, hak iadeleri, Kürt realitesinin önündeki engellerin kaldırılması gibi düzenlemeler örgüt ve bileşenleri tarafından propaganda malzemesi olarak kullanılmakta ve belli bir seviyede de kabul görmektedir. Yapılan iyileştirmelerin silahlı mücadele sonucu elde edildiğine dair propaganda halkta karşılık bulabilmektedir. Oysa insan olmaktan kaynaklanan hakların müzakere veya tartışma konusu yapılması, algı operasyonlarına meşru bir alan bırakmaktadır. Bölge insanı Türkiye’nin Batı kamuoyunun hazırlanması ve ikna edilmesi süreçlerini makul karşılarsa da haklarının taksit taksit verilmesiyle silahlı mücadelenin hak elde etme yolunda elini güçlendiren bir argüman olduğunu düşünmektedir.

Ana dilde eğitim ve Kürt kimliğinin tanınması gibi artık bütün kesimlerin tartışmasız kabul ettiği taleplerin beklendiği kadar ma’kes bulamaması, sessiz çoğunlukta derin

endişelere sebep olmaktadır. Mazlum Kürt halkının haklarını savunma pozisyonunda olan ve temsiliyet konusu bugün ciddi şekilde sorgulanan örgüt ve bileşenleri, coğrafyamızdaki sorunlar ve konjonktür nedeniyle belli kesimlerin desteğini kolayca alabilmektedir.

Müzakerede devletin taraf kabul ederek muhatap aldığı örgüt ve siyasal zemindeki bileşenlerinin son dönemde “özerklik, bölgesel yönetim veya öz yönetim” talepleri bölgede ciddi olarak tartışılmaktadır. Demokratik kültürün geliştirilmesi ve birey iradesinin ortaya çıkabilmesinin önündeki engellerin kaldırılamaması halinde elinde silah bulunduran siyasal bir yapının faşizan yöntemlerle hâkimiyet kurabileceği dillendirilmektedir. AB süreci kapsamında bölgesel yönetimlerin güçlendirilmesi konusunun Kürt halkını temsil etmesi gereken bütün kesimlerce tartışılması ve birlikte oluşturulacak bir yönetim modelinin tesbit edilmesi, güçlü bir şekilde ifade edilmektedir.

Bölgede çözüm süreci başladıktan sonra çeşitli vesilelerle örgütün dağ kadrosuna katılan/gönderilen beş bin civarında gençten söz edilmektedir. Örgütün oluşturduğu algıya göre, güçlendirilecek yerel yönetimler sonrası dağda silah eğitimi almış gençler güvenlik teşkilatında öncelikli olarak görevlendirileceklerdir. Dağ kadrosuna yönlendirmede bu yolla iş bulma dürtüsünün etkin kullanıldığı görülmektedir.

Irak, Suriye ve İran coğrafyalarında yaşayan Kürt nüfusun içinde yaşadıkları devletler bakımından tamamen savunmasız oldukları, örgütün elinde tuttuğu silah olgusunu Kürtlerin güvenliği için devam ettirmesi gerektiği söylemini öne çıkarmaktadır. Örgüt taraftarları düşündükleri özerk yönetimde zaten sahip oldukları silahı Kürt halkının güvenliği için kullanacaklarını belirtmektedirler. Doğaldır ki bu durum örgütle bağı olmayan ve ideolojisini benimsemeyen geniş halk kitlelerinde ciddi endişelere sebep olmaktadır. Nitekim Kobani’de yüz elli bine varan Kürt nüfus, Kobani’nin hâkimiyetini elinde bulunduran Kürt gruplar tarafından zorla dışarı çıkarılmış, binlerce insanın ölümüne neden olacak bilinen trajedi yaşanmıştır. Yakın zamanda halen IŞİD/DASEŞ ile savaşan grubun gerçekleştirdiği bu zulüm, bölgedeki insanların geleceğe ile endişelerini tazelemelerine sebep olmaktadır.

Süreç başlangıcında ilk iki ayda yaşanan huzur ortamı ve beklenti ile iş adamı, esnaf, kamu görevlileri ve halkın gözündeki ışıltıyı görmek bizleri ümitlendirmişti. Bu ümidi paylaşmak ve diğer bölgelerdeki yansımalarını müşahade etmek üzere yukarıda sözü edilen bölgelerde STK’larına ziyaretler yapılarak süreç ve beklentiler paylaşılmış idi. Akan kan ve dökülen gözyaşının dinmesi bağlamında sürecin desteklenmesi, beraberinde ayrışma-kopma isteklerinin olabileceğinin siyasi arenada dillendirilmesinden kaynaklı endişeleri de görmüştük. Batı bölgelerinde devletin teröristlerle pazarlığa oturarak tavizler verdiği algısı oluşturulmuştu. Ayrışma, kopma veya devlet talebi gibi uç konularda bölge halkının genelinin bir talebinin olmadığı bilinmekte idi.

Gelinen noktada, örgütün Kürtleri bütünüyle temsil etmediği, sürecin silahların susturulması noktasında mevcut müzakerelerin devamından yana tavır geliştirildiği söylenebilir. Müzakereler sürerken kamu güvenliğinin zaafa uğratılması, mal ve can emniyetinin zarar görmesine yol açacak eylemlerin hoş görülmesinin kabul edilemeyeceği net bir şekilde anlaşılmış gözükmektedir. Kobani eylemleri esnasında ve sonrasında sadece gezdiğimiz illerle sınırlı olmayan devasa ekonomik kayıpların olduğu tesbit edilmiştir. Mardin ve Batman gibi son yıllarda turizm gelirleri bakımından atılım yapmış illerde eylemlerden sonra neredeyse %70'e varan rezervasyon iptallerinin olduğu ve kayıpların halen telafi edilemediği dikkate alınırsa, çözüm sürecinin başlangıcından bugüne derin bir kırılma yaşandığı kolaylıkla görülebilir. Bölge kentlerinden mesela, Gaziantep gibi üretim merkezlerinde de piyasa daralması sebebiyle fabrikalarda ciddi anlamda üretimlerin durma noktasına geldiği görülmektedir. Ticaret ve sanayi kuruluşları bölge şehirlerinde esnaf ve üreticiler ile hizmet sektöründe %60'a ulaşan kayıpların olduğunu ifade etmişlerdir. Halkın huzur ve sükûnu bozmaya yönelik her türlü teşebbüse şiddetle karşı durmaya kararlı olduğu söylenebilir.

Sürecin başında herkesin kaygılandığı yol kazalarından birkaç örnek yaşanmasına rağmen, tarafların masadan çekilmek istemediğini görmek hâlâ umutların canlı olduğu anlamında değerlendirilmelidir. Her ne kadar, 6-8 Ekim olayları ciddi endişelere sebep olduysa da, hükümetin kararlılığı ve bölge halkının olaylara karşı takındığı tavır ve yüksek sesli sorgulamalarla örgüt tabanının kaymakta olduğu endişesi, görüldüğünden çok daha vahim sonuçlara ulaşmadan olayların kontrol altına alınmasını sağlamıştır.

Konu ile ilgili görüştüğümüz kanaat önderlerinden Kobani gerekçeli son kalkışma sırasında, emniyetin müdahale etmemesini, “devlet bizim birbirimizi kırmamızı istiyor, seyrettiler...!” şeklinde yorumlayanların yanısıra, “bakın, görün örgütün yaptıklarını, devletin de halkın da malının kıymeti yok bunların gözünde, yarın bu Vandallar canımıza da kastederler. Emniyet müdahale etseydi kan gövdeyi götürürdü, askeri tedbirlerle sokağa çıkma yasağı konulması stratejik olarak başarılı bir hamle oldu” şeklinde değerlendirenler de oldu.

Mazluma dinini, milliyetini sormadan kucak açma erdemini şiar edinmiş olan devletimizin bu politikası gereği sınırlarımız içerisinde bir milyonu aşkın Suriyeli ülkemizde yaşamaktadır. Üç büyük kentimiz başta olmak üzere özellikle Gaziantep, Şanlıurfa ve Diyarbakır gibi metropollerde kendileri için inşa edilen çadır kentlerde ve kent merkezlerinde yaşayan farklı etnik köken ve inanca mensup Suriyelilerle vatandaşlarımız arasında zaman zaman nahoş hadiseler cereyan etse de, genelde kentte yaşayan mültecilerin normal hayata karıştıkları ve kayda değer büyük sorunların yaşanmadığı tesbit edilmiştir. Ancak bazı Suriyeli sığınmacıların mülteci vasfına yakışmayan davranışlar sergiledikleri, ahlaki ciddi problemler yaşandığı; bu nedenle de önemli ölçüde vatandaşlarımızdan tepki çektikleri kaydedilmelidir. Sığınmacılarla ilgili olarak bölgede provoke etmeye yönelik gayretlerin olduğu da

ifade edilmektedir. Özellikle devletin ve sivil toplumun ciddi fedakarlıklarla yaptıkları yardımları küçümseyen dedikodular üretildiği, aslında yapılan yardımların BM kanalıyla gönderildiği, hatta aktarılan yardımların bir kısmının ödenmediğine dair söylentiler yayılmaya çalışıldığı belirtilmiştir. BM’den bölgede inceleme yapan yetkililerin takdirlerine karşı, perde gerisinde yapılan olumsuz propagandaların yer yer etkili olduğu müşahade edilmiştir. Bütün olumsuzluklara rağmen kadirşinas halkımızın “Ensar” olma sorumluluğunu unutmadan, yardımlarını gerçek mağdurlara ulaştırmaya devam etmekte olduğu müşahade edilmiştir.

Kısa sürede hayata geçirilmeye başlanan yeni yatırımlar, inşaat sektörünün hızlı istihdam kaynağı olması, küçük esnafın mevsimine göre geç saatlere kadar çalışma ve para kazanmaya başlamasından kaynaklanan olumlu hava ve huzur, sürecin devamı ve kalıcı hale gelmesi yönündeki arzuları güçlendirmektedir.

Kalkınmada öncelikli (6’ncı bölge) kapsamına alınan illerimizde, yatırım imkanlarının çok cazip olduğu, süreç başlangıcından buyana mesela Diyarbakır’a çok önemli ölçüde tekstil yatırımlarının yapıldığı, bir taraftan da yatırım görüşmelerinin devam etmekte olduğu beyan edilmiştir. Cazip imkanlar ve süratle gelişen yatırımlara karşın hâlâ bölgeden diğer bölgelere mevsimlik işçilerin gidiyor olmasının üzüntü kaynağı olduğu ifade edilmiştir. GAP projesiyle hayal edilen bereketli günlere ulaşılmasında da yine sürecin mutlaka sürdürülmesi ve **toplumsal barışın** hayata geçirilmesinin şart olduğu anlaşılmaktadır.

Şanlıurfa, Diyarbakır ve Batman illerini kapsayan görüşmelerimizde;

- Hükümet veya devleti temsil eden görevliler,
- Hükümetle halkın arasında köprü kurum temsilcileri (baro, sanayi ve meslek oda temsilcileri),
- STK temsilcileri,
- Kanaat önderleri

Olarak kategorize edilen gruplarla görüşülmüştür. İsim, kuruluş, kişi ve yer belirtmeden olabildiğince objektif değerlendirmelerle sonuçlar paylaşılmıştır.

HÜKÜMET VEYA DEVLET GÖREVLİLERİ

Bu grupta yapılan görüşmelerde görüşülen kişiler her ne kadar resmi görüşü yansıtsa da bazı samimi öz eleştiriler de yapılmıştır. Devletin geleneksel tavrının Cumhuriyet döneminde vaki uygulamalarla, bölge halkına reva görülen muamelenin son yıllarda iyileştirilmesine rağmen, silahlı örgütün bölgede yaşanmaya devam eden güvensizlik ortamının tek nedeni olduğu dillendirilmiştir. Süreç boyunca, silahların patlamaması, kan ve gözyaşlarının akıtılmaması için gösterilen özen bile, örgüt tarafından propaganda argümanı yapılabilmektedir. Örnek olarak, aşiret kan davası kaynaklı cinayet sonrası kaçan bir katilin köyüne yapılan saldırıyı ve silahlı çatışmayı haber verdikleri halde, olay mahalline ulaşmak için içinden geçilecek birkaç köy halkının “devlet asker sevkıyatı yapıyor!” şeklinde çözüm sürecine sabote

iddiası çekincesiyle yavaş hareket edildiğinde, “devlet niye bizim güvenliğimizi sağlamıyor, saatlerdir çatışma sürüyor, katliam yapıyor jandarma-asker niye müdahale etmiyor?” şeklinde devletin bölgede zafiyet içinde olduğu teması işlenebiliyor. Arkasından bu gibi olayların çözümü için yerel arabulucuları da kullanarak halk mahkemesi oluşturulup medyada “komün” işletiliyor diye propaganda yapıldığı anlatılmaktadır.

Örgütün silahsızlanma kabilinden uygulamak durumunda olduğu eylemsizlik döneminde, yol kesmeler, kimlik sorgulamaları gibi lokal eylemlerin de mensupları tarafından örgütün varlığını tabanına ispatlama kaygısıyla yapıldığı; herhangi bir yaralama ve ölüm olmadıkça, sürece zarar verilmemesi adına başvuru esnek takip, devletin zafiyeti olarak yansıtılmaktadır.

Dini eğitim konusunda, Diyanet aracılığıyla yürütülen programların yeterli olamadığı, bölgede yürütülen dini eğitim projelerinin genç nüfusun ancak %10’una ulaşabildiği; bu durumun geleneksel dini eğitim yöntemlerinin de resmi eğitim politikalarıyla desteklenmiyor olması nedeniyle zaten mevcut olan dini boşluğun doldurulamadığı ifade edilmiştir. Bu gerçek, bölgede sağlanacak barış ortamında maya etkisi sağlayacağı düşünülen dini bağlara olan ihtiyacı belirgin hale getirmektedir.

YARI RESMİ KURUM TEMSİLCİLERİ

Bu grupta görüşülenler; bazen devlet adına bazen de örgüt lehine sayılabilecek görüşler ifade ediyor olmalarına karşın sürecin devamı ve kalıcı hale dönüşmesiyle bölgede beklenen olumlu gelişmelere işaret etmişlerdir. Hukuki alanda atılan cesur adımlardan duyulan memnuniyete rağmen uygulamada aksamalar olduğu ve yargıda çok net bir şekilde ortaya çıkan güvensizliğin giderilmesi gerektiğini dile getirmişlerdir.

Sanayi ve ticaret alanında başlatılan hamlelerin sürdürülmesi, Kobani olayları sonrası görülen endişenin en kısa zamanda izale edilmesi ve ekonomik gelişimin önünde engel bırakılmaması gerektiği beyan edilmiştir. Bu sürecin Kürt halkının birliğinin çözülmesi anlamına getirilmemesinin (!) önemine dikkat çekmişlerdir. Mültecilere verilen sağlık hizmetlerinde bürokratik engellerin yaşandığını ifade eden sektör temsilcileri, geçici kimlik verilenlerle verilemeyenler hakkında yaşanan bürokratik engellerin kaldırılmasının gerektiği ve bu uygulamanın etnik ayrımcılık anlamına geldiğinin altı çizilmiştir!

STK TEMSİLCİLERİ

Grubunda görüşülen kişiler en kalabalık bölge temsilcileri olmakla aynı zamanda sessiz çoğunluğun duygu ve beklentilerini şu başlıklar altında dile getirmişlerdir:

- Çözüm sürecinin başından beri ihmal edildiklerini yüksek sesle ifade ederek, Kobani olayları sonrası ortaya çıkan durumun muhatap alınması gereken

örgütten başka, Kürt halkını temsil vasfına haiz paydaşların da artık acilen devreye sokulması gerektiği ileri sürülmüştür.

- Bölge insanı için yapılacak yasal veya anayasal düzenlemeler dolayısıyla tanınacak haklar, bir zorunluluk gereği olarak değil, “mutlak hak” olduğu için verilmelidir. Yoksa o dayatmayı yapanlar bunu kendilerinin sağladığından bahisle, daha sonraları da terör estireceklerdir.
- Paralel devlet yapılanması mücadelesinde görevden alınan şüpheli memurlar, yine sürgün cezalandırılması kapsamında bölgeye gönderilmesin! Zaten süreci sabote edecekleri malum atamalar yapılmasın.
- Koruculuk sistemi bütünüyle iptal edilmelidir. Bazı eylemleri korucular tarafından yapılmaktadır. Yeni korucu alımları devam etmekte; koruculuk iş bulma ve geçim kapısı haline getirilmiş. Devlet bunları istihbarat kaynağı olarak kullanıyorsa yanıltıyor!
- Üçüncü göz olarak halkı temsilen tarafların kabul edebileceği bir komisyon oluşturulmalıdır. Son sözün bu heyette olacağı sürecin **toplumsal barışa** ulaştırması hedeflenmelidir. Olağanüstü yetkilere haiz tarafsız bir başkan olmalı. Din adamları mutlaka bu komisyonda yer almalıdır.
- Karakol ve kalekol inşaatları barışın geleceğine olan inancı zayıflatmaktadır. Sınır boyları yerine iç kesimlerde sürdürülen kalekol veya karakol inşaatları, çatışmanın devam edeceği algısını güçlendiriyor.
- Kobani olayları göstermiştir ki, örgütte şımarıklık ve her istediğimi yaparım algısı güçlü bir şekilde devam etmektedir.
- İki pragmatik lider (Erdoğan-Apo) arasında çözüm süreci kendi çıkarlarına alet edilmiştir.!
- Temel hak ve özgürlükler eşit olarak uygulanmalıdır.

KANAAT ÖNDERLERİ

Bu grupta halkın akil adamları denebilecek saygın ve kendilerine danışılan şahsiyetler tercih edilmiştir.

- Muhatap alınan örgüte mahkûm edilmeyelim. Halkın mayası din olgusudur.
- Medreselerde anadilde eğitim devam etmektedir. Milli Eğitim sisteminde de anadilde eğitim verilmesi için alt yapı müsaittir.
- Devlet dini eğitimi serbest bırakmalıdır. Dini kendi kontrolünde tutmaya devam ettiği için resmi din anlayışı kitlelerin İslam’ın özüne ulaşmasını engellemektedir.
- Çözüm sürecinin gerçek barışa ulaşarak sonuçlanması, ancak tam bir “helalleşme” ile taçlandırılabilir. Bölgemizde görev yaptığı dönemde halkımıza işkence yapan askerlerden insaf sahibi bir grubun, sembolik de

olsa bölgemize gelerek “özür dilemesi” halkın hüsn-ü kabulüne mazhar olacaktır.

- Yerel ve genel seçimlerde iktidar partisinin gösterdiği adaylarda yeteri özeni göstermemesi örgüt ve bileşenlerinin siyasi anlamda elini güçlendiren bir konudur. Toplumun benimsediği ve emin olduğu isimlerin tercih edilmesi sürecin sağlıklı yürütülmesinde güvence olacaktır.
- Mahalli hizmetlerin aksaması, kasıtlı olarak hükümete fatura edilmekte ve gelecek genel seçimler için endişe kaynağı olmaktadır.

14.12.2104-Pazar / ŞANLIURFA

14:15- ..... Bşk.

Süreçten beklentileriniz nelerdir?

Urfa sarı çizgi üzerindedir. Sürecin olumlu sonuca ulaşması için, yatırımların aksamadan istihdamın istikrarla sürdürülmesi gereklidir. Başbakanlık Akil heyeti çok karışık bir gruptan oluşuyordu. Ne söz alabildik ve ne de istediğimiz gibi bir ortamda konuşabildik. Söz alabilseydik dahi, konuşacaklarımızdan dolayı sıkıntı yaşayabileceğimiz konular, umumi ortamda konuşulmuş olacaktı. Siyasi yelpazede BDP ve Paralel etkisi sürüyor. Mahalli yönetimlerde sağduyulu kadroların önü açılmalıdır. “Yağmur yağmadan (barut ıslanmadan/iş işten geçmeden) tetiğin çekilmesi / çarenin bulunması lazım!” Halkın %95’i gibi çok yüksek oranda özerklik talebi yoktur. Urfa’da, Kürt nüfus çoğunlukta olmadığı halde yönetimde söz sahibi olmuşlardır. Siyasi durumun hassasiyeti gözetilmelidir. Yoksa ihmal zarar verir!

15:15 ..... Eski İl Bşk.:

Sürecin gelişimi hakkında bilgi verebilir misiniz?

Geçmiş dönemin acıları unutulmadan, PKK’nın muhatap alınması bölge halkını kırıyor. Bu durum, zorunluluk doğmadan normal şartlarda değerlendirilerek muhatap alınmamızı gerektiriyor. Kürtçülük yapan örgüt, el verilse kol ister. Halkın görüşü, birlik-beraberlik yönündedir. Kürt meselesi yoktur, terör vardır. Terörün bitmesi, kardeşliğin tesisi için gerekirse Apo’ya özgürlük verilebilir. BDP’nin başına geçerek siyaset yapmasına fırsat verilirse, ayakları yere basan gerçek bir insan haline gelir ve halkın gerçekleri daha kolay görmesi mümkün olur. Böyle devam ederken, kahraman, lider rollerinde olağanüstü bir değer atfediliyor. Devlet kadrosunda, lakayt kişiler var. Halka inebilen samimi kadrolara ihtiyaç var. Lakaytlık, mevcut sürece menfi hali doğuruyor. Devleti temsil edecek sevdalı yöneticiler bulunmalıdır. Halkın Suriye’lilere yaptığı yardımlar, BM’den geliyormuş gibi söyleniyor. BDP’li belediyelerin bölgesindeki mülteci kamplarının yerleri değiştirilmelidir.

Sığınmacıların genç nüfusunu eğitmeliyiz. PKK'nın sathi nüfuzu menfî yönde eğitime sebep oluyor.

PKK / BARZANİ arasında meyil, tercih nedir?

Kürt halkının, devletten kopma derdi yok, ama PKK'nın siyasi faaliyetlerinde, gençlere bu hedef aşılanıyor. Halk, devlet ile PKK baskısı arasında eziliyor. Devlet ile PKK'nın el altından anlaştıkları kanaati var. Paralel Yapı - BDP anlaşması ise aşikâr. Devlet otoritesinde zafiyet yaşanıyor. Bu durum, sürecin gizli pazarlığı mı, diye insanlar şüpheleniyor.

Irak-Suriye'deki gibi zulüm bitmeyip, Maliki-Esed-IŞİD belası gibi, PKK terörü bitse, başka bir terör doğar. Devlet ciddi bir stratejik plan oluşturmalıdır.

Vesayet hegemonyasının kalkması gerektiği eğitimde işleniyor mudur?

..... İlçe Bşk.

Anayasa değişmelidir. Vesayet dönemleri tamamen bitirilerek milli iradenin hâkim olacağı, kendi hukuk sistemimiz hayata geçirilmelidir. Eğitim sistemimiz yetersizdir. Devlet dairesinde işini takipten çekinen öğretmenlerimiz var. Hukuk eğitimi çok erken yaşlarda verilmelidir.

Urfa'da ekonomik problemler var. 400 bin dönüm mayınlı arazimiz var. Gayrimenkul fiyatları astronomik rakamlarda seyrediyor. GAP merkezinde olduğumuz halde, tarım işçisi dışarıya mevsimlik çalışmaya gidiyor. Finans sektörü, neredeyse her banka şubeleriyle, bölgede çok etkili. Paranın doğru yerlere kanalize edilmesi gerekir.

18:00 Urfa İlahiyatçı ve İslam Tarihçisi

Süreçle ilgili genel değerlendirmeleriniz nasıldır?

Çözüm sürecinde tüm bölgelere aynı program uymaz. Kürtçe, Arapça ve Türkçe olarak mevlid okutulması bile ayırmacılığa sebep oldu. Valiler cesur olmalıdır. Bölgenin tamamen düzelmesinin göstergesi, Diyarbakır'ın düzelmesine bağlıdır. D.bakırda, cami ve cemaat sayısı daha fazladır. Halk gücün tarafındadır. Devlet gücünü hakkaniyetle göstermelidir. Uyuşturucu trafiği önlenmelidir. Bölgede sulhu-sükuneti temin eden devlet adamları olursa, devlet gücünü göstermiş olur. Yoksa tersi geçerli demektir. Kobani olayları sonrası, aşı-kamp-kayıt için direnen sığınmacılara din adamlarımızı görevlendirerek devletin hizmetini kendilerine ulaştırabilmek adına imamlarımızı birebir görüşmelerle başarılı oldular ve sığınmacıların net sayısını çıkarmış olduk. Bazı camilerimizde barınan sığınmacılara, namaz vakitlerinde toparlanmaları için yapılan ikazları bile suistimal ederek camilerden atılmak isteniyor şeklinde propaganda yapıyor.

Gençler ne olacak?

K.Kursu ve İmam Hatip okulları yetersiz. Genç nüfusun %20 sine bile yetmiyor ulaşmıyor. Bölgemizde hizmet eden personelimizde, özgüven eksikliği var. Halkın vatan sevgisi ve aile bağları zayıf. Gözleri rahat bölgelere göçte. Bayanlara yönelik din eğitim faaliyeti yok. BDP-PKK bunu değerlendiriyor. Boş zamanı çok fazla olan kadınlar, her yöne kanalize edilebilir. “Değerler Eğitimi” gibi, bayan eğitimi için projeler yapılmalıdır. Devletin avantajı; taklit edilebilir, örnek alınabilir olmaktadır. Devletin müspet konularda zorlaması, bir nevi dayatmada bulunması, hemen kabul görecektir.

Yabancıların kurduğu vakıflar – dernekler ne arıyor?

Misyonerlik faaliyetleri sürdürülüyor. STK’lar siyasete geçiş amaçlı kullanılıyor. Cemaatlerin alim yetiştirememesi eksikliklerdir. Din eğitime en zeki öğrencilerden (en az %10 kadro ayrılarak) yönlendirmeler yapılmalıdır. Din adamlarımız dahi, kendi zeki çocuklarının hukuk, mühendislik vb. alanlarda okumasını tercih ediyor. Halbuki İlahiyat Fakültelerine üniversite sınavlarında en yüksek puanlardan kontenjan ayrılarak cazip hale getirilmelidir. Mevcut durumda, dindar bürokratlarımız korkak oluyor. Dini eğitimin bazı simgeler üzerinden yapıcı etkisine bir örnek olması bakımından; PKK yanlısı olduğu aşikâr olan bir öğrenci, din eğitiminin gereksiz olduğunu söylerken, İstanbul’dan getirtilen “Sakal-ı Şerif” in, bir ay boyunca bölgemizde bazı merkezlerde ziyarete açılmasıyla, oluşan yoğun ilgi sonrası, PKK yandaşı o öğrencinin bile: “Ben peygamberin sakal-ı şerifini öpene silah çekmem!” demesi çarpıcı bir örnektir.

Mezopotamya bölgesinde İslam öncesi savaşlarda zulümler yaşanmışken, İslamiyet sonrası Kürtler; Sasani ve Haçlılardan (Bizans) alınan topraklarda yerli halka yönetimi devretmişlerdir (Selahattin Eyyubi). “Bin düşün en güzeli keşfet, icat et, uygula. Ya da bin düşün yaşanmışların en güzelini taklit et.” Son 12 yıllık hükümete, 50 yılın zulümlerinin hesabını sormak, geleceği (çözumsuzlük) karartmaktır. Batı kültürüne dayalı eğitim modeli, gençliğin kaybını hızlandırmıştır. Bunda da, Seküler - karma eğitim sistemi, en büyük etkidir. Temel eğitim mutlaka dine dayalı olmalıdır. Yeni bilgisayara yüklenen yazılım programı gibi, din temelden verilmelidir. Türkler-Araplar, “İslam kardeşliği Cenneti”nden, “İrkçılık Yasak Elma”sını yiyip çıkarıldılar. Şimdi Kürtler de aynı yasak meyveyi yemeye çabalıyorlar.

22:30 BDP üyesi

Akil heyet, valiliğin çağırdığı STK’larla görüşüyor, amma muhalif sesler yok. IŞİD Kürtleri birleştirdi. Petrol hattı, direk Musul’dan Lazkiye’ye akıtılıp, Türkiye saf dışı bırakılacak.

Özerklik talebi nasıldır?

Halkın %70 i bunu istemez. Ancak, devletin ikinci sınıf vatandaş muamelesi isyana yönlendiriyor. Kadim halklar eşit haklarla birlikte yaşarlar.

15.12.2104-Pazartesi / ŞANLIURFA

09:45 STK Başkanı E. İmam:

Çözüm süreci nasıl algılanıyor?

Bölge halkı dindardır. Fakat çözüm sürecinden asıl kastedilen tam anlaşılmadı. Din ön plana çıkarılmıyor. Cemaatler ayrışması çok acıdır. İslam bir üniversite gibidir. Tüm branşlarla beraber üniversite olur, İslam da böyledir.

Mülteciler hakkında bilgi verebilir misiniz?

200 bin aileye aşıyla yardım ettik. Son gelenler farklı olmaya başladı. Savaş stresiyle, “BM yardımlarını bize vermiyorsunuz.” demeye başladılar. Osmanlı bakiyesidirler, muhacirdirler diye kapılarımızı açtık. Fakat ahlaki seviyenin düştüğüne şahit olmaya başladık. Bu durum yerli halkımızı menfi olarak etkiledi.

BDP’nin oyu yükseliyor mu?

Müslüman Kürtler tehdit altında, köy ve mezralarda seçim yaşanmıyor ki! Serbest olsa destek yarından daha az çıkar.

PKK bölgede hâkim midir?

Devlette otorite boşluğu yaşanıyor. “Fitne katlden şiddetlidir” Yol kesene göz yumulmaz. Memur devletine güvenmelidir.

11:00 Memur-Sen:

Süreç hakkında görüşlerinizi alabilir miyiz?

Hükümet tek tarafı muhatap almakla hata ediyor. Terör ülkenin sorunudur. Yalnız silahlı güç değil, diğer halk kesimleri de muhatap alınmalı, görüş ve hakları düşünülmelidir. Hükümetin sert söylemi de sürece zarar verir. Bugüne kadar sürdürülen durumu nihayete başarıyla erdirmek gerekir. Barışı herkes istiyor. Yatırım ve istihdam imkânların sürdürülmeli. Urfa genel olarak sakindir. Sürecin tarafları gerginleşmemeli. Yeni güvenlik paketinin içeriği tam anlatılmalı. Halka Apo’nun mesajları daha net iletilmeli. Aracılar tam aksettiremezler.

Üyelerinizin beklentileri nelerdir?

Terörle mücadele kanunu kalkmalı, dağdan indirilip silahsızlaştırma başarıya ulaşmalıdır. Otorite zafiyeti olmamalıdır.

BDP 'nin oyu artıyor mu?

Osman BAYDEMİR 'in yaklaşımı desteği artırdı. Çözüm sürecinin seviyesi, hükümetin sorumluluğundadır. Sorunun kaynağı geçmişte devletin bölgeye takındığı menfi tavır kabul edilirse, özür diler gibi samimi yaklaşım gösterilmelidir. Bölgede baskıyla istenen tek tip halk oluşumu, göçe yönelişe neden olabilmektedir. Devlet bu durumu önlemelidir. Tüm halk kesimlerinin katılımıyla, muhatap alınmaları sağlanmalıdır. Süreç canlı bir unsur gibidir. Olumlu - olumsuz durumla yaşar. Hükümetin iyi niyeti, süreci başarıya ulaştırmaya yetmiyor. Sürece nezaret edecek “Akıllar”gibi bir heyet olmalı ve her kesim bu heyette temsil edilmelidir.

12:15 Baro Bşk.

Özgürlükleri önemsiyorum. Çözüm sürecini başından beri süren diyalogun devam etmesi gerekir. Taraflarda şüphe yaklaşımı var. Açıklık (her ne olursa olsun) gerekiyor. Müzakere süreci başlamıştır. Kan akmaması sürecin başarısıdır. Referandum ile ayrılık sorulsa bile, mümkün olmayacağını düşünüyorum. Halklar (etnik farklılıklar) melez halde iç içe girmiştir. CMUK değişimi, kişiye özel çıkıp - iptal edilmemeliydi!

Yeni Anayasa nasıl olmalı?

Algılar çok farklı...

15.12.2014-Pazartesi / DİYARBAKIR

18:30 M..... E Bşk.

Sürecin batıdaki kaygılı algısından farklı neler söyleyebilirsiniz?

Süreç bizim için bulunmaz bir nimettir. 30 yıldır devam eden kan ve gözyaşı sonrası, 6-7 Ekim olayları olmasaydı, çok iyi gidiyordu. Ama yine de, sürdürülen görüşmelerden umutluyuz. Eskiden de sürecin bu şekilde yani silahlar susmalı şeklinde söyledik, ancak bu dönemde hayata geçirilmeye başlandı, umutluyuz. 2011 Silopi-Harran denemesi, sürecin altyapı eksikliğinden dolayı zemin kayması yaşayarak akamete uğramıştı. Bu defa tarafların kararlı olduğunu görüyoruz. Kan davası olaylarında köy basması ve silahlı çatışmalarda müdahale etmesi için askere haber verildiği halde gevşek davranıldığı ve birbirimizle olan her türlü çatışmaya (aşiret kan davası/siyasi-ideolojik) devletin göz yumduğu şeklinde menfi propaganda ve algı oluşturuluyor. Ancak resmi yetkililerin izahına göre ise, askerin olaylara müdahale için harekete geçip olay mahalline varıncaya kadar ilerleyeceği yola daha çıkmadan, “Devlet asker sevk ediyor, süreci bitirdi.” şeklinde yine propaganda fırsatı örgütün eline geçecekti. Emniyet ve güvenlik problemleri de yok

değil tabii. Hele bölgemize hala sürgün kastıyla “paralel” şüphesinden görev yeri değiştirilen personelin kaydırılması bu konuya zemin hazırlamıştır.

Müşahhas bir öneriniz olacak mı?

Tarafsız bir heyet oluşturulmalı ve kanaat önderlerinin de içinde bulunacağı, taraflarca kabul görecektir olan bu heyet, İmralı-Kandil-Hükümet arasında gözlemci olarak görev yapmalıdır. Yani yerli üçüncü göz denilebilir. Bölge esnafına sağlanan avantajlar sürdürülmeli, 6-8 Ekim olaylarında açılan yaralar sarılmalıdır. Hırsız-çapulcu-eşkıya kaos ortamını fırsat bildi. Taraflar birbirini suçlarken, gerçek suçlular ve sebepler tam anlaşılamadı. Siyasetçilerin zaafı, menfi algıyı kemikleştiriyor. Samimi temsil vasfı olmalı.

20:00 Kanaat Önderi E.İmam

Süreç hakkında görüşlerinizi alabilir miyiz?

Temel dini eğitim ve üzerinde İslami ilimleri medrese sistemiyle neslimize aktarmak üzere hizmet ediyoruz. Ana dilde eğitim için siyasi baskı uygulamaya çalışan örgüt temsilcilerine, “biz zaten Kürtçe eğitim veriyoruz” diyerek yerel yöneticilerden istediğimiz desteği bulamıyoruz. Tabii bizim kapasitemiz çok sınırlı da olsa, dine dayandırılmadıktan sonra, ana dilde eğitim fırsatı yine tam çözüm değildir. Türkçe eğitim veriliyor da dünya çapında ilim adamı mı yetişiyor? Köklerinden koparılan Türk-Kürt Müslüman halklarımız, birbirlerini kaynaştıran İslam mayasından nasibini tam olarak alamadıkça, dünyevileşiyor ve ırkçılık belasıyla birbirine düşman ediliyorlar. Özerklik talebiyle hükümete direnen Kürtçü örgüt, ola ki muradına erse bile, dini baskıyı sürdürecekleri şüphesizdir. Şimdiki belediyeye hâkim olan kadronun, bizim medrese inşaatımıza ruhsat vermek istememesi de bunun bir ifadesidir.

22:00 Kanaat Önderi

Sürecin gelişimi hakkındaki mütalaanızı ve önerilerinizi alabilir miyiz?

Sürecin hayırlı sona ulaşacağına inanıyorum. Abdullah Öcalan, halkın üzerinde etkili bir liderdir. Sonrasında elde edeceği konumu da iyi olacaktır. Hükümet ile iş birliği yapıyor olması bir fırsattır. Bu iş birliğini bozmak isteyen (Kandil ve harici) güçler vardır. Süreçten nemalanan ve çatışmadan fırsat bekleyenler olmasına rağmen, zorluklarla da olsa ve zikzaklarla da olsa süreç başarıya ulaşacaktır. Fakat her kesimin anladığı başarı aynı değil. Af ve ana dilde eğitim gibi bazı başat hedefler olsa da özerklik nihai hedef olarak devam ediyor. “Arabuluculuk önderliği” (gibi zorlu bir göreve talip olacak bağımsız komisyon olmalıdır.) AKP; zayıf/kötü adaylarla, Diyarbakır’da meydanı BDP’ye terk etmiştir. Öyle ki; halk bazı vekilleri seçimden sonra tanımıştır. Güçlü adayları adeta kasten göstermediği ve bilerek ikinci

parti pozisyonunu tercih ettiği kanaati oldukça güçlüdür. (Temayüllerde kendisinin de ismi ön sıralarda çıkmasına rağmen, aday gösterilmemesinin açıklaması olarak)

Akil heyet veya hükümet adına bölgeye gelen heyetlerle görüşmeye davet edilen STK'lar çok iyi seçilmeli ve halk nezdinde temsil vasfı yüksek olan kanaat önderleri de mutlaka çağırılmalıdır. “Kiminle savaşıyorsanız, onunla barışırsınız!” (Kaidesince, elinde silah bulunan örgütle savaştığını sanıyor hükümet ve onları muhatap alıyor. Aslında cumhuriyet dönemi boyunca ülke genelinde devlet adına sekülerizm dayatmasıyla İslamla, Müslümanlarla savaşılmıştır. Bölgemizde de Kürt halkı topyekûn kimliği ve inancıyla yok sayılarak, yüz yıldır savaş verilmiş. Dolayısıyla bölgede başlatılan çözüm sürecinin tarafları doğru tespit edilerek, örgütün tek temsilci olmadığı artık görülmelidir)

Dağa çıkarak silah eğitimi alanlar, çözüm sonrası güvenlik kadrosunda iş sahibi olacağı söylentisi var üniversite ortamında.

Barışın üç boyutu vardır:

- Duygusal (insani) barış,
- Güçlünün dayattığı barış ve
- Stratejik barış.

Helalleşme yoluyla, devlet - millet barışı sağlanmadan, ne bölgemizde ve ne de ülkede huzur geldi denilemez.

16.12.2014-Salı/ DİYARBAKIR

10:00 Baro Bşk.

Sürecin, diyalogla, müzakere yoluyla ve demokratik ortamda ilerlemesi gerekir. Toplumun benimsediği bir olgudur. Aksi durumun çıkmaz yol ve kaos olduğu anlaşılmıştır. Toplum sürece (yeşil kart) onayını göstermiştir. Bazen sarı kart gösterse de devam istemektedir. En başından beri taraflar, silahların susup müzakerelerin başlaması yönünde irade beyanı olmuştur. Toplum da geçen iki yılda bu duruma alıştı ve geri dönüş istemiyor. İmralı – Hükümet görüşmeleri normal karşılanır oldu. Gezi olayları ve 17-25 Aralık badieleri biraz duraksama yaşatsa da süreç devam etmektedir. Kürt sorunu uluslararası boyuta ulaşmıştır. Taraflar arasında uyum sağlanamadıkça süreç devam eder, sonuçlanmaz. Silahların bırakılması halinde hükümetin uygulayacaklarını somut olarak açıklaması gerekir. Örgütün istekleri de imkânsız şeyler denilmeden şeffaf bir şekilde anlatılmalıdır. Federal yapılanma bölünmeye götürmeyecektir.

Örgütün resmen bunu ifade ettiğini söyleyebilir misiniz?

Aslında söyleniyor. Hatta parti tabanında yöneticiler, Kemalist-anti Kürt milliyetçiliği ile itham edilebiliyor. PKK'nın önerdiği özerkliği, ben de uygun

görmüyorum. Ancak dünyada çok çeşitli demokratik özerklik modelleri var. Bunlar üzerinde görüşülebilir.

2004'te çıkarılan, Kamu Yönetimi Revizyonu daha da geliştirilebilir.

Cumhuriyet dönemi; Kürt halkı için, baskı-zulüm-ayrışmalarla geçmiş de olsa, batıda yerleşik Kürt vatandaşlardan, girişimci ve entelektüellerin çıkmış olması da olumlu bir sonuç olmuştur.

Öcalan'ın mutlak liderliği var. Ancak O'nu da aşan gelişmeler var. Öcalan'ın daha etkin görüşlerinin olduğuna inanıyorum. Komünler oluşturma çabaları doğru değil.

13:15 ..... Bşk

Süreç hakkında görüşlerinizi alabilir miyiz?

Süreci destekliyoruz. Kendi inisiyatifimizle bir “**izleme komisyonu**” oluşturduk. PKK'nın geri çekilmesiyle birlikte, koruculuk iptal edilmeliydi.

Karakol - Kalekol yapımları anlaşılamaz, kabul edilemez olarak algılanırken, PKK'nın süreç döneminde dağ kadrosunu güçlendirmesini de kabul etmediğimizi beyan ettik.

Sürecin başlaması bile çok büyük bir adımdır. Suriye savaşı süreci olumsuz etkiledi. İnsani yardımlar aksadı. IŞİD - Kobani döneminde hükümetin söylemi çok sert oldu.

Cezaevleri yasa taslağına göre, hasta-sakat tutukluların affı söylemde kalıyor.

Sürecin gelişiminde, seçime yönelik beklentili adımlar atılırsa, çok olumsuz olur. 2019'a kadar yeni bir seçimin olmayacağı gerçeği, uzun yıllar süreci (sonuca ulaşmadan sürüncemede kalarak) sekteye uğratabilir.

14:14 ..... Odası Bşk. Yrd.

Sürecin safahatını anlatabilir misiniz?

21 Mart 2013... Nevruzunda Öcalan'ın mektubu sonrasında, 6-8 Ekim olaylarına kadar süreç çok iyi gelişti.

Teşvik yasasında, 6.bölge iyi bir tercih idi. Tamamen gerçekleşme de iyi gidiyor. Sanayi yatırımlarında ihtiyaca cevap verecek teknik ara eleman yetiştirilmesi faaliyetlerini destekliyoruz.

Turizm patlaması bekliyoruz ve sürecin barışa ulaşmasını çok önemsiyoruz.

Sürecin sıkıntıları; karşılıklı güvensizlik ve devlete aidiyet duygusundaki zayıflık olarak görüyorum.

Geleceğe dair beklentiler nelerdir?

Halkın beklentileri, sürecin pazarlık konusu yapılmamalıdır. Samimi yaklaşımlar gerekir. İmralı'nın bölgedeki tesiri ispatlandığına göre (!), daha iyi formüller geliştirilebilir.

Halkın devlete güvenini sağlayıp, aidiyet duygusu oluşturulmadıkça örgütün eli güçlenecektir.

Çözümünden (arka planda) kastedilen, Kürt halkını çözmek-parçalamak ise (!) halk bundan algılar ve süreç zarar görür.

17:00 ..... Bşk.

Sürecin genel durumunu ve geleceğini değerlendirir misiniz?

Kürt meselesi için yapılacaklar belliyken, (silahlı örgütün muhatap alınmasıyla başlayan süreçte) çekilme eylemi kısa sürede durdu. Kalekol yapımları menfi etki yapıyor. Süreç içinde yeniden hızlanan inşaat çalışmaları, eylemlerin devamına sebep oldu. Temel hak ve özgürlüklerin, sadece örgüt üzerinden konuşulması rahatsızlık oluşturdu.

Ana dilde eğitim nasıl olur? (Üye öğretmene soruldu)

Kürt lehçelerinin her biri için, temel eğitim düzeyinde zorunluluk getirilmeli. Tercihli olması bile, asimilasyonun devamı anlamına gelir.

Geçmiş dönem mağduriyetlerinin bile yaraları sarılmamışken (süreç mutlu sona erişemez!), sürecin selameti için daha yapılacak çok şeyler var. Faili meçhuller araştırılmalı ve çözüme kavuşturulmalıdır.

Koruculuk, her türlü menfi eylemlerin kaynağında gibi görülüyor (kesinlikle kaldırılmalı) Hala Şırnak'ta 200 yeni korucu alındığını biliyoruz. Anlaşılmaz, endişe verici bir durum. İstihbarat elemanı gibi ve geçim kapısı olarak sunuluyor! Uludere hala kasıtlı yapıldı diye konuşuluyor.

Seçim sistemi demokratik katılımı yansıtmıyor. Dar bölge sistemi uygulanmalı. Anayasanın yenilenmesi ihtiyacı çok bariz bir gerçektir.

6-8 Ekim olayları sonrası, süreçle ilgili ümitlerimiz zayıfladı. Örgütün eylemleri ve hükümetin sertliği devam ederse, gidişat zora girer.

16.12.2014-Salı/ BATMAN

20:00 ..... Platformu

Sürecin son durumu hakkında görüşlerinizi alabilir miyiz?

Sürecin başlangıcına, tarihsel dönemi inceleyerek bakarsak, zorunluluktan kaynaklandığını söyleyebiliriz.

Yeni yönetim ve yeni anayasa toplumsal barış için şarttır. Aidiyet ihtiyacı toplumda bariz olarak görülmektedir. 6-8 Ekim'de devletin derin kodları devreye girmiştir. Barışı yapacak olanlar, savaşanlardır. Sağlık hizmetlerinden Kobani'den gelenler yararlanamıyor. Mülteci sınıfından kabul edilmiyorlar.

17.12.2014-Çarşamba / BATMAN

11:00 ..... Odası Bşk.Yrd.

Süreç hakkında görüşlerinizi alabilir miyiz?

Ticaret mensupları olarak huzur ortamı bizim için çok önemlidir. 6-8 Ekim olaylarından sonra oldukça kaygılandık, bu durumdan ders çıkarılmalıdır. Devlete güven noktasında olumsuz kanaattemyim. Memleket iş-aş-eğitim ihtiyacındadır. KOSGEB ve 6.bölge teşvikleri avantajlıdır. Yatırımcılarımızın sorunlarını çözmeye çalışıyoruz. Sorunlar çözüldükçe huzur ortamı gelir. İşsizlik oranımız %25'lerdedir. Turizm patlaması yaşarken, 6-8 Ekim olayları sonrası kesintiye uğramış durumdadır.

12:00 ..... Başkanı

Sürecin safahatı ve geleceği hakkında görüşlerinizi alabilir miyiz?

Mesele girift, amma hukuksal siyasette zorunluluklar hâkimdir. Tarafların da bu saikle hareket ettiklerini görüyoruz. Hukukçular olarak bu durumun olumlu yönündeyiz. Böyle bir zorunluluk olmasıyla ancak hukuki adımlarda iyileştirmeler yapılıyor. Çözüm sürecinin, Kürt sorununun çözülmesine evrilmesi gerekiyor. Anadil eğitimi, siyasi bir lütuf olmaktan çıkarılarak, yasal zeminde düzenlenmelidir. Hükümet projesiyle-Devlet projeleri birbirine karıştırılmamalıdır. İkircikli durumlar netleşmelidir. Aşılama zamanında olmazsa tutmaz. Karşılıklı niyet okumaların terk edilerek, takvime bağlanan taahhütlerin deklare edilmesi gereklidir. Başbakanımızın Şanlıurfa'daki toplantısını gayet verimli ve tatminkâr bulduk.

5 Ekim gecesi halk şehir meydanlarına kendiliğinden inmişti! Aidiyet duygusu dürtüsüyle hareket edilmiştir. 6-8 Ekim öncesi tarafların ciddi hataları söz konusu olmuştur.

14:00 ..... Platformu

Görüştiğünüz kesimler, aynen hükümet kanadının görüştükleriyle aynı. Gerçek temsilcileri aramıyorsunuz. Resmi kayıtlarda görülen STK'larla iktifa ediliyor. Oysa halkın gerçek temsilcisi olan kanaat önderleri vardır. Teşkilatlanabilen kesimler halkın tamamını temsil etmiyorlar. (Her kesime ulaşmaya çalıştığımızı ifade ettik.)

Kobani olayları net olarak göstermiştir ki, örgüt şımarıklık içinde ve her istediğini yaptırırım havasındadır. Müslüman zemin muhatap alınmalıdır.

Sürecin başından başarısızlığa mahkûm olduğunu görmüştük. İki pragmatik lider (Erdoğan-Apo) arasında başlatılan ve kendi çıkarlarına kullanılan sürecin bu safhaya geleceği belliydi. Barış için İslam kardeşliği paydası öne çıkarılmalıydı. Silahları susmuş olması, tekrar patlamayacağı anlamına gelmez. 6-8 Ekim olayları bir yanardağ patlaması gibidir. PKK-HÜDA-PAR çatışması planlanmıştır. Örgüt meydan hâkimiyetini ilan etmiştir. Bu durumdan İslami taban zarar görecektir.

Yıllardır baskı yapan Türk Kemalizmi, şimdi Kürt Kemalizmine dönüştü. Üniter yapıyı bozmak korkusu var hükümette. “Çok Hukuklu Sistem” çaredir. Anadilde eğitim, istihdam ve örfî yapı korunarak yapılmalıdır. Temel hak ve özgürlükler eşit olarak uygulanmalıdır.

Din adamları vazifesini tam olarak yapıyor mu? Devlet sistemi kendi kurmuş, Diyanet mensubu din adamları, tüm Müslümanları temsil etmiyor. Resmi muhataplık durumunda, Devlet kendi laik sistem ortamında yetiştirdiği din adamlarını referans alıyor. Din bağımsız olarak yaşanmalıdır.

Kürt sorunu, bir asırdır yok sayılan kimliklerin, dinleriyle olan bağlarının görülerek kabul edilmesi gereklidir.

Eğitim camiasında bölgemizde yapılan bir toplantıda, anadilde eğitimin bir hak olduğu deklare edilince, Karadeniz bölgesinden Eğitim sendikalarının temsilciliklerinden “ırkçılık” yapılıyor diye istifalar olmuştur. Türk-Kürt tüm Müslümanlar, uygun zeminlerde yapmamız gerekenleri yapamadık.

İslamı nefsimize göre yaşıyoruz. Dinimizi doğru yaşamazsak, başımıza gelenlere müstahak oluruz. İslami camianın teşkilatlanma derdi vardır. Birliğe ne kadar muhtaç olduğumuz gün gibi ortadayken, bizler ayrılığa duçar olmuştuk. Cemaatler arasında ayrışma oldukça, yaşadıklarımızdan şikâyet etmeye hakkımız yoktur. Kavramlar karışıp -dönüşebiliyor. Hangi kuyuya, hangi iple inmeliyiz? İslami değerler üzerinde yapılan çalışmalar halka mal edilmelidir.

Kürt sorununun özü, bölgede yaşanan ADALETSİZLİKTİR. Muhatap alınmak için silahlı güç olmak gerekiyorsa, her kesim silahlanmalı mıydı?

Yargı reformu, otorite ve güven ortamı ile Adalet tesis edilmelidir. “Niye?” değil, “Nasıl?”ı sorgulamalıyız. KCK tutuklamaları mazlumiyet yatırımı mı idi?

Dinimizi yaşamalı ve çocuklarımızı zamanın fitnesinden kurtarmalıyız. Yöneticilerimiz inançlı değilse güven olur mu?

PKK savaş bölgesinde Kürtleri silahsız bırakmıştır.

Eğitim sorunu var. Acıyı yaşamayan gençler, kandırılıp dağa çıkarılıyorlar. İslami hizmetler gençlere emek vermeli ve kurtarmalıdır. Çözüm süreci Kürt meselesine dönüştürülmelidir.

Yerli üçüncü göz olmalıdır.

Raportör

Çözüm Sürecinin Ulaştığı Aşamada ASDER - ASSAM Raporu'na

EK-C

III. ncü Bölge

(VAN ve HAKKÂRİ)

Heyet Raporu

“Çözüm Sürecinin Ulaştığı Aşamada ASDER - ASSAM Raporu”na

EK-C III’üncü Bölge (VAN ve HAKKÂRİ) Heyet Raporu

1.GİRİŞ

Van ve Hakkâri illerine yaptığımız ziyaret planlandığı şekilde herhangi bir aksama yaşanmadan belirlenen amaçlara uygun olarak 9-14 Aralık 2014 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. İki il merkezinin yanı sıra Muradiye ilçe merkezi de ziyaret programı kapsamına alınmış ve Muradiye’de kaymakamımız tarafından 60 civarında STK temsilcisi ve kanaat önderi ile toplu görüşme programı organize edilmiştir.

Görüşmeleri ferdi veya birkaç kişilik küçük gruplarla yapmaya özen gösterdik. Ama bunun yanı sıra Muradiye’de olduğu gibi Van’da da İslami STK’larla grup halinde görüşmelerimiz oldu. 100. Yıl Üniversitesi senatosu (60 kişi) ile yaptığımız 3 saatlik toplantı önemliydi. Senato üyeleri bölgeye ve çözüme ilişkin görüşler ve önerilerini tek tek bizlerle paylaştılar. Üniversite bünyesinde kurulan "Stratejik Araştırmalar Merkezi Müdürlüğü"nün 21-22 Mayıs 2014 tarihlerinde bölgedeki 7 ilden 72 kanaat önderinin katılımı ile yaptıkları "Çözüm Süreci, Beklenti ve Temenniler Çalıştayı"na ilişkin sonuç raporunu bizlerle paylaşması çalışmalarımızda bizlere ayrı bir ufuk açtı.

BDP’li Van Belediyesi’nin üst düzey yöneticisi, Van Baro Başkanı ve Van Kent Konseyi

Başkanının görüşlerini çok açık ve samimi şekilde bizlerle paylaşması tespitlerimiz açısından önemliydi. Altı günlük zaman zarfında, yaklaşık 250 kişinin bilgisine başvurduk. Heyetimizin mülki yetkililer, STK temsilcileri, kanaat önderleri ve ilgililerce çok sıcak ve olumlu karşılanması, ayrıca ciddi destek görmesi, bölgesel misafirliğin yanı sıra, bölge insanı için arzulanan çözüm sürecine verilen desteğin somut bir göstergesi idi.

Van ve Hakkâri valilerimiz, Muradiye Kaymakamımız çözüm ve sürece ilişkin bilgi dahil her türlü imkanlarını bizler için seferber etmesi devlet sorumluluğunun yanı sıra, ASDER ve ASSAM’ın kurumsal kimliğine ve müntesipleri inançlı askerlere duyulan güvenin bir tezahürü olarak bizleri fazlasıyla memnun etti.

Özellikle ASSAM Ynt. Krl. Başkanı Adnan TANRIVERDİ Paşamız tarafından valilerimiz için kaleme alınan mektuplar, yürütmekte olduğumuz çalışmanın ciddiyetini ve önemini daha da pekiştirirken, devlet kültüründe karşılığını bulmuş olmasının tarafımızdan müşahedesi ayrı bir mutluluktur. Ve şunu gördük ki, bölge insanının adalete, huzura ve barışa çok ama çok ihtiyacı var. ASDER ve ASSAM gibi saha çalışmasını bir ibadet sorumluluğu ile yerine getirecek STK'lara da. Bölge insanı ülkemizde bu uğurda faaliyetini sürdüren onlarca, yüzlerce STK'yı "Yeniden

büyük Türkiye”nin inşası için bölgelerine beklemektedir. Bölgenin geleceği için... Ülkenin geleceği için... Ümmetin geleceği için...

2. DÜNDEN BUGÜNE DEĞİŞEN İSTEKLER

Bu bölümde, 20 ay önce (24-26 Nisan 2013) bölgeye yapılan geziden bugüne özellikle İslami STK'ların söylemlerindeki bazı değişikliklere dikkat çekmenin faydalı olacağını değerlendirmekteyiz.

20 Ay önce devlet yaptıkları ile sorgulanmakta iken bugün yapmadıkları ile ilgili sorgulanmaktadır. Örgütün Van ve Hakkâri’de kurduğu baskıcı şehir yapılanması zulüm gören vatandaşların içine kapanmasına ve devlete küsmesine sebep olmuş. Özellikle İslami değerlere saldırı ümitsizlik ve kırılmayı beraberinde getirmiş. Bu psikoloji bu süreçte

Devletçe bölge insanına sağlanan kazanımları da unutturmuş.

Burada tarafımıza ifade edilen bazı talepler aşağıdaki gibi sıralanabilir.

- Silahların susması,
- Akan kanın durması,
- Fikirlerin ön plana çıkarılması,
- Fıtrî hakların güvence altına alınması,
- Bölge coğrafyasının Kürdistan olarak isimlendirilmesi,
- İmha ve inkar politikalarının sonlandırılması,
- Karakolların bölgede güvensizlik oluşturduğu, yenisinin yapılmaması,
- Ayırıştırıcı söylemlerin söylenmemesi,
- Kürtçe söylemlerin serbest olması,

vb. gibi hususlar o gün öncelikle vurgulanırken, bugün ise İslami STK'lar tarafından bu hususlara hiç değinilmemiş olması dikkat çekici. Bugün bölgeye geldiğimizde yaptığımız görüşmelerde dile getirilen yeni hususlar daha ziyade aşağıdaki gibi seslendirilmiştir.

- PKK/KCK süreçle birlikte alan hâkimiyetini kurdu,
- 90'lı yıllarda devletçe bize yapılan zulmü şimdi PKK bizlere yapıyor,
- Can güvenliğimiz, mal güvenliğimiz kalmadı,
- Devlet nerede? Yapılan zulmü görmüyor mu?
- Devlet sadece PKK'yı muhatap aldı ve onları cesaretlendirdi, meşrulaştırdı,
- PKK İslami kimliğe sahip kişi ve kurumları bölgede yaşatmak istemiyor,
- Devlet bizleri gözden çıkardı mı?

Şeklinde ifade ediliyor. Kısaca dünkü Devletin Kürtlere yaptıkları söylemin yerini bugün Kürtlerin (örgütün) Kürtlere yaptıkları söylem almış. Bölge insanı hem çözümü hem de şefkatli devletin gücünü bölgede istiyor.

- • Terör sorunu ile Kürt sorununun ayrı ayrı ele alınması gerektiğinin altı çizilerek vurgulanıyor. Bir de dün olduğu gibi bugün de, İmralı ve Kandil'in dışında milletin asli unsuru olan Kürtlerin muhatap alınması gerektiği hassaten dillendiriliyor.
- • Kürt sorununun sağlıklı, kalıcı sürdürülebilir şekilde çözüme ulaşmasının İslam ortak paydası üzerinden ele alınmasının mecburiyeti dile getiriliyor. Etnik temelli bir bakışın yerine Kürt ve Türk halkının geçmişini, bugününü ve yarınını kapsayan ortak değerlerin dile getirilmesi hassasiyetle vurgulanıyor.

3. ÇÖZÜM SÜRECİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLER

Bu bölümde görüşme yapılan STK ve Kurum temsilcilerinin, kanaat önderlerinin ifadeleri aktarılacaktır. Konuşma anındaki ifadeleri aynı şekilde yansıtmaya çalıştık. Yorum ve değerlendirme yapmadık. Bunun iki nedeni vardı; birincisi "bizim sözümüzü yetkililer duymuyor" serzenişini dikkate alarak sözün hedefine ulaşmasına yardımcı olmak, ikincisi ise kalem ehline ifadeleri yalın şekilde aktararak çözüme yönelik fikir üretecek materyal sunmak. Tekrardan kaçınılmaya çalışılmıştır. Ancak belli bir görüşün geniş bir kesim tarafından paylaşılmasını aktarmak için ayrıca vurgulanmıştır. Bu bölümde aktarılan bilgiler görüşme anındaki alınan notlara dayanmaktadır.

3.1. İSLAMİ STK'LAR VE KANAAT ÖNDERLERİNİN GÖRÜŞLERİ

- Dağdan şehre çözümün rahatlığı ile gelen örgütün, şehirde kendine alan oluşturduğu ve örgütlenmesini tamamladığı ve bunda da başarılı olduğu her kesimde, her yerde dile getirildi.
- Bu durumun başta iktidar partisi olmak üzere siyasi partilerde, STK'larda ve kanaat önderlerinde, iş adamlarında, bölge halkından çözümden çözümsüzlüğe umutsuzluğun oluşmasına sebep olduğu açıkça ifade ediliyor.
- STK temsilcileri ve kanaat önderleri dün Kürt oldukları için devlet tarafından, bugün de müslüman oldukları için örgüt tarafından kendilerinin ve bölgenin baskı altına alındığını, hükümetin kendilerine sahip çıkmadığını dile getiriyor.
- KCK tarafından gençlerin alınarak 20'şer günlük eğitime tabi tutuldukları daha sonra geri getirildikleri; öğrenciler dâhil bu uygulamanın devam ettiği, babaların ve ailelerin çocuklarına söz geçiremedikleri, gelecek için endişeli oldukları, her kesim tarafından dillendirildi.
- "Örgüt 6-7 Ekim olaylarında Kobani'deki Kürtleri bahane ederek bölgedeki İslami kesime mensup Kürtlere saldırmış ve bir kısmını öldürmüş ve yaralamış, özellikle

de devletin olaylara müdahil olmaması üzerine siyasi rakip görülen HÜDAPAR'a saldırmışlardır.” kanaati dile getirilmiştir.

- Muradiye'de katılımcıların çoğu halkın olaylara katılmamasına rağmen bazı emniyet mensuplarının kendilerine küfrederek tahrik etmek ve olayların içine çekmek istediklerini dile getirmişlerdir.
- Devletin olaylara müdahil olmaması, yetkililerin bunun çözüm sürecinden kaynaklandığını ifade etmesi, özellikle kolluk kuvvetlerinin suçu Ankara'ya atması vatandaşın devlete güvenini derinden etkilemiş olmalı ki, bu durumun sorumlusu olarak hükümeti gördüklerini açıkça dillendiriyorlar.
- Örgütün vatandaşlar arasında "Devletle anlaştık. Otonom bir idare kuracağız. Ancak batı kamuoyu buna hazır olmadığı için hükümet açıklayamıyor." şeklindeki söylemleri bütün STK temsilcilerini olumsuz etkilemiş.
- Hükümetin ve devletin bölge insanına yönelik olumlu çalışmalarını örgüt sahiplenerek "Biz yaptırık" şeklinde anlattıkları için vatandaşın ve özellikle de gençlerin kandırıldığını dile getiriyorlar.
- BDP' de yer verilmeyen siyasetçilerin Ak Parti tarafından el üstünde tutulması ve onlara görev verilmesi STK yetkililerince en çok tenkit edilen hususlardan biri olarak dile getirildi.
- Bölge milletvekillerinin bölgeye gelmemeleri ve Ankara'dan, İstanbul'dan Van'ı yönetmeleri tenkitçi bir dille özellikle dile getirildi.
- BDP'nin Hakkâri Belediye Başkanlığına dışarıdan birini getirmesi, Hakkâri milletvekilinin de, Hakkâri olmaması BDP'lilerin Hakkâri'ye karşı değersiz bir bakışı olarak değerlendirilmektedir.
- Örgütün baskısı karşısında bazı kanaat önderlerinin ve STK temsilcilerinin gücün yanında yer almak için saf değiştirmesi, STK yetkililerince özellikle vurgulandı ve bölge halkının çaresizliği dile getirildi. Bunun gelecek için tehlikesi özellikle vurgulandı.
- Örgütün kırsaldan şehre göçü ve baskı ile müteaddiyin ailelerin Van'dan göçe zorlanmasının Van'daki esnaf ve halkı tedirgin ettiği belirtildi.
- Dün devlet yetkililerine saygı gösterilirken bugün çocuklar tarafından onların taşlanması yaşlı kanaat önderleri tarafından üzüntü ile dile getirilmiştir.
- Bir cemaatin yetkilisi olduğunu belirten kanaat önderi "örgüt tarafından dinin içi boşaltıldı, ailenin içi boşaltıldı, çocuklar için gayri ahlaki tuzaklar oluşturuldu, başı boş şuursuz bir gençlik sahaya hâkim oldu ve devlet bunu görmeli ve dur demeli" diye feryadını dile getirmiştir.
- Bu ifadelere rağmen özellikle kanaat önderleri Ak Parti ve Tayyip Erdoğan için dua ettiklerini, kaç yıldır kanın akmadığını, bölgeye bolluk ve bereket geldiğini belirtmişlerdir.

ASSAM
Adaleti Savunalar
Stratejik Araştırmalar Merkezi
www.assam.org.tr

- Barış süreci ile örgüt, sınır bölgesi olan Van ve Hakkâri'ye çekildi bu durum bizlere burada sıkıntı getirdi ifadesi dile getirildi.
- Devletlerin Ortadoğu'da örgütler üzerinden savaşmaya başlaması PKK ve Kandil'in dış güçlerce muhatap alınmasına, bu durum ise sürecin olumsuz etkileneğine sebep oldu görüşü ifade edildi.
- Silah bırakma örgütün işine gelmiyor. Dün dağda bugün ise halk üzerinde çalışmaya başladı. Özellikle Van'da tek tip insan oluşturulmaya çalışılması ile zenginler uzaklaştı, fakirler belediyede istihdam edildi ve demografik yapı değiştirildi. Örgüt barışı istemiyor ama halk barıştan yana.
- Halk silahlı gücün karşısında organize olamaz. Devlet de süreçten dolayı temkinli. Bu durum devlete güveni azaltıyor.
- STK'lar daha önce güçlü idi. Şimdi o cesareti gösteremiyorlar.
- Önceleri Kürtçe yasaktı, örgüt kıyameti koparıyordu. Şimdi serbest kimse Kürtçe'nin yüzüne bakmıyor. Halk memnun. Devlet Kürtçe eğitim veren okulları açmalıdır.
- Benim çocuğum örgüt sempaticisi. Bu nereden kaynaklanıyor? Aileden mi? Çevreden mi? Devletten mi? Devlet bize bu konuda yardımcı olsun.
- Kobani olaylarını tasvip etmiyorum. Tayyip Bey hem Müslümanları hem de Türkleri kucakladı başarılı oldu. Şimdi Kürtleri kucaklaması azaldı. Ak Parti başaramadan giderse işimiz daha da zordur. PKK Kürt halkının tek temsilcisi değildir.
- Yanlışlar bugünün ürünü değildir. Çok eskilerden geliyor. Çözüm, barış, huzur istiyoruz. Canı gönülden süreci destekliyoruz.
- Dağa çıkışın önündeki tek engel iş sahasıdır, istihdamdır.
- Çocuklarımızın bilgisi yok. Öğretmene ihtiyacımız var. Yedek öğretmen faydalı olamıyor. Öğretmen 4 yıl aynı yerde kalmalı.
- Selahaddin Eyyubi'nin torunları ile Alparslan'ın torunlarını kimse ayıramaz. Anayasa yapılmalı. Anti demokratik unsurlar kaldırılmalıdır.
- BDP demokratik haklarını kullandı sabrettik. 6-7 Ekim'de teşkilatımız taşlandı. İlçemiz adına dışarı çıkıp tahrik etmedik. Kobani'de olaylar oldu diye birbirimizi niye taşladık ilçe huzurumuz Kobani bahane edilerek bozulmaya çalışıldı.
- PKK güçlü, devlet tarafsızdır. Kürtler güçlüden yana.
- Mafya ve uyuşturucu liderleri bölgeden uzaklaştırılmadan çözüm sağlanamaz.
- Çözüm sürecinde örgüt tarafından resmi rakamlara göre 3000 kişi, gayri resmi rakamlara göre 15 000 kişi dağa götürüldü.
- 6-7 Ekim sonrası devletin başlattığı operasyonun genel manada bölge halkını umutlandırdığı bir gerçektir.

• Müslümanlar, çözümle ilgilenmedi. Boşluğu başkaları doldurdu. Bu süreç bizler için büyük bir fırsat bunu kaçırmayalım. Müslümanın kanı Kâbe'nin yıkılmasından daha kutsaldır. Kanın akmaması için çaba sarf edelim. Cenabı Hak şeytana da fırsat vermiştir. Sakın ola umutsuzluğa düşmeyelim. Dil meselesi mutlaka halledilmelidir. Dil, Allah'ın ayetlerindendir.

- Paralel yapının bölgeye sürgün edilmesi çözüm sürecini olumsuz etkilemiştir.
- Bir milletin dilini elinden alırsanız, milletin ruhunu elinden almış olursunuz, kültürünü elinden almış olursunuz.
- Bölge uçaklarında İngilizcenin yerine Türkçe ve Kürtçe bilgilendirme yapılabilir.
- Zerdüştlük dini empoze ediliyor.
- BDP Kürtlerin hakkının engellenmesindeki en büyük etken.
- Yüksekova'da insanlar eşini, annesini İslami kıyafetlerle hastaneye götüremiyor.
- İlçeye gelen yabancılar örgüt üyelerinin kuşatmasına alınarak, niçin geldiği kiminle görüşeceği sorgulanmasına tabi tutuluyor.
- Çözüm için af şart, iş sahası şart. Karşılıklı üsluba dikkat etmek lazım. Ak Parti hükümetine Allah zeval vermesin.

3.2.AKADEMİSYENLERİN VE İŞ ADAMLARININ GÖRÜŞLERİ

- Çözüm süreci önce çok heyecan oluşturdu. Aynı heyecanı bölge üzerinde canlı tutmak gerekir.
- Tarafların haklılığı önemli değil, önemli olan sorunun çözülmesi. Bölge insanının tamamı büyük bir umutla çözümü destekliyor ve sonucu bekliyor.
- Yatırımcı huzurlu ortam ister. Ticaret ve sanayici için bu çok önemli. Ekonomi ile huzur ve istihdam birlikte gelişir.
- Bazı umutsuzluklara rağmen, bölge halkı çözümün tadını aldı. Asla vazgeçmez.
- Kişi başı gelir Van'da 3-4 bin \$, batıda bazı bölgelerde bunun 3-5 katı. Gelirin arttığı yerde terör olmaz.
- Çözüm süreci ekonomik entegrasyonlarla birlikte dikkate alınmazsa sonuç alınamaz.
- Çözüm sürecinden söz edildiğinde birtakım olayların ortaya çıktığını görüyoruz. Bu tesadüf olamaz.
- Kobani olaylarında vatandaş tavrını çözümünden yana koydu ve katılmadı. Katılım çok azdı.
- En baskıcı bölge örgütün bulunduğu bölgedir.
- Van'da Kürtçe enstitü var. Devlet tarafından Kürtlerin istekleri karşılandıkça örgüt hırçınlaşıyor.
- İnsanlar korku psikolojisi ile idare ediliyorlar.
- Aile ve din mevhumumuzun içi boşaltıldı. Zerdüştlük geldi.

ASSAM
Adaleti Savunalar
Stratejik Araştırmalar Merkezi
www.assam.org.tr

- Bölgeden bilgiler objektif gitmiyor. Ankara'dakiler yanıltılıyor. Bölgede üretilen bilgilerin %95'i yanıltır.
- Devlet otoritesi olmadan barış olmaz.
- Üniversite öğrencileri dağa götürülüyor ve bir şey yapamıyorsunuz.
- Van'da şehrin en işlek caddesinde PKK bayrağı iki gün dikili kaldı. Kimse kaldırmadı.
- Ak Partili milletvekilleri bölgeye gelmiyor. Her hafta bir vekil gelecek şekilde nöbet tahsis edilebilir.
- Köye giden kaymakama köylü ilgi göstermiyor/gösteremiyor. Halkın ne hale geldiğinin göstergesi. Devlet otoritesi yok.
- Örgüt tarafından bölgeye yapılan yardımları Avrupa Birliği verdi, hükümet vermedi hatta hükümet hepsini bize vermedi algısı oluşturuluyor.
- İktidara yakın olanların menfaatten başka beklentisi olmayanlar olduğu unutulmamalı.
- Hiç kimsenin hizmet amaçlı derdi yok. Hep menfaat var.
- Ak Partinin altı tamamen BDP'ye çalışıyor.
- Bu bölge Ankara'da oturarak idare edilmeyecek kadar sıkıntılı bir bölge.
- Bölgede çözüme katkı koyacak STK'ların olmadığını ilgililer bilmeliler.
- Çözüm süreci sadece Ankara'dan yürütülemez mutlaka yerel ayağının olması gerekir.
- Kürtleri BDP-PKK'nın dışında temsil eden onlarca kesim var. Onlar da muhatap alınmalı.
- Bir polisin alacağı için örgüt mahkemesinde hakkını aramasının basına yansımaları yarın için başka tehlikeleri oluşturabilir mi?
- 12-15 yaşlarındaki çocuklar arabaları kontrol etmek istiyor, alanın hâkimi olmanın hazzını yaşıyorlar.
- Süreçle ilgili mecliste yetkili kılınan bir komisyon kurulmalı.
- Bölge insanı çok çabuk taraf değiştiriyor. Genç kesime sorunun arka planı anlatılabilir.
- Çözümle ilgili cüretkâr adımlar atıldı ve sonuç alındı. Her şeyi çok açık yüreklilikle konuşuyoruz.
- Örgüt her geçen gün güçleniyor ve yöre halkını yanına çekiyor 2070 yılında ülkenin çoğunluğunun Kürtlerin lehine döneceğini unutmamak lazım.
- Bölgede devlete rağmen yeni bir düzen oluşturulmaya başlandı. Devletin bölgedeki kontrolü azalıyor.
- Van'ın bütün köylerini gördüm. Halk çözümünden yana. Kelimelerdeki detaylara takılmadan çözümün bir parçası olmalıyız.

- Devletler güvenlik ve adalet için vardır. Bölgede her ikisi de yok. Vatandaş bunu göremeyince bölgeyi terk ediyor.
- Teröristlerin tebay-ı sadıka olarak görüldüğü bir dönemdeyiz.
- Devletin şefkati tesis etmesi ve güven duygusu oluşturmaları gerekir.
- Çözüm süreci Türkiye Cumhuriyeti'nin en büyük sosyal projelerinden biridir.
- İki yılda çok şey kazandık. Ekonomik olarak, sosyal olarak, insan unsuru olarak. Devlet insanı yaşatan güçtür. İki yılda can kaybı olmadı.
- “3ncü Gözün” sürece dahil olması, işin içine girmesi, bu işi Türklere ve Kürtlere bırakmamalıyız anlayışının sonucudur.
- Bölge siyasetçileri bölgeye haksızlık ettiler. Hizmet topluma değil kişilere yapıldı. Eğer hizmet bölgeye yapılsaydı bugünkü olaylar yaşanmazdı.
- Güvenlik olmadığı için madencilik ve diğer iş sektörleri işletilemedi. Gençlere iş verilemedi. Gençler meşgul olsalar hem ekonomiye katkı sağlayacaklar hem de örgütün yanında yer almayacaklar.
- Kamu düzeni 6-7 yıl önce gündeme getirilebilmeliydi. Devletin boşluğunu örgüt doldurdu.
- Bölge insanı olarak üç vergimiz var: Devlete, örgüte ve iş için iktidara.
- Hiç kimse bayrağa karşı değil. Birileri rant için dayatıyor ve vazgeçmek istemiyor. Devlet bu işi bitirecek. İstihdam ve altyapı eksikliği giderilmeli. Hakkâri’de üniversite kuruldu ama dağa kuruldu, devlet takip edemedi. Siyasetçi de önce kendini düşündü. Üniversitenin yanına şimdi yurt yapılamıyor. Herhangi bir sosyal tesis yapılamıyor.
- Bölgede tecrübeli yöneticilere ihtiyaç var. Bölgeye hizmet edecek yöneticilere. Yeni mezun kaymakam Şemdinli’de ne kadar faydalı olabilir?
- Hakkâri olarak en iyi hizmeti ihtilal valisi yaptı. Bizlere yat - kalk eğitimi yaptırdı ama hizmet getirdi, onu unutamıyoruz. Bunun dışında ayağı yere basmadan dönen Valilerimiz de oldu. Bu devletin ayıbıdır. Bölge için devlet personel politikasını gözden geçirmeli ve buralar sürgün yeri olmamalı.
- HDP-BDP il başkanları ve belediye başkanları yetkisiz. Kendi kendilerine karar veremiyorlar.
- TOKİ Hakkâri için pozitif ayrımcılık yapmalı. Üniversitede 3000 öğrenci var ama binaları yapılamadı.
- 1000 yıldır bir arada yaşıyoruz. Önceden bölge karışınca ileri gelenler bir araya gelir çözüm arardık. Halk devleti değil şeyhi, ağayı tanır. Devletle irtibatı şeyh ve ağalar sağlardı.
- Devlet baba bilinirdi, şimdi çocuklar polisi taşıyor. Vatandaş gücü nerde görürse oraya meyleder. Babalık zedelenmesin. Telafisi zor.

- Çözüm sürecinde kamu düzenini PKK'ya havale ettik. Güvenlik kalmadı. Mahkemeyi de PKK kurdu. Halk mecburen taraf oldu.

3.3 BDP/HDP – PKK/KCK ve ilgili STK'LARIN GÖRÜŞLERİ

- Van göçlerle artık Kürtlerin yeri oldu.
- Her Kürt'ün beyninde bağımsız Kürdistan vardır.
- Hakkâri-Van-Şırnak'ta her an federatif bir yapı kurulabilir. Bu hususta gerekli anlaşma sağlandı.
- Silah bırakılması mümkün değil. Görüşmelerin sağlıklı olması için iki tarafın dengeli olması gerekir. Örgütte silah olmasa devlet bizimle barışa oturmaz.
- Biz farklı görüle görüle farklılığı öğrendik. Sahaya hâkimiyetimiz tecrübemizin gereğidir.
- Kobani'ye gidemeyip orada savaşmamam benim için namus meselesidir. Kürtler Türklere hiç ihanet etmedi, hep onlara ihanet edildi.
- Siyaseten kazanmak bizim için hiç önemli değil. Önemli olan tanınır olmamız, kimliğimiz ve kültürümüzün var olması.
- Bizim için Van Belediyesini almak, %10 barajını aşmak hiç önemli değil. Dava önemli, çalışmak önemli. Ben çalışırsam onlar nasıl olsa bir gün bizim olacak.
- STK'lar ve halkın tamamı barışı arzu ediyor. Ama haklarımızı aldığımız bir barışı.
- Devlet adına bir özür dilenmesi süreçte çok şeyi kazandırır.
- Öcalan'ın serbest bırakılmasında batının hassasiyeti çok önemli. Henüz batı kamuoyu buna hazır değil.
- "Ekonomik, siyasi, kültürel yönden coğrafi anlamda bağımsızlık mı, yoksa birliktelik mi?"kararsızlığı hâkim.
- Şu anki birliktelik anayasal güvence ile olur.
- Ama şu hikâyeyi de unutmamak gerekir: "Sende evlat acısı, bende kuyruk acısı varken biz bir araya gelemeyiz."
- Van normal bir şehir değil. Her taraf polis panzeri ile kuşatma altında. Bu şekilde barış gelmez. Çözüm olmaz.
- Gerek siyasette gerekse Kandil üzerinde tek söz sahibi Apo'dur. Örgüt de Kandil de siyasette ona bağlı. O ne derse odur.
- Siyasi mücadele iktidar mücadelesi olduğu için, onun faaliyeti söylemleri farklıdır. Siyasal iktidarlar topluma istedikleri şekilde dizayn edebilirler. Hükümetin kamuoyu söylemleri ile İmralı görüşmelerindeki ifadelerin farklılığını bu yönüyle değerlendirmek gerekir.
- Örgütün kurduğu mahkemeler bölge için baskı değil güven kaynağı. Devlet mahkemesinde yıllarca adalet arayan örgüt mensubu olmayan vatandaşlar da hatta polisler de çözüm için bu mahkemelere müracaat ediyorlar.

- Gençlerin kendi istekleri ile eğitime tabi tutulmalarını normal görmek lazım. Şehir yapılanması için bu gerekli.
- Kürtler için Van, Hakkâri ne kadar önemli ise; İstanbul, Mersin, İzmir de o kadar önemlidir. Hatta buradan daha da önemlidir.
- Örgüt için batıdaki Kürtler de Avrupa'daki Kürtler de önemli. Onların oralarındaki kazanımları, bizim için çok önemli. Sorumluluk sahamızın Kürdistan'la sınırlı olması düşünülemez.

4. DEĞERLENDİRME

- Çözüm süreci ile bölgede saha hâkimiyeti örgütün eline geçmiş. Vatandaşlar güçlüden yana meyletmişler. Bölgede aşırı derecede güvensizlik var. Bazı STK'ların örgüte bilgi aktardığı düşüncesi İslami STK'ların arasında güven bunalımı oluşturmuş. Kimse kimseye güvenmiyor. Bölge insanı kaygan bir zeminde örgüt ile devlet arasında gelgit yarışına girmişler. Bölge halkı tarafından tanınan ve takdir edilen bir takım şeyh ve kanaat önderlerinin BDP yanında yer almaları bölge için tehlike sinyali olarak değerlendirilmektedir.
- Çözüm süreci bahanesiyle, bölgede oluşan otorite boşluğu PKK tarafından doldurulmuştur.
- Kendilerine has yönetim, yargı ve güvenlik birimleri oluşturularak bölge halkı üzerinde tahakküm tesis edilmiştir. Kendinden olmayanları hedef göstererek itibarsızlaştırma, göçe zorlama veya öldürme dahil, yok ederek tek tip anlayışı bölgeye hâkim kılmayı başarmışlar.
- Kırsaldan şehir merkezine göç eden örgüt sempatizanları ve şehir merkezinden dışarıya göç eden /etmek isteyen esnaf ve imkân sahibi tanınmış aileler nedeniyle, Van'daki demografik yapı hızla BDP'ye ve örgüt lehine değişmektedir. Bu faaliyetin Van için planlı bir örgüt faaliyeti olduğu söylenebilir. Mütedeyyin aileler göçe zorlanmaktadır.
- Bölge ziyaretimiz ile mecliste görüşülen güvenlik yasası zamanlamasının aynı ana gelişi iyi bir fırsat oluşturdu. Görüştüğümüz yetkili yetkisiz bölge insanı, devlet hakimiyetinin tesisi ile örgütün baskısının sona ereceğini düşünüyor. Bu yasadaki beklentileri çok çok yüksektir. Vatandaş devletin gücü olmadan huzurun gelmeyeceğine inanıyor.
- 90'lı yıllarda bölge insanına derin devlet tarafından yapılan zulüm, bugün örgüt tarafından daha baskıcı bir şekilde uygulanmaktadır. Bu baskı bölge insanı üzerinde, derin bir korku oluşturmuştur. Ama buna rağmen Süleymaniye, Erbil gibi kentlerde yaşayan Kürtlerin, huzuru güçlü bir Türkiye'de görmeleri ve Türkiye ile birleşme arzuları, Van ve Hakkâri'de yaşayan vatandaşlarımız tarafından biliniyor. Örgütün vaat ettiği bağımsız bir devletin bölgeye huzur getirmeyeceğinin farkındalar.

ASSAM
Adaleti Savunaları
Stratejik Araştırmalar Merkezi
www.assam.org.tr

- Ak Partili siyasiler bölge insanı için yapılanları, bölgesindekilere aktaramamışlar. Bu yönü ile vatandaş da STK'lar da siyasetten şikayetçi. Özellikle BDP' de yer bulamayan siyasetçilerin Ak Partide, Ak Partide yer bulamayan siyasetçilerin BDP' de kendilerine gelecek aramaları siyaset kurumuna güveni sıfırlamış.
- Bütün bu olumsuzluklara rağmen bölge halkının devletin yanında olduğunu gördük.
- Bölge insanı Kürtçe isimlerden, TRT 6'dan, yaylalara çıkma serbestliğinden, süreçle birlikte kan dökülmemesinden çok memnun. Bölge halkından ve görüştüğümüz etkili ve yetkili hiç kimseden özerklik, federatif bir yapı ve bağımsızlık gibi seçeneğin arzulandığını duymadık. Tam aksine arzulu bir ifade ile birlikte yaşama iradesini hemen herkes özellikle dillendirdi.
- Çözüm süreciyle bölge halkının ve Türkiye'nin sosyal ve ekonomik refah seviyesinin yükseldiğini ve daha da yükseleceğini, bölgeye huzur ve sükûnetin geleceğine bölge halkının neredeyse tamamı inanmaktadır.
- Bütün sindirilmişliğe rağmen halkın umudu çözüm sürecindedir. Ve halk bu konuda karardır. Özellikle Van'da hissedilen ve demografik yapıyı örgüt lehine dönüştüren göç hareketi tersine çevrilmelidir. Van müteşebbisler için cazip ve güvenli hale getirilmelidir.
- Çözüm sürecinin başarıya ulaşması sadece Türkiye üzerinde oynanan oyunları değil bölge üzerinde oynanan bütün oyunları bozacaktır. Fotoğrafın bütününe bakarak ortaya çıkabilecek sıkıntılara o dirençle göğüs germek gerektiği şuuruyla düne göre çok daha dikkatli ve titiz hareket edilmelidir.
- Dün Gezi Parkında oyun kurgulayan ve farklı tarafları olaya müdahil yapmaya çalışanların Kobani olaylarında aynı oyunu tezgâhlamaya çalıştıkları ve devletin içindeki bazı unsurları devreye soktukları görülmüştür. Görüşmelerde Kürt muhataplar artırılarak bütün tarafların bu büyük oyunu okumalarını sağlamak gerektiği unutulmamalıdır.
- Çözüm sürecinde hakiki ve siyasi adımlar İslami kardeşlik zemini üzerine oturtulmadığı takdirde gerçek çözüme ulaşamayacağı unutulmamalıdır. Bölgesel aktörler bunun farkındalar. İslami STK'lar, kanaat önderleri, Diyanet İşleri Başkanlığı ve ilahiyat fakülteleri koordineli çalışma yapmalıdır. Bunun için bölgedeki medreseler aktifleştirilerek, gerekirse devlet politikası haline getirilebilmelidir. Ülkenin geleceği için Apo ile görüşen devlet yine aynı amaç için bölgedeki dini eğitim ve öğretime ayrı bir önem vermekten çekinmemelidir. İslami cemaatlerin inisiyatif almalarına, aktif rol oynamalarına fırsat ve imkân verilmelidir.
- 6-7 Ekim olaylarını müteakip devletin şüphelileri yakalaması ve suçluları adalete teslim etmesi bölge insanında büyük heyecan oluşturmuştur. Gerekçesi ne olursa olsun suç işlenmesine müsaade edilmemeli ve suçlu görülenler mutlaka cezalandırılmalıdır.

- Gerek bölgedeki STK'lar gerekse ülke genelindeki STK'lar aracılığı ile çözüme ilişkin gelişmeler yüksek sesle dillendirilerek halkın zihni bulanıklığı ortadan kaldırılmalıdır. Tek taraflı KCK ve PKK'lı unsurların süreci manipüle edici gerçekle uyuşmayan ifadeleri bölgede psikolojik kırılmalara sebebiyet vermektedir. Buna fırsat verilmemelidir.

5. KOBANİ (6-7 EKİM) OLAYLARI, ETKİSİ VE DEĞERLENDİRME

Ziyaret öncesi heyet olarak bölgede en çok Kobani ile ilgili sorulara muhatap oluruz düşüncesinde idik. Hakkâri ve Van çoğunlukla Kürtlerin yaşadığı yerlerdi ve Kobani'de de IŞİD/DAEŞ tarafından kuşatılanlar Kürtler idi. Başta ABD ve İsrail olmak üzere küresel aktörler dıştan, örgüt ve siyaset uzantısı içten, Türkiye'nin Kobani'ye müdahil olmasını istiyorlardı. Örgüt 6-7 Ekim'de ülke genelinde Kürtlere yardım edilmiyor gerekçesi ile ayaklanma başlattı ve başta kamu binaları olmak üzere yakma yıkma ile birlikte 50 vatandaşımız olaylar esnasında öldü. Devletin sağduyulu yaklaşımı sonucu olaylar sonlandırıldı. Vanlı ve Hakkâri vatandaşlarımızın bu olaylar karşısında tutum ve düşüncelerini bu bölümde kısaca değerlendireceğiz.

- 6-7 Ekim olaylarına Van ve Hakkâri halkı destek vermemiştir. Katılım çok az olmuş ve katılanların da çoğunluğunu çocuklar oluşturmuştur.
- 270 bin nüfuslu Hakkâri genelinde olaylara karışanların sayısının 4-5 bin civarında olduğu ve olaylara katılanların da %80'inin çocuk olduğu, para ile olayların içine çekildiği gerçeği göz önüne alındığında halkın provokasyonlara prim vermediği, çözümünden ve barıştan yana olduğu açıkça görülebilecektir.
- Muradiye sadece Kürtlerin yaşadığı ve bugüne kadar hiç olay olmayan bir ilçemiz. İlk defa Kobani bahane edilerek olay çıkartılmaya çalışılmış; katılanlar çocuklar, bunların da çoğu dışarıdan gelmiş. Bazı emniyetçiler halkı olayların içine çekmek istemiş. Halk sağduyulu davranmış. Olaylar halkı daha da devlete yaklaştırmış. Hepsi barış diyor, huzur diyor, kan akmasın diyor ve iki yıldaki kazanımlardan ve huzurdan bahsediyor.
- Van merkezde de aynı şekilde küresel ve yerel tahriklere rağmen 6-7 Ekim olaylarına destek verilmemiştir. Görüşülen kanaat önderleri, STK temsilcileri ve yetkililer bu durumu değişik şekillerde izah ettiler.
- Öncelikle örgütün barış sürecindeki rahatlığı istismar ederek KCK yapılanması ile bölgedeki inançlı kesimi ve kendinden olmayanları baskı altına almasından oluşan tepkisel tutumun etkisi.
- Türkiye'nin Kobani'den gelen mültecilere, Suriyelilere olduğu gibi kucak açmasının ve yardımcı olmasının bölge insanında oluşturduğu güvenin etkisi olumlu.
- 6-7 Ekim olaylarının arka planında Kobani'de örgütün verdiği zayıfların yattığı duyarlı kesim tarafından hissedilmesine rağmen dillendirilememektedir. Örgütün

büyük baskısına rağmen, bölge halkının olaylara karışmamasında bu bilginin payı olabilir.

- Kobani üzerinden Türkiye'nin bizzat olayların içine çekilmesi küresel güçlerin bir organizasyonu olup, asıl hedefin barış sürecini etkilemek olduğunun bölge halkı farkında. Selahattin Demirtaş'ın ABD'den döner dönmez yaptığı çağrı ile, olayların başlaması özellikle de Kurban Bayramı tatiline denk getirilmesi, Gezi Parkı ile olan benzerlikleri ve özellikle de paralelci polislerin örgüte verdiği destek, vatandaşlar tarafından gayet iyi gözlemlenmiştir.
- Kobani'deki Kürtler bahane edilerek, Van ve Hakkâri'deki Kürtlerin siyasi eğilimlerine bile bakılmaksızın ev ve iş yerlerinin tahrip edilmesi, insanların öldürülmesi, devlete ait kurum ve kuruluşların yakılması-yıkılması, bölge insanı tarafından devlete karşı bir başkaldırı olarak değerlendirilmiştir. Diğer bir ifade ile 6-7 Ekim olayları, milli iradeyi devre dışı bırakarak seçilmiş hükümeti alaşağı etmek amacıyla uygulamaya konan Gezi senaryosunun doğu - güneydoğu merkezli ikinci hamlesi olarak görülmektedir. Bu olaylar karşısında vatandaş tercihinin devletten yana yapmıştır.
- Bu olaylar bir yönüyle de çok faydalı olmuştur. Her şeyden önce yasadışı örgütler ve küresel güçler, bu girişimleri ile bölge halkının çözüme büyük destek verdiğini tekrar gördüler. PKK ve KCK'nın bölgede estirdiği teröre rağmen, bölge insanı üzerinde hakimiyet kuramadığı bizzat anlaşılmıştır.
- 6-7 Ekim olayları ile, devlet otoritesinin bölge üzerinde hissedilmesi olayların sağduyulu bir şekilde önlenmesinin, sorumluların gözaltına alınması ve suçluların tutuklanması bölge insanının devlete olan güvenini ve barış sürecine olan umudunu bir kat daha arttırmıştır.
- Kobani olayları devletin kamu güvenliği tezinin öne çıkmasına vesile oldu. Kamu güvenliği tezi geniş halk kitlelerinin devlete bağlılığını ve güvenini yeniden tazeledi. Örgüt ve dış güçler geri adım atmak zorunda kaldılar.
- Kobani bahanesi ile olaylara karışan ve tutuklanan personelin genelde halka verdiği güven devlet otoritesine duyulan özlemin bir ifadesidir. Adaletin tecellisine paralel yapının gölgesinin düşmemesi için gerekli hassasiyet gösterilmelidir.

6. SONUÇ ve TEKLİFLER

- Van ve Hakkâri vatandaşlarımız çözüm sürecini desteklemekte ve bir an önce barışın bölgeye gelmesini istemektedirler.
- Barış sürecini bölgesel kazanım olarak değil bir millet olarak bütünleşme hareketi şeklinde değerlendirmektedirler.
- Akil insanların bölge insanına nüfuz edemediği düşünülüyor. Bölgede sevilen kanaat önderlerinden, inançlı ASDER temsilcilerinden, duyarlı STK

ASSAM
Adaleti Savunanlar
Stratejik Araştırmalar Merkezi
www.assam.org.tr

temsilcilerinden geniş kapsamlı “MAKUL İNSANLAR” heyeti oluşturulmalıdır. Bu heyet aynı zamanda “3ncü göz” olarak değerlendirilebilir.

- Bölgede görev yapacak kamu personeli, özellikle idari görev alacaklar, yeterli donanımın yanı sıra, çözüme katkı yapabilecek istekli kişilerden oluşturulmalı. Gerekirse, emekli ve gönüllülerden bu hususta istifade edilmelidir.
- Bölge ilçeleri, özel statülü bir hale getirilerek (süreç başarıya ulaşana kadar), terfi sırasındaki başarılı kaymakamların görev yeri olarak tefrik edilmelidir. Özel statülü bu ilçeler, diğer kamu görevlileri için de cazip hale getirilebilir.

Raportör

VAN VE HAKKÂRÎ'DE, SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ ÇÖZÜM SÜRECİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞ VE DÜŞÜNCELERİ VE BAZI TESPİTLER

Çözüm sürecine dair Van ve Hakkârî'de yapılan çalışmalarda STK'ların beklenti ve temennileri bölgede belki ilk kez bu kadar doğrudan bilgi sahibi oldu. Komisyonadaki arkadaşlarımızla birlikte son üç yılın özeti sıralamak gerekirse bölgedeki halk tarafından çözüm sürecini çok net algılamak ile birlikte talepleri hakkında da bilgi sahibi olmuş bulunmaktayız. Kendilerince talepleri sıralamak gerekirse bizlere son 100 yılın Kürtler açısından dram ve acı olaylarla ilgili çok önemli tespitlerini sıraladılar;

1. 1922'den itibaren Türkler ve Kürtlerin arasında net ayrımcılığın yapıldığını, birincisi bunu Kürtlerin Müslüman olduğu, ikincisi Kürt oldukları için devlet tarafından sistemli bir şekilde dışlandıkları ve hor görüldükleri bölge tarafından bu şekilde okunduğunu ifade edilmektedir.
2. Doğu ve Güney Doğu'da sistemin zulmünden kaynaklanan Koçgiri, Şeyh Sait, Zilan ve Dersim olaylarını sistemli bir şekilde Kürtler üzerinde asimile edilme amaçlı bir politika olduğunu ifade etmektedirler ve aynı zamanda Doğudaki asıl olayların kaynağı Osmanlı sonrası çöküşün bölgenin İslam'dan uzaklaştırılması, Türk İslam Sentezi kavramı veya Beyaz Türk sınıfının İslam ile barışık olmadığı, dolayısıyla Kürtlerin İslam'a duyarlılığı ve hassas davranışlarından dolayı İttihat ve Terakkicilerin bu noktada İslam karşıtı olan bütün unsurlar ile Kürtlere karşı zulüm uyguladığını ifade etmektedirler. Şeyh Sait'in ve Cibranlı Halit Bey'in kıyamından itibaren bölge de devletin hala olayları çarpıtarak bir Kürt isyanı ve başkaldırı olduğunu ve aynı zamanda devletin sistemli bir şekilde ırkçılık üzerine ilkokuldan üniversite dönemine kadar öğrencilerimize okutulan Tarih kitaplarında Kürt isyanı ve başkaldırı olduğunun iddia edilmesini kabul etmemekle birlikte bu başkaldırı tamamen bölgede İslam'ın yok edileceği ve laikliğin hakim kılınacağı dönemin batılı devleri tarafından sık sık gündeme geldiği Kürt mütedeyyin vatandaşlar tarafından da izlenmekteydi. Bunun üzerine Doğu ve Güney Doğu'da çoğunlukla Kürt vatandaşlarının Osmanlı üzerindeki konular hakkında bilgilere sahip olduklarını, T.C. Devletinin bilinçli olarak kendilerine zulmettiklerine inanmaktadırlar.
3. 1960 yılında yapılan darbeye dönemin cuntacılarının, Kürt vatandaşlarının yoğunlukta yaşadığı bölgelerde darbeci zihniyetinin sistemli bir şekilde peygamber, âlim ve molla türbelerinin bölgede imha edildiğini, medreselerin kapatıldığını ayrıca birçok âlimi bölgeden sürgün ettiğini, dini değerlere saygısızca davranıldığını ifade etmektedirler. Bölgede yaratılan korkunun çok ciddi tahribatlara yol açtığı ve 1978'lere kadar sürdüğü

söylenmektedir. 1978’lerde tekrar Doğu ve Güney Doğu’da aşiretçilik, beylik, şeyhlik gibi makamların yok edilmesi adı altında Kürt hareket unsurlarının Devlet tarafından devrimci gençlik gibi konular işlenerek PKK’nın büyütülmesine sebep olduğu savunulmaktadır.

4. PKK’nın bölgede halk üzerindeki baskı ve tutumun yeterince kendilerini yıpratmadığını, canları ve malları ile yeterince bedel ödediklerini, 30 yıllık bir savaşın kendi çocukları üzerine çok büyük etkisi olduğunu, zihniyet kirliliği, din düşmanlığı, kendi kültürlerinin yozlaşması, sevgi ve saygınlığın bölgede tahribata uğradığını açık ve net bir şekilde ifade etmektedirler. Devletin karanlık odakları PKK ile eş değer olarak kendilerine zulmettiğini, bölgeden yaklaşık 17.000 faili meçhul cinayetin işlendiğini, bu duruma devletin seyirci olduğunu ve kendilerinin devlet tarafından koruma altına alınmadığını söylemektedirler.
5. PKK’nın bölgede Komünist ve Marksist bir yapılanmaya gittiğini, çözüm sürecinin başladığı günden bu yana PKK’nın dağ kadrolarının bölgede çok aktif olduğunu, bir çok il ve ilçe, belde ve köylerde paralel bir devlet ve örgütlenmeye girdiğini, devletin kendilerini korumadığını, son zamanlarda mütedeyyin vatandaşların katledildiğini, artık şehir merkezleri de dahil her yerde karşılaştıklarını ifade ederek bölgede devletin kendilerini yalnız bıraktığını, devletin PKK ile yeterli düzeyde mücadele etmediğini dile getirmektedirler. Son olaylarda da Kobani ile ilgili yapılan eylemlerde bunu fırsata çevirerek ciddi bir tahribat yapıldığı bilinmektedir. Bu noktada kendilerini yalnız hissettiğini, devlet tarafından kollanmadıklarını, PKK’nın halkı şehir merkezlerinde toplumsal olaylara sürüklediğini, katılmadıkları takdirde ölüm ile cezalandırılacaklarını söylemektedirler. Aynı zamanda PKK’nın şehir yapılanması adı altında üniversite ve lisede ki gençlerini dağ kamplarına götürerek 15-20 günlük eğitimlere tabii tuttuklarını, bu eğitim sırasında yakın muharebe savaş eğitimi aldıklarını, teknik ve takip silah sistemlerini kullandıklarını,(bu silahlar; tabanca, keleş, bixi, roket ve patlayıcı maddelerden oluşmaktadır.) bu eğitim sonunda örgütün talimatıyla kendilerinin eğitimlerinin tamamlandığını, mevcut tüm bilgilerinin alınarak, kolluk kuvvetlerine teslim olması gerektiğini söyleyip evlerine gönderiyorlar.” Herhangi bir başkaldırı (**serhıldan**) zamanında, sizin sorumluluğunuz içinde olan cadde ve mıntikalarda savaş savunma birliklerinize geçeceksiniz” denmiştir. Dolayısıyla örgüt kendi iç yapılanması içerisinde çok aktif ve hızlı büyümektedir. Bölgedeki STK’lar devletten hızlı bir şekilde bu konuya el atmalarını istemektedir.
6. Çözüm süreci başlatılırken PKK’nın HDP ve BDP’yi tek muhatap aldığı izlenimini vermekte, diğer siyasi Kürt partilerinin dikkate alınmadığı, bölgedeki STK, Kanaat Önderleri ve Üniversite akademisyenlerinin görüşlerinin dikkate alınmadığını dile getirmektedirler.

7. Bölgedeki diğer Kürt siyasi partiler PKK unsurlarının tek çatı altında birleştiğini, STK'lar ve Kanaat Önderleri olarak muhabata alınmak istediklerini ifade edip, bu olmayacaksa bölgeye huzurun gelemeyeceğini dile getirmiştir.
8. Son olaylarda da (6-7-8 Ekim olayları) görüldüğü gibi bölgenin güvenliğinin ihmal edildiği, toplumsal barış denirken kamu güvenliği zafiyetinin yaratıldığını ve bundan rahatsız olduklarını, bu noktada bölgeye devletin daha çok sahip çıkması gerektiğini, bu kadar alan boşluğu verilmemesi, mazlum vatandaşların PKK tarafından ezildiğini açıkça belirtmektedirler.
9. Bölgedeki vatandaşlarımız; “Batıda yaşayan Kürtlerin, negatif ayrımcılığa tabii tutulduğu, hala dillerini rahatça konuşamadığını, türkülerini rahatça söyleyemediği ve sadece türkü ve dillerinden dolayı birçok ilimizde darp, linç edilip hakarete uğradıkları bilinmektedir. Buda bizi kardeşliğe sevk eden ümmetçi yaklaşımdan uzak tutmaktadır” demektedir. Devletin birçok mahkemede Kürtler üzerinden negatif düşünceye sahip olduğu, insanlık adına vicdani bir sorumluluktan uzak olduğunu belirtmiştir. Oysaki bölgemizde hiçbir Türk kardeşimizin dinlediği türküden veya dilinden dolayı linç edildiğini duyamazsınız. Bu noktada birileri her ne kadar kışkırtıcı bir yapı ile yaklaşırsa da devlet vicdani bir muhasebe ile yaklaşmak zorundadır. Buda eşit olmadığımızı açık bir şekilde gözler önüne sermektedir. Şüphesiz ki; birikmiş sorunların bir anda çözülmeyeceğini bizler de bilmekteyiz. Kardeşlik kavramı üzerinde Türkiye’de yaşayan bütün halkların bu vicdani muhasebeye tabii tutulması gerekir.
10. Batıda yaşayan bölge insanının kamu ve kurumlarda personel olarak ayrımcılığa tabii tutulduğu ve hatta jandarma kolluk kuvveti, polis ve birçok kurum noktasında negatif, olumsuz bir yapıyla bölge insanına yaklaşıldığını söylemektedirler. Ve hatta kendilerine istatistik bir çalışmanın yapıldığını Kürtlerden oluşan yönetici sınıfın neredeyse hiç olmadığını belirtmektedirler. Oysaki kendilerinin batıda daha çok olduğunu, buna rağmen yerel yönetimlerde kendilerine yeterince yer verilmediğini, birçok belediye kadrosunda alt seviyede belirli sayıda personel bulunduğunu, kendilerinin yeterince temsil edilmediklerini, devletin bu konular da hak ve adalet konusunda kendilerine eşit davranmadığını ifade etmektedirler.

Van ve Hakkâri’de yaptığımız toplantılarda şu tespitler dile getirildi;

“Cumhuriyet tarihi boyunca halka yönelik işlenmiş hukuksuz ve zalimane tutum, zedelenen onurların onarılması, sistemin temele dayalı hak ve adalet ekseninin yeniden yapılandırılması, vatandaşlık tanımının yeniden yapılması, yerel yönetimlerinin güçlendirilmesi, iç barışın teminat altına alınması, işkence, baskı ve hukuk ihlallerinin ve faili meçhullerinin aydınlatılması, helalleşme süreci ile yeni bir yol haritasının çizilmesi, çözüm

sürecini kalıcı bir zemine oturtturana kadar en azından geçici çözümler ihmal edilmeden bu çerçevede hassas dillere dikkat edilmesi gerektiğini, kırıcı dil unsurundan uzaklaşılması gerektiğini, Kürtçe isimlerinin köy, kasaba ve şehirlerine geri verilmesi ayrıca ırkçılığa karşı olarak nefret suçları kanunu adı altında teminat altına alması, Kürt coğrafyasında dağa taş ne mutlu Türküm diyerek, bölge insanı tarafından tepki ile karşılandığı, bunların hızlı bir şekilde kaldırılması gerektiği, bölgede görev yapan kamu çalışanlarının halka zulüm ettiği ve bu zulmü yapanların isimlerinin kırsallara, caddelere, mahallelere verilmesinden hoşlanılmadığını ve devletin sistemli bir şekilde bölge halkına eziyet eden insanların adlarının bu bölgelere verildiğini ifade etmektedirler. Aynı zamanda bölge vatandaşı, Kürt tarihinin şahsiyetleri olan, İslam ile bütünleşmiş önemli zatların isimlerinin verilmesini talep etmektedirler. Yerel mahkemelerde ve yerel yönetimlerde Kürtçe dilinin kullanılması, bölge halkının beklentilerini karşılayacak şekilde kamu düzenine uygun hale getirilerek anayasal güvence altına alınmasını talep etmektedirler. Ana dilde eğitimin mevzuat olarak yeniden yapılandırılması, Kürtçe ve Türkçe dilde eğitimin teminat altına alınarak aynı okulda uygulanılması talep edilmektedir. Her bölge ve ilin koşulları farklı olduğu için yerel, ekonomik, sosyal ve siyasi farklılıklar gözletilmektedir. Şiddete bulaşmamış kişiler pozitif düşünceye tabii tutulmalı, fiili durumlara bulaşmayan kişilere af hakkı tanınmalıdır. Eğitim müfredatının bölgeyle ilgili yeniden gözden geçirilerek düzenlenmeye gidilmesini istemektedirler. Bölgeye sürgün edilen kamu kurum ve kuruluş çalışanlarının sürgüne gönderilmemesi, branşlarında bilgi ve beceriye dayalı olan şahısların bölgeye gönderilmesi talep edilmektedir. İslami temel baz alınarak bütün gruplar arasında kardeşlik ve iş birliği ruhu güçlendirilmeli, etnik fikri birlik ve beraberlik, bölünme ve parçalanmadan daha yararlı eğitim politikası olarak öğretilmelidir. Bölge insanı kendilerinin bu noktalarda kardeşliğin pekişmesi adına medreselerin, din öğretim merkezlerinin tekrar güçlendirilmesini talep etmektedirler.”

Hükümetin, hızlı bir şekilde çözüm süreci ve kardeşlik projesine karşı olan, kamu, kurum ve kuruluşlarda görev yapan personelin tasfiyeye gidilmesi, olaylara objektif yaklaşım içerisinde olması talep edilmektedir. Aynı zamanda bölgede vali, kaymakam, emniyet müdürü, rektör, askeri kolluk kuvvetleri, mahkemeler noktasında ciddi sıkıntılar tespit edilip STK’ların bu noktalarda hükümetten ciddi beklentileri olduklarını, hiyerarşik iç yapının düzenlenmeye ihtiyacı olduğunu, bölgede görev yapan mülki amirlerinin yeterince bilgiye sahip olmadıklarını, çoğu zaman inisiyatif kendi keyifleri noktasında kullanılmaktadırlar. Bu noktada hükümetten somut sonuç talep etmektedirler.

Bölge insanın etnik unsur yapısı zengin olduğundan dolayı kimi meseleler farklılıklar yaratmaktadır. Devlet burada, kendilerine herkese eşit mesafede

ASSAM
Adaleti Savunalar
Stratejik Araştırmalar Merkezi
www.assam.org.tr

yaklaşmasını isteyen halka, tüm hak ve özgürlükleri eşit sağlamalıdır. Sorunların çözümünde taraflar kim olursa olsun vicdani ve İslam ahlakıyla adil ve özgür bir şekilde hoş bir yaklaşım sergilenmelidir. Çözüm sürecinde vatandaşların en büyük beklentisi olan tarafların kullandıkları kırıncı dillerden uzak durulması, süreci sabote edecek herkesin vebal olarak yükleneceğini söylemektedirler. Kim ki bu meselenin çözümüne katkıda bulunup insan hayatını kurtarırsa, insanlığında kurtulmasına vesile olacağını, kan üzerinden siyaset yapıp bölgede ayrımcılık yapan kim olursa olsun halk olarak iki cihanda da ellerinin yakalarında olacağını ifade edip, Allah katında onların affetmeyeceğini söylemektedirler.

ASSAM olarak bölgede yaptığımız çalışmaların yararlı olacağını düşünüyoruz. Türklere ve Kürtlere Orta Doğuda oynanmak istenen bütün oyunları bozacak, bölgemizdeki kan ve gözyaşını durduracak olan ve davaya hizmet eden insanlık adına takdir toplayan kahramanlar olacaktır. Allah katında da sevap kazanacaklarına inanıyoruz. Tarih onları ebedi olarak şanlı sayfalarına yazacaktır.

Raportör

ASSAM
Adaleti Savunanlar
Stratejik Araştırmalar Merkezi
www.assam.org.tr

"Çözüm Sürecinin Ulaştığı Aşamada ASDER - ASSAM Raporu'na"

EK -D

ASDER BARIŞ SÜRECİ RAPORU 2013

“Çözüm Sürecinin Ulaştığı Aşamada ASDER - ASSAM Raporu”na

EK-D ASDER BARIŞ SÜRECİ RAPORU (2013)

*BU BİR ADALETİ SAVUNANLAR STRATEJİK ARAŞTIRMALAR
MERKEZİ (ASSAM) YAYINIDIR. ASSAM YAYIN NO:1*

GİRİŞ

Avrupa’da 1644 Westphalia (Vestfalya) sürecinin doğurduğu ulusçuluk, sadece Avrupa toplumlarında değil, Osmanlı’da da etnik kimlik eksenli siyasal yapılara yol açmıştır. Ulusçuluk, dayanışma bağlamı ulus olan, ulusu merkeze alan ve siyasal, sosyal ve ekonomik boyutlarda toplumu ulus merkezli olarak yapılandıran bir ideolojidir. Avrupa kaynaklı bu ideolojinin taşıyıcısı olan İttihat ve Terakki, ulusçuluk ideolojisi ile Osmanlı’nın yıkılmasına yol açmakla kalmamış, aynı zamanda Osmanlı bakiyesi Türkiye Cumhuriyeti devletinin de ulusçuluğu temel alan resmi bir ideolojiye göre yapılandırılmasına yol açmıştır. Ulusalci elitler, kendi ideolojik tasavvurlarına uygun düşmeyen inanç ve kültür değerlerini ve buna sahip bir halkı değiştirme misyonu üstlenmişler; toplumun ortak inanç, kültür ve değerlerinin kuşaklar arasında taşıyıcısı olan kitaplarla, kütüphanelerle ve âlimlerle toplumun irtibatını kesen icraatlar yapmışlardır. İstiklal Mahkemelerinde yargılanan âlimler idam edilmişler, gerçekleştirilen provokasyonlarla adım adım bürokratik bir vesayet sistemi tesis edilmiştir. Şeyh Said, Dersim ve Menemen hadiseleri, toplumun vicdanında derin yaralar açan devlet şiddetini meşrulaştırmak için tezgâhlanmış maksatlı olaylar olarak tarihe geçmiştir. Bu vahim hadiseler sebebiyle asker eliyle yok edilen, kurulan sözde mahkemelerin kararlarıyla idam edilen veya mecburi sürgüne yollanan Doğu ve Güneydoğu Anadolu insanlarını hatırlamakta fayda var.

Serbest seçimlerin yapıldığı 1946 yıllarından itibaren de, milli iradeye karşı askeri vesayet devreye girerek, on yıllık periyotlarla darbeler gerçekleştirilmiştir. Silahlı Kuvvetler, 1960 yılında yönetime el koyduktan sonra meşru hükümeti devirmiş ve halk tarafından seçilen Başbakanı ve iki bakanını kurdurduğu göstermelik mahkemede bin bir hakaret ve iftira ile idam etmiştir.

12 Eylül darbesi bütün ülkeye inanılmaz acılar yaşatmış, özellikle Diyarbakır Cezaevi, Sincan, Mamak Cezaevleri gibi insanlık ayıbı olarak tarihe geçen işkence merkezleri ihdas etmiş, toplumu terör girdabına sürükleyen olayların fitilini ateşlemiştir. Bu dönemde başlatılan Kürtçe konuşma yasağı, Cumhuriyetin ilk dönemlerindeki daha sert yöntemlerle uygulanmıştır. Bölgede uygulanan sıkıyönetim ve olağanüstü hal dönemlerinde başta kırsal kesimlerde yaşayanlar olarak bütün halk canından bezdirilmiş, işkenceye, faili meçhul cinayetlere, köy yakmaları ve boşaltmalarına maruz bırakılmış; bütün bu durumları istismar eden örgüt ise, bölge halkını iki ateş arasında bırakan terör eylemlerine başlamıştır.

ASSAM
Adaleti Savunalar
Stratejik Araştırmalar Merkezi
www.assam.org.tr

28 Şubat ise, topyekûn milleti hedef alan, bütün milleti iç tehdit olarak ilan eden, Cumhuriyetin ilk yıllarında dahi uygulanmayan başörtü yasakları ve diğer yasaklarla, toplumun en temel ortak paydası olan İslam dinine karşı savaş açan tam bir hezeyandır. Toplumun farklı etnik kimliklerini birbirine bağlayan ve tek bir millet halinde bütünleyen manevi değerleri iç tehdit olarak tanımlayan 28 Şubat ideolojisi, devletin kurumlarını resmî ideolojinin müdahaleci aygıtlarına dönüştürmüştü; siyasi, bürokratik ve mevzuat sistemine yeni bir şekil vermeye çalışmıştır. 28 Şubat, toplumunun inanç ve kültür değerlerine karşı örgütlenmiş bir yapıdır.

Özetlemeye çalıştığımız bu tarihi süreci belirleyen resmî ideoloji, orta vadede etnik tezatlaşmaları şiddetlendiren bir elit/siyasi kültür haline gelmiş ve sözünü ettiğimiz hadiselerle yol açmıştır. Resmî ideoloji, modernleşme adına inanç ve gelenekleri tahrip ve tasfiyeye yönelmiş, toplumun değişik kesimlerini tahakkümü altına almış, toplumsal dayanışma kültürünü tahrip etmiş, devlet ve kurumlar ile toplumun bağını koparmıştır. Bütün toplum kesimleri üzerinde ideolojik bir iktidar tesis edilerek, belli periyotlarla millet iradesine karşı bahsettiğimiz müdahaleler gerçekleştirilmiştir. Süreç içinde Kürtler savrulmuş, toplumun büyük kesimleri küstürülmüştür. Ergenekon/PKK etrafında kümelenen Türk ve Kürt ulusalcılığının muhatap olduğu otuz yılı aşan bir süreç içinde yaşanan çatışmalar, ülkemizi etnik kimlik bağlamında derin bir çatlak ile karşı karşıya getirmiştir.

***

Cumhuriyetin siyasi ve kültürel olarak yapılandırıldığı 1920’li yıllara kadar uzanan bu sorun, süreç içinde çeşitli bahanelerle güç kullanılarak kontrol altında tutulmuş ise de, son 30 yılda karşılıklı silahlı çatışmaya dönüşerek, otuz bini aşkın cana mal olmuş, iki binin üzerinde köy ve mezra boşaltılmasıyla yoğun ve dramatik iç göçlere yol açmıştır. Binlerle ifade edilen faili meçhul cinayetler işlenmiştir.

***

Sorunun çözümü herkesin bildiği gibi kolay değildir. Zira, Kürt meselesi tek başına bir siyasi mesele değildir, çok boyutlu olan bir meseledir; siyasi, sosyal, ekonomik ve psikolojik olarak medeniyet içi boyutları yanında, dış müdahale boyutları da bulunan karmaşık bir meseleyle karşı karşıyayız. Bu meselenin çözümü, bütün bu boyutların birlikte ve eş zamanlı olarak gözetilmesini ve gerekli tüm tedbirlerin alınmasını gerekli kılmaktadır. Çözüm süreci, bütün bu boyutları kapsayan bütünleyici alt süreçlerin dikkatlice, akıllıca ve hassasiyetle yönetimi ile ilerleyecektir.

***

2013 yılı başı itibariyle fiilen gündeme gelen çözüm sürecine biz de bir katkı sağlamak amacıyla, ASDER heyeti olarak bölgeye gerçekleştirdiğimiz ziyaretlerde,

bütün bu tarihi sürecin acı izlerini yerinde görme fırsatı bulduk. Gözlemlerimizi, tespit ve değerlendirmelerimizi bir rapor haline getirerek kamuoyuna arz ediyoruz.

ZİYARETİN AMACI

Türk Silahlı Kuvvetlerinden inançları ve özel hayat tarzları sebebiyle ihraç edilen, kararname yoluyla atılan veya mobbing sebebiyle istifaya / emekliliğe zorlanan subay ve astsubayların 2000 yılında kurdukları Adaleti Savunalar Derneği (ASDER), kuruluşundan itibaren başlangıçta mensuplarının gasp edilen haklarının iade edilmesi için mücadele etmiş, beraberinde hak ve adaletin zarar gördüğü genel insan hakları ihlalleriyle ilgili çalışmalarda bulunmuştur. Askeri vesayet sisteminin kaldırılması için etkili bildiriler yayınlamış ve ülkenin bütün problemlerini gündemine alarak mücadelesini sürdürmüştür. Sürdürdüğü mücadele ve bine yakın üyesiyle sivil toplumun önemli aktörlerinden biri olmuştur. Özellikle 28 Şubat süreci sonrasında, sine-i millete ihraç edilen beş bini aşkın subay, astsubay darbecilerin millete tanıtılmasında önemli bir misyonu yerine getirmiş, darbecileri halk desteğinden yoksun bırakmıştır. TSK’ dan tasfiye edilen subay ve astsubaylar, toplumun darbecilere karşı direncini ve bağımsızlığını artıran adeta bir aşı etkisi yapmıştır. Topluma bir danışman rolü üstlenen bu personel vasıtasıyla ordu toplum ilişkisi yeni bir boyut kazanmıştır. Toplum ne olup bittiği konusunda ilk ağızdan önemli bilgilere sahip olmuştur. Bu iletişim, orduyu yıpratma iddialarının aksine, toplumda ordu ve darbeciler ayrımını pekiştirmiş; orduya olan sevgi ve saygıyı muhafaza, darbecilerden nefret işlevi görmüştür. Millet in ordu hakkındaki kafa karışıklığı sona ermiş, yaşanan bir dizi olayların müsebbiplerinin yol açtığı yıpranma önlenmiştir. Toplumu güvenlik öncelikli bir yapıda tutmak, böylece darbeye ortam hazırlamak için yapay güvenlik olayları tertipleyenlerin maskesi düşmüştür. Toplum, iç entegrasyonu tahrip eden, toplumu çeşitli alt kimlikler temelinde tanımlayarak ötekileştiren; hatta karşı karşıya getiren darbecileri tanımaya başlamıştır. Ordunun kurumsal kimliğinin arkasına gizlenerek, kendilerini ısrarla ordu ile özdeşleştirenlerin çabaları bu kez sonuçsuz kalmıştır. Millet bu ayrım sayesinde artık, orduya olan muhabbet ve desteğini aynen sürdürmeye karşılık; darbecilere karşı kesin bir tavır koyabildiği yeni bir idrake ulaşmıştır. Bunu fark eden darbeciler, ihraçların hata olduğunu itiraf etmek zorunda kalmışlardır.

Güneydoğu ve Doğu Anadolu’da Cumhuriyet tarihi boyunca bütün olumsuz konularda sistemin kullandığı darbeci askerler, toplumun hafızasında artık çok kötü bir imaja sahiptir. Raporun ilerleyen bölümlerinde görüleceği üzere, bölge halkının ordu ve asker algısı, oldukça düşündürücüdür.

“Asker”, “sivil toplum” ve “barış” kelimeleri bölge insanı için bir arada telaffuzu mümkün olmayan enteresan kavramlar olarak algılanmaktadır. Yanlış dizayn edilmiş ve vatandaşlarına kan ve gözyaşından başka bir ihşanda bulunmamış sistemin mağduru öznelerden biri olarak; tam da bu paradigmaya karşı olmak ve gerçekleri beyan etmek üzere eski “asker”ler olarak bölgede “barış”ı ve “çözüm”ü konuşmaya gittik. Karşılarında Silahlı Kuvvetlerin eski mensuplarının “barış”

sürecine katkı sağlamak amacıyla gelmiş olduğunu gören bölge halkı ve STK mensupları hayretlerini ifade etmekten geri durmamışlar; hatta İnsan Hakları Derneği Diyarbakır Şubesi Başkan Yardımcısında olduğu gibi gözlerinin dolduğunu samimiyetle ifade etmişlerdir. Bu samimi karşılamada, bölge halkı ve STK'ları nezdinde, bizim ordudan ihraç edilmiş olmamızın bir referans etkisi yaptığını belirtmemiz gerekir.

ASDER olarak herhangi bir siyasi angajmana bağlı kalmaksızın milletin bize yüklediği görev anlayışı ve inancımızın yönlendirmesiyle devam eden barış sürecine katkı sağlamak, elimizi taşın altına koymak ve tarihe karşı olan sorumluluğumuzu yerine getirmek maksadıyla bu ziyareti gerçekleştirmiş bulunuyoruz.

ASDER kurulduğu günden buyana gündemde olan her konuda söz söylemiş, kimsenin söz söylemeye cesaret edemediği zamanlarda ve konularda kamuoyunu bilgilendirmiş, paneller, sempozyumlar düzenlemiş ve bu çalışmaların sonuçlarını basılı metinler halinde kamuoyuna ve ilgililere bildirmiştir.

Kürt meselesi ile ilgili olarak da 2009 yılında geniş katılımlı bir sempozyum düzenlemiş, sempozyum konuşmalarını kitapçık olarak basmıştır. O gün cesaretle söylenen konuların bugün barış sürecinde kilometre taşı olarak gündemde yer alması, bizim açımızdan sevindiricidir. O sempozyumun sunuş konuşmasını yapan E.Tuğg. Sayın Adnan Tanrıverdi'nin konuşmasından kısa alıntılar yapmak konuyu açmamıza yardım edecektir.

“ASDER olarak niyetimiz halistir. Bu çalışmanın amacı, 1000 yıllık kardeşlik ilişkileri olan, devletimizin aslı unsuru bu iki kavmin arasına giren anlaşmazlıkları tespit ederek, çözümler de önermek suretiyle, birlikte yaşama azmini kuvvetlendirmektir.” (...)

“Bir devlet çatısı altında yaşamaya başladıkları 1514 tarihinden günümüze kadar, sorunsuz geçen 400 yıla yakın bir süre ve Tanzimat ile başlayıp Cumhuriyet dönemi ile ağırlaşan ve son 25 yılda da krize dönüşen sorunlu dönemler yaşanmıştır.”

“Bu müşterek tarihe, tarafsız ve bilimsel yaklaşımla bakarak, meselenin sosyal, ekonomik, siyasî ve askerî yönlerinin incelenmesini zarurî gördük.”

“Gerçek birleştirici bir vakıa olan İslâm dini, 1000 yıl boyunca bu iki kavmin kardeş gibi geçinmesini sağlarken, Cumhuriyet dönemi ile birlikte uygulanan ulus-devlet anlayışının ve yanlış laiklik uygulamasının bölücü düşüncelerin yeşermesinde nasıl bir etkisi olmuştur? Bu ortaya konulmadan ve aynı yanlışlara devam ederek, sorunsuz gelecekleri inşa etmek mümkün müdür?” (...)

“Meselenin Askerî Boyutunun da hem Silahlı Kuvvetleri ve uygulamalarını bilen, hem de meseleye daha geniş açıdan bakabilen tarafsız gözlemciler tarafından değerlendirilmesine ihtiyaç vardır.” (...)

“Kalıcı barışın temini, özgürlük alanını genişletmek ve bir imparatorluğun varisine uygun davranmakla mümkündür. Coğrafyamız, İmparatorluklara yurtluk yapmış bir

coğrafyadır. İmparatorluklar, adem-i merkezi yönetim sistemi ile yönetilebilirler. İmparatorluklarda, adalet, güvenlik, dışişleri ve içişleri dışındaki faaliyetler, mahalli yönetimlere bırakılır. Merkezi devletin dünya ile ilgilenebilmesi ancak, merkezi yönetimi teferruatından kurtarmakla mümkün olabilir.” (...)

“Türklerle Kürtlerin, temel müşterekleri, ortak inançları olan İslâm, iki tarafın da vazgeçemeyeceği coğrafya ve 1000 yılı aşkın ortak tarihteki kader birliğidir. Meseleye bu perspektifle bakılarak ve adil davranılarak çözülebilir.”

Bu ziyaretin bir başlangıç olması gerektiğini ve asıl yeniden inşa edilecek kardeşlik ve barışın her zamankinden çok emek istediğini ifade etmek istiyoruz.

ZİYARET

24-26 Nisan 2013 tarihlerinde, Güneydoğu (Diyarbakır-Batman-Mardin) illerimizde, ASDER heyeti olarak bölge halkının çözüm süreciyle ilgili nabzını tutmak, kardeşlik, vatandaşlık ve inanç birliği ortak paydaları üzerinden istişarelerde bulunmak maksadıyla ziyaret planlanmıştır. Bu kapsamda STK’ların, halkın ve kanaat önderlerinin görüş ve temennileri alınmıştır. Planlandığı üzere, Diyarbakır merkez olmak üzere ve oradan hareketle Batman ve Mardin illerinde birer gün süren görüşmelerde bulunulmuştur.

ASDER Genel Merkezi tarafından titizlikle seçilen ve her görüşün temsilcisi olan STK’ların irtibat noktalarından, görüşme ve ziyaret talebimizi kabul edenlerle görüşmeler yapılmıştır. Batman ve Mardin’de STK, vakıf ve sendika temsilcilerinin katılımı ile oluşturulan platformlar ile toplu görüşme yapılmıştır. Görüşmeler yerel ve ulusal basın tarafından bütün sayfalarında dikkatle takip edilmiş, bazı görüşmeler basın toplantısı havasında gerçekleşmiştir.

Ziyaret esnasında tutulan notlar, izlenimler, talep ve beklentiler ile ASDER’in yorumu ve değerlendirmesi aşağıda yer almaktadır.

DIYARBAKIR - 24 Nisan 2013 Çarşamba

İlk olarak saat 12.00’de Diyarbakır Baro Başkanlığı ziyaret edilmiştir. Basının yoğun ilgi gösterdiği görüşmede, Genel Başkan Yardımcısı Sayın Mustafa Hacımustafoğulları’nın ziyaretin maksadı ve ASDER’in kuruluş tanıtımından sonra, Baro Başkanı; adaletin hukukçu olmadıkları halde asker kimlikli kişiler tarafından da savunuluyor olmasından çok mutluluk duyduklarını ve böyle bir STK’nın varlığından yeni haberdar olmanın hayreti içinde olduklarını ifade etmiştir. Sistemin mağduriyetler yaşattığı her kesimden (dindar, alevi, ateist...) insanlar olduğu gibi en çok da bölgenin yerleşik nüfusunun çoğunluğunu teşkil eden Kürt halkının zulüm gördüğünü ifade etmiştir. Yüzyıllardır birlikte yaşamış kardeş Kürt-Türk halkları olarak aramızda Cumhuriyet döneminde suni olarak çıkartılan bu anlaşmazlıkların ve son 30 yıldır süren kan ve gözyaşının bitirilmesi amacıyla başlatılan çözüm sürecine katkı sağlamak ve bölgenin nabzını tutmak üzere,

ASSAM
Adaleti Savunanlar
Stratejik Araştırmalar Merkezi
www.assam.org.tr

mensupları eski askerlerden oluşan bir STK'nın bölgelerine gelmesinden ve ilk olarak kendilerini ziyaret etmesinden duyduğu memnuniyeti ifade etmiştir.

Gazetecilerin TSK hakkındaki bölgede kemikleşmiş olumsuz algı ve ASDER olarak konu ile ilgili düşüncemizin sorulması üzerine, eski askerler olarak inançlarımız uğrunda yaşadığımız çilelere rağmen TSK'nın hak etmediği bu olumsuz algının düzeltilmesi ve ordunun hayallerde hak edilen yerini almasını arzulamakta olduğumuz dile getirilmiştir. Konuşarak halledilemeyecek hiçbir sorunumuzun olmadığı düşüncesinin gerçekten altının dolu olduğu ve fakat bunun mutlaka açığa çıkarılması gerektiği ifade edilmiştir. 23 Nisan 1920'deki ilk meclisimizin oluşumunda da bu birliğin esas alındığı hatırlatılmıştır. Siyasetçilerin ve siyaset kurumunun geçici kadrolar olduğu, ancak STK'ların, temsil ettikleri toplumun doğal temsilcileri olarak değişmeyeceği ve önemi vurgulanmıştır. Günümüze kadar devam eden sorunların konuşmaktan, empati yapmaktan kaynaklandığının altı çizilmiştir. Askeri vesayetin hâkim kılındığı anayasanın artık yeni ve sivil bir anayasa ile değiştirilmesi, toplumun hak ettiği ileri demokrasiye ulaşması gereği ifade edilmiştir.

Diyarbakır Baro Başkanı, bölgede takip ettikleri, kamuoyuna mal olmuş ve yıllardır bir türlü sonuçlanmayan davalarla ilgili olarak, devletin önyargısının kırılması gerektiğini, hatta önemli delillerin var olduğu kabul edilmesine rağmen devlet tarafından beklenen itiraftan bir türlü gerçekleşmediğini ifade etmiştir. (Şırnak ve Uludere olayları hk.)

Diyarbakır Baro Başkanı, TSK'deki intiharların da şüpheyle karşılandığını, bazı ölüm ve infazların intihar olarak açıklandığı endişesinin çok güçlü olduğunu ve hatta bu yönde açılan davalara sivil mahkemelerin müdahale edememesinin doğurduğu rahatsızlıkları, örnekleriyle ifade etmiştir. Bu anlamda yargı birliğinin sağlanması ve sivil anayasanın tesisinin önemine işaret etmiştir.

***

Saat 13.30'da MÜSİAD ziyaret edilmiş ve basının yoğun ilgisi altında düzenlenen toplantıda ilk ziyaret noktasındaki konulara ilave olarak Diyarbakır MÜSİAD Başkanı Şahabettin Aykut, sürecin ekonomik yüzü hakkında bilgi vermiştir. Aykut, birkaç aydır yaşanan sükûnet ve huzur ortamının ticari faaliyeti rahatlattığını, hatta turizmin canlanmaya başladığını, otellerin doluluk oranının yüksek seyrettiğini, son günlerde Diyarbakır'da otellerde yer bulmanın zorlaştığını ifade etmiştir. Geçen karanlık dönemle ilgili olarak kendi yaşadığı bir olayı anlatan Aykut, jandarma sorgulaması için gözaltına alındığını, bu esnada aracına el konulduğunu, gözaltında tutulduğu birkaç günlük süreçte, kendine ait araçla bazı eylemlerin yapıldığını ifade etmiş, daha sonra eylemlerle ilgili yapılan soruşturmada, eylemlerin yapıldığı tarihlerde gözaltında bulunduğunun anlaşılması üzerine kurtulabildiğini nakletmiştir. Aykut, çözüm sürecinin ve kalıcı barışın bölgemize ve ülkemize hayır getirmesini dilemiş, bundan sonra önümüze ve geleceğimize bakmamız gerektiğine,

ASSAM
Adaleti Savunalar
Stratejik Araştırmalar Merkezi
www.assam.org.tr

halk ve devlet arasında olması gereken gerçek güven ortamının tesisine ihtiyaç duyulduğuna dikkat çekmiştir.

***

Saat 14.00'te ÖZGÜR-DER ziyaret edilmiştir. Başkan Av. Serdar Bey de aynı kanaatlerle çözüm sürecinin ümitleri artırdığını ifade ederek kendi faaliyetleri olan öğrenci yardımlarından bahsetmiştir. 2005 yılından beri bu sürecin yaşanması gerektiğini zaten dillendirmekte olduklarını ve şimdi de memnuniyetle desteklediklerini ifade etmiştir. Sürecin başarıya ulaşamaması halinde, komşu ülkelerdeki kaos ortamının yaşanmasından korktuğunu, PKK'nın mutlaka silah bırakarak çekilmesi gerektiğini ve sonrasında ise Kürt halkının tabii-fitri haklarının (anadilde eğitim, kimlik tanınması gibi) teslim edilmesi ve benzeri tüm yasal eşitlik beklentilerinin karşılanması gerektiğini ifade etmiştir. Aksi halde sürecin uzun soluklu olamayacağı endişesini taşıdıklarını belirtmiştir. Bu tür detay konuların teknik sorunlar olmakla beraber, asıl ihtiyacın toplumsal bir sözleşme anlamı taşıyan sivil anayasanın yapılması gereğine işaret edilmiştir. 18. Yüzyılın sonundan itibaren sürdürülen milliyetçilik/ırkçılık akımının ülkemizde yaşanan bölümünün son bulmasının arzu edildiği karşılıklı olarak ifade edilmiştir.

***

Saat 15.00'te Diyarbakır İnsan Hakları Derneği ziyaret edilmiştir. Başkan Yardımcısı tarafından kabul edilen heyetimize hem basın hem de dernek mensupları büyük ilgi göstermişlerdir. Başkan Yardımcısı, memnuniyet ve hayretini beyan ederek, Kürt sorununun üç dönem halinde incelenmesi gerektiği ifade etmiştir. Osmanlı'nın son dönemi ile Kurtuluş Savaşı sırasında İYİ, Cumhuriyetin kuruluşu ve son 30 yıllık kan ve gözyaşı dönemini KÖTÜ olarak değerlendirmiştir. ASDER gibi eski askerlerden oluşan bir STK'nın kendilerini ziyaret etmesinden çok duyulandığını defalarca tekrar ederek, kamu emeklisi olarak yıllardır askerler hakkındaki genel kanaatinin nispeten değiştiğini samimi olarak ifade etmiştir. Hatip Dicle'nin; "2004 öncesi işlediğim suçların cezasını çektikten sonra, kendimi insan haklarına adadım" ifadesinin dernekleri açısından anafikir olarak benimsendiğini ve bölge halkı nezdindeki olumsuz asker algısının izale edilmesi gereğine işaret etmiştir. Hükümetin çok ciddi bir siyasi risk olarak çözüm sürecini başlattığını ve bunu desteklediklerini belirtmiştir.

ASDER Heyeti tarafından Kurtuluş Savaşında Anadolu savunmasında tüm halkların birlikte hareket etmiş olmalarına rağmen, sonrasında gereksiz kavga dönemlerinin başladığı ifade edilmiştir. Yapısal sorunlardan birinin TSK'nın mevcut yapısı ve konumu olduğunun altı çizilmiş ve "Milli Güvenlik Siyaset Belgesi"nde iç tehdit algı tanımlaması yapılmasının doğru olmadığı vurgulanmıştır. Dış tehdide göre teşkilatlanması ve eğitiminin buna göre olması gereken TSK'nın iç güvenlikte kullanılmasının, problemleri katmerleştiren bir faktör olduğu belirtilmiştir.

ASSAM
Adaleti Savunanlar
Stratejik Araştırmalar Merkezi
www.assam.org.tr

Hazırlanacak sivil anayasada TSK'nın yeri ve konumunun yeniden ve modern bir toplumda olması gerektiği şekliyle tanımlanmasının gerekliliğine dikkat çekilmiştir.

***

Saat 16.15'te MAZLUMDER ziyaret edilmiştir. Başkan Av. Abdurrahim AY Bey, bu sũreçte gũrũřlerine sıklışa başvurulduğundan hareketle bizim de sorularımızı cevaplamayı tercih edeceklerini belirterek, kalabalık ũyelerinin her birinin kendilerini farklı konularda uzmanlaştırdıklarını ifade etmiştir. ASDER adına Mehmet Abdullah KAPLAN, sũrecin adını ne koyarsak koyalım, Ȗnemli olan bȖlge ve ũlke halkının huzur ve gũven ortamına kavuşmasını Ȗnemsemiđimizdir ifadelerini kullanmıştır.

İlk gũnũn gũrũřmeleri içinde nispeten gergin olarak değerlendirdiğimiz Mazlum-Der mensuplarının, fikir paylaşımından çok sorgulama modunda konuları dile getirmesi heyetimizi şaşırtmasına rağmen, farklı taleplerin dile getirilmesi sebebiyle memnuniyet yaşanmıştır. İnanç birliğine farklı yorumlar katarak, Tũrkiye'deki İşlami anlayış ve yaşantıyla, diğer İşlam ũlkelerindeki algının ve gerçekte olması gereken İşlami yaşantının Ȗrtuřmediđi ifade edilmiş, bu uygulamalardan doğan Ȗtekileřtirmelerin muhatabı olan mazlumların çok çeşitli olduğu belirtilmiştir. Uludere bombalamasının faillerinin açıklanmaması, faili meçhul cinayetlerin Ȗzũmlenmemesi, anadilde eğitime izin verilmemesi, askerin dağlara "Ne mutlu Tũrkũm Diyene" yazılarıyla kavmiyetçiliği sũrekli kȖrũklemiř olduğuna işaret edilmiştir. Sũreten ũmitli olmakla birlikte kaygılarının da olduğu, 30 yıldır savaşan PKK'nın nasıl olup da herhangi bir açıklama yapmadan çekilmeye razı olduğunun arka planında nelerin olduğunun merak ve endişe konusu olduğunu Akil İnsanlar Heyetine de bildirdiklerini başkan ifade etmiştir. Bu durumun sũreci hũkũmet başlatsa da PKK'nın inisiyatifiyle ilerlediği algısını gũlendirdiđine işaret ettiklerini beyan etmişlerdir. PKK'nın çekilmesi halinde bile, asıl Kũrt halkının yasal haklarının teslim edilmemesi durumunda bȖlgede barış ve sũkũnun gelemeyeceğini de net olarak ifade etmişlerdir.

Mazlumların haklarının sũrekli savunulması ve gȖrũlen bazı iyileştirmelerin kalıcı kılınması gereğine işaret eden Başkan Yardımcısı, Kũrt toplumunda uyanışın yũkseldiđini ve Osmanlı Ȗncesi ve sonrasındaki durumun bile çok farklı olduğundan bahisle; Evliya elebi'nin bile bȖlgeden Kũrdistan olarak bahsetmesine rağmen, Cumhuriyet dȖneminde inkȖr politikasının sũrdũrũlmesinin problemin ana sebebi olduğunu ifade etmiştir.

Başkan son olarak, Amerika'nın bȖlgede planladığı BOP' de iddia edilen Tũrkiye'nin proje ortaklığı planlarının işlemekte olduğu algısının devam ettiğini belirtmiştir. Ayrıca, ASDER'in batı bȖlgelerinde benzer faaliyetler sũrdũrerek Kũrt halkının beklentilerini anlatmasını talep etmişlerdir.

***

ASSAM
Adaleti Savunanlar
Stratejik Araştırmalar Merkezi
www.assam.org.tr

Saat 18.30'da ilk kanaat önderi Seyda Hakkı Bey'in eğitim-sohbet mekânına gidilmiştir. Sohbet, bölgenin genel değerlendirmesi ve inanç dinamikleriyle nasıl muvaffakiyetlere ulaşılacağı ifade edilmiştir. Bölge halkının temelden almakta olduğu İslami eğitim ile ilgili yetersizlikler sebebiyle pratikte İslam'ın hayata yeterince yansımaması konusuna duyarlı olunması gerektiği ifade edilmiştir. Zamanla batıda bölge insanın yanlış anlaşılmasına sebep olan bir algı oluştuğuna dikkat çekilmiştir. Bölgeden güvensizlik, töre isyanı veya geçim derdiyle batıya göç eden veya vatanını terk etmek zorunda kalan insanlar hakkında medyanın işlediği negatif yayınların bu yanlış algıya sebep olduğu ifade edilmiştir. Süreç öncesinde de yetkililere söylediklerini bizlere de ifade etmişlerdir. Çocuklarımızın bir kısmı öldü, bir kısmı hapiste, bir kısmı da dağda... Artık yeter! Bu soruna bir çözüm bulunsun, halkımız barış istiyor, hatta en marjinal safta olan BDP'liler bile...

***

Saat:21.00'de hayırsever iş adamı Sakıp Beyin bizleri misafir ettiği öğrenci yurdu ziyaret edilmiştir. Öğrenci yurdu sorumlusu öğretmen ve bölge insanı diğer sorumlularla yapılan sohbet; eski dönemlerden askerlerle ilgili acı hatıralar anlatılmış, halkın barışı çok istediği, ancak "olacak mı acaba?" diye endişe duyduğu da ifade edilmiştir. Yurt sorumlusu öğretmen, bölgedeki he-men hemen her köyde, asker tarafından gerçekleştirilen zulümler olduğunu kendi tanık olduğu olaylar üzerinden nakletmiştir. Rütbeli personelin insanları büyük, küçük, kadın, erkek köy meydana toplayarak dayaktan geçirdiğini, türlü hakaretlerle aşağıladığını kendi tanık olduğu olaylarla nakletmiştir. Yapılan muamelelere tanık olan gençlerin fırsatını bulduklarında dağ kadrosuna katılmakta bu nedenle sakınca görmediklerini beyan etmiştir. Ayrıca Hizbullah örgütünün bölge özelinde Müslümanları terbiye etmeye matuf olarak kullanıldığını, söz konusu örgütün özel bir korumaya sahip olduğunu belirtmiştir.

***

Saat 22.30'da son ziyaret mekânımızda, Sayın Mahmut Erdoğan Beyin evine misafir olarak sohbet havasında genel kanaati öğrenmeye çalıştık. Şeyh Said'in ailesinden evli ve kendisi de seyyid neslinden gelen Mahmut Bey, bölgede anlaşmazlıkları ve özellikle kan davalarını çözmekte saygın bir isim. Bölgede görüşülen her insanda gördüğümüz kültürel birikim ve analiz kabiliyetinin Mahmut Bey'de son derece kuşatıcı olduğunu gözlemledik. Tarihsel süreçte yaşanan problemlerden başlayarak Cumhuriyet öncesi ve Cumhuriyet dönemi uygulamalarını nakleden Erdoğan, birlikte yaşama kültürüne sahip bölge insanının tarihi birikiminin sorunun çözümünde anahtar rol oynayacağını belirtmiştir. Aynı zamanda medyayı da iyi bir takip eden ve kuşatıcı bir yorum kabiliyetine haiz olan ev sahibinin doyurucu anlatım ve yaklaşımları, sürecin halkta meydana getirdiği mutluluğu algılamamıza yardımcı olmuştur.

BATMAN - 25 Nisan 2013 Perşembe

Saat 12.00'de başlaması gereken Batman Barosu ile toplantı, basının yoğun ilgisi ve toplantı öncesi ulusal basına verilen röportajlar sebebi ile bir saat gecikme ile başlayabilmiştir. Batman Baro Başkanının ev sahipliğinde gerçekleşen toplantı, ASDER'in kuruluş amacı ile bölgeye gelme gerekçeleri ifade edilerek başlamıştır. Bölgenin nabzını elinde tutan genç bir hukukçu olan Av. Ahmet Sevim Bey, derneğin bölgeye gerçekleştirdiği ziyareti hayret ve takdirle karşıladıklarını belirtmiştir. Bir hukuk adamı olarak silahların susmasından doğan rahatlama kadar sürecin nasıl tamamlanacağı hakkındaki merak ve endişenin de bölgede hakim düşünce olduğunu ifade etmişlerdir. BDP'li seçilmiş Batman Belediye Başkanının yaklaşık 4 yıldır hapiste olması gerçeğine karşın, Batman'da sürecin özgürlüklerin genişletileceği beklentisi oluşturduğunu ifade etmişlerdir. Ancak BDP'ye oy vermiş seçimde, hukukun siyasal kararlar verdiği yönündeki inancın had safhada olduğu gerçeğinin de unutulmaması gereğini hatırlatmışlardır. Baro yönetiminden toplantıya katılanlardan biri, Kürt halkının batılı bir vatandaştan üç kat daha fazla yükü ve sorumluluğu omuzlarında taşıdığını öne sürerek, geçmişteki sosyalizmin Kürtçülükle aynı anlamda algılandığını ifade etmiştir. Sürece katkı sağlamak üzere bölgeye gelen akıl heyete de görüşlerini aktardıklarını ve farklı fakat anlamlı bir yaklaşım sergileyen ASDER heyetinin bölgeye gelerek eski askerlerin sivil algı ve sorunu kendilerine dert edinmiş olmasından duydukları memnuniyeti tekraren belirtmişlerdir.

Görüşme mekânında İstanbul Mazlumder tarafından bize yönlendirilen iki mağdur insanla da görüşülmüştür. Bunlardan birinin kardeşi askerlik görevi esnasında terhisine bir gün kala öldürülerek cesedi de Suriye tarafına atılmış; tutanaklarda askerin Suriye'ye kaçmak istediği için vurulduğu belirtilmiştir. Ailenin yaptığı bütün müracaatlar sonuçsuz kalmış, nihayet 18 yıl sonra başvuru yaptıkları bir savcılık soruşturmaya gerek görerek dava açmıştır. Aile askere atılan iftira sebebiyle yaşanan mağduriyetin giderilmesi için hukuki çabasını sürdürmekte ve ASDER olarak da katkı sağlamamızı beklemektedir. Son zamanlarda kamuoyunda yer alan kışlada intiharlar konusu önemli bir konudur. Zira on yıl içerisinde 900 civarında intihar vakası gerçekleşmiştir. Özellikle bölge insanı bu hadiselerin infaz ve cinayet olduğunu düşünmektedir. ASDER olarak konuyu araştırarak hakikatin ortaya çıkarılmasında yarar görüyoruz.

***

Saat 15.40'ta Sanayi ve Ticaret Odası başkanı Osman Nasıroğlu ziyaret edilmiştir. Bölgenin nabzını çok iyi tutan bir ticaret erbabı ve memleket sevdalısı olduğu kanaatini hepimizde uyandıran Başkan; sürecin hemen öncesinde bizzat Başbakana çözüm konusunda bir mektup takdim ettiğini belirtmişlerdir. Mektubun içeriğini bizlerle paylaşan Başkan, ASDER heyetinin bölge ziyaretini çok anlamlı bulduğunu "sivilleşen askerlerin sürece katkısı" yorumuyla özetlemiştir. STK'ların önemini

ASSAM
Adaleti Savunalar
Stratejik Araştırmalar Merkezi
www.assam.org.tr

vurgulayan Başkan, bölgelerinde daha önce PKK tarafından şantiyesi basılarak makineleri yakılan bir üyeleri için Batman’da toplanarak açıklama yapmak istediklerini, ancak STK’ların hâkim olan kaygı ve korkular sebebiyle katılmaktan imtina ettiklerini, bu hadise üzerine istifa etmek istediğini, ancak kabul edilmediğini beyan etmişlerdir. Bölgede üç tip insan olduğunu ifade eden Başkan, bunları şu şekilde sırlamıştır:

Çoğunluğunu BDP-PKK yanlısı insanların oluşturduğu grup. Bu yelpazede çok radikal ve nispeten ılımlı sayılabilecek insanlar mevcuttur. Radikal olanların çoğunluğunun amacı her vesile ile kargaşa çıkararak kaosa sebep olmak ve bundan rant elde etmektir. ılımlı olanlar kendi düşünceleri ekseninde sosyal ve kültürel haklar elde etmeye çabalamakta ve bunun için mücadelelerini sürdürmektedirler. Bu grubun geneline hâkim olan radikaller ve çıkar amaçlı gruplar sebebiyle, amaçlarını gerçekleştirmek için her yolu denemektedirler ve deneyeceklerdir. Grubun içinde ancak ılımlı olanlarla bir ortak paydada buluşmak mümkün gözükmemektedir. Barış sürecinin bu havayı olumlu etkilediği söylenebilir.

Bölgedeki bazı insanlar şahsi çıkarları için devlete yakın gözükmeye çalışmaktadırlar. En tehlikeli olanları bunlardır. Çıkarları için çaba gösteren bu tür insanlar devlet yanlısı görüntüleriyle bütün partilerde ön planda olabilmektedirler. Aynı şeyi bürokrasi yapılanması için de söyleyebiliriz. Bulundukları yerler itibarıyla maalesef çok da itibar gören bu insanlar, mevkilerini sadece şahsi çıkarları için kullanmaktadırlar.

İşinde, gücünde ve olaylara müdahil olmayan sade vatandaşlar ise, bunlar organize olamadıkları ve devlete güven noktasında ciddi çekinceleri de bulunduğundan, toplumsal olaylara veya söylemlere katılmamaktadırlar. Bu insanlara devletin güvence vermesi ve destekleyerek barış sürecinde etkin katkılarını alması gerekmektedir.

Heyetimiz tarafından sorulan, süreç içinde çekilme sonrası normalleşmenin nasıl sağlanabileceği yönündeki fikirlerini ise Başkan, “geçmiş yıllardaki denemelerde olduğundan daha fazla genel kabul olduğundan bu defa başarıyla sonuçlanmasının daha kuvvetli kanaat oluşturduğu görülmektedir” şeklinde cevaplamıştır. Sonuç olarak; ana dilde eğitimin, yerel yönetimlere daha çok yetki verilmesinin, insani ve demokratik hakların tanınmasının korkulacak bir yönünün olmadığına inandığını ifade ederek heyetimize teşekkür etmiştir.

***

Saat 16.50’de Batman Düşünce ve İnanç Platformu üyeleriyle, Eğitim BirSen’in Batman’ı tepeden seyreden terasında yaklaşık 15 STK temsilciyle bir araya gelinmiştir. ASDER’in bölgeye geliş maksadı ve kendilerinden beklentilerimizin izahı ve STK’ların önemi hakkında kısa konuşmadan sonra; ev sahibi temsilci Sayın Mehmet Ergin Bey, bölgeye gelişimizi çok önemseyerek teşekkürle başladığı konuşmasını akl-ı selimin galip geleceğine olan inancını belirterek sürdürmüştür.

ASSAM
Adaleti Savunalar
Stratejik Araştırmalar Merkezi
www.assam.org.tr

Sürecin bölgelerinde niçin ekseriyetle destek görmekte olduğunu izahını ise geçmiş dönemde ve hatta birkaç ay öncesine kadar büyük acıyı çektikleri için artık kan ve gözyaşının bitmesini ve insanca yaşamak için her türlü çözüm çabalarını desteklemek istediklerini anlatmıştır. Toplumsal barışın sağlanması için her kesimin kendisine ne kadar ağır gelse de devlet sisteminin zulüm ve adaletsizlikle mağdur ve mazlum ettiği kardeşlerine haklarının teslim edilmesini kabul etmesi gerektiğini belirtmiştir. ASDER'in bölgeye gelmesini de akl-ı selimin ortaya çıkığının göstergesi olarak değerlendirmiştir.

Diğer konuşmacılardan birisi; “kendi nefsi için istediğini din kardeşi için istemeyen hakiki Müslüman değildir” hadisi şerifini hatırlatarak, fitri hakların tesliminin ne kadar tabii ve ilahi kanunların tatbiki anlamını taşıdığına işaret etmiştir.

Özgür Der temsilcisi; bildiğimiz asker profilinin aksine hak-hukuktan bahseden askerleri karşılarında görmekten çok mutlu olduklarını ifade ederek sürecin ümitle desteklendiğini ifade etmiştir.

Bir başka temsilci; Kıbrıs'ta yaptığı askerliğinden kalan menfi asker algısı ve üzerinde hala yaşadığı travmayla, Cumhuriyet haricinde gazeteyi almayan ve vatani görevini yapmakta olan askerlere bile zorla okutturan komutanlar gibi düşünmeyen subay-astsubayların varlığından memnuniyet duyduğunu belirterek, dağa çıkan insanların da kendilerine göre bir gerekçelerinin illaki var olduğunu söylemiştir. Batıdan bakarak doğu halkının tamamının teröristmiş gibi lanse edilmesinin, PKK için “daha hala dağa çıkmayacak mısınız?” propagandasına destek sağladığına işaret etmiştir.

Mazlum Der temsilcisi; Zilan şeyhinin köyünde bile tüm köylünün dövülerek halka zulümler yapılmasının, insanların asker hakkındaki menfi algının nasıl kemikleştığını ve fakat ASDER'in bu ziyaretinin sürecin hayırla sonuçlanacağına karşı umutlarını artırdığını; ancak sonrasında Kürt halkının fitri haklarının mutlaka teslim edilmesi gerektiğini belirtmiş, aksi halde bölgelerinde sorunların bitmeyeceğini ifade etmiştir.

Başka temsilcilerin; çözüm sürecinin sonucunu merak ettiklerini, sükunetin olumlu karşılanmasına rağmen acaba gizli bir pazarlık mı var, endişesini taşıdıklarını, Doğu halkının ırkları ve inançları sebebiyle Batılı kardeşlerimizden iki kat daha fazla zulüm yaşadıkları için çözüm sürecini gönülden desteklediklerini söylemişlerdir. Tarihten gelen birliktelik ve ortak inanç sebebiyle Türk kardeşlerinin kendilerine bir özür borçları olduğunu, kardeşliğin yeniden dirilmesi için her zamankinden daha fazla hazır olduklarını ifade etmişlerdir.

***

Saat 19.00'da Demokrasi Platformu üyesi STK'ların temsilcileri ziyaret edilmiştir.

ASDER'in tanıtımı ile, sivil-asker karışımı bir STK'nın izahından sonra bölge halkından her kesimin görüş ve süreçle ilgili beklentilerini anlamak gayesinde olduğumuz anlatılmıştır.

Temsilci arkadaşların genel olarak sistemin yanlışlarını sorgulayan yaklaşımları ve Başbakanın “biz de sistemin mağduruyuz” sözüne rağmen sistem adına toplumdan hala özür dilenmemiş olmasını eleştirdiklerini, fakat süreci koşulsuz desteklediklerini ifade etmişlerdir. Ziyaretimizi önemsediklerini belirten temsilciler, “asker hakkında hafızalarımızdaki acıları hatırlatsanız bile sivil bir hareketle buralara kadar gelmenizden memnun olduk, ifadesini kullanmışlardır.” Bizler yaşadıklarımızla ve sizler de şahit olduklarınızla yüzleşerek süreci olumlu ilerletirsek, ülke olarak yapabileceğimiz çok iyi şeyler vardır, sistemin esiri olan her kesimin sürece destek vermesi gerekmektedir. Ulus-devlet ideolojisinin yanlışları ile yüzleşilirse, Türk halkı da Kürt halkı da insaf sahibidir ve insan odaklı çözümler bizim için olumlu sonuca ulaştıracaktır. Kürt halkının ayrı bir devlet kurma gibi bir hedefi olsaydı bunca yapılan ötekileştirme ve baskılara karşın topyekûn başkaldırırdı ve Arap ülkelerinde yaşananlar Türkiye’de de yaşanırdı. Biz sadece insan haklarının Kürt toplumuna da tanınmasını talep ediyoruz. 1215 Magna Carta beyannamesi gibi 21 Mart 2013 tarihindeki Abdullah Öcalan ‘ın mektubu aynı tarihi değere sahiptir” ifadelerini kullanmışlardır.

Akil heyette bulunan Ahmet Taşgetiren’in bir yazısında Türk ordusunun Peygamber Ordusu, PKK’nın şeytanın eşkıyaları tanımlamasıyla din istismarı yapılmasının sürece destek değil köstek anlamı taşıyacağına işaret etmişlerdir.

Başkan son olarak söz almış ve süreçte istenmeyen yol kazaları konusuna işaretlerle, PKK’nın olası yol kazalarında bile sürece ciddi ve olumlu yaklaştığı kanaatini belirtmiştir. Her dinde temel esasların hak-hukuk üzerine olduğunu ve Kürt halkının haksızlığa başkaldırdığını, ancak TC’nin bunu terör olarak tarif ettiğini belirtmiştir. PKK’nın çekilmesinden sonra, Kürt sorununun çözümü daha önemli hale gelecektir ve Kürt halkının bölünme niyetinde olmadığını bilmesi gerekir demiştir. Sorunun çözümü için iyi algılama ve cevabı verilmeyen soruların üzerine gidilerek Roboski gibi sorunların mutlaka çözümlenmesi gerektiği, barışın doğru adlandırılmasının gerektiği, Kürt kimliğinin inkarıyla sorunun çözülemeyeceği ve BOP’nin gerçekleşmemesi için Kürt halkı olarak ellerinden geleni yapmaya hazır olduğu ifade edilmiştir.

MARDİN - 26 Nisan 2013 Cuma

Bir gün öncesinden Diyarbakır’a dönüşümüzü takip eden fakat geciktiğimiz için ertesi gün sabah konakladığımız DSİ misafirhanesinde, Erbil merkezli Mir TV kanalı ile röportaj yapılmıştır. ASDER’in bölgeye gelişini önemsediklerini ve mutlaka çalışmalarımızla süreç hakkındaki izlenimlerimizi öğrenmek istediklerini ifade ederek yönelttikleri sorularında, asker kişiliklerimiz ve birikimlerimiz üzerine

odaklanan sorulara karşı samimi ve bilinçli cevaplarımızın kaydedilmesi, bölge için attığımız adımın önemi ve doğruluğu hakkında inancımızı pekiştirmiştir.

***

Saat 10.00'da Mardin'e hareketle yolda uğradığımız Sultan Şeyh Musa ziyaret mekânı hakkında bilgi vermezsek eksiklik olur. Bölgede Sultan Şeyhmus olarak kısaltılan veli zatın asıl künyesi, Sultan Şeyh Musa Ez-Zuli'dir. Şeyh Abdülkadir Geylani döneminde yaşadığı ve Hz. Ömer soyundan geldiği belirtilmektedir. Bölge halkının çok sık ziyaret ettiği adeta panayır havasında yaz-kış uğranan ve hususi ziyaret için geline makâm, çevre düzenlemesi ile gayet güzel olmuş.

Saat 12.00'de ulaştığımız Mardin'de planlama koordinatörlüğünü üstlenen Av. Bahattin Uncu Beyin ofisinden, tarihi Kasımiye Medresesine Cuma namazı kılmak üzere hareket edilmiştir. Daha önceden teyidi alınamadığı için öğle öncesine planlanan Mardin Demokrasi Platformu ziyareti iptal edilmiştir.

Saat 14.30'da Ensar Vakfı'nda toplanan STK'lar Birliği ile buluşulmuştur. ASDER'in tanıtımı ve bölgeye geliş maksadımızla ilgili ön bilgilendirmeden sonra, yaklaşık 20 temsilcinin hazır bulunduğu toplantıda, benzer konuların tekrarından kaynaklanan ancak bağıri yanık insanların kendilerini ve temsil ettikleri insanların dertlerini ifade etmekteki heyecanına engel olmamak adına akşama kadar süren istişareden çok önemli ipuçları bulunan aşağıdaki değerlendirme ve talepler alınmıştır.

ASDER'in üye ve gönüllü sayısı 75 milyon olabilir, buna layıksınız. Bölgemize gelmeniz ve sürece destekleriniz dolayısıyla teşekkür ederiz. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi gereği Kürtlere hakları teslim edilmeli, inkâr politikası nihayete erdirilmeli ve yeni sivil anayasada Kürt kimliğini güvence altına alacak bir vatandaşlık tanımı yapılmalıdır.

Adalet tecelli edecek inşallah. Sizlerin olduğu gibi bizim de mağduriyetimiz fazlasıyla vardır. Asker denince üzerimizde oluşan korkuyu atmak kolay değildir, süreç çok olumludur ve sonrasındaki beklentilerin de karşılanması gereklidir.

Koruculuk sistemi ıslah edilmelidir. PKK gibi, arkasında devlet için zulüm yapan korucuların da bölge sınırları dışına çıkarılmaları gerekir; yoksa barış süreci ilerledikten ve PKK ve silahlı unsurlar bölgeden temizlendikten sonra, süreç içerisinde oluşmuş nefret sebebiyle, mağdur insanların korucular eliyle gerçekleştirilen zulümlere karşı intikam hisleri besleyeceği göz ardı edilmemelidir.

Asker-korucu zulmüne ait çok delil ve şahitler var. Batı bölgelerinin bu konularda sizin aracılığımızla bilgilendirilmesini isteriz. BDP içinde sürece sevinenler olduğu gibi, münafık ruhlu baltalama hesabında olanlar da vardır. 1924 anayasasının üniter yapısı, Kürtleri, Müslümanları ve Alevileri düşman ilan etmiştir. Problemin asıl sebebi budur. İnançlarımız ve kimliğimizle bu ülkenin vatandaşı olarak yaşamak istiyoruz.

Çözüm / Barış süreci algısında karışıklık var. Dağlardaki Türklük yazıları durdukça, milli eğitimdeki andımız devam ettikçe nasıl barış olur ve nasıl çözüm sağlanır? PKK bölgenin tek temsilcisi değildir. Kürt halkının insani ve İslami haklarının verilmesi için gerçek kanaat önderlerimizin de dinlenilmesi gerekir. Abdullah Öcalan'ın bile artık İslama ve İslami geçmişe vurgu yaptığı bir süreçte gerçek anlamda İslam kardeşliğinin tesis edilmesi gerekiyor. Devletin Kürt halkından özür dilemesi ve Uludere katliamının da faillerinin bulunması gerekiyor.

Mağdur askerler olarak aldığınız iade-i itibar gibi bizlerin de mağduriyetlerimizin giderilmesini istiyoruz. Sistem dağ yolunu açık bırakıp diğer bütün yolları tıkamıştır. Koruculuk sistemiyle de halkımız arasında zulüm ve fırsatçılık oluşturulmuştur. Anayasanın yenilenmesini ve insan haklarının önemsenmesini istiyoruz.

Asker bölge halkının tamamını potansiyel düşman ilan etmiştir. Bunda Amerika'nın rolü olduğunu düşünüyoruz.

Asker, AKP'ye oy gitmemesi için PKK'ya yardımcı oluyor. Bazı korucu köylerinden silme BDP oyu çıkmasının başka bir izahı yoktur. Süreç için iyimser olmakla beraber temkinli davranmakta fayda vardır.

Sürece batıdaki Türklerin de desteği sağlanmalıdır. İnanç kardeşliği tek çözüm yoludur. Bölgedeki seydaların, mollaların ve medrese ulemasının da sürece dahil edilmesi gerekir. Hatta batıya gidecek bu bölge heyetinin onları bilgilendirmesi bile gerekebilir.

Mağdur gruplar tek sınıf değildir. Yaşanan zulümlerin çözümü nedir? Faili meçhul cinayetler çözülmeyecek midir? Hizbullah ve Mustazafların da tanınması gereklidir. Ermeni kökenli bir Müslüman olarak, Milli Eğitim politikaları halkı ayırtmıştır. Gençliğin kurtarılması gerekir. Bu konulara ilgi duyan gençlik yetişmemektedir. Bu durum çok ciddi bir kayıp ve tehlikelidir.

Dünyada Ulus devlet yapısı çöküyor. Sınırlar Kürtleri ayırmıştır. Bölgedeki dört İslam ülkesinde de Kürt halkı olmasına rağmen her biri içinde yaşadıkları ülkelerde zulüm görmektedirler. Bunun bilinçli bir parçalama olduğu kesindir.

Ana dili Türkçe olmayan halkımızın, eğitim dilini Türkçe olarak almaya zorlanmasının fırsat eşitliği ilkesine aykırı olduğunu değerlendiriyoruz.

TALEPLER VE ÖNERİLER

- Toplumun tümünün ihtiyaçlarına cevap verebilecek sivil anayasa çalışmalarına hız verilmeli, yeni anayasada vatandaşlık tanımı yeniden düzenlenmelidir. İrkçi ve ayrıştırıcı ifadeler çıkarılarak Türkiye halkı, Türkiye devleti gibi kuşatıcı ve bütün vatandaşları kapsayıcı ifadelere yer verilmelidir. Yeni anayasa hazırlanırken, Kürt halkı özgürlük ve eşitlik haklarından muaf tutulmaması gerekir. Yasalarda bulunan kısıtlayıcı maddelerin özellikle ayıklanması gerekir. Kültürel, siyasi, ekonomik ve tüm insani haklar güvence altına alınmalıdır.

- Sivil Anayasada yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, bazı yetkilerin yerel yönetimlere devredilmesi ancak çok ciddi ve sağlam idari ve yargısal denetimlerin mutlaka oluşturulması sağlanmalıdır.
- Cumhuriyet tarihi boyunca sürdürülen imha ve inkâr politikalarına son verilmeli, yeni hazırlanacak sivil anayasada bu tip eylemlere teşebbüs edenler için cezai müeyyideler öngörülmelidir.
- Bölgede tarafsız, dürüst, tecrübeli ve ortak değerleri temsil eden yöneticiler görevlendirilmelidir. Bu yöneticiler sürekli olarak halkın içinde olmalı, birebir diyalog kurarak sorunları çözmeye çalışmalı, toplumun devlet tarafından dışlandığı hissini bertaraf etmelidirler.
- Geçmişte yaşanan ve günümüzü etkileyen vahim olayların üzerine cesaretle gidilmeli, yakın dönemde gerçekleştirilen başta faili meçhul cinayetler olmak üzere Roboski gibi katliamlar süratle aydınlatılmalı, failleri cezalandırılmalı ve devlet geçmişte yapılan yanlışlar sebebiyle açık yüreklilikle özür dilemeli ve maddi zararlar tazmin edilmelidir.
- Anadilin kullanılmasını engelleyen bütün düzenlemeler kaldırılmalı, anadilin kullanımı yasal olarak güvence altına alınmalıdır. Anadilde eğitim anayasal güvenceye alınmalıdır. Bu nedenle, ana dilde eğitime geçiş için kısa-orta-uzun vadeler konulmalı ve çalışmalara hız verilmelidir. Bu konudaki haklar Anayasa'yla güvence altına alınmalı, Türk Ceza Kanunundaki yasaklayıcı maddeler kaldırılmalıdır.
- Son günlerde basında çıkan haberler doğruysa bölgede yeni karakollar yapılmaktadır. Bu tür yapılanmalar toplumda güvensizlik yaratmaktadır. En az barış süreci devam edilirken bu tür yapılara son verilmelidir.
- Koruculuk sistemi bölgede hiçbir zaman barışa neden olmamıştır. Bölge halkları arasında çeşitli huzursuzluklara neden olmuştur. Bu barış sürecinde azaltılmalı ve kademeli olarak kaldırılmalıdır.
- Bölgede çıkar gurupları ve örgütün yönettiği, bazı yetkililerin göz yumduğu iddia edilen uyuşturucu üretim ve pazarının bertaraf edilmesi için gerekli önlemlerin geciktirilmeden alınması gerekmektedir.
- Birlikte yaşam kültürünü pekiştirmeye yönelik çalışmalar yapılmalı; bu amaçla toplumun saygı duyduğu her kesimden insanla birlikte programlar düzenlenmelidir.
- Bölgede dağa taş yazılan “Ne Mutlu Türküm Diyene”, “Bir Türk Dünyaya Bedel” benzeri yazılar kaldırılmalıdır
- Ayırıştırıcı ve sakat ifadeler içeren ve her sabah zorla söylattirilen “andımız” kaldırılmalıdır.

- Diğer ülkelerde yaşayan Kürtlerle İslam kardeşliği temelinde iletişim sağlanmalıdır.
- Kürt meselesi PKK sorununa indirgenmemeli, insan ve vatandaş olmanın gereği haklar bir kesimin silahlı mücadelesi sonucu verilen haklar olarak hissettirilmemelidir.
- Sürdürülmekte olan müzakere ve barış sürecinde, Müslüman Kürt halkını temsil etmeyen PKK/BDP kanadı tek muhatap olarak alınmamalı, halkın gerçek talep ve beklentileri göz önüne alınmalıdır. Bu maksatla bölgedeki sivil toplum kuruluşları, vakıflar, kanaat önderleri, din âlimlerinden teşekkül ettirilecek yeni ve kapsamlı platformlar teşekkül ettirilmelidir. Teşekkül ettirilecek bu platformlar sürece aktif olarak dâhil edilmelidir.
- Bölgede özellikle kırsal kesimde dini eğitim verebilecek İHL'leri açılarak on yıllardır ihmal edilen dini eğitimdeki boşluk giderilmelidir.
- Tevhid-i tedrisat kanunu ile kaldırılan ancak bölgede dini eğitimde çok önemli rolü olan medrese eğitim sistemi yeniden gözden geçirilmelidir.
- Ülkemizde mevcut ve zorunlu askerlik kapsamında bulunan Jandarma teşkilatı kaldırılarak yerine "kır polisi" ihdas edilmelidir. Bu teşkilat da Emniyet Genel Müdürlüğü emrinde çalışan genel polis teşkilatı içerisinde yer alan bir birim olmalıdır. Böylece iç güvenlikten sorumlu birimler tek çatı altında toplanmış olur. Yerel iç güvenliğin sağlanmasında sorumluluk ve hesap verme mekanizmalarının geliştirilmesi ve uygulanması da zorunludur. Bu açıdan siyasi anlamda hesap verecek mercilerin de oluşması ve ilke-kurallarıyla belirlenmesi ve kanuni düzenlemeye bağlanması kaçınılmazdır.
- Dini duyguların siyasi ve ekonomik istismardan arındırılması ve güçlendirilmesi kaçınılmazdır. Çünkü dini duygular toplumumuzun en önemli birleştirici ve kaynaştırıcı harcıdır. Bu anlamda laikçilerin toplumun geleceğini dinamitleyen sağlıklı ve hatta aymaz düşmanlıklarını bertaraf edecek çalışmalar yapılmalı ve önlemler de alınmalıdır. Bu devletin laik karakterinin değiştirilmesi anlamına gelmez belki, toplum sağlığımızın korunması anlamına gelir. Bu amaçla çalışan gurup ve cemaatlerin önünün açılması gerekir kanısındayım. Çünkü her şeye rağmen din; en önemli birleştirici unsurdur. Kürt Sorununun çözümü noktasında atılacak olumlu ve gerekli adımlar; dinin bu olumlu misyonu ile desteklenmesi yöntemi, doğru yöntemdir.
- Kürt yoğunluklu nüfusun bulunduğu bölgelere yönelik geçmişin tamirini sağlayacak adımlar atılmalı ve sevginin güvenle birlikte yerleşmesini sağlayıcı yaklaşımlar geliştirilmelidir. Bu amaçla, bölgeye yönelik ziyaretler sıklaştırılmalı ve bölgenin özellikle yoksul kesimine sevgi ve kardeşlik eli uzatılmalıdır. Yoksulların kazanılan gönülleri ve tedavi edilen yaraları bu

anlamda ciddi sıcak ilişki kurulmasının başlangıç noktasını oluşturacaktır. Yoksul kesimlerin farklı bir üslupla desteklenmiş samimi ilişkilerle, barış sürecine sahip çıkması sağlanmış olunacaktır. Yatırımların artırılması ile iş sahibi kılınmalarını sağlayacak önlemlerde birlikte değerlendirilmeye alınmalıdır. Ayrıca sevginin gücü oluşturulmadan sonuç almanın mümkün olmadığı bilinmelidir.

- Bu toplumu dünden bugüne bütün seküler milliyetçi tavır, yaklaşım, kavga ve çatışma arzu ve girişimlerine rağmen bir iç çatışmaya savrulmadan bugüne getiren hususun her şeye rağmen DİNDAŞLIK olduğu gerçeğini unutmadan, ortak payda olan dini önemseyen adımların atılması gerekmektedir. Bu anlamda Hükümetin alacağı tedbirlerden çok daha önemli olanı, dini grup ve cemaatlerin -ırkçı/milliyetçi söylemleri terk ederek- güçlü kılınmaları gereklidir. Unutulmamalıdır ki Cumhuriyet elitleri nasıl ki Türk'e göre bir din inşa etmeye çalıştırsa ve bunu kısmen de olsa başatabildilerse, PKK/BDP çizgisi de Kürt'e göre bir din inşa etme çabası içerisinde.
- STK'ların bu süreçte daha aktif ve etkili rol almaları gerekmektedir. Bu amaçla dindar-muhafazakâr STK'ların çok aktif rol almaları sağlanırken demokrat-liberal STK'larla güç birliği yapma imkânlarının da sonuna kadar zorlanması gerekmektedir. Bu STK'ların bölgedeki Kürtlerin oluşturduğu veya içinde bulunduğu STK'larla iş birliği, tavır birliği yapma imkânlarını da artırmaları gereklidir.
- Bir yandan STK'lar ve medya vasıtasıyla çözüm için yapılacak tartışmalar ile MAKUL olana ulaşma imkânları sağlanırken öte yandan da ortak bir dil ve davranış geliştirilmesi suretiyle psikolojik bariyerlerin aşılması imkânları da elde edilmiş olunacaktır.
- Bölgede ve ülkenin diğer bölgelerinde değiştirilen bütün köy, belde, kasaba ve şehir isimleri iade edilmelidir.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

İçinde bulunduğumuz şu günlerde, ülkemiz önemli bir dönemeçten geçmektedir. Bölgeye gerçekleştirdiğimiz ziyaret esnasında sonuç olarak çözüm sürecinin bölge halkı ve STK'ları tarafından desteklendiğini bizzat memnuniyetle müşahade ettik. Çözüm süreci önümüze devletin herkesin devleti olarak yeniden yapılandırılması için önemli bir fırsat koymaktadır. Ziyaretimizde bir kez daha anlaşılmıştır ki, bu fırsatın değerlendirilmesi, toplumun ortak paydası olan manevi dinamiklerin devreye sokulmasını elzem kılmaktadır. Toplumun ortak manevi değerlerini temsil eden ve bu değerler çerçevesinde bütün toplum kesimlerini kucaklayan, bütün toplum kesimlerinin hak ve özgürlüklerinin güvencesi olan bir devlete hiç kimsenin itirazı olmayacaktır.

ASSAM
Adaleti Savunalar
Stratejik Araştırmalar Merkezi
www.assam.org.tr

Çünkü, bütün etnik kesimleri kuşatan ve dayanışma bağlamını oluşturan kültürel dinamiklerin devre dışı kaldığı bir ortamda, çözüm süreci, etnik kimlik merkezli duyguları daha da şiddetlendirecektir. Nitekim çözüm sürecini etnik bağlamda algılayarak, Anadolu’da akıl insanlara tepki gösteren gruplar bunun en bariz misalini oluşturmaktadır. Kültürel hakların etnik kimlik bağlamında tanınması, alt kimlik dayanışmasını daha da besleyecektir. Etnik bağlamda ilerleyen çözüm süreci ne kadar iyi niyetle yapılırsa yapılsın, etnisiteyi daha da öne çıkaracaktır. Çözüm süreci etnik bağlamda ilerleyen bir süreç olmamalıdır. Bu stratejik bir hata olacaktır. ASDER Genel Başkanımız Sayın Prof. Dr. Nevzat Tarhan Hocamızın bir eserindeki: “Bugünkü tehlike demokratik açılımın, ortak değerleri güçlendirmek yerine ortak kimlik değerlerini değil farklı kimlik değerlerini güçlendirecek şekilde yönetilmesidir. Kültürel bağları güçlendirilmeden yapılan özgürleşme ayrışma ile sonlanır” tespitinde bu stratejik hata en güzel biçimde dile getirilmiştir. Çözüm sürecinde bu stratejik hataya düşmekten özellikle kaçınılması gerektiğini, bu hata, çözüm sürecine ileride patlayacak etnik duygulara bir ara basamak işlevi kazandıracağını vurgulamakta fayda mülahaza ediyoruz. Bu ise en başta Kürt kardeşlerimize zarar verecektir.

Çözüm süreci, manevi, tarihi ve kültürel ortak değerler bağlamında ilerlemelidir. Bu bağlamı oluşturan tüm dinamikler seferber edilmelidir. Ziyaretimizde tespit ettiğimiz ve yukarıda aktardığımız etnik kimlik ile alakalı da olsa tüm talepler, bu ortak dinamikler bağlamında karşılanmalıdır. Temel müştereklerimiz olan İslâm, milliyeti kabul eder. İnsanların ve toplulukların etnik kimliğini inkâr etmez. Çünkü milliyet fitrî bir hakikattir. Ancak, İslam, etnik kimliğin siyasi, sosyal ve kültürel yapılanmada merkez paradigma haline getirilmesini, milliyetin başka milliyetlere tahakküm aracı, ya da başka milliyetlerin tahakkümü altına düşme sebebine dönüştürülmesini kabul etmez. Mademki ortak kimliğimizin en önemli unsuru İslam’dır, çözüm sürecinin İslam’ın bu yaklaşımı çerçevesinde ilerlemesini sağlamak kadar tabii bir tutum düşünülemez. Bu tutum ile yöneteceğimiz çözüm sürecinin başarıya ulaşmasının referansı, bizatihi ortak inancımızın şu mesajında açık bir biçimde ifadesini bulmaktadır: “Hep birlikte Allah’ın ipine sarılın ve ayrılığa düşmeyin. Allah’ın size olan nimetini anın. Hani siz birbirinize düşmandınız. Allah gönüllerinizi birbirine yaklaştırdı da O’nun nimetiyle kardeşler oldunuz. Bir ateş çukurunun kenarındaydınız. Allah sizi oradan kurtardı. Doğru yola erişmeniz için Allah size ayetlerini böyle açıklıyor.” (Ali-İmran 103)

Çözüm sürecinin müşterek dinamikler bağlamında ilerlemesini önlemeye, etnik bağlamda ilerlemesini kışkırtmaya çalışan bir kısım siyasilerin, ulusalcı kesimlerin söylemlerini; Ergenekon ve PKK gibi örgütlerin kabarık sicilinde bulunan provokasyon ve sabotaj teamüllerini her zaman göz önünde bulundurmak gerekiyor. Öte yandan ülkemizin Ortadoğu’da merkez bir ülke olduğu, bu merkez ülkenin iki ana kimliğinin stratejik bir hedef teşkil ettiğini ve bu sebeple de bu iki kimlik arasındaki çatışmanın aslında lider halkaya yöneltmiş stratejik bir saldırı olduğunu

da göz ardı etmememiz gerekiyor. Bu konuda bütün kesimlerin bilinçlendirilmesi, yaşadığımız olayların daha üst planda algılanmasına ve gerekli sağlıklı tutumun geliştirilmesine imkân sağlayacaktır.

Özellikle Abdullah Öcalan'ın 21 Mart'ta Diyarbakır'daki Nevruz kutlamalarında okunan mesajı sorunun yukarıda işaret ettiğimiz tüm boyutlarını kapsayan, bunun bilincine varıldığının emarelerini taşıyor. Öcalan'ın mesajında özellikle iki husus dikkat çekiyor. Birincisi; şiddetin çözüm aracı olmayacağını belirterek silahların susturulmasına ilişkin çağrısı. İkincisi ise; Türk ve Kürtlerin kardeş olduğu vurgusudur. Özellikle BDP'nin 2011 yılında yaptığı

2. Olağan Kongresinde tüzük değişikliğine gidilerek “kardeşlik” vurgusunun tüzükten çıkartılmasının ardından yapılan ve Türk-Kürt kardeşliğini İslam'a dayandıran bir noktaya gelinmiş olması çözüm adına hayati bir öneme sahiptir. Bu gelişmede hem AK Parti'nin MİT üzerinden öne çıkan yaklaşımlarının, hem Kürt Ulusal Hareketi'nin lideri Öcalan'ın yaklaşımlarının önemli rolü var. Bu yaklaşımlar, karşılıklı olarak ulusçuluğun fitrat dışı olduğunun yanında, bunun içine düşürüldüğümüz bir oyun olduğunun da anlaşıldığının açık bir göstergesidir.

Çözüm süreci ile birlikte bölgede çatışmaların durması, çatışma alanlarının yerleşime, sosyal etkinliklere, tarıma ve hayvancılığa, turizme açılması anlamında haberlerin medyaya yansımaya başlaması, gerilimi düşürmekte ve büyük bir feraha yol açmaktadır. Bu sebeple, bu anlamda etkinliklerin teşvik edilmesi ve bunun da kamuoyuna yansıtılması, ortak dini ve kültürel etkinliklerin gerçekleştirilmesi sürece moral destek sağlayacaktır.

Ayrıca, Batı şehirlerinde ikamet eden, iş kurmuş Kürt kardeşlerimizin de ülkemizin her yerinin her vatandaş için ortak yaşam alanı oluşturduğu mesajını vermede sürece önemli katkıları olacaktır. Bu konunun gündeme getirilerek, Batı'daki Kürt kardeşlerimizin ve Doğu'daki Türk kardeşlerimizin yaşamlarından süreci destekleyecek kesitler sunulması; evlilikle karışıp kaynaşmış ve akraba olmuş kardeşlerimizin sürece katkı mesajlarının yoğun bir biçimde kamuya yansıtılmasında yarar görülmektedir.

Sonuç olarak, yukarıda belirttiğimiz çerçeve içinde çözüm sürecini desteklediğimizi, bu doğrultuda üzerimize düşen vazifeleri yerine getirmeye hazır olduğumuzu kamuoyuna deklare eder, saygılar sunarız.

ASSAM
Adaleti Savunanlar
Stratejik Araştırmalar Merkezi
www.assam.org.tr

“Çözüm Sürecinin Ulaştığı Aşamada ASDER - ASSAM Raporu”na

EK-E

TARİHTEN BUGÜNE KÜRT MESELESİ VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ PANELİ

08 MART 2009

“Çözüm Sürecinin Ulaştığı Aşamada ASDER - ASSAM Raporu”na

EK-E TARİHTEN BUGÜNE KÜRT MESELESİ VE ÇÖZÜM
ÖNERİLERİ PANELİ
(08 MART 2009)

İÇİNDEKİLER

1. TÜRKLERİN VE KÜRTLERİN MÜŞTEREK TARİHİ VE OSMANLI DÖNEMİ

KÜRT MESELESİ- DR. RAMAZAN BALCI

2. CUMHURİYET DÖNEMİ KÜRT MESELESİ, KÜRT İSYANLARI, BÖLÜCÜ HAREKETLER VE PKK, DIŞ GÜÇLERİN İSTİSMARI- E. TUĞG. KORKMAZ TAĞMA

3. İSLAMDA KAVMİYETÇİLİK, TERÖRLE MÜCADELE VE YAPILAN HATALAR
PROF. DR. AHMET ALPER

4. BİREYDEN TOPLUMA KİMLİK ÖZELEŞTİRİSİ, TERÖRİZMLE VE TERÖRLE MÜCADELEDE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ PROF.DR. NEVZAT TARHAN

5. KÜRT MESELESİNDE ÇOK SORULAN SORULAR - E. TUĞG. ADNAN TANRIVERDİ

6. PANELDE TESPİTLER VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ- E. TUĞG. ADNAN TANRIVERDİ

ACIŞ – SUNUŞ KONUŞMASI

Bin yıl bu topraklarda birlikte yaşamış, aynı dinin mensubu olmuş, Malazgirt'ten İstiklal harbine kadar birlikte savaşmış, cepheden cepheye beraber koşmuş, yurtlarını beraber savunmuş, yarı yarıya birbirine karışmış, belki de bir kökte birleşen, birlikte gülüp birlikte ağlamış olan iki kavmin, Türklerin ve Kürtlerin, bugün aralarına kara kedi girmiş gibi, Birbirlerine kuşku ile bakıyorlar.

Meselenin tarihi boyutunu görmezden gelirsek, sağlıklı sonuçlara varamayız. Doğru teşhis tedaviye, yanlış teşhis de ölüme götürür. Eğer gerçek niyetimiz tedavi ise teşhisi doğru koymak gerekir.

ASDER olarak niyetimiz halistir. Bu çalışmanın amacı, 1000 yıllık kardeşlik ilişkileri olan, Devletimizin aslı unsuru bu iki kavmin arasına giren anlaşmazlıkları tespit ederek, çözümler de önermek suretiyle, birlikte yaşama azmini kuvvetlendirmektir.

Bir Devlet çatısı altında yaşamaya başladıkları 1514 tarihinden günümüze kadar, sorunsuz geçen 400 yıla yakın bir süre ve Tanzimat ile başlayıp Cumhuriyet dönemi ile ağırlaşan ve son 25 yılda da krize dönüşen sorunlu dönemler yaşanmıştır.

Bu müşterek tarihe, tarafsız ve bilimsel yaklaşımla bakarak, meselenin sosyal, ekonomik, siyasî ve askerî yönlerinin incelenmesini zarurî gördük.

Gelişen dünyada, Osmanlı Devletinden Türkiye Cumhuriyetine ve günümüze, Devlet Yönetimindeki değişimlerin, bir noktada evrimin; diğer bir ifade ile, merkezi yönetimin ağır bastığı, ama bir taraftan da demokrasi iddiası ile yola çıkan yönetim tarzının topluma ulaşmasındaki; özellikle feodal bir yapıya ve bir yönetim kültürü olarak aşiret yapısına sahip Kürtlerle meskun bölgelerde; ne gibi hataların yapıldığının ortaya konulması gerekir. Yani, Devleti hatasız sayarsak, bugün gelinen noktadan başka bir noktaya gidemeyiz.

Mesele, ne zaman bölücülük haline dönüştü? Ne zaman iç tehdit olarak görünüp, taraflar biri birlerine düşman gözü ile bakmaya başladılar? Bu kuşku ortamının oluşmasına sebep olan iç ve dış etkenler nelerdir? Milliyetçilik akımları ve bu akımların etkisinde kalan etnik kavmiyetçi Türk ve Kürt oluşumlarının etkisi nasıl olmuştur?

Gerçek birleştirici bir vakıa olan İslâm dini, 1000 yıl boyunca bu iki kavmin kardeş gibi geçinmesini sağlarken, Cumhuriyet dönemi ile birlikte uygulanan ulus-devlet anlayışının ve yanlış laiklik uygulamasının bölücü düşüncelerin yeşermesinde nasıl bir etkisi olmuştur? Bu ortaya konulmadan ve aynı yanlışlara devam ederek, sorunsuz gelecekleri inşa etmek mümkün müdür?

Meselenin Askerî Boyutunun da hem Silahlı Kuvvetleri ve uygulamalarını bilen, hem de meseleye daha geniş açıdan bakabilen tarafsız gözlemciler tarafından değerlendirilmesine ihtiyaç vardır.

Bölgede faaliyet gösteren bir terör örgütü var diyerek, terörle mücadelenin tamamen Silahlı Kuvvetlerin sorumluluğuna terk edilmesi, diğer bir ifade ile, Silahlı Kuvvetlerin, bu mücadelede uygulanacak yöntemlerin tespitinde, Siyasî İradeyi devre dışı bırakması; Kürt Meselesinin sorun haline gelmesinin diğer bir sebebidir.

Uygulanan terörle mücadele politika, strateji ve taktiklerinin de gözden geçirilmesi bir zarurettir. Bugün, yanlışlardan kısmen vazgeçildiği hususunda emareler varsa da daha cesaretli adımların atılması hususunda hem Silahlı Kuvvetler hem de Siyasî İrade cesaretlendirilmesi gerekir.

Bölücü Terörün dış desteği ile mücadele de ayrı bir inceleme konusudur. Sınır ötesi Kürt varlığı ve devletleşme sürecine girmesi ile Terör Örgütün Sınır ötesi Üslerinin bulunması ve bu durumun Türkiye Cumhuriyeti'nin üniter yapısına yönelik tehdit olarak algılanması meselenin çözümünü güçleştirmiştir.

Türkiye, büyük Devlet olduğunu unutmadan, çevresindeki yeni oluşumlara bakmalıdır. Hem terörün dış desteği hem de Kuzey Irak'taki Bölgesel Kürt Yönetimi, eğer iç sorunlarımızı çözer isek, Türkiye Cumhuriyeti'nin üniter yapısına tehdit teşkil edemez. Bu temel düşünce ile birlikte hem sınır ötesi askerî harekât, hem de Kuzey Irak Kürt varlığına karşı uygulanan siyaset duygusallıktan kurtarılıp, gerçeklere oturtulmalıdır.

Meselenin Türkiye'ye kaybettirdikleri, diğer akıllı selim sahibi kuruluşlar gibi, Derneğimizi de bu mesele üzerinde çalışmaya sevk etmiştir.

İçinde yaşamamıza rağmen, somut rakamlar önümüze konulmayınca, meselenin boyutu tam anlaşılamıyor. Son 25 yıllık terör ve terörle mücadelenin Ülkemize maliyetini hatırlamakta fayda bulunmaktadır.

Terörün Faturası:

“1984 yılından 2006 yılı haziran ayına kadar;

- Ülke sınırları içerisinde **45 bin 453 terör eylemi** gerçekleştirilmiş.
- 36 bin 628 vatandaşımız hayatını kaybetmiş.
- Olaylarda yaşamını yitirenlerin 4 bin 354'ü asker, 272'si polis, 1330'u korucu, 123'ü öğretmen ve 325'i kamu görevlisiydi.
- (14 Ekim 2008-Tempo'nun Milli Savunma Bakanlığı'nın hazırladığı verilere dayanarak verdiği rakamlara göre, 4 bin 828 sivil de terör nedeniyle hayatını kaybetti. 7 bin 946 şehidimizin 5 bin 821'i TSK mensubuydu. Emniyet teşkilatı 775, geçici köy korucuları da bin 350 şehit verdi.)
- 117 bin 207 PKK'lı yakalanmış. Öldürülen PKK'lı sayısı ise 25 bin.
- Terörle mücadele operasyonlarında **yaralanan asker sayısı 9 bin 722**, yaralı **polis sayısı 1547** olurken, **1932 geçici köy koruyucusu** da yine görev başında yaralanmış.

- PKK'lılar için çıkarılan **pişmanlık yasasından 3 bin 482 kişi** yararlanmıştır.”

“Terörün Maliyeti

Resmi kayıtlara göre terör eylemlerinin Türkiye'ye doğrudan maliyeti 100 Milyar dolardan fazla. Dolaylı maliyetlerle birlikte zararımız 300 milyar dolara yaklaşıyor...”

“300 Milyar dolarla neler yapabilirdik?

- **7 tane GAP** yapabilirdik! (GAP'ın maliyeti 42 milyar dolar)
- **Türkiye'nin dış borcunu kapatabilirdik!** (Dış borç: 140 milyar dolar, 160 milyar dolar kalırdı)
- **30 bin km otoban** yapabilirdik! (Mevcut otobanın **15 katı**)
- **5 milyon derslik** açabilirdik! (Mevcut derslik sayısının **12 katı**)
- Türkiye'nin **83 yıllık sağlık** giderini karşılayabilirdik!
- **75 tane Atatürk Barajı** Yapabilirdik.”¹

Bir başka inceleme de başka bir açıdan çekilen açılırları gözlerimizin önüne seriyor.

“**19 Temmuz 1987** tarihinde Diyarbakır, Elâzığ, Hakkâri, Bingöl, Van, Tunceli, Mardin ve Siirt'i içine alan bölgede 'olağanüstü hâl' ilan edildi. Zamanla farklı illere de yayılan süreç **30 Kasım 2002** tarihine kadar devam etti. **15 yıllık OHAL süreci bölgeyi derinden etkiledi.**”²

“Adalet Bakanlığı'nın 23 Mayıs 2003 tarihli resmi verilerine göre, söz konusu dönemde; Bin 248 siyasi cinayet işlendi, 194 kişi ise ortadan kayboldu.

Bakanlığın **23 Mart 2003** tarihli verilerine göre ise;

Bin 275 kişi işkence iddiası ile resmî kurumlara başvurarak şikâyetçi oldu.

Bin 17 kamu görevlisi hakkında kötü muameleden dolayı 296 dava açıldı.

55 bin 371 kişi gözaltına alındı. 42 bin 795 kişi yargılandı, bunlardan 4 bin 799'u mahkûm oldu. Hak ihlalleri ve gördükleri kötü muamele yüzünden devlete sırtını dönen insanlar kendilerini örgütün kucagında buldu.”³

“İnsan Hakları Meclis Araştırma Komisyonu'nun 1998 yılında açıklanan raporu, Kasım 1997 yılı itibarıyla OHAL ve mücavir alanı kapsayan bölgede; 905'i köy, 2

¹ http://groups.google.it/group/DeViL_2/msg/0a9e4b95fa67b86c

² Duvaklı Melih, OHAL'den en fazla siviller zarar gördü, Zaman Online, Gündem Sayfası, 12 Ekim 2008

³ Duvaklı Melih, (a.g.e.)

ASSAM
Adaleti Savunanlar
Stratejik Araştırmalar Merkezi
www.assam.org.tr

bin 523'ü mezra olmak üzere toplam 3 bin 428 yerleşim biriminin boşaltıldığını ortaya koyuyor.

378 bin 335 kişi yerinden edildi.

İçişleri Bakanlığı ise 2005'te yaptığı bir çalışmada 357 bin kişinin şiddet olayları yüzünden yer değiştirdiğini aktarıyor.”⁴

Ödenen fatura çok ağır.

Türkler ve Kürtler arasında kardeşlik bağı tazelenerek, terör engellenmeli ve mesele çözülmelidir.

Meselenin çözümü için gayretlerin sürdürüldüğü bu dönemde, ASDER olarak biz de değerli bilim ve fikir insanlarımızın katkısı ile, bu panel vasıtasıyla çözüm sürecine katkıda bulunmak istedik.

Değerli hazırlıkları ve kıymetli fikirleri ile panelimize katılmayı kabul ederek bildirimlerini gönderen dostlarımıza teşekkür eder, yapılan çalışmaların hayırlara vesile olmasını diliyorum.

Türklerin ve Kürtlerin müşterek tarihi ve Osmanlı Dönemi Kürt Meselesi Konusunda Doç. Sn. Ramazan Balcı

Cumhuriyet Dönemi Kürt Meselesi, Kürt isyanları, Bölücü hareketler ve PKK, Dış Güçlerin İstismarı Konusunda E. Tuğg. Sn. Korkmaz Tağma,

İslamda Kavmiyetçilik, terörle mücadele ve yapılan hatalar konusunda Prof. Dr. Sn Ahmet Alper

Bireyden Topluma Kimlik Özeleştirisi, Terörizmle ve Terörle mücadelede çözüm önerileri Konusunda Prof.Dr. Sn. Nevzat Tarhan **birer bildiri sunacaklar. 15 Şubat 2009**

Adnan TANRIVERDİ
E.Tuğgeneral
ASDER Gnl. Bşk

---

⁴ Duvaklı Melih, (a.g.e.)

Doç. Dr. Ramazan Balcı

TÜRKLERİN VE KÜRTLERİN MÜŞTEREK TARİHİ VE OSMANLI DÖNEMİ KÜRT MESELESİ

Tarihte Türk Kürt kardeşliğini anlatan bir tebliğe en doğrusu Hz. Adem'den başlamak gerekir. Moda söylemle hepimiz Adem'in çocuklarıyız. (as)

Kürtlerin tarihî köklerini araştıran ulusalcılar, ayrışmayı hızlandırmak ve hareketlerine tarihî bir temel kazandırmak için Kürtlerin, Türkler, Araplar ve İranlılarla olan bütün yakınlıklarını inkâr etmekte hatta Kürtler için tarihin karalık dönemlerinden bilinmeyen atalar icat etmekte, ateşi çoktan sönmüş eski dinlerin ocağına odun kömür taşıma gayreti içine girmektedirler. Ne var ki henüz elle tutulur gözle görülür bir belge ve bilgiye ulaşılmış değil.

Elimizdeki en eski belge şimdilik Türk ulusalcıların Kürtlere siz illa da Türksünüz demek için kullandıkları bir kitabe var.

Türklerin anayurdundan Sibirya'ya akan Yenisey Irmağı'na karışan Elegeş Suyu'nun sol kıyısında bulunan Elegeş kitabesi, Kürt ulusalcılar beğenmese de Türklerle Kürtlerin 1300 sene öncesinde en azından komşu ya da akraba birer soy olduğunu göstermektedir.

Kitabeye göre Yenisey'de "Altı-Oğuz"larla komşu Kürt isimli İskit-Saka uruğundan bir ilhanlık vardı. Kitabede:

Ben,
Kürt İlhanı Alp-Urungu'yum.
Altınlı.
Okluğumu Belime Bağladım.
Elim Otuz Dokuz Yaşındayım.
Hakanım.
Elime, Sizlere Ne Yazık Ki Doyamadım.
Hakandan
Elimden Ne Çare Ayrıldım.

Buna göre, Kürt ilhanı Alp-Urungu, hakanına, halkına ve memleketine doyamadan 39 yaşında ölmüştür. Yazıtta geçen Elim, devletim demektir.⁵

---

⁵ Nazmi Sevgen Doğu'da Kürt Sorunu Kalan 2003, İstanbul, s. 12

Ortaasya'dan M.Ö. 1000 ile 500 yılları arasında başladığı tahmin edilen ilk Türk göçleri Karadeniz'in kuzeyindeki Kıpçak Bozkırı'nı istila etmiş, Hun Türklerinin 395 tarihli Anadolu seferi 1400'lü yıllara kadar sürmüştü.⁶

Öte yandan, Sahabe orduları Urfa-Cezire bölgesine gelene kadar Tarih Kürtlerden bahsetmez., Sa'd b. Vakkas'ın Musul seferinde, (637) Kürtler'in oturdukları bazı bölgeler işgal edildi. Bu olay, Arapların Kürtlerle ilk temasını teşkil etmiştir. Bu ilk karşılaşmanın ardından İslam orduları bölgenin fethine devam etmiş, Mezopotamya fatihi İyaz b. Ganem, 639-640'da yaptığı bir akınla Bitlis'e kadar ilerlemiş, burasını işgal etmiştir. Kürtler bu ilk akınlara şiddetle direnmiştir.

643 yılında Sariye'nin ordusu Darabecürd şehrini kuşatmış şehrin Kürd halkı Farslardan yardım istemiştir. İki ateş arasında kalan sahabe ordusu çok sayıda kayıp vermiştir. Savaş anında Hz. Ömer'in Medine'de hutbe okuduğu esnada "ya Sariye cebelen cebelen!" diye nida ederek İslam askerine dağa çekilme emri vermesi meşhurdur.⁷

Daha önce bazen Bizans'ın, bazen Farslıların emri altında yaşayan Kürdler uzun bir süre Abbasilere bağlı olarak yaşamış, bu süre içinde yavaş yavaş bölgeye gelen Türklerle tanışmışlardır. (750-1258)

Türklerin Anadolu serüveni başladıktan sonra çoğu Türkler tarafından kurulan beylikler, Kürtlerin yoğun olarak yaşadıkları bölgelerde kurulmuştu. Erzurum ve Çevresinde Saltukoğulları, (1071-1202) Erzincan ve çevresinde Mengücekoğulları (1071-1300), Bitlis'te Dilmaçoğulları (1085-1394) Van ve Çevresinde Ahlat-Şahları (1100- 1207), Mardin ve çevresinde Artukoğulları (1091-1409) bunlar arasındaydı. Tüm bu atabeglikler içerisinde Kürd bölgeleri ocaklık ve yurtluk olarak Kürd beylerinin idaresinde, atabeglere tabi olarak idare edilmekteydiler⁸

Türk devletlerinden birine tabi olarak varlığını sürdüren Kürd beylikleri arasında 1200-1596 tarihlerinde, Cizre, Şırnak, Mardin ve Siirt illerinde **Cizre Kürt Beyliği**; 1220-1670 tarihleri arasında Bitlis yöresinde **Şeref Han Beyliği**; 1450-1600 yılları arasında, Van'dan Hakkâri'ye kadar olan aşiretleri yöneten, **Hakkâri Beyliği** sayılabilir.

1365-1467 tarihleri arasında Türk Boylarından **Karakoyunlular**, 1467-1502 yılları arasında Diyarbakır'ı Başkent yapan **Akkoyunlular**, bölgeye ve Kürt beyliklerine egemen olmuşlardır.⁹ İlk göçlerden Osmanlılara gelene kadar çok defa aynı

⁶ Osman Turan, Selçuklular Zamanında Türkiye, İstanbul 1996, s. 17.

⁷ Ramazan Balcı, En Sevgilinin Dostları, (Ravzatü'l- Ahbab), Nesil Yay. İstanbul 2005

⁸ Osman Turan, Doğu Anadolu Türk Beylikleri, İstanbul 1980, s.5-115

⁹ Tağma Korkmaz, Etnik Kürd Milliyetçiliğine Dayalı Terörizmin Nedenleri ve Çözüm Önerileri, Neşriyat Dağıtım-2008, s. 30-35

organizasyon içinde birlikte yaşayan bazı Kürt aşiretleri Türkleştikleri gibi, yine bir takım Türk aşiretlerinin de Kürtleştikleri bilinmektedir.

Bu birliktelikler ortak hanedanlıklar ve kardeşlikler doğurmuştur. Bunun en güzel örneği meşhur Eyyubiler devletidir. Ne var ki her iki kanadın ulusalcıları bu kardeşliği görmek istemezler Kürt ulusalcılar Selahaddin Eyyübî, Kürt idi Eyyübî devleti de Kürt devletidir derler. Türk ulusalcılar hayır Eyyübî devleti Türk devletidir derler. Türk tarafı Selahaddin'in Kürt olan babasını görmezden gelir, Kürt tarafı da Selahaddin'in Türk olan annesini inkâr eder. Oysa Eyyubi devleti Kürd, Türk ve Arapların ırk ayrımı gözetmeden kurdukları bir organizasyondur.¹⁰

Osmanlılar Döneminde Kürtler (1299-1922)

Doğudan batıya doğru hareket halinde olan Türk aşiretleri elbette birçok Kürd topluluklarını da içlerine almışlardı. Söz gelimi daha Orhan Bey zamanında dinî otoritenin başında bir Kürd alimi vardı.

Orhan Bey, bir savaşta alınacak ganimeti Lala Şahin'e verme sözü vermişti. Ele geçen ganimet çok olunca verdiği söze pişman oldu. Ancak Molla Taceddin el-Kürdî, verilmiş bir şeyin geri alınamayacağına hükmettiği için, Orhan sözünden dönemedi. Lala Şahin, Orhan'ın gözünden düşmemek için, bu servetin büyük bir kısmı ile Bursa'da "Lala Şahiniyye" ismiyle anılan medreseyi yaptırdı.¹¹

Kürtlerin Osmanlı idaresine girişleri Yavuz'un doğuya yönelmesi ile başladı. Bu dönemde Kürd emirleri, bölgenin tanınmış alimlerinden İdris-i Bitlisi'yi Yavuz'a gönderdiler. Bölgenin Osmanlı sultanı tarafından fethedilmesini ve Şiilerin bölgeden çıkarılmasını istediler. Kürd beyleri adına Yavuz'a yazılan mektup dönemle ilgili pek çok sorunun cevabını verebilecek özelliklere sahipti.

"Kürt Beylerinin Yavuz Sultan Selim'e Gönderdikleri Arıza"

"Can ü gönül den İslâm Sultan'ına biat eyledik, ilhadları zahir olan Kızılbaşlar'dan teberri eyledik. Kızılbaşların neşrettiği dalalet ve bid'atleri kaldırdık ve ehl-i sünnet mezhebi ve Şafî mezhebinin icra eyledik. İslâm Sultanı'nın namı ile şeref bulduk ve hutbelerde dört halifenin ismini yâda başladık. Cihada gayret gösterdik ve İslâm Padişah'ının yollarını bekledik. Duyduk ki, Padişah, Zülkadriye Eyaleti'ne gitmiş; bunun üzerine biz de Mevlâna İdris-i Bitlisî'yi makamınıza gönderdik. Hepimizin arzusu şudur ki;

Bu muhlis ve size itaat eden bendelere yardım edesiniz. Bizim beldelerimiz Kızılbaş diyarına yakındır, komşudur ve hatta karışıktır. Nice yıllar bu mühlidler, bizim evlerimizi yıkmışlar ve bizimle savaşmışlardır. Sadece İslâm Sultanı'na muhabbet üzere olduğumuz için, bu inancı saf insanları o zalimlerin zulümlerinden kurtarmayı

¹⁰ Martin Van Bruneissen, Ağa, Şeyh ve Devlet Kürdistan'ın Sosyal ve Politik Örgütlenmesi, (Çev. Remziye Arslan) Özge Yay. Ankara, s.161

¹¹ Hammer c. 1 s. 119

merhametinizden bekliyoruz. Sizin inayetleriniz olmazsa, biz kendi başımıza müstakil olarak bunlara karşı çıkamayız. Zira Kürtler, ayrı ayrı kabile ve aşiret tarzında yaşamaktadırlar. Sadece Allah'ı bir bilip Muhammed ümmeti olduğumuzda ittifak halindeyiz. Diğer hususlarda birbirimize uymamız mümkün değildir. Sünnetullah böyle carî olmuştur. Ancak ümit varız ki, Padişah'dan yardım olursa, Arap ve Acem Irak'ı ile Azerbaycan'dan o zalimlerin elleri kesilir, özellikle Diyarbekir ki, İran memleketlerinin fethinin kilidi ve Bayındırhân sultanlarının payitahtıdır, bir yıldır, Kızılbaş askerlerinin işgali altındadır ve 50.000'den fazla insan öldürmüşlerdir. Eğer padişahın yardımı bu Müslümanlara yetişirse hem uhrevî sevap ve hem dünyevî faydalar elde edileceği muhakkaktır ve bütün Müslümanlar da bundan yararlanacaktır. Baki ferman yüce dergâhında."¹²

Bu mektup Kürdlerin bağımsız emirlikler halinde biri diğerinin emri altına girmeden yaşadıklarını göstermesi açısından ilginçtir. Ayrıca Kürtlerin çok uzun süre İranlıların etkisi altında kaldıkları halde neden Şiileşmediklerini de izah eder. Anlaşılan Gerek İranlı şiiler, gerekse Türkmen Alevi aşiretler, Kürdlerin onurlarını rencide edecek şekilde kötü davranmışlardı. Horasan bölgesine gelen seyidler eliyle sahih İslam itikadını öğrenen Türk boylarının Kürdlere karşı davranışında, onları rencide eden bir taraf bulunmuyordu.

Yavuz Sultan Selim, ısrarlı talepler üzerine Kürd beylerine, kendi aralarından birini beylerbeyi seçmelerini istedi. Ancak Kürd beylerinin cevabı ilginçti. Kendi aralarından birinin beyliğine razı değillerdi. Ancak Osmanlı'nın tayin edeceği bir serdarın emri altında savaşılabilerlerdi.

Bunun üzerine Yavuz Sultan Selim, Bıyıklı Mehmed Paşa'yı Diyarbekir beyler beyi olarak atadı. 23 Ağustos 1514 (2 Recep 920) tarihinde Van gölünün kuzeydoğusundaki Çaldıran ovasında yapılan savaşta Kürt beylerinin desteğiyle Safavi ordusu yenildi,

Kürt birlikleri Yavuz'un İstanbul'a dönmesi sonrasında Safeviler tarafından tekrar kuşatılan Diyarbakır'ın kurtarılmasında da yardımcı oldular.¹³Bu hizmetlerin karşılığında Yavuz Sultan Selim, Kürd beylerine fermanlar verip birtakım ayrıcalıklarla kendi sancakları başına emir tayin etti. Bunlar arasında

- Bitlis Hâkimi Emir Şerefüddin;
- Hizan Meliki Emir Davud;
- Hısn-ı Keyfâ Emîri Melik Halid;
- İmadiye Hâkimi Sultan Hüseyin;
- Cezire Hâkimi Şah Ali Bey;
- Çemişgezek Hâkimi Melik Halil;

¹² Ahmed AĞGÜNDÜZ, Güneydoğu Meselesi ve Çözüm Yolları İstanbul-2007

¹³ Ali Emiri, Osmanlı Vilayet-i Şarkiyesi, Evkaf-ı İslamiye Matbaası 1918/1334, s. 60-72

- Pertek Hâkimi Kasım Bey; vardı.¹⁴

Yavuz Sultan Selim'in ölümünden sonra yerine geçen oğlu Kanuni Sultan Süleyman yeni bir ferman ile Kürd beylerine verilen imtiyazları tanıdığını açıkladı. İlgili fermenda “Kürt beylerine, gerek Devlet'e karşı gösterdikleri bağlılığın karşılığı olarak ve gerek kendilerinin müracaatları dikkate alınarak, her birinin öteden beri ellerinde bulunan eyaletleri, kaleleri, şehirleri, köyleri ve mezraları bütün mahsulleriyle, oğuldan oğula intikal etmek şartıyla yurtluk ve ocaklık olarak kendilerine temlik ve ihsan edilmiştir.” denilmektedir.¹⁵ Kürd beylerinin bu imtiyazlı statüleri değişmeden Tanzimat devrine kadar devam etti.

Adı geçen fermanlarla belirlenen idarî yapıya göre klâsik Osmanlı sancakları dışında iki ayrı sancak türü daha vardı.

a- Ekrad Sancakları: Bu sancaklar klâsik Osmanlı sancaklarından farklıdır. Bu sancakların idaresi, genellikle bölgeye eskiden beri hâkim olagelen nüfuzlu, eski mahallî beylere ve hanedanlara mülkiyet tarikiyle “Yurtluk ve Ocaklık” olarak verilmiştir. Sancak beyleri çoğunlukla ölünceye kadar Sancak beyliğini yürütmekte ve ölümü halinde kaide olarak oğlu ve akrabalarından biri yerini almaktadır. Ancak, ihanetleri halinde Sancakbeyi İstanbul tarafından derhal değiştirilebilmekte ve yerine yine oğlu veya hanedandan birisini tayin edebilmektedir.

“Ekrad” sancaklarında klâsik Osmanlı sancaklarında olduğu gibi tahrir defteri tutulmakta, padişah ve sancakbeyi hasları çıktıktan sonra, geri kalan hasılat zeamet ve tımar sahiplerine dağıtılmaktadır. Sefer zamanında Sancakbeyi askerleriyle birlikte Beylerbeyinin hizmetine girmekle mükelleftir. Yine bu tür sancaklara merkezden kadı tayin edilmektedir. Bu kadılar malî ve hukukî konularda bazı yetkilere sahipti.

Ocaklık yoluyla tasarruf olunan “Ekrad” sancaklarının sayısı Diyarbekir eyaletinde onüç, Van eyaletinde ise dokuz olmak üzere toplam yirmi iki adettir. “Ekrad” sancaklarının Hükümet sancaklarından ayrıldığı nokta esas itibarıyla bölgenin tahririnin yapılmış olması ve merkezden tayin edilen Osmanlı memurlarının birtakım yetkilere sahip olmasıdır.¹⁶

b. Hükümet Sancakları: Hükümet olarak nitelendirilen bu sancakların sayısı kaynaklara ve devirlere göre değişmekle birlikte Diyarbekir dahilinde altı, Van dahilinde, dört olmak üzere toplam on kadardı. Hükümet sancakları da “Ekrad”

¹⁴ Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Türk Beylikleri, Hazırlayanlar: Şükrü Kaya Seferoğlu, Halil Kemal Türközü, Ankara 1982, s. 35-38.

¹⁵ Topkapı Müzesi Arşivi E. 11969, zkr. Altan Tan, Kürd Sorunu, İstanbul Timaş, 2009, s. 79

¹⁶ Mehmet Zeki Pakalın, “Yurtluk ve Ocaklık”, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, İstanbul 1955, cilt: 3, s. 639.

sancaklarında olduğu gibi sahiplerine "Hîn-i fetihde hizmet ve itaatleri mukabilinde tefviz ve temlik olunmuşlardır". Sancakbeyleri "ellerine verilen ahidnâmeleri mücebince" ihanetleri sabit olmadıkça "azl ve nasb" edilememektedirler. Bunların en önemli özellikleri "mefrûz-ül-kalem "ve "maktuül-kadem" olduklarından tahrir işlemine tabi tutulmamış olmalarıdır. Böyle olunca, bu sancaklara "kalem erbabı" olan Osmanlı memurları girmemiştir. Tahrir yapılamadığından timar sistemi de bu sancaklarda uygulanmamış, dolayısıyla "ümerâ-i Osmaniye"den de kimse bu bölgelere gelmemiştir.¹⁷ (Cizre, Atak, Genç, Hazzo, Palu)

19. YÜZYILDA KÜRT BÖLGESİ

II. Mahmud, tahta çıktığında, İmparatorluk sınırları içinde yarı-bağımsız bir statüde olanlar yalnız Kürt Mirleri değildi. Bütün Anadolu'da, yerel nüfuzlu aileler, devlet fonksiyonlarını ele geçirmiş ve gerçekten bağımsız yöneticiler haline gelmişlerdi.

1806-1812'de ki Rus savaşıdan hemen sonra, enerjik bir şekilde merkezileştirme politikasını başlatan Sultan Mahmud büyük oranda bunu başardı ve "bir takım politik ve askerî önlemlerle isyancı paşaların ve derebeylerinin üstesinden geldi. Onların yerine İstanbul'dan görevliler atadı. 1826'ya kadar Anadolu derebeyleri ortadan kaldırılmış ve sıra Kürd bölgelerindeki yerel yönetimleri tasfiye etmeye gelmişti.

Ruslar karşısında iki defa yenilgi alan II. Mahmud, ordu sistemini kesin olarak değiştirme kararındaydı. Bu maksatla Yeniçeri ocağını kaldırmış, yerine kışlalarında düzenli eğitim yapan birlikler kurulmuş, Avrupa'dan hocalar getirilmiş, ilk defa Rami kışlası civarında ateşli silahlarla savaş talimi yapılmıştı. Düzenli ordunun masrafları ve merkezi bürokrasinin maaşlarını karşılamak için, bölgesel gelir esasına dayalı senelik vergi sistemini hayata geçirmek isterken öldü.¹⁸

Sultan Abdülmecid ile birlikte Tanzimat Fermanı, "Aşar vergisinin maliye memurları, cizyenin ise patrikhaneler vasıtasıyla toplatılması" esasını getirmiş, eski eyalet sistemini kaldırmış, vilayetler kanunu yürürlüğe koymuştu. Bu uygulamalar doğrudan Kürt Emirliklerini ilgilendirmekteydi. Bu yeni durum mirlerin bölgedeki etkinliğini sarsacaktı.¹⁹

Osmanlı tarihi bir nevi ordu tarihidir. Yeni düzende ordu ihtiyacının silsile halinde yaptığı etkilerden kaynaklanan merkezi idare kurma zorunluluğu bir tarafa bırakılacak olursa Kürd yerel yönetimlerinin ortadan kaldırılması için daha birçok sebep vardı.

---

¹⁷TÜRK KÜLTÜRÜ, s.35-39

¹⁸ Vedat Eldem, Osmanlı İmparatorluğu'nun İktisadi Şartları Hakkında Bir Tetkik, Ttk. Ankara, 1994

¹⁹ Altan tan, s. 87

Konar-göçer aşiretler kan davaları, yaşadıkları toprakların verimsizleşmesi, merkezi otoritenin zayıflaması, vergilerin ağırlaşması ve asayişsizlik gibi nedenlerle XVII. yüzyılın sonlarından başlayarak itaatsiz kalabalıklara dönüşmüşlerdi.²⁰

Bazı aşiretler Doğu Anadolu'daki eski yaylaklarını terk edip batıya doğru yayılmışlar, yerleşik halkın ekili arazilerini tahrip etmeye başlamışlardı. Aynı şekilde Vahhabi isyanlarından kaçan Aneze ve Şammar aşiretleri bütün Suriye'yi tehdit ediyordu.

Türkmen ve Kürt gruplardan oluşan Aşiret eşkıyaları artık şehirlere baskın düzenliyorlardı. 1866 yılında, Kozan dağı ve Çukurova'daki aşiretler silah zoru ile iskân edildiler.²¹

Kürt beylerinin yönetimi, zamanla üretim yapısını ve iç pazarın gelişimini önleyen çok güçlü bir engel haline gelmişti, yapılan çapulculuklar yerleşik ekonomiyi baltalamakla kalmıyor, yerleşme sürecini de frenliyordu.²²

İmparatorluğun diğer bölgelerinde iskana dayalı göreceli bir asayiş sağlanmıştı. Ancak Kürd ve Çerkez aşiretler silahlı dolaşıyor ne devlete vergi ve ne de asker veriyorlardı. Çok basit sebeplerle ciddi isyanlar eksik değildi.²³

Sınır bölgelerindeki aşiretlerin durumu daha vahimdi. Bunlar sık sık tabiiyetlerini değiştirdiklerini açıklıyorlar, devletin hiçbir teklifini kabul etmiyorlardı. Bir yıl İran'a ikinci yıl Osmanlıya bağlı olduğunu açıklayan büyük aşiretler vardı. Rusya sınırında da durum pek farklı değildi.

Sultan Abdülmecid'in çıkardığı Toprak Yasası, “Bir köyün ya da kasabanın toprağı, bütün olarak halka ya da halktan birkaç kişiye bağışlanamaz, ayrı ayrı toprak parçaları halinde herkese verilecektir.” demesine rağmen bu yasadan sadece şeyhler, mir aileri ve aşiret ağaları yararlanmış, büyük toprak parçalarını kendi üzerlerine almışlardı.²⁴ Bütün bu olumsuzluklar aşiretlerin iskânı ve geleneksel yapıyı korumaya çalışan güçlerin tasfiyesi ile çözülebilirdi.

Merkezi Yönetim'e Tepkiler

Bölgenin en büyük felaketi halkın büyük ölçüde cahil kalmasıydı. Bu cehaletten yararlanan mir aileleri ve aşiret ağaları, onları kolaylıkla isyana sürükleyebilirdi. Bu isyanların birçoğu reislerin şahsi çıkarlarını koruma adına yapılmaktaydı. Halkın sahip olduğu güçlü dini duygular, aynı kuvvette dini bilgi ile desteklenmeyince

---

²⁰ Faruk Söylemez, Osmanlı Devletinde Aşiret Yönetimi, - Rişvan Aşireti Örneği-KİTABEYİ 2007, s.249

²¹ Cengiz Orhonlu, Osmanlı İmparatorluğunda Aşiretlerin İskânı, Eren yy, s. 117

²² Bazil Nikitin, Kürtler 1986, s. 257

²³ Sasuni Goro, Kürt Ulusal Harakeüeri ve Ermeni-Kürt İlişkileri, Orfeus yay, 1986, Stockholm, s. 95 (zkr. Naci Kutlay, İttihat Terakki ve Kürtler, Beybun Ankara 1992)

²⁴ Bruniessen, s. 224

sadece taassuba yol açmakta, devletin her türlü tedbiri güçlü bir direnme ile karşılaşmaktaydı.

İlk olarak Babanlardan Abdurrahman Paşa, Süleymaniye’de isyan etti. (1806) Revandüzlü Mehmed Paşa, Amidiyeli İsmail Paşa, (1838), Hoşaplı Han Mahmud, Cizreli Said Beyler aynı şekilde isyan ettiler. Botan Bölgesinde Bedirhan Bey de (1847) bu kervana katılmış, Osmanlı, bu isyanların tamamını bastırmıştır. İsyanların bastırılmasından sonra Osmanlı yönetimi yeni bir idari düzenlemeye giderek merkezi Diyarbakır olan Van, Muş, Hakkâri sancakları ile Cizre, Botan ve Mardin kazalarından oluşan 'Kürdistan Eyaleti'ni kurdu. Sultan Abdülmecid'e Meclis-i Vala tarafından 'Kürdistan Fatihi' ünvanı verildi. İsyanların bastırılmasında yararlılık gösterenlere verilmek üzere Kürdistan Madalyası çıkarıldı. (1852)²⁵ Bu eyalet 1876 dağıtılacak tekrar valilik sistemine geçilecekti.

Bu dönemdeki isyanların ‘Kürtlük bilinci’yle uzak yakın bir ilgisi yoktu. Halk askere alınacağı korkusu ile nüfus sayımı yapılmasını istemiyordu. Aynı şekilde vergi korkusu ile arazi tahriri gibi işlemlere karşıydılar. Eskiden aldıkları cizye vergisi ile aşar vergisinden mahrum kalan beyler, yeni atanan valiler ile aralarındaki problemleri bahane ederek isyan ediyorlardı.

SULTAN ABDÜLHAMİD’İN KÜRT SİYASETİ

Doğu Anadolu’da mahallî otoritelerin ortadan kaldırılmasıyla meydana gelen otorite boşluğunu Bâbîali tam manasıyla dolduramamıştı. Bölgede Ermeni faaliyetleri artmış, rakip Kürt aşiretleri arasındaki çatışmalar tehlikeli bir hal almıştı.

Sultan Abdülhamid, II. Mahmud’dan itibaren, göçebelerin yerleştirilmesi ve aşiret ilişkilerini çözmeyi amaçlayan reform hareketlerini durdurdu. Doğu Anadolu’yu imparatorluktan koparmaya çalışan İngiltere ve Rusya’nın geliştirdiği politikalara bir reaksiyon olarak meşhur deyimi ile Hamidiye Alaylarını kurdu.

Kürtler, Hamidiye Alayları’nda örgütlenerek hem imparatorluğun kadim düşmanı Rusya’ya, hem İran’a karşı bir tampon bölge oluşturuldu. Aynı zamanda başıbozuk Kürt unsurları merkezin kontrolüne alınmıştı. Böylece giderek güçlenen Ermeni milliyetçiliğinin önü kesilecekti. ²⁶ Hamidiye Alayları Kürt milliyetçiliğinin doğmasına engel olduğu gibi Kürtleri sosyalleştirme ve "devlet disiplini" kazandırma işlevini üstlenecekti.

Sultan Abdülhamid, İran Kürtlerini de kendi yönetimine alarak, Ortadoğu’da Osmanlı’nın eski güçlü günlerine geri dönmenin hesabını yapmaktaydı. Eski beylerin ve hanedanların rakibi durumunda olan bölgedeki kalabalık ve güçlü aşiretler teşkilatlandırılacak, eski mirlerin tekrar güçlenmeleri önlenmiş olacaktı.

²⁵ AYŞE HÜR, Osmanlı’dan bugüne Kürtler ve Devlet-1, Taraf, İstanbul - 19.10.2008

²⁶ M.S. Lazarev, *Kürdistan ve Kürt Sorunu*, Jîna Nû Yayınları, s. 151.

İran Kürtleri Türkiye'ye eğilim duyuyorlardı. Bunun başlıca nedeni mezhep birliği idi (Kürtlerin büyük çoğunluğu Osmanlılar gibi Sünnidir). Diğer neden ise Türkiye'nin Kürtlerin savaşçı karakterini takdir etmesi, Farsların Kürtlere karşı daima güvensiz davranmalarıydı. Tanzimat'ın temel politikalarını devam ettiren, Sultan Abdülhamid, Kürtlere yapısal bir reform dayatmak yerine, onları mevcut feodal yapıları içinde Osmanlı sistemiyle bütünleştirme yolunu seçmişti.²⁷

Sultan aynı zamanda Arap aşiretlerinin çocuklarını eğitmek, onları devlete ve hilafete bağlamak, bu bölgelerdeki ayrılıkçı fikirleri etkisiz hale getirip, hilafet makamını güçlendirmek amacıyla Aşiret Mektepleri açmıştı. Zamanla Hamidiye Alaylarında yer alan Kürt aşiret reislerinin çocukları ile Arnavutlar talebeler de bu okula alındı. Kuruluş amacından sapan okul, kısa zamanda Arap, Arnavut ve Kürt milliyetçiliğinin yuvası haline dönünce kapatıldı.²⁸

Anadolu Islahatı

Avrupa Devletlerinin Ermenileri ayırmak niyeti ile başlattıkları ıslahat talepleri bölgenin en önemli problemi idi. Bütün dikkatini ilerde Ermenilere özerklik sağlayacak bir düzenlemeyi önlemeye veren Padişah, inisiyatifi ele almak için Anadolu Islahatı Umûm Müfettişliği'ni kurmuş, yapılması istenen ıslahatların yurt geneline yaygınlaştırılması formülünü bulmuştu (27 Haziran 1895)

Anadolu Islahatı Umûm Müfettişi Şâkir Paşa'nın hazırladığı raporlar birçok konuda yol göstericiydi. Bölgede gelir seviyesi artırılmadan problem çözülemezdi. Bunun için eğitimin yaygınlaştırılması ile birlikte, ulaşım probleminin halledilmesi, hayvancılığın geliştirilmesi, maden ve taşocakları gibi yer altı zenginliklerinin işletilmesi, iplik, şeker ve sabun fabrikaları kurulması, çorap ve kilim dokuma sanayinin canlandırılması, bu faaliyetlere özel sermayenin katılması gerekiyordu.²⁹

Şâkir Paşa'nın dikkat çektiği diğer bir konu misyoner okullarıydı. 1890 yılında Osmanlı ülkesinde Amerikalıların açtığı kilise sayısı 118'e ilk okul 464'e ortaokul 44'e ulaşmış, buralarda görev yapan misyonerlerin sayısı 811'e diğer görevli sayısı 11. 809'a ulaşmıştı.³⁰

II. Abdulhamid, müslüman çocuklarının dinlerini terk etmeleri ve millî terbiyelerini kaybetmeleri tehlikesine dikkat çekmiş, misyonerler ve diğer ecnebler tarafından kurulan okullara Müslüman talebe gönderilmemesini, yabancı okulların sıkıca

²⁷ Mustafa Akyol, a. g. e., s. 41, (zkr. Altan Tan)

²⁸ Ergin, O. Nuri, Türk Maarif Tarihi. MEB Yayınları, 1941, (KOYUNCU, s. 81).

²⁹ Ali Karaca, Anadolu Islahatı Umûmî Müfettişi Ahmet Şâkir Paşa Ve İcraatı (1838-1899) (Doktora Tezi İstanbul 1992) s. 67

³⁰ Halfin, XIX. Yüzyılda Kurdistan Üzerinde Mücadeleler, Ankara 1992, s. 104.

kontrol edilmesini, yabancıların kurduğu yetimhaneler ve okullar açılmasını emretmişti.³¹

Sevr’de Kürtler

Meşrutiyet sonrası örgütlü Kürt faaliyetleri ayrılıkçı bir karakter taşımaz. İttihad-ı İslama ve hilafet makamına yürekten bağlı olan Kürtlerin bu tutumu cihan harbi yıllarında ve Millî Mücadelede devam edecektir. Oysa o dönemde Kürdlerin ayrılıkçı düşünceler geliştirmeleri yadırganamazdı. Üstelik Doğu Anadolu’nun Ermeni istilasına düşme tehlikesi de vardı. Ermeni tahakkümüne girmektense özerk ya da bağımsız bir devlet kurma düşüncesinin ortaya çıkması beklenen bir durumdu. Cihan harbinin bütün acıları iki halk tarafından birlikte göğüslendi. Özellikle doğu cephesi önünden kaçıp gelen bir buçuk milyondan fazla halk yığınları harp yılları boyunca büyük acılar yaşadılar. Bu acılar Kürt halkını Türk milletine daha çok yaklaştırmıştı. Bunun etkisi milli mücadele günlerinde görülecekti. Mütareke imzalandıktan sonra batılı devletler Osmanlı alemini bölüşme çalışmaları başlatmışlardı.

Paris barış konferansı sürerken Ermeni Bogos Nubar Paşa ile daha önce büyük elçilik yapmış Kürt Şerif Paşa’nın Kürtler ve Ermenilerin birlikte bağımsız bir devlet kurmak üzere anlaşmalarını ileri sürmelerine rağmen Sevr projesinde Kürtlerle ilgili madde şöyleydi.³²

“... Fırat’ın doğusunda bulunan ve sınırları ileride saptanacak olan Ermenistan’ın güneyi ile Türkiye, Suriye ve Mezopotamya’nın kuzeyi arasında Kürtlerin salt çoğunlukta bulundukları bölgeler için dahili bir otonomi planı hazırlanacaktır.” (10 Ağustos 1920) Bir bağımsızlıktan değil otonomiden söz ediliyordu.

Şerif Paşa’nın ihaneti bütün Doğu Anadolu’dan çekilen telgraflarla protesto edildi. Osmanlı Mebusan Meclisi’nin 26 Şubat (1920) günlü bileşiminde Erzincan, Bayezid, Erzurum, Diyarbakır, Siverek, Mardin, Adıyaman, Van, Hakkâri ve Hasankale’den gelen bağlılık mesajları okundu. Bu telgraflarda yöre halkı kısaca şöyle diyordu:

"Vatan haini ve din düşmanı Şerif adındaki kişinin, Bogos Nubar ile iş birliği yaparak, Kürtlerin geleceği hakkında açıklamalarda bulunduğunu duyduk. Oysaki; Kürtlük ve Türklük bir bütündür. Birbirlerinin öz kardeşi ve din kardeşidir. Her iki toplum için vatan birdir. Tarihi tanık tutarak sayın milletvekillerimize şunu açıklarız ki; Kürtler vatanlarının kurtuluşu uğrunda şimdiye kadar Türklerle birlikte kanlarını akıtmışlardır. Bundan böyle de Hükümetimizin devamı ve mutluluğu için aynı şekilde davranacaklardır. Osmanlı ve İslâm topluluğundan ayrılmak hiçbir zaman düşünce ve hayallerinden geçmez. Dünyanın sonuna kadar bu topluluk içinde

³¹ Karaca. S. 58

³² Sevr’de ortaya konulan metin henüz bir barış projesiydi. Hiçbir zaman bir anlaşma hüviyetini kazanmamıştır. Buna sevr anlaşması demek büyük bir tarihi hatadır.

yaşamak kararındadır. Bundan ötürü, gerek adı geçen "Şerif ve gerekse onu isteklerine hizmet edecek herhangi bir "herifin, açıkladığımız kararın dışındaki çabalarını tam bir nefretle red ve kaderimizi hükümetimize bağladığımızı bütün insanlık dünyasına ilân ederiz. Gereken yerlere de duyurulmuştur."³³

Millî Mücadele ve Kürtler

Meşrutiyet yıllarından itibaren bağımsız bir Kürt devleti kurma düşüncesini seslendirenler, eski mir aileleri Bedirhanlar ve Cemil Paşazadelerden birkaç kişiden ibaretti. Birer birer sayılsa kesinlikle on kişi yoktular. Milletler iradelerini kader günlerinde ortaya koyarlar. Cumhuriyetin kuruluş döneminde her iki halk iradesini birlikte yaşamak yönünde ortaya koymuştu.

İngilizler bölgenin yeni aktörlerini belirlemek için çalışırken Anadolu'da yerel kongreler yeni bir bağımsızlık mücadelesi kararı almışlardı. Bu sürece Erzurum'da katılacak olan Mustafa Kemal, Sivas'a gitmeden Doğu ve Güneydoğu'daki aşiret reislerini kurtuluş hareketine katılmaya çağırdı. Mektup gönderdiği Kürt liderler arasında Mutkili Hacı Musa Bey, Bitlisli Kufrevizade Şeyh Abdülbâki Efendi, Şırnaklı Abdürrahman, Derşev'li Ömer, Muşas'lı Resul Ağalar, Sadullah Efendi, Şeyh Mahmud, Norşinli Şeyh Ziyaeddin ve Garzanlı Cemil Çeto vardı.

Bu mektuplarda saltanat ve hilafetin düşmanlar tarafından rencide edildiğinden, Şark vilayetlerinin Ermenilere hediye edildiğinden, İngilizlerin entrikalar çevirerek Diyarbakır'da yeni arayışlar içinde olduğundan bahsedilmekte, adı geçen reislerden bütün gayretleri ile yabancı tahriklerinin önüne geçmeleri istenilmekteydi.³⁴

Gerçekten de Millî Mücadele günlerinde Kürtler arasında en ufak bir ayrılıkçı hareket olmadı. Aksine bütün güçleri ile bu mücadeleye destek verdiler

Ayrıca Misak-ı Milli, "Osmanlı-İslâm" unsuruyla meskûn yörelerin istiklâline kavuşturulmasını hedeflemekte ayrıca "Türk" milletinden söz etmemekteydi. Mustafa Kemâl, "hudud-ı millî" dahilinde "anasırı İslâmiye'den yalnız bir cins millet olduğunu" vurguluyordu. Daha sonra milletin iradesinin "ruh-ı mazlum-ı İslâmı" temsil eden Büyük Millet Meclisi'nde tecelli ettiğini ifade edecekti.³⁵

Türk devletinin kuruluş belgelerinden biri olan Amasya tamiminde "devletin düşünülen ve kabul edilen en son sınırı, Türk ve Kürtlerin birlikte oturdukları araziyi içine aldığı" ifade edilmişti.

Ayrıca Kürtlerin serbestçe gelişmelerini sağlayacak şekilde sosyal ve geleneksel haklar yönünden imtiyazlara nail olmaları desteklenecek, yabancılar tarafından

³³Mim Kemal Öke; Musul Kürdistan Sorunu, 1918-1926 , İz Yay, s. 152

³⁴ Nutuk, s. 943 (13.8.1919)

³⁵ Öke, Musul, s. 109

Kürtlerin bağımsızlığı adına yapılan propagandanın önüne geçmek için bu nokta Kürtlere izah edilecekti”³⁶

Lozan görüşmelerinde İngilizler tarafından Kürdlerin azınlık sayılmak istenmesine bütün taraflar tepki göstermişti. İslam hukukuna göre yalnızca gayr-ı müslimler azınlık sayılabilir. Türkiye bir İslam devleti olduğuna göre Kürtlere azınlık muamelesi yapmak onlara yapılmış bir hakaret sayılırdı.

İsmet Paşa, Kürdlerin azınlık sayılması tezine şiddetle karşı çıkmış ve "Türkler ve Kürtler, Türkiye Cumhuriyeti'nin ana unsurlarıdır. Kürtler bir azınlık değil bir millettir; Ankara Hükümeti hem Türklerin hem de Kürtlerin hükümetidir" demişti.³⁷

Tartışılan Değerler, Dil, Millet ve Din

Meşrutiyet ile birlikte Osmanlı toplumunun idaresine talip olan bütün kurumlar, farklı unsurları bir arada tutmanın yolları üzerinde kafa yormaya başlamışlardı. Bu bağlamda üzerinde en çok tartışılan konulardan biri de dil sorunuydu. İmparatorluğun resmi devlet dili Türkçe idi. Bu durumun zafa uğratılması düşünülmüyordu. Ancak ilk tahsilin ana dili ile yapılması genel olarak kabul görmekteydi. İlk üç sınıftan sonra Türkçe öğrenmek gerekecekti.

O dönemdeki siyasi teşekküller bu konuda ortak bir noktaya gelmiş görünüyordular.

I. Jöntürk kongresi, İttihat ve Terakki Cemiyeti,³⁸ Osmanlı Ahrar Fırkası ve İttihatçılara muhalif olan Hürriyet ve İtilaf Fırkası "Köy mekteplerinde ve ale'l-umum mekatib-i iptidaiyede tedrisat lisan-ı mahalli ile icra edilecektir"³⁹ tarzında bir maddeyi programlarına koymuşlardı.

Öte yandan millet tarifi yüz yılın en büyük kriziydi. Batıda kilise ile bilim çevreleri arasındaki hakimiyet savaşını bilim kazanmış, bu savaşın etkisi ile bilim doğrudan dine cephe almıştı. Dini reddeden bilim ayrıca ırkçılığı doğurmuş, bilim ile ırkçılığın ortak düşmanı haline gelen din, batı dünyasında çökmüştü.

Batıdaki bu çarpık gelişme aynı şekilde İslam alemine tercüme edilmiş, Kilisenin yerine konan hilafet ve dini değerler, batıcı kadrolar tarafından bilime düşman ilan edilmişti. Son iki asırdır insanlığın en büyük kâbusu olan ulusalcılık ve ulus millet hezeyanı, tüm dünyada milyonlarca masum insanın kanına girdi.

---

³⁶ A. VRK. HRM. 3

³⁷ Altan Tan, s. 503

³⁸ Naci Kutlay, İttihat Terakki ve Kürtler, Beybun Ankara 1992, s. 198

³⁹ Ali Birinci Hürriyet ve İhtilaf Fırkası Dergâh 1990, s. 50

İşin aslında Türklük'ten bahsedildiğinde bir ırk kastedilmezdi. Türklük bütün İslam kavimlerinin bin küsur yılda kurduğu medeniyetin adıydı. Avrupalılar bir kişi için Müslüman oldu anlamında Türk oldu derlerdi. Ayrıca İslamiyet tarih boyunca bilimin en büyük sığınağı olmuştur.

İrkçilik kâbusu ile Aynı millete mensup olma duygusu tahrip eden ırkçılık, maddecilik ile beslenince mustarip mütefekkir Cemil Meriç'in ifadesiyle korkunç bir kâbus yaşayacaktık. **"Bu ülkenin ırklarını, tek ırk, tek kalıp, tek insan haline getiren İslâmiyet olmuş. Biyolojik bir vahdet değil bu. Ne kanla ilgisi var ne kafatasıyla. Vahdetlerin en büyüğü, en mukaddesi; ister siyah derili, isterse sarı... İnananlar kardeştir. Aynı şeyleri sevmek, aynı şeyler için yaşamak ve ölmek. Türk'ü, Arab'ı, Kürd'ü, Arnavud'u düğüne koşar gibi gazaya koşturan bir inanç; gazaya yani irşada. Bin yıl beraber ağlayıp, beraber gülmek. Sonra bu muhteşem rüyayı korkunç bir kabusa kalbeden meş'um bir salgın; maddecilik."**

Ulusalçılık ve Din

Yukarda bir parça değindiğimiz ulusalçılığın dini değerlere düşman olduğu gerçeği Alman, Arap, Fransız, Fars, Türk tüm ulusalçıların ortak noktasıdır.

Aşağıda aktaracağım Kürt ulusalçıların Kürt toplumunu rehabilite etme programı ile Türk ulusalçıların dillendirdikleri –ya da zaman zaman uyguladıkları- fikirler arasındaki benzerlik hiç de şaşırtıcı değildir.

'Çağdaş tarihimizde bile İslam, bizim bağımsızlık kazanmamızdaki en büyük engel olmuştur...

'Kürtler, çocuklarına Arap veya Türkçe isimler vermekten vazgeçmelidir.'

'Kürt dili Arapça veya Türkçe kelimelerden temizlenmelidir. Bunlar eğer yoksa Hint-Avrupa dillerinden alınmalıdır.'

'İslami öğretilerle beyinleri yıkanmış Kürtler rehabilite edilmelidir. Diğer dinlerin yayılması teşvik edilmelidir. Bir yandan da İslam'ın uygulanamazlığı ve başta cinsel eşitlik konusu olmak üzere baskıcı özellikleri vurgulanmalıdır.'

'Kürtlerin antik dini olan Zerdüştlük yeniden uyandırılmalıdır.'

Kuran'ın veya diğer İslami-Arap kitapların Kürd bölgelerine girmesine, burada basılmasına ve yayılmasına engel olunmalıdır.

İslami organizasyonların Kürd bölgelerinde camiler inşa etmesine izin verilmemelidir.

Yezidilik ana Kürt dini olarak belirlenmeli ve okul kitaplarına eklenmelidir.

İsrail'le iyi ilişkiler geliştirilmelidir. Kürtler ve Yahudiler arasındaki ortak değerler, Kürtler ve Araplar arasında olanlardan çok daha fazladır.”⁴⁰

Yukarıdaki metindeki Kürd kelimesini Türk kelimesi değiştirdiğiniz zaman karşınıza Türk ulusalcıların programı çıkar. Bunların aynı kaleminden çıktığına şüphe yoktur.

Bu fikirlerin İslam medeniyetinin ortak bağlarını tahrip etmek için ortaya konulup uygulandığı ve bugün yaşanan problemlerin kaynağında bu uygulamaların bulunduğu izaha muhtaç değildir. Öte yandan Kürtlere vad edilen özgürlüğün hiç de demokratik olmadığı, ulusalcıların onları esaslı bir şekilde silindirden geçirmeyi planladıkları göze çapmaktadır.

Çözüm Önerileri

İtiraf etmek gerekirse yy'ın başında İslam toplumu hayatın bütün alanlarında geri kalmıştı. Bu gerilik sadece batı karşısındaki teknik ya da bilimsel gerilik değildi. Bizzat İslam medeniyetinin insanlığa emanet ettiği değerleri temsil etme noktasında geri kalmıştı. Cehalet diz boyuydu. Kabilecilik ve aşiretçilik koyulaşmış, komşu aşireti yağmalama cihad sayılır olmuştu. Kan davası kabileler arasında bitmek tükenmek bilmeyen düşmanlıkları beslemekte, devlet kendi yaptığı yolları ve köprüleri kendi vatandaşına karşı korumakta zorlanmaktaydı. Benim çocukluk yıllarıma kadar jandarmanın en büyük derdi telgraf-telefon hatlarını korumaktı.

Tasvir ettiğim tablo sadece bir ırkın değil bütün İslam aleminin bir dönüşüme ihtiyacı olduğunu göstermekteydi.

Dönemi itibarıyla Kürt toplumunun sahip olduğu ve hala canlı olan dinamiklerini yakından bilen Saidi-i Nursi'nin yüz yıl önce ortaya koyduğu program bu açıdan hala üzerinde tartışılmaya değer özellikler içermekteydi.

Bu programda Nursî, sadece Kürtler için değil bütün Osmanlı toplumunu dünya ile entegre edecek bir anlayış sergiler:

Birinci madde: İslâm âleminin hayat düğümünü uyarıp terakki ve kalkınma meylini harekete geçirmek için benimsenen, adalet ve meşveretten ibaret olan Meşrutiyet'in kaynağı, İslam hukuku olarak kabul edilmelidir. Meşrutiyete milli bir elbise giydirilirse cehaletten kaynaklanan taassupla reddedilmesinin önüne geçilir.

İkinci madde: İslâm maarif ordusunun üç ana kaynağı olan tekke, medrese ve mektep arasında fikir birliği sağlanmalıdır. Bunlardan birinin diğerini cahillikle, ötekinin berikini dinsizlikle suçlaması İslam ahlakını sarstığı gibi kalkınmanın önünde ciddi bir engel oluşturmaktadır. Aralarında iş bölümü sağlanmalı, modern

---

⁴⁰ Religion of Violence and Death", One Kurdistan Without İslam, <http://www.27.org>. (Altan Tan, s. 538)

ASSAM

Adaleti Savunalar

Stratejik Araştırmalar Merkezi

www.assam.org.tr

yüksek okullarda İslam hakikatleri okutulmalı, medreselerde eski hikmetin bataklığı yerine yeni modern bilimler ders verilmelidir. Tekkeler her iki dalda yetişmiş alimlere kapılarını açmalıdır.

Üçüncü madde: İlim aleminde bilimsel özgürlük sağlanmalıdır.

İlmî çevrelerde fikir hürriyeti sağlanmalı ve herkes fikrini özgürce savunmalıdır. Aksi bir durumda ilim adamları herkese kendi fikirlerini benimsetme yoluna gidecektir. Bu durumda taklitçilik ortaya çıkacak ve bilimsel gelişmenin önu kesilecektir.

Dördüncü madde: Medreselerin ihtisaslaşması sağlanılmalı, toplumsal bilimlerle fikrî mücadele sonrasında ortaya çıkacak olan genel fikirler, manevi üstad kabul edilmelidir. Böylece talebeliğin hayat düğümü uyanacak, terakki ve yenilik meyilleri harekete geçirilecektir. Modern bilimlerin medrese kanalı ile eğitime dahil edilmesi bu sisteme ve isme alışmış olan insanların bilimsel gelişmelere katılmasını sağlayacaktır.

Aynı şekilde çalışma hayatında iş bölümünü gerek ilmî gerekse maddi terakkinin bir esası olarak kabul eden Nursi'nin, insanların yeteneklerine uygun meslek seçmelerinin önemine yaptığı vurgu dikkate değer. Bir insanın kabiliyetine uygun olan işi terk edip ehil olmadığı bir işe girmesini yaratılış kanununa itaatsizlik olarak tarif eder. İnsandaki yetenek ile yaptığı sanatın uygun olmaması durumunda ortaya ancak kargaşa çıkacaktır.

Beşinci madde: Halkın rehberleri sayılan vâiz ve hatiplerin eğitime önem verilmelidir.

Vaizler halkın öğretmeni oldukları için araştırmacı bir alim olarak yetiştirilmelidir. Parlak cümlelerle sadece delilsiz iddiaların anlatılması hakikati araştıranlara bir fayda vermez Vaizler aynı zamanda neyi nerede konuşacağını bilen ve dinin dengesini bozmayan hikmet sahibi bir eğitimci olmalıdırlar.

Altıncı madde: Osmanlı toplumunda maddi gelişme düşüncesi harekete geçirilmelidir. Allah'ın adını yüceltme ve İslam medeniyetinin şerefini koruma her insan için en önemli görevdir. Bu görev ancak maddi terakki ile sağlanabilir. Nursi'nin düşündüğü idealist insan, milletin menfaatini şahsi menfaatinin önünde tutan insandır. İdealist insanı "kimin himmeti milleti ise, o tek başıyla küçük bir millettir" şeklinde yüceltir.

Yedinci madde: Hilafet makamı ıslah edilmelidir. Çeşitli İslam unsurlarını bir arada tutan hilafet makamının sahip olduğu manevi güç, halkın eğitimi için kullanılmalıdır. İsrafın önlenmesi ve maddi kalkınmanın teşvik edilmesi yine bu makamdan beklenir. Bir şahsın fikirleri İslam aleminin problemlerini çözmek için yeterli değildir. Halife kararlarını bir şuraya istinat ettirmelidir.

Sekizinci madde: Osmanlı unsurlarının beylikler döneminde olduğu gibi parçalanmalarını önlemek için hayata geçirilen İslam birliği fikrinden gayr-i müslim unsurların korkuya kapılması önlenmelidir.

Avrupalıların milliyetleri dinlerine galebe çalmışsa da Müslümanlar böyle değildir. En vahşî dönemlerden beri çok sayıda ırk ve din İslam medeniyeti içinde varlıklarını koruya bilmiştir.

Dokuzuncu madde: Kürtlerin ayrı bir yol tutması sebebiyle kaybedilen büyük kuvvetten yararlanmak için eğitim yoluyla millî birlik fikri uyandırılmalı ve terakki meyli harekete geçirilmelidir.

Nursî'ye göre altı yüz seneden beri tevhit bayrağını umum âleme karşı yücelten Türkler, istibdada gösterdikleri şiddetli itaat ve milli adetlerini terk ettikleri için ihtiyarlamıştır. Kürtler bu durumda kuvvet ve cesaretlerini şanlı pederleri olan Türklerin hizmetine vermelidir. Buna karşılık olarak Türklerin akıl ve bilgisinden devlet tecrübesinden istifade edeceklerdir.

“Türkler bizim aklımız, biz de onların kuvveti; mecmuumuz bir iyi insan oluruz” diyen Nursi, Kürtlerin eğitimi için yararlanılabilecek yöntemleri şöyle sıralar:

Hamidiye alaylarında olduğu gibi askerlik yoluyla eğitmek.

Mektepleri medrese adıyla açıp din ilimleri ile birlikte modern ilimleri okutmak

Aşiretlerin üç muhtelif noktasında açılacak üç ayrı Daru'l-ulum'da bu medreselerde ders verecek Kürt hocaları yetiştirmek. Zekâtı eğitime yönlendirerek kaynak oluşturmak⁴¹.

Onuncu Madde: Avrupa medeniyeti ile barışı sağlamak.

Felsefe fenleri ile dinî ilimlerin birbiriyle barışması sağlanmalıdır. Böylece Avrupa medeniyeti, İslâmiyet hakikatleriyle tanışacaktır. Nursî, "Amma ecnebilere düşman nazarıyla değil, belki saadetimizi ve İslamiyet'in yüceltilmesine bu zamanda vasıta olan terakki ve medeniyete bizi teşvik ve icbar ettiklerinden dost ve hadim nazarıyla bakacağız..." derken dünya barışı sağlanmadan tek yönlü bir kalkınmanın mümkün olmayacağını, ulusal düzeyde hiçbir problemin çözülemeyeceğini, bütün problemlerin bölge ve dünya ile birlikte çözülebileceğini çağını aşan bir bilinçle kavramış görünmektedir.⁴²

Siyaset ve tarih ikiz olarak dünyaya gelmiştir. Güçlü devletler tarihin yol göstericiliğinden yararlanırken, geri kalmış ülkeler liderlerinin güvenliği için yeni

---

⁴¹ Volkan 23 Mart 1909, nr. 83-84; Asarı-ı Bediyye, s. 817, İttihad 1999, İstanbul. (Nşr. Abdülkadir Badıllı)

⁴² İbrahim CANAN, İslâm Âleminin Ana Meselelerine BEDİÜZZAMAN'DAN ÇÖZÜMLER Yeniasya yay. İstanbul, 1994

bir tarih üretirler. Tarihi açıdan bakıldığında aşağıdaki noktaları görmek mümkündür.

Tarihin bin yıllık serüvenini birlikte yaşayan Kürtlerle Türkler son Türk devletini de birlikte kurmuşlar, birlikte savaşmışlar, birlikte şehit olmuşlardır. İnsanın bir devlete mensubiyetini hissetmesi ve bu benim devletim diyebilmesi için orada inançlarının, namusunun, dilinin, malının ve etnik kimliğinin her türlü tehlikeden korunmuş olması gereklidir.

Fransız ihtilalinin bir hediyesi olan ırkçılık ve inkârcı felsefeden milletçe tövbe edilmelidir. Son iki yüzyıldır yazılan bütün eserlerde ve ileri sürülen fikirlerde bu iki hastalığın etkileri vardır. O yüzden sosyal problemlerimizin çözümü için bu toprağa, yaşadığımız tarihe ve üzerinde yaşayan halklara uygun sağlıklı düşünceler geliştirecek güçlü beyinlere ihtiyaç vardır.

Mesele sadece isim meselesi değildir. Kürt ismi ortadan kaldırılmış olsa yaşanan sosyo ekonomik sorunlar sona erdirilmiş olmaz. Bir şeyin varlığını inkâr etmek sorunun çözümü için yeterli değildir. Kürtler ve onların sosyo ekonomik ihtiyaçları her türlü endişeden uzak bir şekilde karşılanmalıdır.

Herhangi bir bölgeye mahsus özerk bir iyileştirme yapılamaz. Ülkenin tamamında hukukun üstünlüğü, tam demokrasi ve insan hakları gerçek manada sağlanmalıdır. Bu haklar Türk milletinin layık olduğu ve bu tarihe kadar gasp edilmiş haklarıdır. Zira tarihte devleti için -bütün unsurları temsil eden- Türk milleti kadar büyük fedakarlıklar yapan başka bir millet tasavvur edilemez. Ne yazık ki devleti yönetenlerin tutucu yaklaşımları yüzünden, çünkü ıslahat çalışmaları Avrupa devletlerinin zoruyla yapıldığı gibi bu günkü anayasal hakların verilmesi de Avrupa birliğinin baskılarıyla yapılmaktadır. Bu son derece aşağılayıcı bir manzardır.

Önemli ıslahatlar ancak devlet güçlüyken yapılabilir. Yoksa devletin gücünü kaybettiği bir ortamda ıslahat yapmak bir intihardır. Böyle bir durumda gerek yabancı güçler gerekse ayrılıkçı hareketler devletin hareket alanını sınırlar. Osmanlı'nın son dönemde yapılan ıslahat çalışmalarından hiçbir müspet neticenin alınamaması bu hükmün doğruluğunu ispat eder.

Tarihi açıdan bakıldığında İslam medeniyetini bir araya getiren unsurların ayrı devletçikler halinde bölünmesi, halkların bilinçli bir tercihten kaynaklanmamıştır. Aksine sömürgeci Avrupa güçlerinin İslam mülkünü sorunlu parçacıklar halinde bölüp, birbiriyle kavgalı hale getirerek, uluslararası alanda kendilerine rakip olmaktan çıkarma siyaseti sonucunda bu hale gelmişlerdir. Yapılacak iş yeniden bölünmek değil bilhassa yapay ayrılıkları saf dışı bırakarak küresel bir güç olmanın yolları aranmalıdır.

Aşiret alayları ve Aşiret mektepleri tecrübesi bizlere OHAL bölgesi ve koruculuk sistemi gibi uygulamalarda dikkatli olunması gerektiğini hatırlatmaktadır. OHAL uygulamaları bölgesel bölünme riskini artırabileceği gibi koruculuk sistemi de

ASSAM
Adaleti Savunalar
Stratejik Araştırmalar Merkezi
www.assam.org.tr

aşiretler arasındaki dūřmanlıęı canlandırabilir. Bunun için gerekli önlemler alınmalıdır.

Ulusalcıların İşlam aleminin hayat damarı olan dini değerlere karşı geliştirdikleri inkarcı söyleme, rejim tarafından sahip çıkılması bugün ve gelecekte ülkenin varlık krizine yol açabilecek en ciddi tehlikedir.

Yine tarihi tecrübeye dayanarak söylenebilir ki tarih boyunca Kürtlerin tek bir liderlik etrafında birleşmemelerinin bir sebebi onurlarına fevkalade düşkün olmalarıdır. Bu derece onur düşkünü bir kavme zorla hiçbir hareketin yaptırılmayacağı açıktır. Bunun yerinde bölgede yapılacak entegrasyon çalışmalarında toplumsal yapıda güçlü bir yeri bulunan din liderlerden yararlanma yoluna gidilmelidir.

Batı akklı çizmek için üç yy. savaştığı sınırları kendi ürettiği ırkçılık canavarını zaptedebilmek için gözden çıkarmış durumdadır. Tarihten düşmanlık üretmek gerekli olsaydı Alman, Fransız ve İngilizleri bir bayrak altında değil aynı dünya üzerinde birlikte görmek mümkün olmazdı. Avrupa birliğini yücelten anlayışın aynı şeyi İşlam dünyası için tehlikeli sayması iyi niyet eseri değildir. Kaderin hükmü dünya başladığı yere geri dönecektir. Küreselleşme denilen olay insanlığın Ådem atanın (as.) yaşadığı günlere geri dönüş yolculuğunun başlaması demektir. Mahalledeki kavgaları bir an önce bitirip insanlık kervanından geri kalmamak için harekete geçme zamanı gelmiştir.

Bir soru ile tebliğimi bitiriyorum. ABD'nin hangi ırktan olduğunu hatırlayanınız var mı?

E. Tuğgeneral Korkmaz Tağma

CUMHURİYET DÖNEMİ KÜRT MESELESİ, KÜRT İSYANLARI, BÖLÜCÜ HAREKETLER VE PKK, DIŞ GÜÇLERİN İSTİSMARI

Cumhuriyet Döneminde Kürt Meselesi, Atatürk'ün Kürt Meselesi Hakkında Görüş ve Düşünceleri

TC'nin kurucu kadrosunun lideri Atatürk, Kürt meselesinin coğrafi çıkmazda olduğunu şu ifadelerle vurgulamıştır: “Başlı başına bir Kürtlük düşünmekten çok, Anayasamız gereğince zaten bir çeşit özerklik oluşacaktır. O halde hangi bölgenin halkı Kürt ise, onlar kendilerini özerk olarak yöneteceklerdir. Bundan başka Türkiye'nin halkı söz konusu olurken onları da beraber ifade etmek gerekir. İfade olunmadıkları zaman bundan kendileri için sorun çıkarırlar. Şimdi TBMM hem Türklerin hem Kürtlerin yetkili meclislerinden oluşmuştur. Ve bu iki öge, bütün çıkarımı ve bütün yazgılarını birleştirmiştir. Yani onlar bilirler ki, bu ortak bir şeydir. Aynı bir sınır çizmek doğru olmaz.”

Atatürk'ün söz konusu ettiği yönetim yapısı; siyasî özerkliği öngören federatif bir yapılanmayı değil, idarî ve malî özerkliği amaçlayan demokratik bir teşkilatlanmayı amaçlamıştır. Nitekim Atatürk'ün sözünü ettiği özerklik 1921 Anayasasında şöyle ifade edilmiştir: “İl yönetimi, yerel işlerde manevî kişilik sahibidir ve özerktir. Dış ve iç siyaset, dinsel, adlî ve askerî işler, uluslararası ekonomik ilişkiler ve birçok ili ilgilendiren işler dışında, hükümetin önerisi üzerine Türkiye Büyük Millet Meclisi'nce çıkarılacak yasalar gereğince evkaf, medreseler, eğitim, sağlık, ekonomi, tarım, bayındırlık, sosyal yardım işlerini düzenlemek il kurullarının yetkisindedir.” Bu görev taksimatını Atatürk, 1929 yılında, aslî ve tali görevler diye iki bölümde özetle şöyle izah etmiştir: “Dış ilişkiler, savunma, adalet ve güvenlik” devletin aslî görevlerini oluşturduğunu, zira bu görevlerden herhangi birinin kişilere veya gruplara bırakılması halinde anarşi ve kargaşa oluşacağını vurgulamıştır. Bu görevlerin dışında kalan ekonomik, sosyal, kültürel, bilimsel ve teknolojik faaliyetlerin devletin tali görevleri olarak bireylere, şirketlere ve sivil toplumlara bırakılmasını öngörmüştür. Zira demokrasiye dayalı bir devletin, bir sosyal yardım veyahut bir ekonomik teşkilât sistemi olmadığını açıklamıştır.

Tek Parti Döneminde Kürt Meselesi

Tek partili döneminin kilit kadrolarına hâkim olan ittifak terakkinin bakiyeleri, memur koltuğuna oturunca, milliyetçilik gibi, üniter devlet yapısını da çarpıtmış, üniter devlet yerine homojen toplum oluşturmayı amaçlamıştır. Bu bakımdan, demokratik sistem ve yatay yönetim yapısı yerine, karma sistem ve bürokratik yönetim yapısını ve ulus-devlet yerine devlet-ulus, anlayışını ısrarla sürdürmüştür. Nitekim önce devlet kurulmuş, sonra mevcut toplumdan devletin ulusu oluşturulmaya çalışılmış, bireyler, toplumun ve devletin bir aracı konumuna

indirgenmiştir. Sonuçta, bürokratlar hem devleti hem partiyi hem de toplumu yönlendirecek şekilde yönetime ve ulusal güçlerin tamamına hâkim olmuştur. Böylece, devletin sahipliğini üstlenen üst düzey bürokratlar, toplumun elit tabakasını oluşturmuş ve halkı yönetimden, denetimden ve karar verme sürecinden dışlamıştır. Dolayısıyla devletin ulusu için; homojenliği esas alan ideolojiyi resmileştirmiş ve halkın kâinat felsefi yerine, pozitivizmi ve rasyonalizmi öngören ithal felsefi öğretileri topluma dayatmaya başlamıştır.

Sözde akılcılığı ve bilimselliği benimseyen tek partinin elitleri ne akla ne bilime ne de eleştiriye dayalı düşünceye rağbet etmiş, sadece homojen bir toplum oluşturmak için tek tip insan yetiştirmeye çalışmıştır. Nitekim yabancı ülkeler, Kürt enstitüleri kurmuşken, dönemin elitleri, yurt içinde Kürtlerle ilgili tüm tarihi ve sosyolojik araştırmaları önlemiş, Kürtçenin konuşulmasını ve öğretilmesini yasaklamış, Kürtçeden başka dil bilmeyen Kürtlere konuştuğu her Kürtçe kelime için beş kuruş para cezasının kesilmesini öngörmüştür. 1930’lu yıllarda bir koyun 50 kuruşa satılırken beşer kelimelik iki cümleyle meramını anlatmaya çalışan bir Kürt, bir koyun değerine eşit para cezası ödemek zorunda bırakılmıştır.

1932 yılında toplanan ilk Türk Tarih Kongresinde, yönetime hâkim olan elit bürokratlar, Türklerin üstün Avrupaî ırkların atası olduğu yönünde sundukları tebliğlerde, Türklerin kökeni 12 bin, hatta 20 bin yıl geri götürülerek neolitik çağda bir üstün ırk oluşturma hayali kurgulanmıştır. Bu tebliğlerin bilimselliğini eleştiren tarihçiler ise, MEB’ liginca susturulmuştur. Buna karşın kongre sonucunda Atatürk, “Bir haftadan beri huzurunuzda söz söyleyen arkadaşlarımız ispat ettiler ki, Avrupalıların hükmetmek amacını gözeterek ortaya attıkları ırk kurumlarının bilimsel bir kıymeti yoktur. Biz, bütün dünyada yaşayan insanları, Avrupalılar gibi ve onlar derecesinde hukuka sahip Âdem evlatları sayıyoruz” diyerek ırkçılığı ve üstün ırk olma iddialarını reddetmiştir.

Ancak 1930’larda Avrupa’da hüküm süren ırkçılık rüzgârları, tek parti döneminde toplumsal hayata yansıtılmış, ders kitaplarına sokulmuş, kamuya alınacak personel ilânlarına yansıtılmış, eğitim ve yaş gibi objektif kıstasların yanında öz Türk olma şartı da aranmış, dolayısıyla Türk vatandaşı olmanın ötesinde kişinin Türk soyundan gelmesi zorunlu görülmüştür. Hukukî ve siyasî ölçütlerin yanında, “Türk yurdu üzerinde yaşayan, Türk diliyle konuşan ve Türk kanını taşıyan insanların birliğine Türk Milleti denir” gibi, kan bağıni öngören tanımlar yapılmıştır. Ulus devlet adına toplumu Türkleştirmeyi amaçlayan bir milletvekili de “Bu memlekette her şerefin ve nimetin Türkçe ve kendisini Türk hissederek, Türkçülükten başka hiçbir kavmiyete bağlılık göstermeyenlere has olduğunun tam bir şuurla nakşedilmesi!” diye açıklanmalarda bulunmuştur.

Dönemin Adalet Bakanı ise, İslamiyet’in “ibadetlere, maneviyata ilişkin kısımları bir tarafa konulmak şartıyla, Arap zihniyetinden, Arap medeniyetinden başka bir şey ifade etmediğini” ifade etmiştir. Mensup olduğu partinin de bugüne kadar yaptıklarıyla, esasen efendi olan Türk milletine mevkiini iade ettiğini ve bu

memleketin efendisinin Türk olduğunu, öz Türk olmayanların Türk vatanındaki hakkının sadece hizmetçi ve köle olduğunu vurgulamıştır. Evrim teorisinden esinlenen dönemin Dışişleri Bakanı da özetle, Kürtlerin kültürel düzeylerinin düşük, zihniyetlerinin geri olduğunu, dolayısıyla Türk ulusal yapısı içinde barınamayacaklarını, Türklerle giriştikleri mücadeleyi kaybedeceklerini, çoğunun İran veya Irak'a göçebileceklerini, kalanların ise, yaşam mücadelesinde zayıf oldukları için yok olma sürecine gireceğini ifade etmiştir. Millî Şef döneminin Başbakanı da TBMM'de yaptığı ilk konuşmada; “Biz Türk’üz. Türkçüyüz ve daima Türkçü kalacağız, bizim için Türkçülük bir kan meselesi olduğu kadar bir vicdan ve kültür meselesidir” diyerek milliyetçiliği, Türkçülük ve Türkleştirme olarak algılamış ve topluma dayatmıştır.

Etnik Türk milliyetçiliğinin mimarlarından, Nihal Atsız (1905-1975) ise, yazdığı yazı ve şiirlerle Türklüğü ırkî yönden yorumlamış, İslamiyet’e her zaman soğuk bakmış ve Şamanizm’i övmüştür. İslâmiyet’in Türklere milliyet kavramını unutturduğunu öne sürmüş, İslâm kardeşliğini savunmanın millet hainliği olduğunu vurgulamıştır. Türk Irkını, Türk Milleti diye tanımlayan Atsız, Nazi gençleri gibi Türk çocuklarının yetiştirilmesini ve baskı metotlarıyla içerdeki düşmanlar diye nitelediği diğer ırkların gözlerinin gördüğü, gönüllerinin istediği yerlere gönderilmesini savunmuştur.

Türk olmayanlara dostça el uzatmayan, barış ve dostluğu milletlerin afyonu diye niteleyen Atsız, vasiyetnamesinde özetle şunları ifade etmiştir. Türk olmayan, Rus’u, Çin’i, Yunan’ı ve Acemi tarihî düşman olarak nitelemiştir. Bulgar’ı, Alman’ı, İtalyan’ı, İngiliz’i, Fransız’ı, Japon’u, Afgan’ı ve Amerikalıyı yarınki düşman Arap’ı, Sırp’ı, Hırvat’ı, İspanyol’u, Portekiz’i, Rumen’i yeni düşman olarak görmüştür. Ermeni’yi, Kürt’ü, Çerkez’i, Abaza’yı, Boşnak’ı, Arnavut’u, Pomak’ı, Laz’ı, Gürcü’yü, Çeçen’i içerdeki düşman, Yahudi’yi ise, bütün milletlerin düşmanı diye saymıştır.

Çok Partili Dönemde Kürt Meselesi

27 Mayıs ihtilâli ile birlikte Vatandaş Türkçe konuş... Kürt yoktur, herkes Türk’tür gibi, tek parti döneminin sloganları tekrar sahneye konmuş, ihtilâlin başa getirdiği Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel, “Tarihin hiçbir devrinde, Doğu illerimizde bugünkü sakinlerini tortu olarak bırakacak yabancı bir göç vaki olmamıştır. Dünya üzerinde ‘Kürt’ diye adlandırılacak müstakil hüviyetli bir ırk yoktur” demiştir.

Posta Gazetesinde bu resmî görüş şöyle dile getirilmiştir.” Türkiye’de ulusal bilinci olsun veya olmasın, göçebe ya da yerleşik hiçbir Kürt azınlığı olmamıştır.”

Bu dönemde, MHP lideri de Kürtçenin suni bir dil olduğunu, Kürtler ayrı bir soy ve ayrı bir millet olsaydı, Türk’ü temsil ve idare edecek kademelere gelmemesi için mücadele edeceklerini belirtmiştir. Hâlbuki bu insanların da su katılmadık Türk

olduğunu ve her Türk gibi, kaymakam, vali, hatta cumhurbaşkanı olma haklarının bulunduğunu ifade etmiştir. Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay ise, Türk olmayan gidebilir, demiştir.

1924'te, Ziya Gökalp'ın ölümünden birkaç yıl sonra “Kürt” kelimesi hafızalardan silinmeye çalışılmış, Kürtçe diye bir dilin varlığı inkâr ederek Türkçenin bir lehçesi sayılmış ve Kürt meselesi, 60 yıl halktan saklanmıştır. Bu resmî ideolojinin aksini ileri sürenler, vatan hainliği ile suçlanmış ve eski bakanlardan Şerafettin Elçi Türkiye’de Kürtler vardır. Ben Kürdüm dediği için 1981 yılında 15 ay ağır hapis cezasına çaptırılmıştır. 1990 yılına kadar Türk milletini aldatan, binlerce insanının canına sebep olan, milyarlarca dolarını heba eden, kendi otoriteleri için toplumda birbiriyle çatışan zıt kutuplar oluşturan ve demokrasiye geçişi engelleyen yöneticiler, geçte olsa Kürt varlığının realite olduğu resmen kabul etmiştir. Nitekim 9. Cumhurbaşkanı Demirel, Mart 1992’de başbakan sıfatıyla, Diyarbakır’da halka hitap ederken “Kürt realitesini tanıyoruz” demiştir.

2002’de iş başına gelen siyasetçi iktidar da AB sürecinin öngördüğü demokratikleşme paketi içerisinde, Kürtçe eğitim ve yayınları önündeki engeller kaldırarak, TRT’de Kürtçe yayın yaptırarak kültürel özgürlükleri kısmen hayata geçirmiştir. Ağustos 2005’te Başbakan Erdoğan’da Diyarbakır’da Kürt sorununun varlığından bahsetmiş ve “Geçmiş hataları yok saymak, büyük devletlere yakışmaz; büyük devlet günahlarını masaya yatırarak geleceğe yürür; geçmiş davalarla geleceği ipoteye almamak lazım” demiştir. Aynı yıl, MHP lideri Bahçeli’de kan bağıının ve soy birliğinin değil, vatandaşlık bağıının esas olduğunu, Türk vatandaşlarını Türk milletine bağlayan bağın sadece ve sadece hukukî bir bağ olan vatandaşlık olduğunu vurgulayarak etnik ayrımcılığı eleştirmiştir.

Cumhuriyet Döneminde Kürt İsyanları Tek Parti Döneminde Kürt İsyanları

Lozan görüşmelerinde, Kürtlerin azınlık olduğunu ısrar eden Avrupa ülkelerine karşı Türk heyetinin başkanı İsmet İnönü; Türklerle Kürtlerin, Türkiye Cumhuriyeti’nin ana unsurları olduğunu, Kürtlerin bir azınlık değil, bir millet olduğunu, Ankara Hükümetinin hem Türklerin, hem de Kürtlerin hükümeti olduğunu vurgulamıştır. Cumhuriyetin kuruluş yıllarında, Türk kavramı hukuki anlamda T.C. vatandaşı olarak tanımlanmıştır. Ancak Türk kavramı, soy, ırk gibi tanımlanmaya başlayınca ve Kürtçüler de kendi açılarından Türkçülerin yolunu izlemeye başlamıştır.

Millî Mücadele esnasında Ankara Hükümetine karşı başlatılan 23 isyanın, sadece dördü Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı bölgede çıkmış ve üçüne bazı Kürt aşiretleri katılmıştır. Buna karşın 1924-1938 yılları arasında çıkan 18 isyanın 16’sına Kürt aşiretleri katılmıştır. Şeyh Sait, Ağrı, Dağlıca ve Tunceli ayaklanmaları, bugünün terör olaylarının perde arkasını da yansıtmaları açısından sadece bu isyanlardan bahsedilmiştir.

Şeyh Sait (13 Şubat-31 Mayıs 1925) Ayaklanması

Bu 16 isyanlardan Şeyh Sait isyanı Cumhuriyet döneminin ilk Kürtçü ayaklanmasını teşkil etmiş ve Musul meselesi nedeniyle İngilizler tarafından desteklenmiştir. Şeyh Sait isyanı, söylendiği gibi, 1920’de çıkan Koçgiri ayaklanması gibi “Hilafet ve Saltanat” geri getirmeyi amaçlayan bir irticai eylem olmamıştır. Nitekim 28 Haziran 1925’te yargılama esnasında mahkeme başkanı “Kiminiz hükümet otoritesinin kötü yönetimini, kiminiz de halifeciliğin savunuculuğunu isyan için bahane ettiniz, fakat tümünüz bağımsız bir Kürdistan yaratmak sorunun da birleştiniz” demiştir. Dönemin Başbakanı Fethi Okyar ise, Şeyh Sait isyanı ile ilgili olarak mecliste yaptığı açıklamada “Olay padişahlığı, hilafeti ve Abdülmecit’in oğullarından birinin saltanatını sağlamak gibi, gerici bir propaganda altında Kürtçülüktür. Genel durum budur,” diye ifade etmiştir.

Şeyh Sait isyanı, tek partinin yönetici kadrosunda, bölünme ve rejim tehlikesine yönelik korku ve kuşku uyandırmıştır. Nitekim 4 Mart 1925 de yürürlüğe sokulan ve dört yıl uygulanan “Tahriri Sükûn Kanunu” bütün Türkiye’yi kapsayacak şekilde genişletilmiş, rejim muhalifleri olarak tutuklananlar İstiklâl mahkemelerinde yargılanmıştır. Bu yasa ile birlikte, kimlik politikası başlatılmış, Kürtçe ve Kürt kültürüne ait her türlü simge ve ifadeler yasaklanmış ve Kürtlerin aslında Türk olduğu iddiasıyla Türkleştirme projesi yürürlüğe konmuştur. Bu politika, sadece Kürtçülüğü içten içe körüklemiş aynı zamanda Millî Mücadeleyi kazanan ve Cumhuriyeti kuran kadro içinde bölünmelere yol açmış ve isyanın muhalefetin varlığından cesaret alınarak başlatıldığı öne sürülerek Terakki- Perver Cumhuriyet Partisi kapatılmıştır.

Şeyh Sait isyanından sonra bölgede birbirini takip eden isyanlar, tamamen etnik bir kimliğe bürünmüş, Millî Mücadeledeki iş birliği bozulmuş ve II. Dünya Harbine kadar, bölgede ayaklanma ol-mayan tek bir yıl geçmemiştir. Bölgede yaşayan 715 aşiret, grup ve kabileden, sadece 51’inin bu ayaklanmalara iştirak ettiği, 664 aşiretin ise hükümetin yanında yer aldığı görülmüştür. Bölgede yaşayan aşiret, grup veya kabilelerin sadece %7,1’i etnik milliyetçiliğe alet edilebilmiştir.

Çeşitli çıkarlar uğruna tahrik edilerek kanları akıtılan bu insanların çoğu masum ve garip olup, sadece ağaların beylerin, reislerin, şeyhlerin ve seyitlerin sözlerine kanmıştır. Maalesef etnik Türk ve Kürt milliyetçileri, Türklerle Kürtler arasında kardeşlik duygusu yaratan İslâmiyet’i kendi ideolojileri için engel görmüştür. Bölücülüğün sarıklı yobazlardan geldiğini haykıran tek parti ideologları ise “Kürt milliyetçilerinin İslamiyet’le yollarını ayırdıklarının, hatta İslamiyet’i ideolojileri önünde bir engel olarak gördüklerinin” farkına dahi varamamıştır. Bu isyanı bastıran Kazım Karabekir Paşa, 1922’de Kürt meselesinin çözümü için sunduğu raporda özetle, çocukların yatılı devlet okullarında okutulmasını, Bölgedeki şeyhlerin, Seyitlerin ve imamların dini eğitimden geçirilmesini önermiştir. Ayrıca, halkın din eğitimine önem verilmesini, dinini bilen aydın kişilerin bölgede görevlendirilerek halkla kaynaşmasını ve örnek olmasını, aşiretlerin küçük gruplara ayrılmasını ve her

birinin üretime katkıda bulunacak şekilde yol ve tarım işlerinde istihdam edilmesini teklif etmiştir.

Ağrı (16 Mayıs 1926, 14 Eylül 1930) İsyanları

Söylevlerine Kürt ulusu ve ey Kürtler diye başlayan etnik Kürt milliyetçileri, Kürtlerin kahramanlıklarına ve asaletlerine atıf yapan Ağrı isyanının lideri Yzb. İhsan Nuri, Adalet Bakanının “Öz Türk olmayanların Türk vatanında bir hakkı vardır, o da hizmetçi olmaktır, köle olmaktır” sözlerini, istismar etmeyi becermiş ve dört yıl içinde üç Ağrı isyanı vuku bulmasına sebep olmuştur. Bu isyanı Musul meselesi nedeniyle İngilizlerin organize etmesi, isyana katılanlar arasında, bugün PKK saflarında olduğu gibi Ermeni çetelerinin ve liderlerinin de bulunması açısından önemli görülmüştür.

1930’da İngiltere Büyükelçisi İstanbul’dan Londra’ya gönderdiği raporunda Kürt isyanını şöyle değerlendirmiştir: “Kış yaklaşıyor. Bu dağlık bölgede uzunca bir süre sükûnet beklenebilir. Ama Kürt milliyetçiliği ve isyanı muhtemelen yeniden patlak verecektir. Ve eğer Türk hükümeti halen sürdürmekte olduğu, tamamıyla sertliğe dayalı politikasının yerine daha makul bir politika koymadığı takdirde Kürtleri Türkleştirme politikasının uygulanması öyle kolay olmayacaktır. Bugün olmuş gibi görünen baş eğmeleri de tam gerçekleşmeyecektir.”

Dağlica/Oramar (16 Temmuz-10 Ekim 1930) Ayaklanması

Ağrı’daki operasyona katılan Türk birliklerinin Irak hududuna kaydırılması için K. Irak’ta bulunan Şeyh Barzani tarafından bu isyanın çıkarılması ve yönetilmesi, bu bölgenin de İngiliz mandası altında bulunması, PKK’nın da 1990’lı ve 2000’li yıllardaki eylemlerini hatırlatması açısından önemli görülmüştür.

Tunceli /Dersim (1937-1938) Ayaklanması

Şeyh Sait İsyanından sonra, Tunceli’de incelemelerde bulunmak için görevlendirilen mülkiye müfettişi Hamdi Bey, raporun da özetle, bölgenin yönetim yapısı değiştirilmedikçe, kişiler bireyleşmedikçe, alınacak sosyal, kültürel ve ekonomik tedbirlerin çözüm getirmeyeceğini ikaz etmiştir. Nitekim dört yüz yıldan beri Tunceli’ye hükümet nüfuzu girememiş ve arzu edilen otorite sağlanamamış, 1876’dan beri 11 askerî operasyon yapılmış, ancak asayiş ve emniyet tesis edilememiştir. Tunceli ilinin bugün de PKK’nın eylem alanını oluşturması, Hamdi Beyin verdiği raporun hâlâ geçerli olması nedeniyle önemli görülmüştür.

Çok Partili Dönemde Terör Faaliyetleri

Çok partili demokratik sistemin getirdiği bazı yeniliklerle birlikte batıya taşınan bir kısım Kürtler, siyasî, ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan toplumla bütünleşmeye çalışmış, bir kısım Kürt aydını ise, örgütsel ve ideolojik faaliyetlerine devam etmiştir. Geçmişin tek partisi ise, yapmış olduğu hatalar nedeniyle, 1954 seçimlerinde bölgedeki 40 milletvekilliğin sadece 6’sini kazanabilmiş, 2007 seçimlerinde ise tamamen silinmiştir.

Çok partili dönemde Marksist-Leninist fikirler, Kürtçülüğün gelişmesine zemin hazırlamış ve 1958’de illegal Kürt İstiklâl Partisi kurulmuş ve Kuzey Irak’ta Kürt lideri Barzani’nin paralelinde örgütsel ve ideolojik faaliyetler sürdürülmüştür.

Solcu Kürt entelektüellerin kurduğu derneklerin propagandası sonucunda, Güneydoğudaki il ve ilçelerde binlerce solcu ve etnik Kürt milliyetçisi sloganlarla yürümüş ve 1965’te ise, yasa dışı Marksist-Leninist ideolojiye bağlı Türkiye Kürdistan Demokratik Partisi, kurulmuştur. “T-KDP,” etnik temelli federasyon kurulmasını hedefleyen bu örgüt 1968’de çöktürülmüştür.

1967’de Türkiye İşçi Partisinin başlatmış olduğu Doğu Mitinglerinin hemen akabinde Kürtçülüğe ve Marksist-Leninist ideolojiye bağlı Devrimci Doğu Kültür Dernekleri/DDKD⁴³ kurulmuştur.5 Ağalığa, şeyliğe, seyitliğe ve aşiretçiliğe devrimci bir politika ile karşı çıkmayı amaçlayan örgüt, Nihal Atsızın 1967’de Ötüken’de çıkan ve Kürtleri aşağılayan yazısını Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde dağıtarak bölge halkını tahrik etmeye başlamıştır. Nihal Atsızın karşıtı olan etnik Kürt milliyetçisi Musa Aydın hazırladığı Kürt’ün el Kitabında, Kürt tarihini Hz. Nuh ile başlatmış, Kürdün Kürtlükle birleşmesinin Kürtçülüğü bilinçlendireceğini ifade etmiştir. DDKD, bağımsız Kürt Devleti kurma hedefini gerçekleştirmek için öncelikle eğitim kadrolarını, bölgedeki mahallî idarelerin kültür derneklerini ele geçirmeyi, yeterli ve bilinçli eğitilmiş Kürtçü yetiştirmeyi amaçlamıştır. Etnik Kürt Milliyetçileri, Kürtçülüğün ve Marksist-Leninist ideolojinin karşısında en büyük engelin İslamiyet olduğunu, Kürtlerin, İslamiyet’i kabul etmekle tarihteki en büyük hatayı işlemiş olduğu açıklamıştır. Buna karşın Zerdüştlüğün, Kürt kimliğini koruduğunu ve Kürtleri birleştirdiğini vurgulamış, İslamiyet’in ise, Kürtlerde ulusal bilinci yok ederek Arap ve Türk kültürüne mahkûm ettiğini savunmuştur. Kuran öğretmeni ve camide namaz kıldıran “molla” ile Hz. Peygamber’in soyundan gelen Seyitlerin, Kürtler üzerinde belirgin izler oluşturduğunu, Kürtlerin en büyük düşmanlarının Türklerin ve Arapların olduğunu, buna karşın Kürtlerle Yahudiler arasındaki ortak değerlerin çok daha fazla olduğunu ifade etmiştir.

Bölücü Hareketler ve PKK/Kürdistan İşçi Partisi PKK Terör Örgütü

1974’te Ankara Demokratik Yurtsever Yüksek Öğretim Birliği, daha sonra aralarında Abdullah Öcalan’ın da yer aldığı bir grup üniversite öğrencisi, 1978’de PKK’yı, yani Kürdistan İşçi Partisini kurmuştur. 1970’lerdeki anarşi ve terör ortamında, şiddet yanlısı radikal solcu Türk örgütlerinden doğan ve çoğu asimile olmuş Kürt öğrencilerinin kurduğu PKK, 1978’e kadar kurulan etnik milliyetçi Kürt hareketleri arasında görülmemiş bir ideolojiyi benimsemiştir.

---

⁴³ Devrimci Doğu Kültür Dernekleri=Dımı-rım/Ölürüm, Dıkuşım/Öldürürüm, Kürdistane/Kürdistan’ı, Dıgrım/Kurırım veya alırım Kürtçe sözcüklerin baş harflerinden oluşmuştur.

PKK'nın Amacı ve Hedefleri:

PKK terör örgütü, Irak, Suriye ve İran'ın belirli kesimleri ile Kuzey Kürdistan olarak tanımladığı Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerini içine alacak şekilde, “Devrimci, Sosyalist ve Bağımsız Birleşik bir Kürt Devleti” kurmayı amaçlamıştır. Bu siyasî amaca ulaşmak için; her Kürt toplumunun bulunduğu ülkede, öncelikle siyasî özerkliği içeren bir yönetime kavuşmasını, daha sonra bağımsız bir Kürt Devletinin kurulmasını ve en sonunda da bu devletlerin bir araya gelerek Büyük Birleşik Kürdistan Devletinin teşkilini öngörmüştür. Bu maksatla; PKK, örgütlenme, yerleşme, eylem, iç savaş, bağımsız Bölgesel Kürt Devleti ve nihayet Bağımsız Büyük Birleşik Kürt Devleti, safhalarını içeren bir plânı uygulama safhasına koymuştur.

Örgüt; temelini Kürtçülüğe, çatısını Marksist–Leninist ideolojiye, taktiğini Maoculuğa, yani kırsalda teröre ve köylü ayaklanmasına dayandırmıştır. Örgütlenme bölgesi olarak seçtiği Güneydoğu Anadolu Bölgesinde, halkın ruhundan fıskıran ve Kuran öğretilerine dayanan kâinat zihniyetini, söküp atmaya ve yerine Zerdüştlüğü benimsetmeye çalışmış ve özellikle Demirci Kawa efsanesine atfedilen direniş ve başkaldırı günü olarak Nevroz kutlamalarına büyük önem atfetmiştir.

12 Eylül 1980 Sonrasında PKK Terör Örgütü: 1980-1983 yılları arasında, yakalanan bölücü örgüt mensuplarından 689 kişi hüküm giymiş ve bunların da 565'i cezalarını çekerek tahliye edilmiş ve bir kısmı yurt dışına kaçmıştır. Yurt dışındaki kamplarda militanlara, askerî eğitimin yanı sıra, İslam düşmanlığı, Apo'yu ulaştırarak örgütün kütü haline getirmeyi ve kayıtsız şartsız itaat etmeyi amaçlayan dersler verilmiş ve Apo adına Almanya'da basılan “Din Sorununa Devrimci Yaklaşım” adlı kitapla yetiştirilmiştir.

PKK'nın Yan Kuruluşları

“1992 yılında Kuzey Irak harekâtından sonra, PKK terör örgütü, bölge halkının kanını dökerek yıldırmaı öngören Marksiz–Leninist ideoloji ile bağımsız bir Kürt Devleti projesinin orta vadede gerçekleştiremeyeceğini anlamıştır. Örgüt, 10 yılı aşkın bir süreden beri yurt içinde ve yurt dışında yaptığı yanlışlıkları gidermek için, dini inkâr etmeyen sosyalist ideolojilere dayalı politikaları esas almaya çalışmıştır. Bu amaçla PKK, 1993 yılında üç tali örgüt oluşturarak sosyal ve kültürel tedbirler ön plana çıkarmıştır.

Kürdistan İslâm'ı Hareketi adlı örgüt Ağustos 1994'te ilk toplantısını yapmış, İran'daki Şiilerin devrimci özelliklerinden istifade edilmesini, Alevilerin, örgütün amaçları doğrultusunda kullanılmasını benimsenmiştir. Örgüt, Türkiye, Suriye, Irak ve İran'daki örgüte yakınlık duyan din adamlarından da yararlanarak, Kürt İslam Devletinin kurulması için bölge halkının aydınlatılmasını, Atatürk'ün görüş ve düşüncelerine karşı olan kişi ve örgütlerle iş birliğinin yapılmasını, faaliyetlerinin desteklenmesini, dindar halkın örgütün amaçları doğrultusunda yönlendirilmesini

hedeflemiştir. Maalesef, bu örgüt, üst düzey bürokratları İranlaşma fobisiyle etkileyerek PKK'nın tuzağına düşmüş ve tehdit önceliğini bölücülükten irticai faaliyetlere kaydırmayı başarmıştır.

Kürdistan Demokratik Partisi adlı örgüt, PKK'nın Türkiye'de küstürdüğü veya kanlı bıçaklı olduğu, seyitler, şeyhler, aşiretler, beyler, ağalar ile toplumda ileri gelen kişi, aile, kurum ve kuruluşlarla ilişkilerin geliştirilmesi, korucu sistemine son verdirilmesi, örgüte gelir getirici legal veya illegal faaliyetlerin yönlendirilmesi ve hassas yerlere bombalama eylemlerinin organize edilmesi ile görevlendirilmiştir.

Kürdistan Kurtuluş Partisi adlı örgüt, Kuzey Irak'ta PKK'nın küstürdüğü ve Ekim 1992 harekâtında kanlı bıçaklı olduğu, başta Talabani, Barzani ve aşiretleri olmak üzere K. Irak'taki aşiretlerle ilişkilerin düzeltilmesini, İran'daki Kürt aşiretlerle iyi ilişkilerin kurulmasını, K. Irak' ta bağımsız bir Kürt Devletinin kurulmasının desteklenmesi ile görevlendirilmiştir.

PKK'nın Siyasî Uzantısı DTP

Örgütün siyasî uzantısını oluşturan bugünün DTP'ni, PKK var etmiş ve isim babalığını Öcalan yapmıştır. Kapatılan DEHAP yerine, Öcalan'ın direktifleriyle kurulan DTP'nin, PKK'yı terör örgütü olarak nitelendirmesi, bu örgüt ile arasına mesafe koyması veya ilişkisini kesmesi, ya da bu örgütün hamiliğini yapmaktan vazgeçmesi mümkün görülmemiştir. DTP'nin PKK üzerinde herhangi bir etkisi olmadığı gibi, silahlı örgütün halk üzerindeki tesiri daha bu partiden daha fazla olmuştur.

Geçmiş, dili ve kimlik aidatı açısından kendisini Kürt olarak tanımlayan bir toplumun içinde, her toplumda olduğu gibi çeşitli kesimler var olagelmıştır. Bir yanda şiddete başvuran Marksist ve Leninist çizgide halkın değerlerine karşı olan bir terör örgütü ile bu terör örgütünün güdümünde bulunan bir siyasî parti ve terörizmden çıkar sağlayan yan kuruluş ve gruplar olmuştur. Diğer yanda da terör örgütüne karşı mücadele eden, değerlerine bağlı bir korucu kitlesi ile terörizmden büyük zarar gören geniş bir halk kitlesi yer almıştır. Bu bakımdan, Kürt toplumu tarihinde ne tek parti dönemindeki isyancıların ne çok parti Döneminde bölücü örgütlerin, ne de bölücü örgütlerin gündemindeki siyasî parti veya grupların cirit attığı bir alana dönüşmüştür.

Nitekim Kürt halkının Sünnî, Şafî ve Nakşibendî olmasına karşın, Mecliste grup kuran DTP içinde namaz kılan, Ramazan orucunu tutan bir tek kişinin bulunmadığı, buna karşın temsil ettikleri seçmenin %70'inin oruç tuttuğu ve %65'inin de beş vakit namazını kıldığı, mitinge katılan kadınların çoğunun başörtülü olduğu görülmüştür. Örgütün ve siyasî kanadının din karşıtı zihniyeti ile Kürt halkının kâinat zihniyeti arasındaki fark, DTP'nin son seçimlerde umduğunu bulamamasının en önemli nedenini oluşturmuştur. Özellikle DTP'nin İslamiyet'e karşı duyduğu kin ve yürüttüğü olumsuz propaganda halkla aralarında uçurumun oluşmasına sebep olmuştur. Kürtlerin üzerinde ittifak etmediği DTP, Kürt toplumunun değil tamamını,

çoğunluğunu dahi kucaklayamamıştır. Ancak akrabaları dağa giden, bedel ödeyen, köyünden göçen Kürtlerin bir bölümü DTP'ye oy vermeyi bir namus meselesi addetmiştir.

PKK ve Dış Güçler Ermenistan ve PKK

Ermeni Anayasasının 12'nci maddesi, Ermenistan Cumhuriyeti, Osmanlı Türkiye'si tarafından 1915'te Batı Ermenistan'da işlenen soykırımın uluslararası alanda kabul edilmesi için sürdürülecek çabaları destekleyecektir, hükmünü içermiştir. Anayasası, Ermenistan'ın nihaî amacını, hedefini, uygulayacağı politika ve stratejiyi açık ve net bir şekilde ortaya koymuştur. Genel hatları ile Gaziantep, Sivas ve Trabzon'un batısından geçen hattın doğusunu kapsayan bölge Büyük Ermenistan olarak adlandırılmış ve fizikî hedef olarak belirlenmiştir. Bunun için Ermenistan, 16 Mart 1921 tarihli Moskova ve 13 Ekim 1921 tarihli

Kars antlaşmalarını tanımamayı ve iptal etmeyi öngörmüştür.

Tek parti dönemindeki isyanlarda İngiltere'nin organizatörlüğünde Ermenilerle Kürtler arasındaki anlaşmazlıkları gideren Hoybun programı önemli rol oynamıştır. Bu programla Ermeni Daşnak teşkilâtı ile ilişkiler sıklaştırılmış ve 1927 yılındaki 2'ci Ağrı isyanına Yzb. İhsan Nuri'nin yanında Ermeni asıllı Zilan ve çeteleri faaliyet göstermiştir. 1960'lara gelindiğinde yurt dışında güçlenen Ermeni diasporası sözde Ermeni Soykırım iddialarıyla toprak ve tazminat elde etme amacıyla Türkiye aleyhinde faaliyete başlamıştır. Bu maksatla, başlangıçta şiddet olayları ile dünya kamuoyunun dikkatini çekmek için ASALA terör örgütünü kurmuş ve desteklemiştir.

6 Nisan 1980 tarihine gelindiğinde Lübnan'ın Sidon/Sayda kentinde, Hoybun programının benzeri PKK ile ASALA arasında imzalanmış, 15 Ağustos 1984'teki, Eruh ve Şemdinli eylemleri ile ASALA, rolünü PKK'ya resmen devretmiştir. Diğer bir tabirle, ASALA ete kemiğe burunmuş ve PKK diye, terör sahnesinde görülmüştür. Halen PKK içerisinde çok sayıda örgütün lider kadrosunda görev yapan Ermeni asıllı teröristler mevcudiyeti görülmüştür. Türkiye'ye karşı ASALAPKK iş birliği ve ortak eylem kararı, Ermenilerin, Tanzimat döneminde Van bölgesinden Patriark Matteas'ı ve cemaatini Rusya'ya göç ettiren Kürtlerden ve Ermeni isyanlarını bastıran Hamidiye Alaylarında görev alan aşiret mensuplarından intikamını, bölge halkını katletmekle Kürt ile Türk'ü birbirine kırdırmakla sürdürmüştür.

İsrail, PKK ve PJAK

Lobi stratejisiyle ABD'nin kayıtsız şartsız desteğini sağlayan İsrail, kendi beka ve güvenliğine yönelik tehditleri, öncelik sırasına göre; Irak, İran ve Suriye olarak değerlendirmiş ve bu üç ülkeyi lobi stratejisiyle tecrit etmeye, diğer ülkeleri de tarafsızlığa ve suskunluğa zorlamıştır. Öncelikli tehdit olan Irak'ın nükleer reaktörünü havadan bombalamış, İran-Irak harbiyle her iki hasmının yıpranmasını sağlamış, Irak'ın işgaliyle K. Irak'ta İran'la Suriye arasına müttefik bir Kürt

yönetimi teşkil ettirmeyi ve aynı zamanda, Suriye’yi kontrol altında bulundurmaya, başarmıştır.

Bilhassa ikinci tehdit olarak algıladığı İran’ın pasifize edilmesi ve Irak örneğinin bu ülkeye de yaşatılması için var gücüyle çapa sarf etmiştir. Bu maksatla, bu ülkedeki Kürtçülerin, eğitilmesi, donatılması, kullanılması ve desteklenmesi, kendi güvenliği açısından zorunlu görmüş ve bu alanda da önemli yol kat etmiştir. PJAK kanalıyla Güneybatı İran’da siyasi özerkliğe sahip bölgesel bir Kürt yönetiminin tampon bölge olarak oluşturulması için çalışırken İran’ı dünya kamuoyundan tecrit etme politikasını da başarıyla yürütmüştür. İsrail bu tutumuyla Birleşik ve Bağımsız Kürt Devleti amacını güden Kürtçülerin nihai amacını bağdaştırmıştır. Bu nedenle, Kandil Dağında teröristlerin varlığı, ABD’den ziyade hem İsrail hem de bölgesel Kürt yönetimi için, jeopolitik bilimi açısından önemli koz olarak görülmüştür.

Kuzey Irak ve PKK

Örgüt liderinin yakalanmasından sonra sözde ateş kes ilân edilmiş ve bu durum bazı kesimlerde terörün sona erdiği intibahını doğurmuştur. Hatta bazıları, AK Parti iktidarının sıfır terörle işbaşına geldiğini iddia edebilecek kadar safdilli olmuş, örgütün lider kadrosunu, bölge temsilcilerini ve siyasî kanadının varlığını göz ardı etmiştir. Körfez harekâtında Behdinan bölgesine yerleşen PKK, K. Irak bölgesel yönetimiyle kanlı bıçaklı iken, 2003’te Irak’ın işgal edilmesiyle Kandil Dağına yerleşen örgüt, PJAK ile koordineli hareket etme ve K. Irak bölgesel yönetimiyle iş birliği yapma imkânlarına kavuşmuş ve Bağımsız Birleşik bir Kürt

Devleti fikrini canlandırmıştır.

Mart 2003 teskeresinin TBMM’de reddedilmesi buna karşın K. Irak Kürtlerinin kayıtsız şartsız ABD’yi desteklemesi, kuzeyde sorun çıkarmaması, Amerikan askerlerini çiçekle karşılaması, keşif, emniyet, istihbarat, tercümanlık ve kılavuzluk hizmetlerinde yardımcı olması, Kürtleri bu ülkenin doğal müttefiki haline getirmiştir. Sünnilerin ve Şiiilerin yaşadığı bölgede her gün 10’larca kişi, öldürülürken, yıkım ve zulüm devam ettirilirken K. Iraktaki Kürtler, bu savaş sayesinde, asırlardır arayıp da bulamadıkları imkânlar kavuşmuştur. İsrail ve ABD desteğini arkasına alan K. Irak bölgesel liderleri, önemli bir fırsat yakalamış ve Irak iç inde belirleyici konuma ulaşmıştır. Bu durum başlangıçta Türkiye’ye kayıtsız şartsız destek veren ve 1992 harekâtında onlarca şehit veren K. Irak Bölgesel liderlerini cesaretlenmiş, Bağımsız, Birleşik bir Kürt Devleti kurmayı amaçlayan örgütleri, terörist ilân etmekten açıkça kaçınmış, tutum ve davranışlarıyla bu örgütlere sempati duyduğunu ifade etmiştir.

Varlığı tehdide ve düşmanlığa dayalı bürokratik yönetimin elit bürokratları, başlangıçta K. Irak bölgesel yönetimi ile diyalog kapılarını kapatmış, Kerkük’ün, sadece Türkmenlerin değil, Irak’ın bütününe ilgilendiren bir sorun olduğunu algılamak istememiş, siyasileri de etkileyerek sonuçta karşılıklı gerileme dayalı sözlerin ifade edilmesine ön ayak olmuştur. Yöneticilerin, Kerkük’ü uluslararası

ASSAM
Adaleti Savunalar
Stratejik Araştırmalar Merkezi
www.assam.org.tr

arenada, Sünnî ve Şîî Arapların görüşlerini destekleyerek dolaylı stratejiye başvuracak yerde, Kerkük meselesinin AB'den daha önemli olduğunu açıklaması, muhalefetin ise, sınır ötesi harekâtтан, hatta Kerkük'e girilmesinden söz etmesi PKK'yı ve yandaşlarını son derece mutlu kılmıştır.

Bürokratik yönetimin bu politikasına karşın, yurt içinde bir kısım Kürt vatandaşlarının, K. Iraklı Kürtlerin siyasî kazanımları Türkiye'deki Kürtleri mutlu ettiğini ve Kürt iş adamlarının K. Irak'ta iş yapmak istediklerini açıklamıştır. Bir kısım Kürt vatandaşları ise, Türkiye'nin K. Iraklı Kürtlerin kazanımlarına karşı izlediği sert tutumu düşmanca politika olarak nitelemiş, buna karşın Türkmen azınlığı ön plana çıkarma yaklaşımlarını ise Kürtlerde derin ve yaygın bir rahatsızlık yarattığını ifade etmiştir. Nitekim bu olayların alevlendiği 2007'nin ikinci yarısında örgüt eylemlerini arttırmış ve Türkiye'yi K. Irak'a karşı kara harekâtına zorlayarak ABD ve K. Irak yönetimi arasındaki ilişkilerin iyice bozulmasına çalışmıştır. Ancak, 5 Kasım 2007 tarihinde Türk Başbakanı ile ABD Başkanı arasında yapılan görüşme sonucunda hava harekâtı ve istihbarat teatisi K. Irak bölgesel yöneticileriyle örgüt liderlerini memnun etmemiştir. Daha sonra elit bürokratların görüşlerinin aksine komşularla sıfır problem politikası ve K. Irak bölgesel yönetimiyle görüşmelerin başlaması, örgütü zor duruma sokmuştur.

Prof. Dr. Ahmet Alper
E.Tbp. Alb.

İSLAMDA KAVMIYETÇİLİK, TERÖRLE MÜCADELE VE YAPILAN HATALAR

Konuya sözlerin en güzeli ve en doğrusu Allah kelamı ile başlamak istiyorum. Yüce Allah (C.C.) Kuran'ı Kerimde Hucurat suresi 13'üncü ayetinde "Ey insanlar! Biz sizi bir erkekle bir dişiden yaratık; sonra da birbirinizi tanıyıp kaynaşasınız, birbirinizle sosyal hayata ait münasebetlerinizi bilersiniz, birbirinize yardımcı olasınız diye milletler, kabilelere ayırdık. Şüphesiz ki, Allah katında en şerefliiniz, takvaca en ileri olanınızdır." buyurmaktadır. Bu ayeti manayı muhalifi ile düşünersek "Yoksa sizi birbirinize yabancı bakasınız, husumet ve düşmanlık edesiniz diye milletlere ve kabilelere ayırmadık" demektir. Kâinat onun nurundan yaratılan, Allah'a kullukta, onu tanıma ve tanıtmada insanların en üstünü, Fahri Kâinat Peygamberimiz (SAV) de kavmiyetçiliğin cahiliye adetlerinden olduğu ve terk edilmesi gerektiğini, insanların üstünlüğünün nesebi, derisinin rengi ile olmadığını, üstünlüğün Allah'a itaat de, takvada olduğunu çeşitli hadislerinde bildirmiştir. Hadis Ansiklopedisi Kütüb-i Sitte nin 3'üncü cildi 141 inci sayfasında bu konu ile ilgili aşağıdaki hadislerle yer verilmiştir:

"Asabiyet (kavmiyetçilik) davasına kalkan, onu yaymaya çalışan, bu dava yolunda mücadeleye girişen bizden değildir." (Ebu Davud, Edeb, 121,5121. H. Münavi, a.g.e.,5,386)

"Kim cahiliye davasında(kavmiyetçilikte) bulunursa, cehenneme iki dizi üzerine çökmüş demektir." Sahabe dediler ki "Ey Allah'ın Resulü oruç tutsa, namaz kılsa da mı?" Peygamberimiz "Evet, oruç tutsa da namaz kılsa da" cevabını verdi. (Hâkim, Müstedrek, 4,298)

İslam âlimleri insanın aslı ile gurur ve tekebbürde bulunmasını, Allah tarafından Ademe secde etmesi emredildiğinde, şeytanın kendi heva ve nefesine uyarak "Ben ondan (Adem'den) hayırlıyım. (Çünkü) beni ateşden yarattın, onu çamurdan yarattın." (A'raf, 12) demesine benzetmektedirler.

Kur'an-ı Kerim de kan ve neseb bağından çok iman bağının önemi vurgulanmaktadır. Babasının peygamberliğini inkâr ederek Tufan sırasında gemiye binmeyen oğlunun kurtulması için Hz. Nuh "Benim oğlum da şüphesiz benim ailemdendir" diyerek oğlunun kurtulmasını istediğinde: "Ey Nuh o kesinlikle senin ailenden değildir. Çünkü onun işlediği salih olmayan (kötü) bir iştir" (Hud, 45-46) ayeti ile "Ey iman edenler babalarınızı, kardeşlerinizi- eğer küfrü sevip iman üzerine tercih ediyorlarsa- veliler edinmeyin, içinizden kim onların velilikleri altına girerse onlar zalimlerin tâ kendileridir." (Tevbe,23) ayeti, müşrik akrabaya intisabı ve destek olmanın doğru olmadığını açıkça belirtmektedir. "Mü'minler ancak

kardeşler; siz de kardeşlerinizin arasını düzeltin.” (Hucurat,10) ayeti mü'minlerin kardeşliğini açıkça vurgulamaktadır.

Kavmiyetçiliği reddeden İslamiyet kavmini sevmeyi yasaklamamıştır. Hz. Peygamber (S.A.V.) “Kişi kavmini sever” diyerek kavim sevgisinin yaratılıştan olduğunu bildirmiştir. Diğer bir hadiste “Sizin en hayırlınız, (asabiyete kaçarak zulme yer vermedikçe), aşiretini müdafaa edendir.” “Rızkın genişletilmesinden ve ömrün (sevap yönünde) uzatılmasından hoşlananlar sıla-i rahim de bulunsunlar.” gibi hadislerle kavim sevgisini vurgulamışlardır.

Allah (C.C.) ve Resulü (S.A.V.) nün yolundan giden İslam âlimleri de milliyetçiliği müspet (faydalı) ve menfi (zararlı) milliyetçilik olarak iki grupta değerlendirmişlerdir.

20 inci asrın en büyük mütefekkir ve âlimi Bediüzzaman Said Nursi' ye göre:

“Fikr-i milliyette bir zevk-i nefsanî var; gafletkarane bir lezzet var, şeametli (uğursuz, kötü) bir kuvvet var. Onun için şu zamanda hayat-ı içtimaiye ile meşgul olanlara fikr-i milliyeti bırakınız- denilmez. **Fakat fikri milliyet iki kısımdır. Bir kısmı menfidir, zararlıdır; başkasını yutmakla beslenir, diğerlerine düşmanlıkla devam eder, müteyakkız davranır. Şu ise muhasemet ve keşmekeşe sebeptir. Hususan dessor Avrupa zalimleri, bunu İslamlar içinde menfi bir surette uyandırıyorlar; tâ ki parçalayıp, onları yutsunlar. (.....) Evet menfi milliyetin tarihçe pek çok zararları görülmüş. Ezcümle: Emeviler, bir parça fikr-i milliyeti siyasetlerine karıştırdıkları için, hem âlem-i İslam'ı küstürdüler, hem kendileri pek çok felaketler çektiler. Hem Avrupa milletleri şu asırda unsuriyet fikrini çok ileri sürdükleri için, Fransız ve Almanın çok şeametli ebedi adavetlerinden başka; Harb-i Umumideki hadisat-ı müthişe dahi, menfi milliyetin nev-i beşere ne kadar zararlı olduğunu gösterdi. (.....) Şimdi ise en ziyade birbirine muhtaç ve birbirinden mazlum ve birbirinden fakir ve ecnebi tahakkümü altında ezilen anasır ve kabail-i İslamiye içinde, fikr-i milliyetle birbirine yabani bakmak ve birbirini düşman telakki etmek, öyle bir felakettir ki tarif edilmez. Adeta bir sineğin ısırması için, müthiş yılanlara arka çevirip, sineğin ısırmasına karşı mukabele etmek gibi bir divanelikle; büyük ejderhalar hükmünde olan Avrupa'nın, doymak bilmez hırslarını pençelerini açtıkları bir zamanda, onlara ehemmiyet vermeyip, belki manen onlara yardım edip, menfi unsuriyet fikriyle şark vilayetlerindeki vatandaşlara veya cenup tarafındaki dindarlara adavet besleyip, onlara cephe almak, çok zararlı ve mehaliki (tehlikesi) ile beraber; o cenup efradları içinde düşman olarak yoktur ki onlara cephe alınsın. Cenuptan gelen Kur'an nuru var; İslamiyet ziyası gelmiş, o içimizde vardır ve her yerde bulunur.**

İşte o dindarlara adavet ise: dolayısıyla İslamiyet'e, Kur'ana dokunur. İslamiyet ve Kur'ana karşı adavet ise bütün bu vatandaşların hayat-ı dünyeviye ve hayat-ı uhreviyesine bir nevi adavettir. Hamiyet namına hayat-ı içtimaiye ye hizmet edeyim

diye, iki hayatın temel taşlarını harap etmek; hamiyet (milli ve manevi değerleri korumaya gayret etmek) değil, hamakat (ahmaklık)tır!..

Müsbet milliyet, hayat-ı içtimaiyenin ihtiyac-ı dâhilisinden ileri geliyor; teavüne(yardımlaşmaya), tesanüte (dayanışmaya) sebeptir; mefaatli bir kuvvet temin eder, uhuvvet-i İslamiyeyi daha ziyade teyid edecek vasıta olur.

Şu müsbet fikr-i milliyet; İslamiyete hadim olmalı, kal'a olmalı, zırhı olmalı, yerine geçmemeli. Çünkü İslamiyet'in verdiği uhuvvet içinde, bin uhuvvet var; âlem-i Bekada ve âlem-i Berzahta o uhuvvet baki kalıyor. Onun için, uhuvvet-i milliye ne kadar da kavi olsa, onun bir perdesi hükmüne geçebilir. Yoksa onu onun yerine ikame etmek; aynı kal'anın taşlarını, kal'anın içindeki elmas hazinesinin yerine koyup, o elmasları dışarı atmak nev'inden ahmakane bir cinayettir.

İşte ey ehl-i Kur'an olan şu vatanın evlatları! Altı yüz sene değil, belki Abbasiler zamanından beri bin senedir Kur'an-ı Hâkimin bayraktarı olarak, bütün cihana karşı meydan okuyup, Kur'anı ilan etmişsiniz. Milliyetinizi Kur'an ve İslamiyet'e kal'a yaptınız. Bütün dünyayı susturdunuz, müthiş tehacümatı def'ettiniz, ta "Allah öyle bir topluluk getirecektir ki, Allah onları sever, onlar da Allah'ı sever. Onlar mü'minlere karşı alçak gönüllü, kâfirlere karşı izzet sahibidirler ve Allah yolunda cihad ederler." (Maide 54) ayetine güzel bir masadak oldunuz. Şimdi Avrupa'nın ve frenk meşrep münafıkların desiselerine uyup, şu ayetin evvelindeki hitaba "Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse Allah onların yerine öyle bir topluluk getirir ki, Allah onları sever, onlar da Allah'ı sever." (Maide 54) masadak olmaktan çekinmelisiniz ve korkmalısınız

.....

Ey Türk kardeş! Bilhassa sen dikkat et! Senin milliyetin İslamiyetle imtizaç etmiş. Ondan kabil-i tefrik değil. Tefrik etsen, mahv'sın! Bütün senin mazideki mefahirin, İslamiyet defterine geçmiş. Bu mefahir, zemin yüzünde hiçbir kuvvetle silinmediği halde, sen şeytanların vesvese ve desisesi ile o mefahiri kalbinden silme." (B.S.N. Mektubat, Yirmialtıncı Mektup, Üçüncü Mebhas)

Abbasilerden beri Osmanlı İmparatorluğunun yıkılışına kadar 1000 yıl süre ile İslam'a bayraktarlık yapan, Halifeliğin Osmanlıya geçmesinden sonra millet-i İslamiye şuuru ile yeryüzündeki tüm Müslümanların hukukunu korumaya çalışan Osmanlıda duraklama devri sonları ve bilhassa gerileme devrinde Avrupa'ya özellikle Fransa'ya eğitim için gönderilenler 1789 Fransız ihtilalinin etkisi altında kalarak kavmiyetçilik (menfi milliyetçilik) fikirleri ile dönmüşler ve Osmanlı ülkesinde bu fikirleri yaymışlardır. Bunun sonucu Balkanlarda, Kuzey Afrika'da, Arabistan Yarımadasında Osmanlıdan kopmalar başlamış, sonunda İttihat ve Terakki'nin akıl almaz hataları ile Osmanlı İmparatorluğu tarih sahnesinden silinmiştir.

Yıllarca savaşılan batı ülkelerinin tam desteği ile Osmanlının enkazından kurulan Türkiye Cumhuriyeti, yöneticilerinin dinde lakaytlığı ve batılı ülkelerin desteği ile

1000 yıl bayraktarlığını yaptığı İslami kimliğini değiştirmiş, İslam'ın yerine, önce milliyetçilik daha sonra Atatürk milliyetçiliği kavramını benimsemiştir. Böylece imparatorluğun çalkantıları içinde pek çok muhacerete maruz kalan ve millet-i İslamiye fikri ile İslam kardeşliğinden, tek vatan, tek millet, tek dil anlayışına yönelen ulus devlette kimlik kargaşası sorunu gelişmiştir.

Esasen 20'nci yüzyılda kurdurulan tüm İslam devletleri dört halife devrinden sonra kurulan Emevi zihniyetine yakın menfi milliyetçilikle oluşturulmuştur. Böylece İslam ülkelerinde kurdurulan devletler İslam düşmanları ile değil, menfi milliyetçiliğin getirdiği kötü hasletlerle birbiri ile uğraşmak zorunda kalmışlardır. Bu değişimde en büyük rolü oynayan Avrupa ülkeleri ise I ve II inci Cihan Harplerinin 50 milyona yakın insan zayıyatı ve müthiş maddi tahribatından ders alarak Avrupa Birliğine yönelmişler, ortak Hristiyan kültürünün etrafında ekonomik, siyasal, kültürel, sosyal birlik oluşturmuşlardır.

Temel Demirer'in "Elveda Nisyan Merhaba İsyan" kitabında terör ve teröristin pek çok tarifi yapılmıştır.

Bunlardan bazıları:

- “Silahsız/sivil halka karşı, gizli ajanlar veya devlet altı guruplar tarafından girilen, genellikle kamuoyunu etkilemeye yönelik, politik amaçlı ve önceden planlanmış şiddet eylemi” (ABD Dışişleri Bakanlığı 1961 Küresel terörizmin seyri raporu)
- “Terörizm insanlık dışı ve yoz (müsfit) bir amacı gerçekleştirmek için herhangi bir biçimde güvenliğin tehdidi ve gerek din gerekse insanlıkça tanınmış kişisel hakların ihlalidir. Aşağıdaki haller teröre girmez:
  - a. İşgalci güçlere, kolonicilere ve zorbalara karşı ulusal direniş.
  - b. İnsanların kendilerine silah zoru ile dayatılan hiziplere direnişi.
  - c. Diktatörlük veya diğer despotizm türlerine karşı ve bunların kurumlarını yıkmaya yönelik mücadele.
  - d. Irk ayrımcılığına karşı mücadele ve ırk ayrımcılığı merkezine yapılan saldırılar.
  - e. Saldırganlığa karşı başka seçenek olmadığı için yapılan misillemeler. (Ayetullah Şeyh Muhammed, Ali Taskhiri, El-Tevhid)
- “Bir devlete yönelik ve belirli bir veya birçok insanın aklında korku yaratmaya yönelik tüm kriminal eylemler” (Milletler Cemiyeti tanımı 1937)
- “Hükümetleri etkilemek veya kamuyu korkutmak amacı ile girilen politik, dini veya ideolojik amaçlı şiddet eylemi veya tehdidi. Bir eylem insan güvenliğini, sağlığını veya mülkiyet haklarını etkiliyorsa şiddet eylemidir.” (Birleşik Krallık Parlamentosu Terörizm Kanun Tasarısı 20 Haziran 2000. Lordlar Kamarasında düzeltildiği şekliyle)
- “Terörizm içeriği olmayan soyut bir kavramdır. Terimin tüm kullanımları için ortak bir tanım bulunamaz. Çoğu farklı tanım ortak özellikler taşır.

Terörizmin terimsel anlamı, kurbanında yarattığı etkiden türetilmiştir.” Alex P,Schmid; Political Terrorism,1983 Yukardaki tariflerden anlaşıldığı gibi terörü bir kılıfa sokmak mümkün değildir.

Terörist eylem müesses nizamı bozmak amacıyla toplumda huzursuzluk, fitne, fesat, kargaşa çıkarmak için yapılan olağan dışı kanunsuz eylem ve işlerdir. Bu eylemleri yapan kişi veya kişiler topluluğuna terörist denilmektedir. Terörist eylem kimler tarafından, nerede, ne maksatla, kime karşı, hangi araçlarla yapılacağı önceden kestirilemeyen fiillerdir. Bu nedenle etkili ve ses getirici olmaktadır. Çoğunlukla teröristin arzusu da eyleminin ses getirici olması yönündedir. Hemen tamamı önceden planlanmış örgütlü eylemlerdir. Örnek olarak dünyada bugüne kadar yapılan en büyük terörist eylem olan 11 Eylül saldırılarının üzerinden 8 yılı aşkın zaman geçmesine rağmen eylemi yaptıranlar ve niçin yaptıkları, nerede nasıl planlandığı henüz anlaşılamamıştır. New York Havaalanından aynı saatte havalanan 4 adet yolcu uçağının korsanlarca kaçırılması, üç tanesinin hedefine ulaşması, Afganistan’ın Tora Bora mağaralarından planlanıp yönetilecek bir olay değildir. Ama bu terörü planlayanlar terör sonrası ortaya konulan Bush Doktrini ve Afganistan ve Irak’ın işgali ile hedeflerine ulaşmışlardır.

Bush Doktrini “ABD’nin düşman olarak tanımladığı bir devletin herhangi bir saldırısından önce bu devlete dikkat etmeyi, saldırmayı, gerekirse nükleer silah kullanmayı ve hatta rejimini değiştirmeyi, herhangi bir anlaşma ve örgütün Washington’un kararlarını sınırlandırmasının reddini, herhangi bir stratejik rakibin ortaya çıkmasının engellenmesini, ABD askeri gücünün ‘pre-emptiv’ gerektiğinde saldırı kapsamında kullanılmasını” kararlaştıran bir yetkilendirmedir. Buna göre ABD “Ben istediğim ülkede istediğimi yapabilirim, Beni hiçbir kural ve kuruluş sınırlayamaz.” anlamına gelen tüm dünyayı huzursuz eden bir doktrini benimsemiştir.

Ülkemizde de 2006 yılında bombalı Cumhuriyet Gazetesi saldırılarıyla, Danıştay baskını rejim aleyhtarı, başörtüsü yanlısı irticai eylemler olarak lanse edilip, toplum irrite edilmeye çalışılmıştır. Fakat faillerin ele geçmesi ve ilişkilerinin öğrenilmesi ile Cumhurbaşkanlığı seçimi öncesi kargaşa çıkartıp, mevcut Hükümeti devirerek seçimi etkilemek için Ergenekon Terör Örgütü ile ilişkili olduğu yönünde kuvvetli deliller bulunmuştur.

Terörle mücadelede en önemli konu fevkalade güçlü, güvenilir, etkili bir istihbarat birimine sahip olmanın gerekliliğidir. Terörist eylemin yapılmadan önlenmesi için özel yetiştirilmiş emniyet güçleri yasalar doğrultusunda tedbirleri almalı, kesinlikle teröristler dışında kimsenin zarar görmeyeceği şekilde eylem yapmalıdır. Yanlış yasal, siyasal, politik, ekonomik, askeri kararlarla toplumun teröriste destek olmasına fırsat verilmemelidir. Devlet tüm eylem ve işlemlerinde adalet, hakkaniyet, hukukun üstünlüğü, insan haklarına saygı ilkelerine bağlı kalarak hareket etmeli, toplumun yargıya ve devlete güveni kesinlikle sarsılmamalıdır. Yani devlet güven sarsıcı olaylardan kaçınmalı, bu noktada toplumun devlete güveni tam olmalıdır.

ASSAM
Adaleti Savunanlar
Stratejik Araştırmalar Merkezi
www.assam.org.tr

Asrımızda terörün en büyük kaynağı, menfî milliyetçilik, adalet, şefkat ve yardımlaşma duygularından yoksun küresel kapitalizmin acımasız sömürü düzeni ve ekonomik dengesizliktir. Terörist eylemler bazı ülkelerin gizli servisleri, büyük silah ve uyuşturucu tröstleri tarafından düzenlenip desteklenmektedir. Bu konuda en deneyimli ülkeler ABD ve İsrail olup, yeryüzünde pek çok terörist eylemde doğrudan rol alarak terörist devlet tanımına uygun işler yapmaktadırlar. ABD'nin yukarıda söylediğimiz Bush Doktrininin yönlendirmesi ile yapılan Afganistan ve Irak işgallerinin, Dünya enerji kaynaklarının kontrolünü ele geçirerek, küresel kapitalizmin hakimiyetinin sağlanması için, yapıldığı kanaati her geçen gün biraz daha yaygınlaşmaktadır. Çünkü Dünya petrol üretiminin %65,3 ü Ortadoğu ülkelerinden yani Basra Körfezi ve çevresi ülkelerden elde edilmektedir.

Doğru tarih bilgisinden mahrumiyet, yanlış eğitim, kültürsüzlük, dinde cehalet ve ahiret inancının olmaması, hesap verme korkusunun bulunmaması, kısaca fıkren savrulmuşluk terörist eylemlerin en büyük dayanağıdır. İslam dini ile terörü bağdaştırmak cehaletten değilse İslam düşmanlığından, ihanettendir. İslami terörizm, İslamın ulviyetini, güzelliklerini göstermemek ve diğer dinlerden insanların İslama yönelmesini önlemek için batılıların oluşturdukları bir kavramdır. Allah'a, Kur'ana, ahirete, hesap gününe inanan kimse, Kur'anın ilk suresinin ilk ayetinin "Elhamdülillahi Rabbil Âlemin" olduğunu, yani "Elhamdülillahi Rabbil Müslimin" denilemeyeceğini, Allah'ın sadece Müslümanların Rabbi olmadığını bilen ve Zilzal suresinin son iki ayetinde "Zerre miskal (atomun elektronu kadar) hayır işleyen ve zerre miskal şer işleyen hesap gününde hesabının görüleceğine" inanan bir kimsenin çeşitli mahlûkatın hukukuna tecavüz olan terörist bir eyleme, kasıtlı ve bilinçli katılması mümkün değildir.

Devlet hukukta temel kurallardan olan suçun şahsiliği (yapan kişiye ait olması) kuralından kesinlikle sapmamalıdır. Yani bir suçun işlenmesinden onu yapanın ana-baba-kardeş veya akrabası veya ırkdaşı sorumlu tutulamaz. Kur'anda "velatezirû vaziretün vizra uhra (Hiçbir günahkâr başkasının günahını yüklenmez)" ayeti En'am:6-164; İsrâ:17-15; Fatır:35-18; ve Zümer:39-7 surelerinde 4 ayrı yerde zikredilmiştir.

İslam ifrat ve tefrit den sakınan, vasat ümmeti oluşturmaya yönelik, Allah Kelamı Kur'an ve Peygamberimizin (S.A.V.) sünneti Hadis öğretilerine dayanan kurallardır. Terör ise ifrat veya tefrit'e kaçan, kaide, kural tanımayan, sıra dışı, zulümle sonuçlanan tahripkâr olaydır. Birbirine taban tabana zıttır.

Terörle mücadelede yapılan hataların başında tarihin en eski çağlarından beri büyük insan göçlerine hedef olmuş, çok farklı ırklardan oluşmuş Anadolu insanının en büyük birleştirici unsuru olan İslam inanç ve Kültüründen Cumhuriyet kurulduktan sonra ayrılmaya kalkmamız olmuştur. Bunu asırlarca Osmanlıya düşman olan batılı ülkeler bütün güçleri ile desteklemiş ve Dinde lakayd kurucu kadro da çağdaşlaşıyoruz diyerek batılılaşmayı her şeyi ile benimsemiştir. Böylece Allah'ı, Kitabı, Peygamberi, inancı, ibadeti, ahiret ve hesap günü kavramı bir-bir-bir binlerce

birliği beraberliği olan bir millettten, fıkırsız, kültürsüz, inançsız, şahsi çıkar, menfaat ve (para ve mal gibi) maddeden başka değer ölçüleri olmayan, birbirini saymayan, birbirine değer vermeyen ve saygı duymayan, aralarında birlik bağları bulunmayan, Vüger mataryalist yoz bir millet oluşmasına neden olmuştur.

Rahmetli Cemil Meriç bu kültürel savrulma ve yozlaşmayı eserlerinde çarpıcı bir şekilde ortaya koymuş, rahmetli Mehmet Akif bu değişimi tasvip etmediği için vatanından cüda olmuştur. Bu kültürel yozlaşmayı ve eğitimdeki yanlış uygulamaları erken fark eden büyük İslam Âlimi Bediüzzaman Said Nursi Nas suresinin ayetlerinden cifir hesabı ile çıkardığı bir anlamla 1950’li yılların başlarında “Eğer bugün ekilen tohumların mahsulleri ıslah edilmezse 1971 yılında kendi başların bela olacak” demiştir. Gerçekten 12 Mart 1971 müdahalesi ile milli eğitimden yetişen devrimci öğrenciler Cumhuriyet Rejimi tarafından zindanlarda çürütülmüştür.

Yazının baş kısımlarında menfi milliyetçiliğin zararlarını ayetler, hadisler ve âlimlerin irşadları ile belirtmiştik. Cumhuriyet döneminde İslam dininin toplum sosyal yapısındaki yeri üzüntü ile belirtmek gerekir ki menfi milliyetçilikle doldurulmaya çalışılmıştır. Tek dil tek millet anlayışı ile Anadolu da yaşayan diğer ırklardan insanları ve dillerini yok saymak, aramızda mevcut din bağını da atınca, bütün köprüleri yok etmek, ayrılıkçı düşünceler için en uygun zemin hazırlamaktan başka hangi anlama gelebilir.

24 Şubat 2009 tarihli Zaman gazetesinde Prof. İhsan Dağı’nın “Birazda biz Kürt olalım” başlıklı yazısında söylediği gibi “...Türkler, bu ülkede bin yıldır birlikte yaşadığı Kürtlerin kültür, dil ve duyuş alanlarının ne kadar içinde? Bütün Kürtler ana dillerinin yanında mutlaka Türkçeyi de öğrenirken, bugün kaç Türk Kürtçe konuşabiliyor acaba? Türkiye genelinde bu sayının bir iki bini aşacağını hiç sanmıyorum. Bin yıldır birlikte yaşadığımızı söyleyip, bağlılık, sadakat ve itaat beklediğimiz Kürtlerin diline bu ilgisizlik neden? Onca Kürt dostuma rağmen bu derece bilgisizlik cehalet değildi sadece; bir ilgisizlik, hatta duyarsızlıktı. Kürtlerle bu vatani, geçmişi ve geleceği paylaştığımızı idrak etmedikçe, Kürtlerin hakkını vermiş olamayız. ‘Onlardan ne farkımız var ki’ demek en kestirme bir yol ve de anlamsız. Onları ‘bizden’ görmek ayrı, farklılıklarına saygı göstermek ayrı, bizden görerek farklılıklarını inkâr etmek, onları bizden koparan en acı yol.”

Sayın Dağı yazısını “Geçen hafta Mümtaz’er Türköne çok nefis ifade etti:’ Kürt, ancak benim Kürtlüğüm kadar Türk olabilir. Daha fazlasını kimsenin beklemeye de istemeye de hakkı yok’ Galiba her Türkün biraz Kürt olmaya hazırlanması lazım.” sözleri ile tamamlamıştı.

Gerçekten Kürt veya diğer Türklerin dışındaki insanların farklılıklarına saygı göstermek, değer vermek insanlığın gereğidir. Onların farklılıklarını yok saymak, mesela Sayın Türköne’nin 20 Şubat 2009 tarihli Zaman gazetesinde yazdığı gibi: “Herkesi Türk yapmak” veya boyun eğdirmeye kalkmak “Küçük Türkiye”ye rıza göstermek demek. “Herkes aynı dili dayatmak” bugün Kürtlere “Kendi dilini

ASSAM
Adaleti Savunalar
Stratejik Araştırmalar Merkezi
www.assam.org.tr

kullanmak için kendi devletini kur” demektir. İşte Cumhuriyet dönemi Türkiye’si üzüntü ile belirtmek gerekirse bu hataya düşmüştür.

1980 ihtilali sonrası güvenlik güçlerinin, kanun dışı, hukuksuz, hissi eylem ve uygulamaları zulüm haline dönüşmüş, yargıdaki ideolojik, adil olmayan taraflı yaklaşımla birlikte Diyarbakır Askeri Cezaevi gibi bazı yerler terörist yetiştiren okul haline gelmiştir.

Devletin güvenlik güçleri-bölücü terör örgütü-mafya ilişkileri konusunda son zamanlarda ortaya saçılan pislikler hepimizin gözlerimizin fal taşı gibi açılmasına, insani değerlerdeki kaybımızın ne kadar büyük olduğunu görmemize neden olmuştur. “Batıl’ı teferruatlı tasvir safı zihinleri dalalete (sapkınlığa) götürür” düsturu ve bir kısım olayların yargıya intikali nedeni ile bu konuya teferruatlı girmenin doğru olmadığını düşünüyorum.

Sonuç olarak yazımı yine sözlerin en doğrusu ve en güzeli olan Allah (C.C.) kelamı ile bitirmek istiyorum.” Bizi doğru yola ilet. Kendilerine nimet ve ihsanda bulunduğu peygamberlerinin ve onlara tabi olan salih kullarının yoluna ilet- gazaba uğrayanların ve sapıtmışların yoluna değil. Amin.” (Fatiha 6-7)

Prof. Dr. Nevzat Tarhan

MİLLİYETÇİLİK ÖLÇEĞİ

‘Türkiyeliyim diyebiliyor musunuz?’ isimli önceki yazım nedeniyle bir şeyi daha net gördüm. **İnsanlarımız ırkçılığı benimsemiyorlar ama bal gibi ırkçılık yapıyorlar.**

Ben ki gençliğini “Çırpınırdı Karadeniz Bakıp Türkün Bayrağına” marşını söyleyerek geçirmiş bir kişi olarak bazılarınca hain olarak suçlandım. Gençliklerine verip gülüyorum ama onların iyi niyetlilerine cevap vermem gerekiyor. Çünkü yanlış milliyetçilik anlayışı bölünmeye, kavga ve karmaşaya neden olur. Tespitlerimi paylaşmazsam bencil, korkak davranmış olurum diye düşündüm.

“Ben kafatasçı değilim ama Türkün Türk’ten başka dostu yoktur, Türkiye Türklerindir demek bizim hakkımız, Türkiyeliyim demek Türklükten utanmaktır, Osmanlı Türkçülük yapmamakta hata etti, Osmanlı etnik temizlik yapmalıydı. Kürtler, Ermeniler, Rumlar, Yahudiler iyi insan değil ki onlara katlanalım” gibi cevaplar veriyorlar.

Ambivalan, kendi kendini yalanlayan cevaplar kavram kargaşası ile ilgilidir. Kavram kargaşasını gidermek için toplumsal şiddet nedenlerinden birisi ırkçılıktır. Zararlı yapıdaki milliyetçilikle, faydalı milliyetçilik farkını netleştirmek ve tanıma yeteneğini ölçmek gerekiyordu. Bu nedenle **‘Milliyetçiliği algılama ölçeği’** geliştirmeye ihtiyaç hissettim.

Not: Türk tanımlaması model alınarak hazırlanmış bir ölçektir, kişiler kendi Milliyetlerine göre isim değiştirebilirler. Kendisini anlama kapasitesi olmayanlar bu testi sinirlenip yarım bırakabileceklerdir.

1-Milliyetçilik en kutsal bir duygudur, milliyetçilik hislerim hak hukuk düşüncemden önce gelir.

a) Kesinlikle yanlış ve katılmıyorum, b) Olabilir, duruma göre, c) Kesinlikle doğru ve katılıyorum

2- Milliyetçilik damardaki kana ve soya bağlı bir duygudur.

a) Kesinlikle yanlış ve katılmıyorum, b) Olabilir, c) Kesinlikle doğru ve katılıyorum

3- Milliyetçilik toprak ve vatanla ilgili coğrafi kökenli bir duygudur.

a) Kesinlikle doğru ve katılıyorum, b) Olabilir, c) Kesinlikle yanlış soy’a yönelik bir duygudur

4-Benim ırkımdan birisi suç işlerse onu korumam gerekir.

a) Kesinlikle yanlış ve katılmıyorum, b) Olabilir, c) Kesinlikle doğru ve katılıyorum

5) Benim ırk ve soyumdan birisi başka bir ırk ve soydan birisi ile kavga ederse haklı haksız önemsemem kendi adamımı korurum.

a) Kesinlikle yanlış ve haklı olanı anlamaya çalışırım, b) Fark etmez duruma göre davranırım, c) Kesinlikle kendimden olanı korurum.

6) Hasta olduğum zaman benim milliyetimden bir doktor ararım, uzmanlık ve ehil olup olmaması ikinci plandadır

a) Kesinlikle yanlış ve katılmıyorum, b) Olabilir, c) Kesinlikle doğru katılıyorum

7) Alışveriş yaparken, saatimi tamir ettirirken kendi milliyetimden işyeri ararım

a) Kesinlikle yanlış ve katılmıyorum, b) Olabilir, c) Kesinlikle doğru ve katılıyorum

8) Tarihte etnik temizlik yapılmasının doğru olmasa bile gerekli olduğunu düşünmüşümdür.

a) Kesinlikle yanlış ve katılmıyorum, b) Olabilir, c) Kesinlikle doğru ve katılıyorum

9) Hitlerin Yahudi ırkına karşı uyguladığı soykırım ve tasfiye uygulamalarında yöntemini yanlışta bulsam gerekçesinin haklı olduğunu düşünmüşümdür.

a) Kesinlikle hem gerekçe hem yöntem yanlış idi ve katılmıyorum, b) Gerekçede haklı ama yöntemde hatalı idi, c) Kesinlikle doğru yapmıştır ve katılıyorum

10) Osmanlının Ermeni, Rum gibi azınlıklara yumuşak davranmasını ve onlara fırsat vermesini yanlış bulmuşumdur.

a) Kesinlikle yanlış ve katılmıyorum Osmanlı doğru davranmıştır. b) Olabilir, c) Kesinlikle doğru ve katılıyorum

11) Ben Osmanlının yerinde olsam bir tane Rum ve Ermeni bırakmazdım.

a) Kesinlikle yanlış ve katılmıyorum, b) Olabilir, c) Kesinlikle doğru ve katılıyorum.

12) Bir köyde birkaç terörist olsa o köyü bombalamayı zorunlu görürüm. Ölen masumlar için üzülürüm ama kesin çözümün köyü bombalamak olduğuna inanırım.

a) Kesinlikle yanlış ve katılmıyorum, b) Olabilir, c) Kesinlikle doğru ve katılıyorum

13) Vatan ve devletin bekası için bazı insanların feda edilebileceği ve öldürülebileceğini savunurum.

a) Kesinlikle yanlış ve katılmıyorum, b) Olabilir, şartlara göre değişir, c) Kesinlikle doğru ve katılıyorum.

14) Vatan ve devlet kutsaldır, kutsalın bekası için hukukun rafa kaldırılabileceğini savunurum

a) Kesinlikle yanlış ve katılmıyorum, b) Olabilir, şartlara göre değişir, c) Kesinlikle doğru ve katılıyorum.

15) Kendisini Türk hissetmeyen Kürt, Rum, Ermeni, Yahudi, Arab kökenli komşumu yabancı olarak görürüm ve benimle eşit haklara sahip olmasından rahatsız olurum.

a) Kesinlikle yanlış, rahatsız olmam. b) Olabilir, c) Kesinlikle doğru ve katılıyorum

16) Milliyet duygusu din duygusundan önce gelir.

a) Kesinlikle yanlış önce insanlık hukuku sonra milli ve dini hukuk gelir, b) Her iki duygu birlikte olursa tercih ederim ve öncelik veririm, c) Kesinlikle doğru, milliyetçilik esastır

17) Uluslararası bir firmada yönetici olsam kendi ırkımdan dinimden ve cemaatimden insana torpil yaparım.

a) Kesinlikle yanlış ve katılmıyorum, liyakat esastır, b) Olabilir, tercih ederim c) Kesinlikle doğru ve katılıyorum ve hakkı olarak görürüm.

18) Devlet yöneticisi olsam kendi milliyetimden ve cemaatimden olan insana öncelik veririm. Liyakat ve ehliyet ikinci planda sadakat birinci plandadır.

a) Kesinlikle yanlış ve katılmıyorum, liyakat esastır b) Olabilir, tercih ederim c) Kesinlikle doğru ve katılıyorum ve önceliği hakkı olarak görürüm

19) Milliyetçilik, hemşehricilik ve bölgecilik doğal bir duygudur. Hukuken ve yasalar önünde ayrıcalık yapılmaması gerektiğini biliyorum ama gizlice onlara özel muamele yaparım.

a) Kesinlikle yanlış ve katılmıyorum, liyakat esastır, b) Olabilir, tercih ederim c) Kesinlikle doğru ve katılıyorum ve hakkı olarak görürüm.

20) Benim milli ve cemaat değerlerimi benimseyen insanları diğer insanlardan üstün görürüm, onların hatalarını örtmeye iyi yönlerini büyültmeye çalışırım.

a) Kesinlikle yanlış ve katılmıyorum, insanlık esastır b) Olabilir, tercih ederim c) Kesinlikle doğru ve katılıyorum ve hakkı olarak görürüm.

Değerlendirme: a)lar 1, b) ler 2, c) ler 3 puandır.

ASSAM
Adaleti Savunalar
Stratejik Araştırmalar Merkezi
www.assam.org.tr

20 puana kadar almışsanız Milliyetçilik anlayışınız sağlıklıdır, 20-40 arası almışsanız kafanız karışık demektir veya çıkarınızı milliyetinizden daha çok seviyor olabilirsiniz. 40-60 arası puan almışsanız milliyetçilik anlayışınız ırkçılık düzeyinde demektir kendinizi değiştirmezseniz bulunduğunuz ortamda bölen ve çatışma çıkaran bir kimlik sergilemiş olursunuz.

Milliyetçilik konusunda Anayasa'da Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı herkesi Türk sayan üst kimlik Linguistik ve Terminolojik olarak tartışılmalıdır ve kucaklayıcı değildir. Bir insan aynı anda iki ırktan olamaz.

‘Kendi kimliğini yok say’ diyen anlayış çağdaş ve bilimsel değildir. Kavga ve çatışmaya neden olur. Yunanistan, Bulgaristan ve Rusya’da yaşayan Türklere siz Türk kökenli Yunan, Bulgar, Rus’sunuz demek onları asimile etme gizli niyetini göstermez mi? Her neyse mayınlı arazide dolaştığımı biliyorum. Bu kadarı ezber bozma yeter.

E. Tuğgeneral Adnan TANRIVERDİ

KÜRT MESELESİNDE ÇOK SORULAN SORULAR

(2008)

KONU PLANI

A. KÜRTLER NE İSTİYOR?

- a) Tarihte Siyasî ve Sosyal Bir Toplum Olarak Kürtler
  - 1) Osmanlı Öncesi Kürtler
  - 2) Osmanlı Döneminde Kürtler
  - 3) Osmanlıda Tanzimat Döneminde Kürtler
  - 4) Osmanlının Son Döneminde Kürtler
  - 5) Cumhuriyet Döneminde Kürtler
- b) Günümüzde Kürt Bölgelerinde Yaşanan Sorunlar
- c) Bölgeden Hatıralarım
- d) Etnik Kavmiyetçi Terörün ve Siyasî Oluşumların Amaçları
  - 1) PKK Ne İstiyor
  - 2) Demokratik Toplum Hareketinin (DTH) Talepleri
  - 3) DTP Ne İstiyor
- e) Sonuç (Kürtlerin İstekleri)
  - 1) Kendi Mülklerinde Güven İçinde Hayat Sürmek
  - 2) Etnik Kimliklerinin Tanınması
  - 3) İnançlarına Müdahalenin Önlenmesi
  - 4) Ekonomik İmkanlarının Arttırılması,

B. TSK NEREDE HATA YAPTI

- f) Terörle Mücadele Politikalarının Tespit Edilmesi Askerlere Bırakılmamalıdır
- g) Terörle Mücadele Özel Kuvvetlerle Yapılmalıdır
- h) Terörle Mücadelede Sorumlular Yeniden Tespit Edilmelidir
- i) Genelkurmay Başkanlığı, terörün dış destek ve bağlantılarını yok etmekle görevlendirilmelidir.
- j) Asker Bölge Halkı ile Bütünleşmelidir
- k) Kış Mevsimi Teröristlere Bırakılmamalıdır.
- l) Üst Karargâhlar Komuta Yerlerini Bölgeye Taşınmalıdır

C. SİLAHLI MÜCADELE ÖZGÜRLÜK YOLUNDA ÇÖZÜM MÜ?

D. GÜNEYDOĞU SORUNUNUN TARTIŞILMASI VE ÇÖZÜM YOLUNUN AÇILMASI İÇİN ÖNCE NE YAPILMALI?

E. KALICI BARİŞİN ÇÖZÜMÜ NEDİR?

F. SORUNUN ÇÖZÜMÜ İÇİN HANGİ EKONOMİK TEDBİRLER ALINMALIDIR?

G. ERGENEKON İLE ETNİK TERÖRÜN BAĞLANTISI SİZE

**İNANDIRICI
GELİYOR MU?**

**H. ÜLKEDE YAŞANAN DARBELERDEN KÜRTLER DE NASİBİNİ
ALDI MI?**

**I. KÜRTLER BÜTÜN DEMOKRATİK HAKLARINI ÖZGÜRCE
KULLANABİLİYORLAR MI?**

j. KÖY KORUCULUĞU KALDIRILMALI MI?

**K. DİNİ VE AHLAKİ DEĞERLERE BASKILAR SORUNUN
DERİNLEŞMESİNE YOL AÇTI MI?**

A. KÜRTLER NE İSTİYOR?

Kürtlerin sosyal ve siyasi tarihlerini incelemeden bu günkü Kürt Sorununa ve etnik Kürt Milliyetçiliğine dayalı teröre, çözüm aramak ve Kürtlerin isteklerini değerlendirmek, bizi isabetli sonuçlara götürmez.

Bu günkü bu tabloya göz atmadan önce, Kürtlerin sosyal ve siyasal tarihini incelemek faydalı olacaktır.

Osmanlı Devlet Hayatında Kürtlerle sorunsuz geçen iki dönem vardır. Birisi **Tanzimat öncesi dönem**, ikincisi de **1890:1922 dönemidir**. Birinci dönemde Yavuz Sultan Selimin ve arkasından Kanuni Sultan Süleyman'ın Kürtlere tanıdığı özel statü; ikinci dönemde ise, Sultan Abdülhamid'in Hamidiye Alayları vasıtası ile Kürtlere tanıdığı ayrıcalık, Türklerle Kürtlerin kardeşçe ve huzur için yaşamasına imkân sağlamıştır.

Tarihte siyasi ve sosyal bir toplum olarak Kürtler:

Osmanlı Öncesi Kürtler:

Seküler ve etnik Kürt milliyetçileri tarihlerini binlerce yıl öncesine dayandırsalar da; bir kavim olarak **Kürtler tarih kayıtlarına ilk defa** Hazreti Ömer zamanında İslâm ordularının İran ve Türkistan'a yaptığı seferler sırasında, **638-640 yıllarında**, Musul civarında oturan bir kavim olarak ve İslâm Ordularına karşı, İran Sâsânî İmparatorluk Kuvvetleri bünyesinde geçmişlerdir.

646'da Arapların İran ve Türkistan'ı işgal etmesiyle Ortadoğu'da Kürtlerin tarih sahnesine kesin olarak çıktıkları vurgulanmıştır. Arap kökenli tarihçiler, 940'a kadar, Kürtleri, **Azerbaycan, Ahlat, Ermenistan ve Fars** gibi bölgelerde azınlıklar halinde yaşadıklarını yazmışlardır.⁴⁴

Dört Halife döneminde (632-661) ve Emeviler Döneminde (661-750) İran'a tabi olarak ve Hilafete karşı İranlılarla birlikte hareket ettikleri görülmüştür.

---

⁴⁴Tağma Korkmaz E.General, *Etnik Kürt Milliyetçiliğine Dayalı Terörizm Nedenleri ve Çözüm Önerileri*, Neşriyat Dağıtım-2008, s.28

Türklerden 300 yıl önce İslâmiyeti kabul eden Kürtler itikadî yönden Sünnî oldukları için Şiî olan İranlılardan uzaklaşarak, kendileri amelî yönden Şafiî olmalarına rağmen, Hanefî mezhebine mensup Türklere yaklaşmışlardır.⁴⁵ Başlangıçta Abbasî Halifeliğine, 1071'den sonra da Selçuklulara tabi olan **Kürtlerin Harbuhtî boyunun Humeydiye oymağından olan Mervanîler**, dil bakımından Araplaşmış olarak, **Mervanî Beyliği** adıyla 990:1096 yılları arasında Diyarbakır'ı başkent yapmış ve Güneydoğu Anadolu'da egemen olmuştur.⁴⁶

1200-1596 tarihleri arasında, Cizre, Şırnak, Mardin⁴⁷ ve Siirt illerinde büyük devletlere bağlı olarak, **Cizre Kürt Beyliği**; 1220:1670 tarihleri arasında bütün Bitlis çevresinde, başlangıçta bölgeye hâkim büyük devletlerin, 1514'ten sonra da Osmanlı hakimiyetini kabul eden **Şeref Han Beyliği**; 1450:1600 yılları arasında, Van'dan Hakkari'ye kadar olan aşiretleri yöneten, başlangıçta bölgedeki büyük devletlerin, daha sonra da Osmanlı hakimiyetini kabul eden **Hakkari Beyliği** hüküm sürmüştür.

Selçuklular Döneminde (1040:1308) Irak, Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan'ın fethinden sonra, bu bölgelerde yaşayan Kürt Beyliklerini Selçuklu egemenliği altına almış; Selçuklu Ordusunda Osmanlı Kapıkulu askerlerine muadil olan sarayı ve sultanı korumakla görevli **Gülâmân-ı Saray** sınıfı arasında **Kürtler** de yer almıştır. **Malazgirt Meydan Muharebesinde Alparslan'ın ordusunda, Diyarbakır ve Silvan bölgesindeki aşiretlerden 10 bin kadar gönüllü Kürdün bulunduğu bilinmektedir.** Anadolu'nun fethi ile birlikte **Türklerin ve Kürtlerin farklı yörelerde kurdukları beylikler, Büyük Selçuklu Sultanlığına bağlı yaşamıştır.** Selçuklular Döneminde Kürt Beyliklerinin yerel hâkimiyetlerine son verilmiş, yerlerini Türk Beyleri almaya başlamıştır.⁴⁸

Suriye ile Mısır arasında yer alan ve Yemen'e kadar uzanan **Eyyûbî İmparatorluğu (1174-1250) Araplar, Türkler ve Kürtler olmak üzere üç etnik gruptan oluşmuştur.** Çoğunluğu teşkil eden Araplar, bürokrasi ve kültürel yönden üstün konumda olmalarına rağmen, siyasî açıdan Türkler ve Kürtler kadar etkin olamamıştır. **Şerefneme'de** ⁴⁹ **Eyyûbîlerin Kürt asıllı oldukları belirtilmiştir.** Eyyûbîlerin kurucusu Necmettin Eyyûp'un oğlu

⁴⁵ Tağma, (a.g.e.), s.31

⁴⁶ Öztuna Yılmaz, *Başlangıcından Zamanımıza Kadar Türkiye Tarihi, Hayat Kitapları*, 1963,c.1, s.82

⁴⁷ Tağma, (a.g.e.), s.31,32

⁴⁸ Tağma, (a.g.e.), s.33,34

⁴⁹ Şerefneme: Doğuda hüküm sürmüş Kürt Aşiretlerinin ayrıntılı tarihçesidir. Bitlis Kürt Beyi Beşince Şeref Han tarafından 1597 tarihinde Farsça olarak kaleme alınmıştır. Kürt tarihine ilişkin en özgün kaynaklardan biridir.

Selahattin Eyyûbî diye anılan Salâh Yusuf'un annesinin Türk olduğu bilinmektedir. Eyyûbî İmparatorluğunda bölge altın çağını yaşamıştır. Bu dönemde, Hristiyan, Süryani, Müslüman, Türk, Arap ve Kürt hiçbir ayırım yapılmadan bir arada barış içinde yaşamıştır.⁵⁰

1256-1344 tarihleri arasında, merkezi Tebriz'de olan Moğol asıllı **İlhanlılar**; 1336-1411 yıllarında merkezi Diyarbakır'da olan İlhanlı Hanedanından **Celâyirliler**;

1365-1467 tarihleri arasında Türk Boylarından **Karakoyunlular**:

1467-1502 yılları arasında Diyarbakır'ı Başkent yapan **Akkoyunlular** bölgeye ve Kürt Beyliklerine egemen olmuşlardır. Hülâgü zamanında İlhanlılar, Bağdadı yakıp yıktığı gibi, bölgedeki Kürtler üzerinde de büyük katliamlar yapmışlardır. Karakoyunlular Kürt Beyleri ile iyi geçinirken, Akkoyunlular çok şiddetli hareketlerde bulunmuş, ileri gelen Kürt Beylerini ortadan kaldırmaya çalışmıştır.

Otlukbeli Savaşında (1473) Fatih Sultan Mehmet'e mağlup olan Akkoyunlu Hükümdarı **Uzun Hasan**, Başkentini Tebriz'e nakletmiş; çekilirken Anadolu'da bulunan birçok Türkmen boy ve oymaklarını da İran'a götürmüştü; bu durum, Doğu Anadolu'da Türkmenlerin zayıflamasına ve Kürt beyliklerinin güçlenmesine yol açmış ve bölgenin etnik yapısında Kürtler lehine bir değişim olmuştur.⁵¹

Akkoyunlu Devletinin yıkılmasından sonra, **Şah İsmail**, 1502'de, ilk başkenti Tebriz olmak üzere, İran'da **Safevî** Devletini kurmuştur. **Türk hanedanlığını sürdüren Şah İsmail**, Akkoyunlular gibi, Türkmenlere dayanmış, Kürtlere güvenmemiş ve Anadolu'yu Şiileştirme çabası içine girmiştir.⁵²

Osmanlılar Döneminde Kürtler (1299-1922):

1514'de, **Yavuz Sultan Selim'in**, Safevî Hükümdarı **Şah İsmail'i** mağlup ettiği **Çaldıran Savaşı** sırasında, Safevîlerden rahatsız olan **Sünni Türkmen ve Kürt Beyleri Osmanlı Ordusunu desteklemiş, dolayısıyla Osmanlı Devleti ile Kürt Beyleri arasında doğal bir ittifak oluşmuştur.**⁵³

Çaldıran Zaferinden sonra, aslen Kürt olan ve Kürtler arasında büyük nüfuzu bulunan, büyük alim ve tarihçi **İdris-i Bitlisî Yavuz Sultan Selim'e**, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun fethedilmesini; bölgeye büyük Osmanlı birlikleri yollanırsa, **halk onların kudret, disiplin ve adaletini görürse bir daha Safevîlere temayül etmesinin imkânsız olacağını bildirmiştir.**

⁵⁰*Tagma, (a.g.e.), s.35*

⁵¹*Tagma, (a.g.e.), s.35,38*

⁵²*Tagma, (a.g.e.), s.38*

⁵³*Akgündüz Ahmet Prof. Dr., Öztürk Said Doç. Dr. Bilinmeyen Osmanlı, Osmanlı Araştırmalar Vakfı, Ağustos 1999 İstanbul, s.138*

Yavuz bu görevi, bizzat **İdris-i Bitlisî**'ye vermiş, büyük alim de **İslâm** birliğinin zaruretine inanan Kürt Beylerinin, padişaha canı gönülden biat ettiklerini, Kızılbaşların neşrettikleri dalalet ve bidat yerine, Ehl-i Sünnet ve Şafiî Mezhebinin gereklerini yerine getirdiklerini, **İslâm Sultanının namı ile şeref bulduklarını ve yolu beklediklerini içeren bir mektubu Yavuz Sultan Selim'e göndermiştir.**⁵⁴

İdris-i Bitlisî'nin manevi yardımı ile toplanan 10 bin kişilik Kürt gönüllülerinin de katılımı ile, Şah İsmail'in Birliklerinin kuşatmasındaki Diyarbakır'ı da fetheden (1515) **Yavuz**, **merkezi Diyarbakır olan bir eyalet oluşturmuş ve ilk beylerbeyi Güneydoğu Anadolu'nun fatihi olan Bıyıklı Mehmet Paşa'yı atamıştır.** Diyarbakır'ın Safevî Devletinden alınmasından sonra, büyük alim **İdris-i Bitlisî, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki Kürt ve Türkmen beylerinin Osmanlı Devleti'ne itaat etmelerini sağlamıştır.** Osmanlı Devleti'ne itaat eden 25 Kürt Beyine bölgelerini yönetmeleri için beratları gönderilmiş, **İdris-i Bitlisî'ye de, Diyarbakır temliki ile birlikte, Osmanlı'nın en büyük siyasî makamlarından biri olan ve 1516 yılında tesis edilen "Arap Kazaskerliği" verilmiştir.** **İdris-i Bitlisî,** Yavuz Sultan Selim'in Memlûklulara karşı uyguladığı siyasette de etkili olmuş, Urfa'nın ve Musul'un Osmanlıların eline geçmesini sağlamıştır.⁵⁵

Çaldıran Zaferinden sonra Diyarbakır merkez kabul edilerek Musul, Bitlis, Mardin ve Harput'un dahil olduğu geniş bir eyalet meydana getirilmiştir. Kanunu Sultan Süleyman zamanında **Van'da** ayrı bir eyalet daha teşkil edilmiştir. Bilindiği gibi Osmanlı Devleti'nin idarî yapısının temelini **kaza, sancak ve eyaletler** teşkil ediyordu. Diyarbakır ve Van Eyaletlerindeki sancakları, idare tarzı açısından **üç ana gruba ayırmak mümkündür.**

Birinci grup, klasik Osmanlı Sancakları şeklindeydi. Sancakbeyleri doğrudan merkezden tayin edilirdi ve her hangi bir imtiyaza sahip değillerdi. Bu tür sancaklar, umumiyetle aşiret yapısı kuvvetli olmayan yerlerde teşkil edilmiştir. **Diyarbakır Eyaleti'nde Merkez, Amid, Harput, Hasankeyf, Akçakale, Sincar, Zaho, Ergani ve Çemişgezek sancakları ile Van Eyalet'indeki Erciş ve Adilcevaz sancakları** bu tür sancaklardandı. **İkinci grup,** Yurtluk ve Ocaklık tarzındaki sancaklardı. Bunlar klasik Osmanlı sancaklarından farklıdır. **Sancakların idaresi bölgeye eskiden beri hakim ola-gelen nüfuzlu, eski mahalli beyler ve hanedanlara terk edilmiştir.** Hayat boyu sancakbeyi olan bu idareciler vefat ettiğinde,

⁵⁴Akgündür, (a.g.e.), s.139; Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı Harp Tarihi Yayınları Seri No:2,Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi, III ncü cilt, s.131

⁵⁵Tagma, (a.g.e.), s.40

yerlerine oğulları veya diğer yakınlarından biri geçmektedir. Devlete ihanet ettikleri takdirde değiştirilebilmektedirler. Seferde beylerbeyinin hizmetine girmekle mükelleftirler ve bu memleketlere merkezden kadı tayin edilir. Arazileri tımar nizâmına tabidir. İmtiyazlı sancaklar da diyebileceğimiz bu sancaklardan **Diyarbakır Eyaletine bağlı 13 ve Van Eyaletine bağlı 9 adet mevcut idi. Çermik, Pertek, Kulp, Mihrani, Siirt ve Atak Diyarbakır'a; Müküs ve Bergari de Van'a bağlı** bu tür sancaklardandır.

Üçüncü grup ise, **Hükümet** adı verilen sancaklardır. Bunların idaresi, fetih sırasında gösterdikleri hizmetlerden dolayı tamamen yerli beylere terk edilmiştir. **Sancakbeylerinin tayinine merkezi idare karışmaz ve ellerine verilen ahitnameler gereğince, azl (makamdan almak) ve nasb (makama tayin) edilemezler. Arazisinde tımar nizamı geçerli değildir. Dâhilde tamamen bağımsız olan bu bölgeler hariçte yani askerî ve siyasî alanda bölgesindeki Osmanlı beylerbeyine tabidirler.** Yani bunlar, bağımsız birer devlet tarzında değil, sadece icranın başı olan beyin tayini ile arazisinin statüsünün tespitinde müstakil yetkilerle donatılmışlardır. **Diyarbakır Eyaletinde Hazzo, Cizre, Tercil, Palu ve Genç** sancakları; **Van Eyaletinde ise, Bitlis, Hizan, Hakkâri ve Mahmudî** sancakları bu mahiyette Osmanlı Sancaklarıdır.⁵⁶

Kanunî Döneminde, Çaldıran mağlubiyetini üzerinden atan **Şah Tahmasb** yönetimindeki **İran**, bölgede tekrar etkili olmaya başlamış; **Bitlis'te** hükümet türü sancakbeyi olarak hüküm süren **IV Şeref Han**, Osmanlı tarafından topraklarının elinden alınmasından korkarak, 1531 tarihinde Bitlis'in İran toprağı olduğunu ilan etmiş ve Şah'tan Osmanlılara karşı yardım istemiştir. 1533'de Ulemâ Paşa komutasındaki Osmanlı Ordusu Bitlis'e girmiş, IV Şeref Han başı kesilerek idam edilmiş, yerine, 41 yıl hüküm sürecek olan, oğlu III. Şemseddin'i Osmanlıların Bitlis Sancakbeyi yapılmıştır. Şemseddin Han'dan sonra da, **Şeref-Name** adlı meşhur **Kürt tarihinin** müellifi, dedesinin idamından sonra 43 yıl sığındığı İran'da Nahcivan Valisi olarak görev yapan, Şemseddin Han'ın oğlu **V.Şeref Han** Bitlis Sancak Bey'i yapılmıştır.⁵⁷

Kürt Bölgelerinin Osmanlı idaresine geçmesi ile **Yavuz Sultan Selim** tarafından bu sancaklara verilen, bu günkü modern yönetim literatüründe idarî özerklik olarak vasıflandırılabilen **ikinci ve üçüncü grup sancak statüleri, 1839'da Tanzimat Fermanı'nın** ilanından sonra, merkezi yönetim anlayışına uygun olarak yapılan **idare reformuna kadar devam**

⁵⁶Akgündüz Ahmet, (a.g.e.), s.141,142; Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı Harp Tarihi Yayınları Seri No:2, Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi, III ncü cilt, s.598,599.

⁵⁷Öztuna, (a.g.e.), 6.c, s.142.

etmiştir.

Osmanlı'da Tanzimat Döneminde Kürtler:

1839'da Tanzimat'ın ilanı ile birlikte Osmanlı'nın taşradaki yönetim yapısı merkezileştirilmiştir. Tanzimat'tan önce sancaklara, yani livalara vilayet denildiği halde, yapılan değişiklikle eyalet yerine vilayet terimi kullanılmış ve **taşra teşkilâtı; vilayetlere, vilayetler livalara/sancaklara, livalar/sancaklar kazalara, kazalar nahiyelere ve nahiyeler köylere ayrılmıştır. Livaların/sancakların başında mutasarrıflar, kazaların başında kaymakamlar, nahiyelerin başında nahiye müdürleri ve köylerde ise muhtarlar görevlendirilmiş** ve bu idarî teşkilât bazı değişikliklerle bu günkü yönetimin de temelini oluşturmuştur. **Köyler hariç, taşra teşkilâtının her kademesine merkezden bürokratlar atanmıştır.** Tımar ve zeamet sistemine dayalı ücret sisteminden arındırılmış bürokratlar, merkezden maaş almaya başlamıştır.⁵⁸

Rumiye Gölünden Fırat boylarına kadar uzayıp İran Azerbaycan'ının bir kısmı ile Doğu Anadolu'nun büyük bir bölümünü içine alan ve boydan boya Türkmen, Kürt Beyleri ve Nasturîlerle meskûn olan bölgenin adı kayıtlarda **1842 tarihinden itibaren, Kürdistan olarak geçmeye başlamıştır. Kürdistan'ı en iyi tanıyan ve bu bölgede başarılı hizmetler sunan seçkin kişilerden Esat Paşa merkezi Erzurum olmak üzere Kürdistan Valiliğine, Korgeneral Sabri Paşa Diyarbakır Kaymakamlığına, Mustafa Paşa birleştirilen Cizre, Bohtan ve Mardin kazalarının kaymakamlığına atanmış ve 1852 yılında da Kürdistan Eyaleti oluşturulmuş; eyalet merkezi de Erzurum olmuştur.**⁵⁹

1842' de Cizre Sancak Beyi Bedirhan Bey Hakkari'de asayiş bozucu hareketlerde bulunmuş; görüşmeler sonuç vermeyince güce başvurulmuş; Bedirhan Bey 1846 yılında teslim olmuştur. Bedirhan ve ailesi Girit'e sürgün edilmiştir.

Klasik sancak statüsüne tabi Hakkari'ye sancak beyi olarak tayin edilen, yerli halktan **Nurullah'ın** suistimalleri nedeniyle 1846'da üzerine Van ve Muş'tan birlik sevk edilmiş; Tebriz'deki İngiliz Konsolosluğuna sığınan Nurullah, İran'la yapılan görüşmeler sonunda Şemdinliye dönmüş, oradan da **1849'da Girit'e sürgün edilmiştir.**

1864 ve 1870 yıllarında çıkarılan nizamnamelerle **Yavuz ve Kanunî** dönemlerinde oluşturulan yönetim yerine, **merkezî otoritenin güçlü kılınması adına bürokratik yapı oluşturulmuştur. Merkezi yönetimi güçlü kılmak için alınan tedbirler, Kürtleri istismar etmek için çalışan ülkelerin ekmeğine yağ sürmüştü; Rusya'da 1860'larda St. Petersburg'da**

⁵⁸Tağma, (a.g.e.),s.50

⁵⁹Tağma, (a.g.e.),s.52

Kürdoloji bölümü kurulmuş; İngilizler de Kürtlerden yararlanmak için çalışmalar başlatmışlardır. Kürtlerin, kökenine dair değişik görüş, tez ve teoriler ortaya konulmuştur.⁶⁰

Kasr-ı Şîrîn anlaşmasının imzalandığı 17 Mayıs 1639'a kadar İran'ın karıştırma girişimlerinin hedefi olan Kürt ve Ermeni bölgeleri, huzurlu bir dönemden sonra, 1839 Tanzimat fermanından sonra, merkezden yönetim tedbirlerinin bölgede yarattığı memnuniyetsizlik de tahrik edilerek, Rusya, İngiltere ve Fransa tarafından karıştırılmaya başlanmış; bölgede asayiş menfi yönde etkilenmiştir.

Osmanlı'nın Son Döneminde Kürtler:

1877-1788 Osmanlı Rus Harbine, Bedirhen Beyin oğullarından; Bedri Bey Şam'dan üç bin, Hüseyin Kenan Bey Adana'dan üç bin 800, Ali Şamil Bey İstanbul'dan üç bin gönüllü toplayarak katılmıştır. Ancak sonuç gerek doğu ve gerekse batı cephesinde hüsrarla sonuçlanmış ve bilhassa **Doğu Anadolu'da Ermeni çetelerinin bağımsızlık amacıyla başlattıkları terör eylemleri, asayiş bozmuş ve Kürt halkının güvenliğini menfi yönde etkilemiştir.** Ermeni çetelerinin eylemlerine karşı, **II. Abdülhamid, 4. Ordu Komutanı Müşir Zeki Paşayı** görevlendirmiştir. Zeki Paşanın bölgedeki tecrübelerine dayalı tekliflerini dikkate alan II. Abdülhamid, **terörü önlemek** ve büyük devletlerin Ermeni çetelerine arka çıkmasına mani olmak, **Doğu Anadolu'da merkezi yönetimin otoritesini pekiştirmek**, muhtemel bir Rus taarruzuna karşı bölge savunmasını güçlendirmek amacıyla **Kürt aşiretlerinden yararlanmak istemiştir.** Bu maksatla, bölgedeki **aşiret mensuplarından; 17 ve 40 yaşındaki erkeklerden**, başlangıçta **21 Hamidiye Alayı (aşiret/Kürt Alayları)** kurulması planlanmış, gösterilen ilgi nedeniyle alay sayısı; 1892'de 45, 1893'te 56 ve 1902'de 65'e ulaşmıştır. 13 Mart 1896 tarihinde yayınlanan 121 maddelik kuruluş kanuna göre de; alayların sayısı en az dört, en fazla altı bölükten oluşacağı ve aşiretlerin nüfusuna göre alay mevcutlarının da asgari 512, azamî 1152 olması öngörülmüştür. Bu projenin gerçekleştirilmesi ile, hem bölgedeki aşiretler üzerindeki devletin etkinliği artırılmış, hem de Ermeni eylemleri önlenmiştir. Nitekim, kendi adını vererek bu alayları himayesine alması, bir defaya mahsus olmak üzere çeşitli suçların affedilmesi, aşiret reislerinin halifeyi ziyaret ederek bağlılıklarını bildirmesi, bölge halkının merkezî hükümete sempati beslemesine yol açmıştır. Ayrıca aşiretlerde ileri gelen ailelerin çocuklarının askerî okullara kabul edilmesi, bölgeye gezici öğretmenler ve vaizler gönderilerek bölge halkının eğitimine önem verilmesi halifeye olan bağlılığı arttırmıştır.⁶¹

⁶⁰Tağma, (a.g.e.),s.53

⁶¹Tağma, (a.g.e.),s.54,55

Hamidiye Alayları Ermeni çetelerine ve I. Dünya Harbinde de Ruslara karşı Osmanlı Ordusunun içinde başarılı mücadeleler vermiştir. Sevr Anlaşmasında Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı bölgelere yerel otonomi verilmesi düzenlenmiş olmasına rağmen, Lozan görüşmelerinde, başta Kürt din adamları olmak üzere Kürt milletvekilleri, “Türklerle din ve soy kardeşiz ayrılmayız” diye diretmiştir. Ayrıca Alayların teşkil edildiği 1892 yılından, 1924 yılına kadar, bölgede devlet aleyhine, Kürtlerden kaynaklanan asayiş olayı olmamıştır.

Cumhuriyet Döneminde Kürtler:

Cumhuriyetin tek parti döneminde, seküler kavmiyetçi Türk milliyetçiliğinin hakim olduğu ulus-devlet anlayışına dayanan merkezîyetçi devlet idaresinin Kürtler üzerinde uyguladığı dini ve etnik baskı sonucunda 1924:1938 yılları arasında, Yavuz Sultan Selim ve Kanunî Dönemlerinde hükümet tipi sancak statüsü verilen Kürt Bölgelerindeki aşiretler tarafından 20 büyük ayaklanma vuku bulmuştur.⁶² Bu dönemde homojen ulus yaratma gayretinde olan resmî ideoloji, Türk-Kürt ayrımının keskinleşmesi için fahiş hatalar yapmıştır.

Lozan Antlaşmasında belirlenemeyen Türkiye-Irak Hududu, çözülemeyen Musul meselesi; İngiltere'nin meseleyi lehine çevirmek için sınır bölgelerindeki aşiretleri tahrik etmesine; Türkiye'nin ise, Haziran 1926 tarihine kadar statü halindeki Irak Sınırının, Misak-ı Milli esaslarına göre yeniden belirlenmesini temin amacıyla, sınır bölgelerinde otorite tesisi için, ayaklanma girişimlerinde aşırı güç kullanmasına sebep olmuştur. Bu milli sorun ve buna dayalı dış tahrikler ile başlatılan inkılaplara karşı devrim kuşkusunun, Kürt politikalarının belirlenmesinde, etkin rol oynadığını göz ardı etmemek gerekmektedir. Cumhuriyetin ilk yıllarındaki dış tahrik ve karşı devrim endişesi karşısında oluşan korunma içgüdüsü, Türk-Kürt ilişkisinin bozulmasında belirleyici etken olmuştur.

Saltanatı ve Hilafeti kaldırarak Osmanlı Hanedanının iktidarına ve Halifelige son veren Cumhuriyet Yönetiminin, Devletteki saltanatın küçültülmüşü olan Aşiret ve Sancak Beyliklerindeki saltanatlar ve aşiretlerdeki hanedanlıklar ile dini lider konumundaki Seyit ve Şeyhlerin hâkimiyetlerine müsaade etmesi inkılapların temel felsefesi ile bağdaşmıyordu.

03 Mart 1925 tarihinde kabul edilen “**Takrir-i Sükûn Kanunu**” ile

---

⁶²T.C. Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı Resmi Yayınları Seri No:8, Ankara Gnkur. Basımevi,1972, Türkiye Cumhuriyeti'nde Ayaklanmalar (1924-1938)

Diyarbakır'da ve Ankara'da kurulan **İstiklal mahkemelerinin** suçluları, irticai faaliyette bulunanların elebaşları ile saltanatlarını sürdürmek için ayaklanan aşiret ileri gelenleri idi.

Devlette, bu gün de **evham halinde devam eden Kürt Bölgesinin Türkiye'den koparılma ve Irak sınırının aleyhimize değiştirilmesi endişesi**, Cumhuriyetin ilk dönemlerindeki tedbirlerin tekrar devreye sokulmasının sebebi olarak görülmelidir.

Tek parti iktidarının oluşturduğu resmî ideoloji; Kürtlerle ilgili tüm tarihî ve sosyolojik araştırmaları önlemeyi başarmış, ölü dilleri öğreten filoloji bölümleri açtırmasına rağmen, **yaşayan bir dil olan ve binlerce insan tarafından konuşulan Kürtçe'nin öğretilmesini yasaklarken, dış ülkelerde Kürtçe öğreten ve Kürtlerin menşeyini araştıran enstitüler kurulmuştur.** Kürtçe'nin yasaklanması, bu yasağa uyulması için memurlar görevlendirilmesi, yakalanan ve Kürtçe'den başka dil bilmeyen Kürtlerin konuştuğu **her Kürtçe kelime için beş kuruş para cezası ödemesi**, homojen toplum oluşturma hayallerinin mahsulü olmuştur. 1930'lu yıllarda bir koyun elli kuruşa satılırken beş kelimelik iki cümleyle meramını ifade etmek zorunda kalan bir Kürt bir koyun değerine eşit para ödemek zorunda bırakılmıştır.⁶³

Resmî ideoloji, çok partili dönemde de devam etmiş ve 1980'lerin başına kadar **Kürdüm demek yasaklanmış, Kürtçe diye bir dilin varlığı inkâr edilmiş, Kürtçe Türkçe'nin bir lehçesi sayılmıştır.**

İşin farkına varan ve Kürt varlığını tanıma girişiminde bulunan Merhum Turgut Özal ve diğer üst düzey siyasetçiler, büyük tepkiler almışlardır.

Türklerin ve Kürtlerin müşterek tarihinde, Kürt varlığının tanındığı dönemlerde, Devlet ile bölge insanı arasında sorun olmamıştır.

Günümüzde Kürt Bölgelerinde Yaşanan Sorunlar:

Kürt halkının, devletin güvenlik güçlerinden ve teröristlerin baskılarından çektikleri sıkıntıları düşünmeden, kendimizi onların yerine koymadan, sadece Kürtlerin bu gün ortaya çıkan taleplerini düşünmek de çözüm için tarafsız yaklaşmayı engeller.

Her şeyden önce bilinmelidir ki, kentte, köyde, mezradaki insanlar **büyük bir güvenlik krizi yaşamaktadırlar.** Onlar, korumalı lojmanlarda ve silahlı güçlerin güvenlik şemsiyesinde yaşamıyorlar, her an burunlarına bir namlulunun doğrultulması endişesi ile hayatlarını idame ettiriyorlar. **İnsan**

---

⁶³Başkaya, *Paradigmanın iflâsı, Resmî ideolojinin eleştirisine giriş*, Eylül 2006, 11. Bakı, s.89.

hakkının en birincisi yaşama hakkıdır. İnsanın yaşamı güvende değilse, nefsi müdafaa başlar. Yani, insan artık yapacaklarından sorumlu tutulmaz. Mal emniyeti, neslini devam ettirme emniyeti, inancını yaşama güvencesi yoksa ve kendini ifade etme özgürlüğünden mahrumsa, insan yaptıklarından dolayı mazurdur. Biz önce bunu düşünmeliyiz.

Resmi raporlardan çıkarılan aşağıdaki bilgilerin, terörle mücadele adına bölge insanının maruz kaldığı baskıların boyutunu anlatmaya yeterli olduğu kanaatindeyim.

“19 Temmuz 1987 tarihinde Diyarbakır, Elazığ, Hakkari, Bingöl, Van, Tunceli, Mardin ve Siirt’i içine alan bölgede ‘olağanüstü hal’ ilan edildi. Zamanla farklı illere de yayılan süreç 30 Kasım 2002 tarihine kadar devam etti. 15 yıllık OHAL süreci bölgeyi derinden etkiledi. Yaşanan süreçten en fazla siviller zarar gördü. Milli Savunma Bakanlığı tarafından 28 Şubat 2003 tarihinde açıklanan rakamlara göre, bu süreçte meydana gelen silahlı çatışmalarda 5 bin 105 sivil hayatını kaybetti. Yaralananların sayısı ise 5 bin 887 olarak açıklandı. Bölgede meydana gelen mayın ve bombalamalarda 572 sivil yaşamını yitirirken, 864 sivil yara aldı.”⁶⁴

*“Adalet Bakanlığı’nın 23 Mayıs 2003 tarihli resmi verilerine göre, söz konusu dönemde bin 248 siyasi cinayet işlendi, 194 kişi ise ortadan kayboldu. Bu cinayetlerden bazıları toplumu derinden etkiledi. Bu süreçte yaşanan Musa Anter, Vedat Aydın suikastları PKK’ya büyük ivme kazandırdı. Terör örgütü bu suikastları propaganda malzemesi olarak kullanarak gücüne güç kattı. Bakanlığın 23 Mart 2003 tarihli verilerine göre ise bin 275 kişi işkence iddiası ile resmi kurumlara başvurarak şikâyetçi oldu. Bin 17 kamu görevlisi hakkında kötü muameleden dolayı 296 dava açıldı. 55 bin 371 kişi gözaltına alındı. 42 bin 795 kişi yargılandı, bunlardan 4 bin 799’u mahkûm oldu. **Hak ihlalleri ve gördükleri kötü muamele yüzünden devlete sırtını dönen insanlar kendilerini örgütün kucagında buldu.**”⁶⁵*

“İnsan Hakları Meclis Araştırma Komisyonu’nun 1998 yılında açıklanan raporu, Kasım 1997 yılı itibarıyla OHAL ve mücavir alanı kapsayan bölgede 905’i köy, 2 bin 523’ü mezra olmak üzere toplam 3 bin 428 yerleşim biriminin boşaltıldığını ortaya koyuyor. 378 bin 335 kişi yerinden edildi. İçişleri Bakanlığı ise 2005’te yaptığı bir çalışmada 357 bin kişinin şiddet olayları yüzünden yer değiştirdiğini aktarıyor. Büyük şehirlere göç

---

⁶⁴ Duvaklı Melih, OHAL'den en fazla siviller zarar gördü, Zaman Online, Gündem Sayfası, 12 Ekim 2008

⁶⁵ Duvaklı Melih, (a.g.e.)

eden insanlar, kent varoşlarında çaresizlik, işsizlik ve yoksulluk içindeki çocuklarını örgüte kaptırdı. Terör örgütü halen Diyarbakır gibi kentlerde uyguladığı provokasyonlarda varoşlardaki çocukları ön saflara sürüyor.”⁶⁶

Bölgeden Hatıralarım:

1990:1992 yıllarında Malazgirt'te Alay Komutanlığı yaptım. Terörün tırmandığı yıllardı. Malazgirt OHAL Bölgesine dâhil değildi. Alayımızın Muş-Patnos Kara yolunun güvenliğini sağlamak dışında ve bir de il idaresi kanunun belirttiği hallerde, Muş Valisinin talep etmesi dışında asayiş görevi yoktu. Kendi kışlamızın emniyetini alıyor, askeri herhangi bir vasitanın geçeceği zamanlarda da yol emniyetini sağlıyor ve eğitimimizi sürdürüyorduk. Birkaç anımı burada nakletmek istiyorum.

Malazgirt'te haftada Birkaç kez kepenk kapatma eylemi oluyordu. Aldığımız duyumlara göre, 10-12 yaşlarındaki çocuklar esnafı dolaşüyor, akabinde kepenkler indiriliyordu. Esnafın ileri gelenleri ile ve de özellikle ticarî ilişkimiz olan esnafı yaptığımız görüşmelerde, çocukların sözüyle neden kepenklerini kapattıklarını sorduğumda; **“kepenklerimiz kapattığımız için siz en fazla bizi tutuklatırıp hapsettirirsiniz, ama kapatmaz isek, örgüt ailemizi yok eder, ocağımızı söndürür”** demişlerdi. Bu korku, hem itaat ettiriyor hem de destek verdirttiyordu.

1991 yılı sonbahar tatbikatında, Patnos Doğusunda bir bölgeye ordugaha çıkmıştık. Komşu köylerin birinin muhtarı ziyaretimize gelmişti. İçinde bulundukları durumu tasvir ederek ve üç oğlu olduğunu belirterek; **“birini Türkiye Cumhuriyeti'nde, ikincisini İran'da askerlik yaptırım. Üçüncüsünü de PKK'ya gönderdim, buraya hangisi egemen olursa kendimizi garanti etmiş olacağız”** demişti de, bölge gerçeğinin karşısında Devlet otoritesinin ve vatandaşlarına sağlayabildiği güvenlik şemsiyesinin ne derece yetersiz kaldığını üzümlere anlamıştım.

Bölge insanının güvenliğini sağlamak terörle mücadelede güvenlik güçlerinin birinci hedefi olmalıdır.

Malazgirt Köylerinden Devlete bağlılığını korkusuzca gösterebilen bir grup Muhtar makamımızı ziyarete gelmişlerdi. Kendilerine bölge insanını devlete karşı husumet içinde görüyorum, bunun sebebi nedir diye sordum. Birisinin verdiği cevapla irkildim. **“Güvenlik güçleri, 'A' Köyünde şu adreste teröristler barınıyor diye, bir duyum alıyor. Sonra geliyor, köyü kuşatıyor. Duyum aldığı adresteki evi arıyor, fakat teröristi bulamıyor. Erkek-kadın, yaşlı-çocuk demeden bütün köylüyü köy meydanında topluyor. Sonra,**

⁶⁶Duvaklı Melih, (a.g.e.)

genç erkekleri, teker teker çekerek duvar arkasında dövüyor. Dayak yiyen insanların bağırıklarını, orada bulunan kadın çocuk herkes duyuyor. Bu duruma şahit olan çocuklar ve insanlardan devlete karşı nasıl bir duygu içinde olmasını beklersiniz?” demişti.

1991 yılında yapılan genel seçimler öncesindeydi. Malazgirt köylerindeki seçim sandıklarının güvenliğini alma görevi verilmişti. Köyleri keşfe çıkmıştım. İlk gittiğim köy Beşçatak Köyüydü. Yol köyün ortasından geçiyordu. Araçlarımızla köye girdiğimizde, bir anda yolun iki tarafında oynayan 4-5 yaşlarındaki çocuklar dahil, açıkta bulunan herkes çil yavrusu gibi dağılmış ve evlerine girmişti. Birkaç dakika içinde ortalıkta kimse kalmamıştı. İnsanların evlerine kaçmaları için askeri araçların görünmesi yetmişti.

Batıda bir köye giren askeri aracın çevresini önce çocuklar, sonra büyükler çevirirler ve samimi bir kaynaşma olur.

Eskiden doğuda da böyleydi. İlk şark görevim sırasında, 1969 yılında, Ağrı'nın Hamur Kazasının güneyinde bir köyün, Babo Köyünün yanında son bahar tatbikatına çıkmıştık. Topçu Batarya Komutanıyım. Sahra mutfağında pişirdiğimiz öğle yemeğini askere dağıttıktan sonra, kalanları açtırdığımız bir çukura dökmüştük. Yemek kuru fasulye idi. Biraz sonra yakınımızdaki Köyden 8-10 çocuğun, çukura döktüğümüz yemekleri avuçları ile alıp yediklerini gördüm. Teğmendim. Gençtim. Burada ilk öğle vakti geçiyordu. Usul böyle olmasına rağmen yemeği döktüğümüze çok üzülüyordum. Daha sonraki günlerde, o çocuklarla yakınlık kurduk. Artık yemeklerimizi dökmüyorduk. Yemek vakti gelemeseler de biz geldikleri zaman vermek üzere artan ekmek ve yemeklerimizi saklıyorduk. **O zaman çocuklar bizden kaçmıyorlardı. Birliğimizin içinde dolaşırlardı.** Aradan geçen 22 sene bölge insanı ile asker arasındaki irtibatları nasıl koparmış.

Güven vermesi gereken asker, buralarda korku ve endişe kaynağı oluyor. Bu tablo düşünmemiz gereken önemli bir noksanlığımızdır.

Devlet ve onun görevlileri, mutlaka adaleti ve hakkı korumalıdır. **Devlet, kurunun yanında yaşı da yakamaz.** Suçluyu, toplumun içinden kimseye zarar vermeden cımbızla çeker gibi çekip almalıdır. **Biz, bir gemide dokuz suçlu bir masum bulursa, bir masumun hatırına geminin batırılmasını yasaklayan bir adalet anlayışı emreden bir medeniyetin temsilcisiyiz.** Hem, Devletin güvenlik güçleri korku ve endişe kaynağı olacak, sonra dönüp terörün dağ kadrolarına eleman verilmesine şaşıracağız. **Evvela devlet yanlışını düzeltmelidir.**

Burada, Osmanlı İmparatorluğunun manevî kurucusu Şeyh Ede Balı'nın Osman Bey'e vasiyetini hatırlamakta fayda var:

“EY OĞUL, BEY'SİN

Bundan sonra öfke bize, **UYSALLIK SANA,**

Güceniklik bize, **GÖNÜL ALMAK SANA,**

*Suçlamak bize, **KATLANMAK SANA,**
Acizlik bize, yanılğı bize, **HOŞGÖRMEK SANA,**
Geçimsizlik, çatışmalar, uyuşmazlıklar,
anlaşmazlıklar bize, **ADALET SANA,**
Kötü göz, haksız yorum bize, **BAĞIŞLAMAK SANA,**
EY OĞUL
Bölmek bize, **BÜTÜNLEMEK SANA**
Üşengeçlik bize, **UYARMAK, GAYRETLENDİRMEK,**
ŞEKİLLENDİRMEK SANA,
EY OĞUL,
Sabretmesini bil, vaktinden önce çiçek açmaz,
Şunu da unutma, **insanı yaşat ki, DEVLET YAŞASIN**”⁶⁷*

Bu öğütlerle Beylik, imparatorluğa dönüştü ve 600 sene dünyaya düzen verdi. Coğrafyamız İmparatorluklar coğrafyasıdır. Aynı ilkeleri devlet yönetim felsefesi olarak uygulayabilsek, Türkiye Osmanlı İmparatorluğunun bıraktığı yerden başlayabilir...

Etnik Kavmiyetçi Terörün ve Siyasî Oluşumların Amaçları:

Buraya kadar Kürtlerin siyasî ve Sosyal tarihi ile Osmanlı Dönemi Türk-Kürt ilişkilerini özetle ortaya koymaya çalıştık. İhtilafın kaynağında, tarafların azınlığını oluşturmalarına rağmen, aşırılığı temsil eden etnik Türk ve Kürt milliyetçileri bulunmaktadır.

1978 yılından itibaren aktif olan terör örgütü ile 1990 yılından itibaren sahneye çıkan etnik Kürt milliyetçisi siyasi partilerin amaç ve isteklerine de göz atmakta yarar görüyorum.

PKK ne istiyor?

Amaç:

*PKK (Partiya Karkaren Kürdistan/Kürdistan İşçi Partisi) Irak, Suriye ve İran'ın belirli kesimleri ile Kuzey Kürdistan olarak tanımladığı Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerini içine alacak şekilde **“Devrimci, Sosyalist ve Bağımsız Birleşik bir Kürt Devleti”** amaçlamıştır.⁶⁸*

İdeolojisi:

Örgütün ideolojisi; Marksizm-Leninizm'in yanı sıra Maoculuğun etnik

⁶⁷ Kesten Fikret, *Osmanlı Devleti'nin Manevî Kurucusu Şeyh Ede Bâlî, Sakarya Gazetecilik Matbaacılık, Temmuz 2007, s.10*

⁶⁸ Tağma, (a.g.e.), s.154; Genelkurmay Başkanlığı Özel Harekât İcra Komutanlığı Siirt, *PKK (Kürdistan İşçi Partisi) Hakkında Bilgiler, 1985, s.5:13*

milliyetçiliğini içermiştir. Klâsik Marksizm-Leninizm'e, kırsalda gerilla taktiği, köylü ayaklanması ve etnik Kürt Milliyetçiliği, teknik ve taktikleri örgüt tarafından eklenmiştir. Böylece, örgüt; temelini, **Kürtçülüğe**, çatısını **Marksist-Leninist** ideolojiye; taktiğini **Maoculuğa**, yani **kırsalda teröre** ve **köylü ayaklanmasına**, **inancını Zerdüştlük ve Yezidiliğe** dayandırmıştır.⁶⁹

Stratejisi:

PKK belirlediği siyasi amacına ulaşmak için, her Kürk toplumunun bulunduğu ülkede;

- Öncelikle siyasi özerklik içeren bir yönetime kavuşmayı,
- Müteakiben bağımsız bir Kürt devletinin kurulmasını,
- Daha sonra da Kürt Devletlerinin bir araya getirilmesi ile **“Birleşik Büyük Kürdistan Devleti”**nin teşkilini öngörmüştür.⁷⁰

Planı:

Hedefine ulaşmak için de:

- Örgütlenme,
- Yerleşme,
- Eylem,
- İç savaş,
- Bağımsız Bölgesel Kürt Devleti,
- Bağımsız Birleşik Büyük Kürt Devleti,

Safhalarını içeren bir planı uygulama safhasına koymuştur.⁷¹

Uygulama:

- PKK, 27 Kasım 1978 tarihinde Diyarbakır'ın Lice İlçesinin Ziyaret Köyünde Kurulmuştur.⁷²
- 1979'da Suriye'ye açılan örgüt, Lübnan'ın BEKAA Vadisinde eğitim kampı kurmuştur.
- Önce Diyarbakır, Şanlıurfa ve Gaziantep illerinde, daha sonra da Mardin'i merkez haline getirmek suretiyle 15 Ağustos 1984 tarihine kadar bölgeye yerleşmiştir.
- 15 Ağustos 1984 tarihinde Eruh ve Şemdinli Baskınları ile eylemlerini başlatmıştır.
- Örgüt 1990'da Botan'da (Hakkari -Şırnak) direnişin son aşamasında, gerillanın yerini düzenli birliklerin alması ve bölgenin kurtarılmasını planlamıştı.⁷³

⁶⁹ Tağma, (a.g.e.), s.155

⁷⁰ Tağma, (a.g.e.), s.154

⁷¹ Tağma, (a.g.e.), s.155

⁷² Demokratik Toplum Partisi 2. Olağanüstü Kongresi, 08 Kasım 2008

⁷³ Tağma, (a.g.e) s.159

- 1992 Nevruzunda, 21 Mart'ta halk ayaklanmasının uygulama alanına sokulmasına teşebbüs edilmiş, ancak güvenlik güçleri buna müsaade etmemiştir.
- Örgüt, 1992'den ve ABD'nin Birinci Körfez Harekâtından itibaren üs ve eğitim tesislerini Kuzey Irak'a yerleştirmeye başlamış, aynı yılda İran'a karşı PJAK oluşturulmuş, Abdullah Öcalan'ın yakalanmasından sonra da tamamen Kuzey Irak'a yerleşmiştir.
- Güvenlik güçlerimizin etkin gayretleri ve Örgüt liderinin ele geçirilmesi sonucu aktivitesini kaybeden PKK, ABD'nin Irak'ı işgalinden sonra tekrar etkili eylemlere başlamıştır.

Demokratik Toplum Hareketinin (DTH) Talepleri:

Leyla Zana ve arkadaşlarının yanı sıra, HEP, DEP, HADEP, DEHAP, ÖTP genel başkanları ile Abdullah Öcalan'ın avukatlarının da katıldığı; DEP'lilerin, oluşturdukları Demokratik Toplum Hareketi'nin, 27 Aralık 2004 tarihinde Diyarbakır'da yapılan tanıtım toplantısında, Kürt sorununun demokratik çözümü için öncelikli hedefler şöyle açıklanmıştır:⁷⁴

- *Kürt kimliğinin yasal ve anayasal güvencelere kavuşturulması,*
- *Kürtlerin Cumhuriyet'in asli anayasal vatandaşları kabul edilmesi,*
- *Dil ve kültürel hakların yasal güvenceye kavuşturulması.*
- *Radyo, TV ve diğer basın yayın araçları üzerindeki kısıtlamaların kaldırılması.*
- *Temel eğitimde Kürtçenin seçmeli dil olması, ortaöğretimde Kürt kültürü ve Kürt edebiyatının öğretilmesi, yükseköğretimde ise bu amaçla okullar kurulması.*
- *Kürtlerin siyasete katılımının sağlanması,*

DTP Ne İstiyor:

Demokratik Toplum Partisi DTP, 08 Kasım 2008 tarihinde yaptığı kongresinde “Türkiye'nin Demokratikleşme ve Kürt Sorununda Çözüme Dair Siyasi Tutum Belgesi” olarak ve “Demokratik Özerklik Projesi” adıyla ortaya koyduğu belgede, Türkiye'nin siyasî ve idarî yapısında reform istiyor ve Kürt sorunu için çözüm modeli öneriyor.

(Türkiye'deki siyasi-idari yapılanmanın köklü bir reformla ele alınarak değiştirilmesini kaçınılmaz görmektedir.

Her ulus için ayrı bir devlet talep etme gibi felsefik ve konjonktürel gerçeklikten uzak ve halkların birbirini boğazlamasına kadar gidebilecek bir süreci tetikleyecek siyaset anlayışı yerine, halkların demokratik birliğini esas alan, demokrasiyi genel bir meclise hapsetmeyen, halkın tartışma ve karar

---

⁷⁴ Yazılı basından

mekanizmalarına katılımını kolaylaştıran, toplumun temel bütün sorunlarını en iyi şekilde ve yerinde çözüme kavuşturacağı bir siyasi ve idari yapılanma modeli, kendini büyük bir ihtiyaç olarak dayatmaktadır.

*Ülke bütünlüğü içinde halkın yerelde söz ve karar sahibi olmasını sağlayacak ve tüm farklılıkların kendini özgürce ifade edebileceği düzeyde özerklik kazanması temeline dayanan modelin çağdaş kavramlaştırılışını “demokratik özerklik” biçiminde tanımlamaktadır. Demokratik öz yönetim anlamına gelen **demokratik özerklik**, Demokratik Cumhuriyet’in içinin doldurulmasıdır.”*

Demokratik Özerklik;

Salt “Etnik” ve “Toprak” temelli özerklik anlayışı yerine kültürel farklılıkların özgürce ifade edildiği bölgesel ve yerel bir yapılanmayı savunur,

“Bayrak” ve “Resmi Dil” tüm “Türkiye Ulusu” için geçerli olmakla birlikte her bölge ve özerk birimin kendi renkleri ve sembollerıyla demokratik öz yönetimini oluşturmasını öngörür,

*Bu idari modelde, **ademi-merkeziyetçilik** işletilerek birbiriyle yoğun bir şekilde sosyo-kültürel ve ekonomik ilişki içinde bulunan komşu illeri kapsayan ve **il genel meclislerine benzer bir şekilde seçimle iş başına gelen bir bölgesel meclis; merkezi hükümet tarafından yürütülecek dış işleri, maliye ve savunma hizmetleri ile merkezi ve bölge yönetimlerince birlikte yürütülecek emniyet ve adalet hizmetleri hariç; eğitim, sağlık, kültür, sosyal hizmetler, tarım, denizcilik, sanayi, imar, çevre, turizm, telekomünikasyon, sosyal güvenlik, kadın, gençlik, spor gibi hizmet alanlarından sorumlu olacaktır.***

***Bu yapı federalizmi ya da etnisiteye dayalı özerkliği ifade etmez; merkezi yönetimle iller arasında kademelendirilmiş demokratik bir yeni idari takviyedir.** Bölgelerin her biri o bölgenin özel adı veya bölge meclisinin yetki sınırları içinde bulunan en büyük il in adıyla anılacaktır.*

Bu modelde il valileri hem merkezi hükümetin hem de bölge yürütme kurulunun aldığı kararları uygulamakla görevlidir. Bakanlıkların taşra teşkilatları da aynı prosedüre tabi olacaklardır. İl Genel Meclisleri, Belediye ve Muhtarlıklar gibi diğer idari yapılar varlığını korumaya devam edeceklerdir.

*Özcesi Türkiye’de kurulacak **Bölge Meclisleri** -ki sayısı 20-25 olabilir-, TBMM ile iller arasında işleri kolaylaştıran, halkın yönetime daha fazla katılımını sağlayan çağdaş, demokratik bir siyasi ve idari yapılanmadır.*

*Özellikle Anayasadaki mevcut **“ULUS”** kavramının etnik vurgularla değil, demokratik uluslaşmanın bir ifadesi olarak **“TÜRKİYE ULUSU”** ortak aidiyetiyle yeniden tanımlanmasını zorunlu görür.)⁷⁵*

---

⁷⁵Demokratik Toplum Partisi 2. Olağanüstü Kongresi, 08 Kasım 2008

DTP özetle, idarî özerklik istiyor.

Sonuç olarak;

1974'ten itibaren örgütlenen, seküler etnik Kürt milliyetçileri, 1978'de oluşturdukları illegal terör örgütü PKK ve 1990 yılından itibaren legal olarak kurdukları sırasıyla HEP, DEP, HADEP, DEHAP, DTH ve DTP ile radikal taleplerde bulunmuşlardır.

PKK ve seküler etnik Kürt Kavmiyetçisi legal siyasi oluşumlar da Cumhuriyet Yönetiminin baştan beri karşı olduğu Kürt Feodal yapısı ile Seyyit ve Şeyhlerin temsil ettiği dini otoriteye, karşı bir ideolojik anlayışa sahip bulunmaktadırlar. Yani hem terör örgütü, hem de etnik Kürt Milliyetçisi partiler, Kürt aşiretlerinden ve dini liderlerinden taban bulamamaktadır. Tabanlarını, Feodal yapının ve bölgedeki dini liderlere bağlı olanların dışında kalan gariban ve Zerdüştlükle Yezidiliği, ata dini olarak kabul eden, inanç yoksunu, küçük bir azınlık oluşturmaktadır.

PKK'ya, kuruluş aşamasında, Devletin kılavuzluk ettiğine dair bazı emareler bulunmaktadır. Böyle bir şey var ise sebebi, ulus-devlet anlayışının, bölgedeki hakim güçlere alternatif bir siyasî oluşum meydana getirmek düşüncesinden kaynaklanabilir. *(Bu iddialar mutlaka ciddiye alınarak incelenmeli. Doğru ise müsebbipleri vatana ihanetten yargılanmalıdır.)*

Bu nedenle, Kürtlerin büyük çoğunluğu, Kürt Milliyetçiliğini benimsese de seküler etnik kavmiyetçi Kürt milliyetçiliğini reddetmekte ve Türkiye'den ayrılmak ve ayrı bir devlet olmak fikrini benimsememektedirler.

Tarihi süreç içinde ve günümüzde yapılan anketler ve Kürt yoğunluklu bölgelerde siyasî partilerin oy dağılımı dikkate alındığında Kürtlerin isteklerini aşağıdaki başlıklar altında özetleyebiliriz.

- **Kendi mülklerinde güven içinde hayat sürmek:**

Öncelikle; Evrensel insan hakları çerçevesinde, bölgesel sorunlara ve asayiş meselelerine Devletin Hukuk çizgisinde ve adaletle yaklaşması;

Sonra da; bölgesel sorunları abartarak dış odakların da tahriki ile oluşan PKK ve benzeri silahlı terör örgütlerine karşı, devletin güvenlik kuvvetlerinin, bölge halkına yeterli koruyucu güvenlik şemsiyesini oluşturması, çoğunluğu teşkil eden bölge halkının Devletimizden beklentisidir.

- **Etnik Kimliklerinin tanınması;**

Ulus-Devlet anlayışı içinde, Kürt varlığını yok saymak, etnik farklılığın bölücülüğe dönüşmesine sebep olmuştur. Ayrı bir kavim olarak Kürt varlığı tarihi bir gerçektir. Kökleri nereye dayanırsa dayansın lisanı ile kültürü ile,

tarihi ve coğrafi dayanakları ile bu varlığı inkar etmek meseleyi çözümsüzlüğe ve devleti gerçekten bölmeye götüren yanlış politikalar olduğunu kabul ederek; kültürel kimliğin tanınması, bu kimliğin öğrenilip geliştirilmesi için müesseselerin oluşturulması yasal güvence altına alınmalıdır.

Mahalli idarelerin yetkileri arttırılarak, kontrollü bir idarî özerkliğin tesisi, bu alanda verilecek özgürlüklerin yerleşmesine ve devletin samimiyetinin işareti olabilecektir.

Sınır ötesi Kürt varlığının da sınır ötesi Türk varlığının tanındığı gibi tanınması ve oluşumlara dost ve kardeşçe yaklaşılması da özlenen devlet politikası olarak beklenilmektedir.

● **İnançlarına müdahalelerin önlenmesi;**

Türkler ile Kürtler arasındaki müşterek değerlerin ve tarihi birlikteliğin temelini İslâm dini ve inanç birliği oluşturmuştur. Din milli birliğin de en önemli harcıdır. Dinin, milli vicdanlarda yükselen bir değer olarak yer alması; Devletin güvenlik ve bekası, Millet in huzur ve refahı için olumlu bir gelişme olarak kabul edilip; inanç üzerindeki baskıların kaldırılması ve kardeşliğin geliştirilmesinde ön plana çıkan değer olarak benimsenmesi de bölge insanının devletten en önemli beklentilerindendir.

İkinci Şark (1990) görevimde, Alay Komutanı olarak Malazgirt Kaymakamını makamında ziyaret için, Kaymakamlığa gitmiştim. Adliye de aynı binanın içinde olduğu için, dış kapıdan itibaren koridorlar kalabalıktı. Gelişimin, aracımın ve hareketliliğin farkına varılmaması mümkün değildi. Ama kimse istifini bozmuyordu. “Selâmün Aleyküm” diye selam verdim. Orada bulunan ve başlangıçta görmezlikten gelen insanların hepsi de ayağa kalkarak ve cephe alarak benim selamıma karşılık verdiler. Aramızda iletişim kurulmuştu. Şehirdeki camilerde kıldığım cuma namazları sonunda da cemaatten aynı sıcak ilgi ve tezahüratı hep gördüm.

Merkezden görevlendirilen mülkî, adlî ve askerî bürokratların bölge insanının inanç ve değerlerini paylaşan, her mekanda birlikte olan, duygu ve düşüncelerini paylaşabilen, idealist, çalışkan ve liderlik vasıflarını taşıyan kişilerden olmasına özen gösterilmelidir.

● **Ekonomik imkânlarının arttırılması;**

Yüksek nüfus artış oranı ve Kürtlerle meskûn bölgelerdeki sert iklim ve arazi şartları, gelir dağılımına menfi etki yapmaktadır. Bu alanda yapılan pozitif ayrımcılığın arttırılarak, özellikle bölgede oluşan özel sermayenin, kendi bölgesinde yatırıma dönüşerek iş alanı açılması için teşviklerin arttırılmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

Bölgede oluşan özel sermayenin belirli bir aşamadan sonra, yatırım için batı illerine kaydığı, yaygın bir şikayet olarak dile getirilmektedir. Devlet imkanları ile alt yapı yatırımlarına öncelik verilirken, sağlanan güvenlik şemsiyesi ve teşviklerle, özel sermaye, bölgede yatırıma teşvik edilmelidir.

B. TSK NEREDE HATA YAPTI?

Terörle mücadele Politikalarının tespit edilmesi askerlere bırakılmamalıdır:

Askerler, meseleyi askeri güçle çözülebilecek, bir terör meselesi olarak görmüştür.

Yüksek sevk ve idare alanına giren siyaset ve stratejilerde yapılan hatalar operatif ve taktik alanlarda elde edilen başarılarla telafi edilemez. Kürt sorunu bütün boyutları ile görülmez ve sadece bir asayiş meselesi olarak görülerek, terörle mücadeleyi Silahlı Kuvvetlerin sorumluluk ve yetkisine bırakarak, devletin diğer ekonomik, sosyo-kültürel, siyasi, ilmî ve teknolojik güçlerini yeteri ölçüde, hatta yeri zamanı geldiğinde belirli bir süre top yekun olarak devreye sokmazsanız, Devletin bütün imkanları ile bölgeyi kuşatmazsanız, Hükümeti, TBMM'i, ülkenin sosyal ve siyaset bilimcilerini seyirci durumda ve devre dışı bırakırsanız, siyaset ve stratejide hata yapmışsınız demektir.

Türk Silahlı Kuvvetleri terörle mücadeleyi sahiplenmiş, seküler kavmiyetçi milliyetçilik/etnik milliyetçilik/ulusalcılık anlayışı ile Kürt Sorununu görmezden gelmiş ve konuya kendisinin dışındaki güçleri yaklaştırmamıştır. Esas hata buradadır.

Terörle aktif olarak mücadele eden askerler tarafsız olamazlar. Çevresindeki her şeyi tehdit olarak algırlarlar. Dağdaki teröristle, köydeki, kentteki insanı bir birinden ayırmazlar.

Terörle aktif mücadele görevlerinde bulunmayanlar ise, bölgedeki askerlerin görüşlerine tabi olurlar.

Bu nedenlerle, terörizmle mücadele politikalarının tespitinde askerlerin tek söz sahibi olmaları devletin diğer güçlerini ve imkanlarını devre dışı bırakır. Sorun kronikleşir ve makul çözüm yollarını kapatır.

Tabii ki TSK'ni terörle mücadelede başarısız kaldı diyemeyiz. Böyle bir iddia, bunca gayreti, TSK profesyonel kadrolarının çektiği bunca meşakkati, şehitlerimizi, gazilerimizi yok saymak anlamına gelir ki doğru olmaz. Sonra, Terör Örgütünün kurulduğu 1974 yılı ve aktif olarak ortaya çıktığı 1984 yılından itibaren, ulaşmak istediği safha ve aşamaların hiç birine ulaşmadığını göz önünde bulundurursak, Silahlı kuvvetlerimiz ve güvenlik güçlerimiz başarılı oldu diyebiliriz. Ama taktik ve operatif sahadaki bu başarı terörü bitirememiş, bölgeye huzur ve istikrar getirememiştir.

Mesele, siyasetin meselesidir. Bütün bölge ateşe verilerek terörizmle mücadele edilemez. Teröristle mücadele güvenlik güçlerinin görevi olmalı, ama silaha sarılmayı gerektirecek de olsa, iç ve dış meselelerin çözümü TBMM'nin ve hükümetlerin sorumluluğuna bırakılmalıdır.

Terörle mücadelede kullanılan kuvvetler, özel eğitim gören özel birlikler olmalıdır:

PKK saldırılarının başladığı 15 Ağustos 1984 tarihinden itibaren terörle mücadelede; bölgedeki sabit jandarma birlikleri, seyyar ve sınır jandarma birlikleri, jandarma komando birlikleri, polis özel kuvvetleri, Silahlı Kuvvetlerin bölgedeki kara birlikleri, bölgedeki komando birlikleri, bölge dışından getirilen iç güvenlik kara birlikleri, bölge dışından getirilen komando ve hava indirme birlikleri ve özel birlikler; kara, hava ve deniz kuvvetlerine mensup helikopterler, hava kuvvetleri uçakları kullanılmıştır. Bölgede, jandarmanın, emniyetin, MİT'in ve Silahlı Kuvvetlerin istihbarat unsurları koordinesiz olarak faaliyet göstermiştir.

Getirilen birliklerle sonuç alınamayınca, bölgeye tabur seviyesinde yeni birlikler yığılmış, bölgedeki birliklerin emrine verilmiştir.

Birlikler eğitimlerini bölgede tamamlamış, tam yararlanılacağı zaman yükümlülerin askerlik süreleri sona ermiştir.

Kış mevsimini birlikler kışlarında geçirirken, teröristler, köylerde ve kırsal kesimde propaganda ile örgüte eleman yetiştirmiştir. Kış aylarında, yollar güvenlik kuvvetlerinin, kırlar teröristlerin olmuştur.

Terörle mücadele özel eğitilmiş, özel donatılmış, özel ve güç, hava ve arazi şartlarında hareket yapması kolaylaştırılmış, gündüz hareket eder gibi gece hareket edebilen, kış şartlarından asgari etkilenen birliklerle yapılmalıdır. Hâsılı, bu harekâtta kullanılacak birlikler, bölge insanının özelliklerini tanıtacak psiko-sosyal eğitimin yanı sıra, arazide uzun süre hayatı idama ettirebilecek kontrgerilla taktik ve tekniklerine vakıf olacak yeterli eğitime tabi tutulmalı; Devletin bütün imkânları seferber edilerek, komprime gıda ve yükte hafif yiyecek maddeleri, en modern, silah, muhabere irtibat ve hedef tespit vasıtaları, gece ve gündüz atış kontrol ve nişan sistemleri, mayın arama ve tahrip sistemleri, sıcak ve soğuğa karşı koruyucu giyim kuşam ve barınma imkanları, karda ve kötü hava şartlarında hareket imkanları ile donatılmalı ve bu teçhizat mümkün olan hafiflikte olmalıdır.

Aslında bu tür mücadele için, Özel Kuvvetler Komutanlığına bağlı özel harekât timleri mevcuttur. Harekât ihtiyacına yetecek derecede bu birliklerin miktar ve kadrolarını, geçici olarak arttırmak yeterlidir. Hizmet tamamlanınca kadrolar tekrar ihtiyaç miktarına indirilebilir.

Ancak, terörle mücadele için özel eğitilmiş birlik ihtiyacını profesyonel kadrolarla karşılamak etkili bir çözüm olamaz. Çünkü bu görevler, bedeni yeterlilik ister. Uzman kadrolar, yaşları ilerledikçe, yeniçeri ocağına döner. Ticaretle uğraşanından, bedenî yeteneğini kaybedenine kadar; ordu, görevini aksatan personel deposu haline gelir.

En iyi çözüm, iç güvenlik harekât ihtiyacı için, yükümlülerden muvazafılık

hizmetleri sırasında, eğitim merkezlerindeki temel eğitimi müteakip yetenekli oldukları tespit edilenlerden, gönüllü olanlardan, ücretleri karşılığında, hizmet sürelerini 3-4 yıla çıkarmak suretiyle özel birlikler teşkil etmek ve bu birliklerin personelini özel eğitime tabi tutmak; bu şekilde eğitilen personelden oluşan birliklerin görev süreleri sona ermeden önce, onların yerine görevlerini teslim alacak yeni birlikler oluşturularak ve görev bölgelerinde birlik değiştirmesi ile sorumluluk devir teslimi yapmak; olabilecek zayıflığın bütünlenmesi için de eğitim merkezlerinde ihtiyaca yetecek eğitimli personeli sürekli hazır bulundurmak ve bu birliklerin hazırlanması sorumluluğunu da İçişleri Bakanlığına vermektir.

Terörle mücadelede sorumluluklar yeniden tespit edilmelidir:

Asayiş görevleri yasal yetki ve sorumluluklar bakımından polisin ve jandarmanın, yani İç İşleri Bakanlığının uhdesindedir. Dış tehditlere karşı sorumluluk da Genelkurmay Başkanlığının görev ve sorumluluğundadır.

Bölgede hakim olan terörün, yurt içi ayağı olduğu gibi sınır ötesi üst, destek ve bağlantıları da olduğu bilinen gerçektir.

İç güvenlikte, Hedef tespiti, haber kaynaklarının kullanılması, istihbarat temini ve operasyonların icrası, hem yasal yetki ve sorumluluklar bakımından hem beynelmil hukuk açısından hem de tecrübe ve donanım bakımından jandarma ve polis, Silahlı Kuvvetlere nazaran daha etkin ve sonuç alıcıdır. Zaten bölgeye gönderilen Silahlı Kuvvetler unsurları da jandarmanın emrine sokularak terörle mücadelede kullanılmaktadır.

Terörle mücadelede, muhtelif birliklerin aynı harekât bölgelerinde kullanılması, koordinasyon sorununu ortaya çıkarmakta, emir komuta birliği prensibine aykırı olmakta, sorumlulukların üstlenilmesini engellemekte ve sayısal olarak büyük birlerden istenen verim alınamamaktadır.

İç güvenlik gerçek sorumlusuna bırakılmalı ve sınırlarımızın içindeki terörle mücadele İçişleri Bakanlığınca yürütülmelidir. Terörle mücadele için iyi bir teşkilatlanma, eğitim kadar önemlidir.

Dış güvenlik ise, Silahlı Kuvvetlerimizin asli görevidir. Gayri nizami kuvvetlere karşı harekât da Silahlı Kuvvetlerimizde, Genelkurmay Özel Kuvvetler Komutanlığının ihtisas ve sorumluluğundadır.

Bu nedenle, Genelkurmay Başkanlığı, terörün dış destek ve bağlantılarını yok etmekle görevlendirilmelidir.

Genelkurmay Başkanlığı, sınır ötesi harekât icra etmek için Özel Kuvvetler Komutanlığını görevlendirmelidir. Sınır Karakolları da hem dışarıdan gelecek tehditlerin ilk hedefi olması, hem de sınır ötesi harekâtın son basamak noktası olması nedeniyle, Jandarmanın değil Silahlı Kuvvetlerin kontrolünde bulunmalıdır. Karakollar, yukarıda belirtilen nitelikteki özel yetiştirilmiş personelden oluşan birliklerle korunmalıdır. Sınır birlikleri, bir taraftan sınırları korurken, diğer taraftan, sınır ötesi operasyonlarda

kullanılacak özel kuvvetlere üs görevi yapmalıdırlar.

Sınır ötesi harekât:

- Özel harekât teknik ve taktikleriyle, komando ve özel birlikler kullanarak, terör örgütünün sınır ötesinde tespit edilen somut hedeflerine ve terör gruplarına nokta operasyonları icra edilmelidir.
- Terörle mücadelenin başarılı bir şekilde yapılabilmesi, etkin bir istihbaratla mümkündür. Bu nedenle, özel timlerden oluşturulacak, muharebe güçlü keşif kolları, gizli harekât teknikleri ile hedef bölgelerine sızdırılmalı, oralarda örtülü kalıcı tedbirler alınmalı, elektronik ve teknik imkanlarla da desteklenerek; terör üs ve tesislerinin, liderlerinin yer ve faaliyetlerinin, ikmal depo ve ikmal faaliyetlerinin, terör gruplarının hareket ve intikallerinin, ülkemize giriş ve çıkışlarının 24 saat gözetlenme imkanı sağlanmalıdır.
- Elde edilen sağlıklı, doğru, güvenilir, güncel ve ayrıntılı istihbarat bilgilerine dayanılarak, sınır karakollarında veya sınır ötesindeki gizli harekât üslerinde bekletilen özel eğitilmiş birliklerimiz tarafından, anında, taktik akın ve cebri keşif tipi hareketlerle hedeflere yaklaşılarak, baskın ve pusularla, bir nevi gayri nizamî harekât uygulayarak, nokta operasyonları icra edilmelidir.
- Bu hareketler, askerî yoğunluk gösterilmeden, fark ettirilmeden, örtülü olarak ve tam bir gizlilik içinde icra edilmeli, tesirinden başka bir belirtisi görülmemelidir.
- Bu operasyonlarla, her gün terör örgütünün dış desteğine, nereden ve nasıl geldiğini anlayamadığı, ancak şaşkına çeviren etkili darbeler vurulmalıdır. Örgüt liderleri başlıca hedeflerden olmalıdır. Darbeler, propagandası bizzat terör örgütü tarafından yapılacak şekilde etkili olmalıdır.
- Küçük, özel yetiştirilmiş çevik unsurlarımız tarafından yapılan operasyonlar, silahlı kuvvetlerimizin düzenli bölümünün kullanılması tehdidi ile de psikolojik olarak desteklenmeli, ancak düzenli kuvvet mümkünse hiç kullanılmamalıdır. Alınan sonuçlar, terör örgütünü sınır ötesinde de barınamaz hale getirmelidir.
- Sadece Kuzey Irak değil, terör örgütünün Avrupa Ülkelerindeki Büro ve Temsilciliklerinin kapatılması ve etkisiz hale getirilmesi için de organizasyon hazırlanmalı, ülkeler nezdindeki politik girişimler sonuç vermediği takdirde operasyonlar uygulanmalıdır.

Sınır içinde Jandarma ve polis de yukarıdakine benzer teknik ve taktiklerle teşkilatlanmalı ve hareket etmelidir.

Asker, bölge halkı ile bütünleşmelidir:

Terörle mücadelede başarının ilk şartı, teröristin bölge halkı ile irtibatını

kesmek ve mahallinden ikmal ve desteğini önlemektir. Bunun en kestirme yolu, devletin ve güvenlik güçlerinin halkla bütünleşmesidir.

Silahlı Kuvvetler, değerleri, örf-adet-gelenek ve kültürlerini benimseyip bölge halkı ile kaynaşamamaktadır. Bölge insanı tarafından, Silahlı Kuvvetler mensuplarına başka bir ülkenin askeriymiş gibi; Silahlı Kuvvetler mensupları da bölge halkına düşman muamelesi yapmıştır. Hep birbirine kuşku ile bakmışlardır. Bu mesafeli duruş terörizmin işine yaramıştır.

İç güvenliğin İçişleri Bakanlığının sorumluluğuna verilmesi ve terörle mücadele için özel birlik oluşturulması, bölge halkı ile mevcut olan kopukluğun giderilmesi için de uygun olacaktır.

Kış mevsimi teröristlere bırakılmamalıdır:

Bölgede sekiz ay kış, dört ay yaz hüküm sürmektedir. Terörle mücadele dört-beş aya sığdırılmaktadır. Takviye birliklerinin gelişi, sorumluluk bölgelerine yerleşmesi, kış girmeden toplanıp, kışlarına intikal etmeleri de bu sürenin içindedir. Yılın geri kalan yedi-sekiz ayı, takipten kurtulan teröristler, yeni mevsime kadar toparlanma imkânı bulmaktadır.

Kış şartlarına göre de eğitilip donatılmış özel birliklerle terörle mücadele kış aylarında da sürdürülmelidir. Teröristlerin kışı geçirmek için köy ve mezralara yerleşmeleri, buralarda barınmaları ve buralardan ihtiyaçlarını temin etmeleri önlenmelidir.

Üst Karargâhlar Komuta Yerlerini bölgeye taşınmalıdır.

Birliklere gayret vermek, problemleri yerinde tespit ederek tedbirleri zamanında uygulamaya sokmak ve harekâtı yerinden sevk ve idare etmek için büyük karargâhların komuta yerleri de harekât bölgesine taşınmalıdır. Askerin karşılaştığı sorunlarla komutanlar da karşılaşılırsa, tedbirler vaktinde alınır.

Komutanlar, başarı için, en kritik yer ve zamanda bulunmalıdırlar. Ülkemizin güvenliğini tehdit eden en kritik yer teröristlerin üslerinin ve faaliyet alanlarının bulunduğu bölgelerdir. Üst düzey komutanlıkların karargâhları bölgeye taşınırsa, terör uzun süre varlığını devam ettiremez. Asker nerede ise komutanlar da orada olmalıdır. Asker arazide ise komutanı da arazide, asker kışlada ise komutanı da kışlada bulunmalıdır.

C. SİLAHLI MÜCADELE ÖZGÜRLÜK YOLUNDA ÇÖZÜM MÜ?

Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarih sahnesinden silinmeden silahlı mücadele ile sonucun alınması mümkün değildir. Silahlı mücadele, sadece Türkiye Cumhuriyeti'nin düşmanları ve de Kürtlerin de dostu olmayan Devletlerin işine yarar.

PKK'nın hedefi, 1992 yılında genel bir halk ayaklanması ile “Bağımsız

Bölgesel Kürt Devletini” kurmaktır. Bu hayalin gerçekleşmesi mümkün değildir.

Suçsuz günahsız insanları katlederek, özgürlük yolu açılmaz. Amaç gerçekten Kürtlerin mutluluğu ise, hukuk çizgisinden ayrılmamalıdır.

PKK, bölgede yapılacak iyileştirmelerin önünü tıkayan bir engeldir. Kürt sorununun tanınmasını sağladığını ileri sürmek, çözümsüzlüğün devamını istemekle denktir. Terör, temel hak ve özgürlüklerin kısıtlanmasının gerekçesi olmuştur. Zararı sadece etnik kimliğe dokunmakla kalmamış, aynı zamanda dini kimliğin ifadesinin kısıtlanmasına da sebep olmuştur.

Aklı başında olan Kürtleri de PKK'nın tasfiyesine yardım etmelidir. Silahlı terör, Kürtlere, Türklere, Türkiye Cumhuriyeti Devletine, Türkiye dışındaki Kürt varlığına ve İslâm Dünyasına zarar vermektedir.

D. GÜNEYDOĞU SORUNUNUN TARTIŞILMASI VE ÇÖZÜM YOLUNUN AÇILMASI İÇİN ÖNCE NE YAPILMALI?

Terörün durdurulmasının ve desteklerinden mahrum bırakılmasının anahtarı, PKK'nın ne yaptığına bakılmadan, cesaretle bölge sorunlarının çözüm yollarının açılmasıdır.

Dış güçlerin kontrolündeki PKK'nın ilk adımı atarak silah bırakmasını beklemek, hayalcilik olur. Velev ki iyice sıkışmış olsun. Bu nedenle, terörle mücadele devam ederken, bölge sorunları süratle masaya yatırılmalıdır.

Çözüm, TBMM'de aranmalıdır.

- TBMM'de, oluşturulacak **(her görüşü temsil eden bölge milletvekilleri + iktidar ve muhalefet partilerinin temsilcileri + bölge sorunları ile ilgili STK'ları + TSK ve diğer kurumlarımızın temsilcileri + Hükümet temsilcileri)** terörle mücadele komisyonu tarafından, terörü destekleyen sorunlar masaya yatırılmalı, cesaretli çözümler üretilmeli, gerekenler kanunlaştırılmalı ve geciktirilmeden uygulamaya konulmalıdır.
- Gelişmeler etkili bir şekilde bölge halkına anlatılmalı ve Devletin himayesi ve şefkatini gösterecek yapıcı propagandalar yapılmalıdır.
- Mülkî, adlî, idarî, güvenlik ve askerî görevlilerin idealistleri ve bölge halkının ortak değerlerini paylaşabilecek, Kürtçe de bilen kişiler bölgede görevlendirilerek, Devletin halkla kaynaşmasını sağlayacak tedbirler geliştirilmelidir.
- Sorun çözüldü diyebileceğimiz zamana kadar, Bakanlar Kurulu, bir-iki haftalık periyotlarla, Bölge İl ve İlçelerinde toplanmalı; ekonomik, sosyal, kültürel, idarî, askerî ve adlî sorunlara yerinde çözümler getirmelidir.
- Sorun çözülünceye ve son terörist teslim oluncaya kadar, kış yaz demeden büyük karargâhların komuta yerleri en kritik yerlerde tesis edilmeli ve askerî harekât buralardan takip edilmelidir. Temizlenen kırsal kesim, teröristin tekrar yerleşmesine imkân vermemek için, gayri müsait mevsim

şartlarında da terk edilmemelidir.

- İçeride yaratılacak barış havası, içerde ve dışarıda terörle mücadelede elde edilecek askerî başarıların sağlayacağı güçle; diplomatik girişimler başlatılmalı, Kuzey Irak'taki Yerel Kürt Yönetimi dâhil, İşgale karşı organize olan mukavemet grupları dâhil, Irak Hükümeti, ABD, Koalisyonu dâhil Devletler ve diğer Avrupa ülkeleri nezdinde Terör Örgütünden desteklerini çekmeleri, bürolarını kapatmaları ve liderlerini teslim etmeleri konusunda baskı uygulanmalıdır.
- Özellikle bölge halkımız ile devlet ilişkilerinde ve sınır ötesi girişimlerde, sivil halk ile asker ilişkilerinde hukukun dışına çıkılmamalı, adaletin olmadığı yerde devletten bahsedilemeyeceği bilincinde hareket edilmelidir.

E. KALICI BARIŞIN ÇÖZÜMÜ NEDİR?

Kalıcı barışın temini, özgürlük alanını genişletmek ve bir imparatorluğun varisine uygun davranmakla mümkündür. Coğrafyamız, İmparatorluklara yurtluk yapmış bir coğrafyadır. İmparatorluklar, ademî merkezi yönetim sistemi ile yönetilebilirler. İmparatorluklarda, adalet, güvenlik, dış işleri ve iç işleri dışındaki faaliyetler, mahalli yönetimlere bırakılır. Merkezi devletin dünya ile ilgilenebilmesi ancak, merkezî yönetimi teferruattan kurtarmakla mümkün olabilir.

Türklerle Kürtlerin, temel müşterekleri, ortak inançları olan **İslâm**, iki tarafın da vazgeçemeyeceği **coğrafya** ve 1000 yılı aşkın **ortak tarihteki kader birliğidir**. Meseleye bu perspektifle bakılarak ve **adil** davranılarak çözülebilir.

F. SORUNUN ÇÖZÜMÜ İÇİN HANGİ EKONOMİK TEDBİRLER ALINMALIDIR?

Bölgede gelir dağılımının düşük olmasına sebep olan özellikler;

- Can ve mal güvenliğinin sağlanamamış olması,
- Bölgede uzun ve ağır kış şartlarının hüküm sürmesi,
- Nüfus artış oranının Türkiye genelinin üzerinde olması,
- Eğitim düzeyinin düşük olması,

Olarak özetlenebilir.

Sermaye birikimleri, terör nedeniyle, bölgede yatırıma dönüştürülememekte ve batı illerine kaymaktadır. Öncelikle, can ve mal güvenliğinin sağlanması, bölgeye yapılacak yatırımları teşvik edecektir. Gelir dağılımının düzelmesi için de terörün durdurulması gerekmektedir. Düşük gelir düzeyi, terör örgütü tarafından istismar edildiğinden, yatırımların engellenmesi, terör örgütünün hedefleri içinde bulunmaktadır.

Bölgede oluşan sermayenin, bölgede yatırıma dönüşmesi için teşvik edilmelidir.

Ayrıca, bölgede verilen zirai krediler, terör örgütünün baskısı ile bazen bu örgütün destekçilerine gidiyor. Çoğu zaman da, yerinde kullanılmayıp, özellikle evlilik masrafları için, bölgedeki ileri gelenlerden alınan borçların kapatılmasında kullanılıyor. Bir kere, yerinde kullanılmayınca, sonraki kredilerle, önceki banka borçları kapatılıyor. Bu tür kredi kullanımı, güney doğu illerinde usul haline getirilmiştir. Kredilerin yatırıma dönüşmesini sağlayacak tedbirler alınmalıdır.

İklimin sertliği, tarımın hayvancılık dışındaki alanlarında üretim yapma imkanı vermemektedir. **Hayvancılık yatırımları, yem sanayi yatırımları ve hayvan ürünlerinin pazarlanması teşvik edilmelidir.**

Ayrıca, halıcılık, dokumacılık vb. aile ekonomisine katkı sağlayan işletmeler yaygınlaştırılmalıdır. Artan nüfusun bölgede istihdamı imkânları hazırlanmalıdır.

Endüstri Meslek liselerine ağırlık verilerek, eğitim düzeyini arttırıcı tedbirler alınmalıdır.

Dini eğitim, genç neslin radikal silahlı örgütlere katılmasını önleyecektir.

G. ERGENEKON İLE ETNİK TERÖRÜN BAĞLANTISI SİZE İNANDIRICI GELİYOR MU?

Etnik terör ile Ergenekon arasında bir bağlantı olduğunu iddia etmek, etnik terör meselesini basite indirmek olur. Yani Devletin seküler güçleri tarafından kontrol edilebilen bir organizasyon gibi görmek anlamına gelir. Esas sorunu gözden geçirir.

Ama, Ergenekon veya Bürokratik otorite, toplumu yönetmek ve yönlendirmek için etnik terörden yararlandı mı dersiniz, bir kısım gelişmeler bu soruya evet cevabı vermemizi gerektiriyor. Terörle mücadele kanununun çıkarılması sırasında vuku bulan bir kısım eylemler etnik terörün eylemleri gibi gösterilerek ve genel seçimler öncesinde şehit cenazelerindeki nümayişler buna örnek gösterilebilir.

Ergenekon zihniyeti, yani seküler kavmiyetçi zihniyet, Kürt sorununun sosyal tedbirlerle çözülmesinin önüne engeller çıkardığı için, seküler kavmiyetçi Kürt milliyetçilerinin ve PKK terör örgütünün etkinliğini arttırmaktadır.

Silahlı etnik terör, Ergenekon zihniyetinin oluşup gelişmesini desteklemektedir.

H. ÜLKEDE YAŞANAN DARBELERDEN KÜRTLER DE NASİBİNİ ALDI MI?

Cumhuriyet tarihine, anarşi ve terörün hâkim olduğu dönem olarak geçecek olan 1970-1980 dönemi hem ideolojik hem de etnik ayrışmaların azdığı dönem olarak kabul edilmelidir. Bu kargaşa içinde Kürt meselesi alabildiğine istismar edilmiştir.

27 Mayıs 1960 ihtilali, milli iradeyi ipotek altına alan ihtilaller döneminin başlangıcıdır. Milli İradeye esas darbe, Silahlı Kuvvetlerin bütünü de temsil etmeyen bir komite tarafından bu tarihte indirilmiştir. Bu darbe ile Silahlı Kuvvetler, 1950 öncesindeki Tek Partinin misyonunu, ideolojisini ve Devlet idaresindeki fonksiyonunu üslenmiştir.

12 Mart 1971 müdahalesi, 27 Mayıs 1960 ihtilalinin bozduğu devlet düzenini revizyon için yapılmış emir komuta sistemi içindeki bir müdahaledir.

12 Eylül 1980 Darbesi de 27 Mayıs ihtilalinin hatalarını düzeltmek, hem 27 Mayıs'ın kalıntılarını hem de beceriksiz siyaseti tasfiye etmek ve siyaset dışı kurumların yetkilerini pekiştirmek için yapılan bir darbedir. Bu darbe hem 27 Mayıs zihniyetine hem de siyasi iradeye karşı yapılmıştır.

28 Şubat 1997 Post modern darbesinin hedefinde ise, İslâmi hayat tarzını tercih eden milletin çoğunluğunu temsil eden **milli irade** bulunmaktadır.

27 Mayıs'la başlayan darbeler dönemi, siyasî iradeyi ipotek altına almıştır. Hem millet hem de seçtikleri, her önemli adımlarında “**asker ne der**” diye düşünerek pasif kalmış; önemli siyasî ve sosyal meseleler sürüncemede bırakılmış; kurumlar arasında paylaştırılan yetkiler devlette otorite zaafına sebep olmuş; dünyada 1960-1970 arasında yaygınlaşan talebe ve gençlik olayları, Ülkemizde yetkileri kısıtlanmış ürkek ve basiretsiz yöneticilerin vaktinde tedbir alamamaları sebebi ile, 1970-1980 döneminde üniversiteleri anarşi ve terör yuvaları haline dönüştürmüştür. Tabii, üniversite yönetim ve öğretim üyeleri arasındaki ideolojik kamplaşma ve üniversitelerin kötü yönetimi de gençliğin heba olmasına sebep olmuştur. İşçiler, işverenler, polisler, öğretmenler, memurlar, sendikalar ve sivil toplum örgütleri de sağcı-solcu olarak ideolojik bölünmenin hedefi olmuştur.

Bu ortamda, sol kamplaşmanın yanında, genç üniversiteliler arasında Kürtçülük bölücü bir faaliyete dönüşmüş; Cumhuriyet Döneminde devletin yanlış Kürt politikası nedeni ile ortaya çıkan bütün sorunlar da alabildiğine istismar edilerek, Güneydoğu anarşi ve terörün kol gezdiği bir yöremiz haline gelmiştir.

Son 50 yılda çekilen acıların esas kaynağı 27 Mayıs 1960 ihtilali ve sonrasındaki hukuk dışı gelişmelerdir diyebiliriz. Dış etkileri saymazsak, çünkü o her zaman vardır ve olacaktır, Askerin darbesi, yaratılan otorite boşluğu, kavgacı ve basiretsiz siyasî irade temsilcileri, üniversitelerin iyi yönetilememesi, Kürt Meselesinin bu günkü hale gelmesinin sebepleridir diyebiliriz.

Darbeler Kürtleri iki türlü etkilemiştir. Birincisi bölgede mevcut olan baskıları arttırmıştır. Diğeri de Silahlı Kuvvetler, devlet yönetimi ile ilgilendikleri için iç ve dış güvenlik meseleleri ikinci planda kalmıştır. Her iki durumun etkisiyle de terörün iç ve dış desteği artmış, buna mukabil güvenlik kuvvetlerinin kontrolsüz ve etkisiz bir iç güvenlik uygulaması ortaya çıkmıştır.

12 Eylül öncesinde Adapazarı'ndaki 2. Tümen karargahında görev yapıyordum (1978-1980). Yüzbaşı rütbesi ile uzunca bir süre Tümen Kurmay Başkanlığına vekalet etmiştim. İstanbul'da Sıkıyönetim uygulaması vardı. Bir bayram ziyareti için 1. Ordu karargahına giden tümen Komutanımız Tümğ. Sn. İbrahim Akıncı, dönüşünde, aynı zamanda İstanbul Sıkıyönetim komutanı olan zamanın 1. Ordu Komutanı Necdet Üruğ'un kendilerine *"İbrahim Paşa bizim sıkıyönetim görevlerinden başımızı kaldıracak halimiz yok, sizin birliklerinizle de ilgilenemiyoruz. Asayiş göreviniz de olmadığı için sizin eğitiminiz dört dörtlüktür değil mi?"* dediğini söylemişti. *"Öyle tabii değil mi"* diye de bana tasdik ettirmek istemişti. Ben de gençliğin verdiği cesaretle; *"pek öyle değil Komutanım, sıkıyönetim bölgelerindeki birliklerin personelini dolgun tutmak amacıyla, sizin birliklerimizin mevcutları çok düşürüldü. Ziyaret ettiğimiz bölük seviyesindeki birliklerde, nöbet ve hizmetler için görevliler ayrıldıktan sonra eğitim yaptıracak asker kalmıyor"* demiştim.

Askerin asli görevi dış güveniktir. İç güvenliğe bulaşan asker dış güvenliği aksatır. Siyasete bulaşp darbe yapan asker ise hem iç güvenliği hem de dış güvenliği aksatır.

İlk şark görevimi Tatvan'da yaptım. 1969 yılında Tatvan'a atanma haberini izinde bulunduğum memleketim Akşehir'de almıştım. Bilenler Şarkın Paris'i dediler. Sevinmiştim. Atandığım taburun komutanına mektupla lojman olup olmadığını, yoksa bana uygun bir ev kiralamalarının mümkün olup olmadığını sormuştum. Gelen cevap beni şok etmişti. Tabur Komutanı, lojman olmadığını kiralık ev de bulunmasının mümkün olmadığını, ailemi getirmememi, bekar olarak gitmemi, daha sonra ailemi aldırabileceğimi bildiriyordu. Öyle yaptım.

İnşaat halinde olan askeri lojmanların dışında iki katlıdan yüksek bina yoktu. Evlerin tamamına yakını da tek katlı idi. İlçenin güneyinde Van Gölü Kenarında Deniz yollarının Van Gölü İşletmesinin lojman ve sosyal tesisleri, kuzey tarafında yine göl kenarında Askeri lojmanlar ve sosyal tesisleri, kuzey batısında istasyon civarında da Devlet demiryolları İşletmesinin lojmanları ve gar tesisleri vardı. İlçe bu tesisler arasında sıkışmış bir köyü andırıyordu.

Gelişimin üçüncü ayı dolmak üzereydi. Her gün mesai bitiminde gezip araştırmama rağmen kiralık bir ev bulamamıştım. Bir gün temeli atılmış bir

inşaat gördüm. İki katlı bir eve başlıyorlardı. Ne zaman biteceğini sormadan, bitince bir katını bana kiraya verebilirler mi diye sordum. Tutulduğunu söylediler. İşte o zaman Tatvan böyle kendi halinde bir Doğu Anadolu Kasabasıydı.

Sonunda, lojmana geçen bir astsubayın boşalttığı bir evi kiraladım. Aynı avluya bakan tek katlı birbirine dik konumda olan iki evden birisi idi. Diğerinde, altı çocuklu, genç yaşta eşini kaybetmiş, ev sahibemiz Atife Teyze oturuyordu. Sarıh Türkçe de konuşan, gün görmüş, lafını sözünü bilen, saygıdeğer bir insandı. Hayati isminde bir oğlu vardı. Liseye gidiyordu. Kayak tutkusu vardı. Güzel de kayıyordu. Bu evde bir yıl oturduk. Sonra lojmana taşındık. Aileyi dost olarak bulduk. Oradan dost olarak ayrıldık. Dostluğumuz devam etti. Nöbetlerimde gözüm arkamda kalmazdı. Eşime mükemmel bir ablalık yaptı. Hayati saygılı ve bizi ağabeyi gören bir gençti. Evlerimizin damı topraktı. Yağan yağmur ve kar aşağıya akmasın diye, Hayati dama çıkar, toprak sıkışsın diye tokuçlardı da, toprağın altındaki ağaç dallarının arasından topraklar evin içine akardı.

İlk bayram namazı için gittiğim camide, bayram namazı vakti geldiğinde, imam, şafi mezhebine tabi olanları caminin sağ tarafında, Hanefi Mezhebi mensuplarını da sol tarafında saf tutturdu ve namazı ayrı ayrı kıldırdı. Ben o zaman aramızda bu kadar bir fark görmüştüm. Üç yılımı tamamladıktan sonra, bir yıl daha kalmak için temdit dilekçesi vermeyi, eşimle birlikte ciddi ve uzun uzun, düşünmüştük. Uzaklığı bizi caydırmıştı. İstanbul'dan Van Gölü Ekspresi ile Tatvan, 48 saat sürüyordu. 60 saati bulduğu da oluyordu.

Ne olduysa, 1970:1980 yılları arasında oldu. 1980-1984 tarihleri arasında, Kara Harp Akademisinde öğretim görevlisiydim. Kurmay gezi planlaması için 1982'de Tatvan'a tekrar gittim. Korgeneral rütbesi ile emekli olan hemşerim ve devre arkadaşım, 10. Tugayın Kurmay Başkanıydı. Tatvan'da konaklayıp kendisini ziyaret etmiştim. Temizlik hizmetlerine gelen bayanın, altı çocuğu varmış. Neden fazla çocuk sahibi olduğu sorulduğunda, **“Barzani'ye asker yetiştiriyoruz”** cevabını almış. Halbuki biz ilk şark görevimize geldiğimiz 1969 yılında, ev sahibemiz Atife teyze, bizim henüz bir çocuğumuz olduğu için eşime, “kızım bir çocuk bizde kadın için ayıp sayılır” diye nasihat etmişti. Bu 10 senede bölgenin ne hale getirildiğinin somut göstergesidir. Burada zihniyet değişikliğini kastediyorum. Anarşinin silahlı teröre dönüşerek ulaştığı boyutlar ise içler acısıdır.

Bunda Devletin yanlışlarını ve darbelerin arkasından uygulamaya sokulan sıkıyönetimlerin baskılarını da göz ardı etmemek gerekmektedir.

I. KÜRTLER BÜTÜN DEMOKRATİK HAKLARINI ÖZGÜRCE KULLANABİLİYORLAR MI?

Terörün hâkim olduğu bölgelerdeki Kürt Halkı iki taraflı baskı altında bulunmaktadır.

Mahalli ve milletvekili seçimlerinde, istedikleri adaylara oy vermeyen, yerleşim birimleri, sandık bazında, terör örgütü tarafından tehdit edilmektedir. 1991 Milletvekili seçimlerinde

Malazgirt'in bazı köylerindeki sandıkların, dışarıdan silahlı saldırıya uğramaması ve kaçırılmaması için, Komutanlığımızca güvenliğini almıştık. Biz, baskı unsuru olmasın diye, görevlilerimizi sandıktan uzak tutarken, PKK sempatanlarının seçmenlere baskı kurduklarını hissetmiştik.

Temel hak ve özgürlüklerde öncelik can ve mal güvenliğindedir. Bunun sağlanması önceliklidir.

Bundan sonra, Kürt kimliği ve kültürü özgür bir ortamda öğrenilip geliştirilebilmelidir. Ülkenin tümünün inancı üzerindeki baskının bölgede de kaldırılması gerekmektedir.

Devlet, görevlilerini hukuk dışı davranmaktan menetmelidir. Kürtler, Türkiye Cumhuriyeti'nin vatandaşlarıdır. Özellikle, terörün hâkim olduğu bölgelerdeki Kürt vatandaşlarımıza temel hak ve özgürlüklerini kısıtlamasız kullanabilecekleri bir ortamın oluşturulması Devletin hedefi haline getirilmelidir.

J. KÖY KORUCULUĞU KALDIRILMALI MI?

Geçici Köy Koruculuğunun kaldırılmasını en çok PKK istemektedir.

Güvenlik kuvvetleri, kırsal kesimde köyleri ve mezarları tek tek savunma imkanına sahip değildir. Teröristlerce, geceleyin basılan pek çok köye, haberdar edilmelerine rağmen güvenlik kuvvetlerinin yetişemediği çok olay bulunmaktadır.

Teröristin varlığını devam ettirebilmesi için bölgede hâkimiyetini tesis etmesine ihtiyacı vardır. Siyasî seviyede de taktik seviyede de PKK için bu zarurettir.

PKK'nın köylerine girmesini istemeyen, eylemlerini ve amaçlarını paylaşmayan, devlete bağlı çok Kürt Köyü vardır. Devletin yeterli koruma sağlayamadığı bu köyleri, silahsız ve tedbirsiz olarak PKK'nın insafına bırakmak, Devletin ayıbı olduğu gibi, terörün hedefine de yardım edecek en büyük hata olur.

Köy Koruculuğu sistemi ıslah edilerek devam ettirilmelidir. Düzenli bir teşkilata sokularak eğitilmeli ve Abdülhamit Han'ın aşiret alaylarına benzer sistem içinde geliştirilerek, kendi köy ve yerleşim yerlerinin PKK'ya karşı korunmasında görevlendirilmelidir.

K. DİNÎ VE AHLAKÎ DEĞERLERE BASKILAR SORUNUN

DERİNLEŞMESİNE YOL AÇTI MI?

Türkler ile Kürtler arasındaki müşterek değerlerin birleştirici temel ögesi tarafların müşterek inancı olan **İslâm Dinidir**.

İrk ve dil bir kavme mensubiyeti belirleyen, temel iki değerdir. Bu iki değer devamlı cilalanır ise, etnik kavmiyetçilik ve üstünlük iddiaları ortaya çıkar ve ihtilafların temelini oluşturur. Toplulukları millet yapan değerlerin içine dini, özellikle de **İslâm Dinini dâhil** edersek, diğer özellikler, gölgelenir ve başka kavimleri birbirine kardeşlik bağları ile de bağlayan birleştirici bir güç haline getirir.

Türkler, Karahanlılar'dan Satuk Buğra Han'ın "Abdülkerim" adını alarak **940** yıllarına doğru İslâmiyeti kabul etmesi ile, evvela **İslâm dinini kabul edip** Müslüman Camiasına ve kültür birliğine girmişler, zayıflık âlâmetleri gösteren İslâm Dünyasına genç, dinç ve en kudretli kuvvet olarak dahil olmuşlar, bu dini kabullerinden **beş çeyrek asır geçmemiştir** ki, **Türklüğü İslam dünyasının hakimi kılmışlardır**. Bu suretle Müslüman Dünyasının temsilciliği, **Araplardan** kesin surette **Türklerle geçmiştir**.⁷⁶

Türkler 1000 yılı aşkın süredir, İslâm'ın ve İslam Dininin oluşturduğu ortak medeniyetin odağı ve temsilcisidir. Tehdit görülüp, İslâm Medeniyetinden koparılmak istenmesi, milletin makûs kaderi ve Dünya Devleti süper bir güç olmasını engelleyen bir kısır saplantıdır. Dünya Müslümanları, Türkiye'nin bu rolüne tekrar dönmesini beklemektedir. Kürtler, İslâmiyeti Türklerden 300 yıl önce kabul etmişlerdir.

Malazgirt Meydan Muharebesinde, **10 bin kadar Kürt, Bizans'ı mağlup eden 54 bin mevcutlu Alparslan'ın ordusunda, gönüllü olarak görev almıştır.**

Selçuklu Ordusunda Osmanlı Kapıkulu askerlerine muadil olan sarayı ve sultanı korumakla görevli **Gülâmân-ı Saray** sınıfı arasında **Kürtler** de yer almıştır.

Anadolu'nun fethi ile birlikte **Türklerin ve Kürtlerin farklı yörelerde kurdukları beylikler, Büyük Selçuklu Sultanlığına bağlı yaşamıştır.**

Kürt Eyyûbî Hanedanı tarafından kurulan, Suriye ile Mısır arasında yer alan ve Yemen'e kadar uzanan ve Araplar, Türkler ve Kürtler olmak üzere üç etnik gruptan oluşan Eyyûbî İmparatorluğunda (1174-1250) Hristiyan, Süryani, Müslüman, Türk, Arap ve Kürt hiçbir ayırım yapılmadan bir arada barış içinde yaşamıştır. Selahattin Eyyûbî, Akdeniz'den gelen Haçlı Ordularına karşı Kudûs'ü ve Ortadoğu'yu korumuştur.

1514'de, **Yavuz Sultan Selim'in, Safevî Hükümdarı Şah İsmail'i mağlup ettiği Çaldıran Savaşı sırasında, Kürt Beyleri, Şii Safevî devletine karşı, Sünnî olduğu için Osmanlı Ordusunu desteklemiştir. Bu tarihten itibaren**

⁷⁶Öztuna, (a.g.e.) 1.c.,s.206

Osmanlı Devleti ile Kürt Beyleri arasında doğal bir ittifak oluşmuştur. Türklerle Kürtler, 1924 yılına kadar, 410 yıl İslâm'ın birleştirici şemsiyesi altında, kardeş iki kavim olarak Osmanlı Devleti'nin tebaası olarak yaşamışlardır.

PKK, Marksist-Leninist-Maoist ideolojiye ve İslâm dışı Zerdüştlük Dinine bağlıdır. Kürt aşiretlerinin feodal yapısına, seyitlik ve şeyhlik gibi itibar gören İslamî unvanlara, İslâm Dinine, Türkiye Cumhuriyeti'ne karşıdır. Böyle bir örgütün, Kürtlerin %95'inden destek alması mümkün değildir.

Bu gün, bu çoğunluğun aktif olarak PKK karşıtlığını göstermemesi ve Devletimizin yanında açık tavır almamasının tek sebebi, **İslam dininin birleştirici değerleri devreye sokulmadığından** ve hem Türklerin hem de Kürtlerin inançlarına yapılan baskı ve kısıtlamalardandır.

Dini kimliğe tanınacak özgürlüğün, etnik kimliğe tanınacak özgürlükten daha etkili bir şekilde sorunların çözümüne katkıda bulunacağına inanıyorum.

E. Tuğgeneral Adnan Tanrıverdi

PANELDE TESPİTLER VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ ***(2009)***

Değerli Konuklar, seçkin konuşmacılarımız, meselenin özünü teşkil eden ana konularda, yaptıkları geniş araştırmaların hulasasını, burada bizimle paylaştılar. Yakın zamana kadar tabu olarak görülen, ancak gerçek olan meseleleri gözlerimizin önüne serdiler.

Konuşmacı arkadaşlarımızın hoşgörüsüne, sizlerin de sabrına sığınarak, yapılan tespitlerle, Ayrıntıya girmeden, KÜRT MESELESİNDE uygulanması gereken genel POLİTİKALAR hakkında, görüşlerimi sizlerle paylaşmak istiyorum.

TESPİTLER;

Arkadaşlarımızın bildirimlerinden faydalanarak şu Tespitleri yapabiliriz:

Kürtler de Türkler gibi bir kavimdir.

Kürtler, tarihleri boyunca, bölgeye hakim olan güçlü devletlerin himayesinde, aşiretler ve beylikler halinde yaşamışlardır.

Kürtler 1000 yıldır Türklerle birlikte yaşamaktadırlar.

İslâmiyet İki kavmi birbirine bağlayan en önemli değer olmuştur.

Tanzimat'tan itibaren Devlet ile Kürtler arasında yönetimden kaynaklanan ihtilaf başlamıştır

Cumhuriyet ile birlikte, Devletin şekli ve yönetim prensiplerinde yapılan değişiklikler, Kürt feodal yapısına yumuşak olarak yansıtılmadığından, Devlet ile Kürtler arasında ihtilaf büyümüştür.

Cumhuriyetin ilk yıllarında kabul edilen idari özerkliği benimseyen yönetim modelini içerecek şekilde yapılacak “idarî reform”, meselenin sorun olarak devamını engelleyecektir.

Cumhuriyet dönemi ile birlikte Devlet tarafından Kürt varlığı, inkar edilmiştir.

Mesele asayiş sorunu değildir. Eşit ortaklık sorunudur.

PKK ve bölücü Kavmiyetçi siyasi oluşumlar Kürtlerin genelini temsil etmemektedirler.

İslâmiyet, üstünlük iddiasında olan kavmiyetçiliği, yani menfi milliyetçiliği reddetmektedir. Ama eşitliği savunan müspet milliyetçiliği ise teşvik etmektedir.

Etnik kimlik ve inanç üzerindeki baskılar kaldırılarak, özgürlük alanının genişletilmesi terörizmin engellenmesinde en önemli adım olacaktır.

ANA POLİTİKALAR

Şimdi, bu tespitlerin ışığında Kürt Meselesinde ANA POLİTİKA nasıl olmalıdır? Tabii Bölgeden yansıyan şikâyetleri de dikkate almamız gerekir.

KÜRTLERİN, Genel Şikâyetlerini dört Ana Başlıkta Toplayabiliriz.

Kendi mülklerinde güven içinde hayat sürme İmkânının Sağlanması;

Etnik Kimliklerinin tanınması;

İnançlarına müdahalelerin önlenmesi;

Ekonomik imkânlarının arttırılması;

Bunları birer sorun olarak kabul edersek, çözüme götüren politikalar neler olmalıdır? Bu husustaki görüşlerimizi de ifade etmek istiyorum.

Kendi mülklerinde güven içinde hayat sürme İmkânının Sağlanması

Öncelikle; **Evrensel insan hakları çerçevesinde**, bölgesel sorunlara ve asayiş meselelerine Devletin **Hukuk çizgisinde ve adaletle** yaklaşması;

Sonra da; bölgesel sorunları abartarak dış odakların da tahriki ile oluşan PKK ve benzeri silahlı terör örgütlerine karşı, devletin güvenlik kuvvetlerinin, **bölge halkına yeterli koruyucu güvenlik şemsiyesini oluşturması**, çoğunluğu teşkil eden bölge halkının Devletimizden beklentisidir. Bu talebe cevap vermek de devletin asli görevidir.

Etnik Kimliklerinin tanınması;

Ulus-Devlet anlayışı içinde, Kürt varlığını yok saymak, etnik farklılığın bölücülüğe dönüşmesine sebep olmuştur. Ayrı bir kavim olarak Kürt varlığı tarihi bir gerçektir. Kökleri nereye dayanırsa dayansın lisani ile, kültürü ile, tarihi ve coğrafi dayanakları ile bu varlığı inkar etmek meseleyi çözümsüzlüğe ve devleti gerçekten bölmeye götüren yanlış politikalar olduğunu kabul ederek; **kültürel kimliğin tanınması, bu kimliğin öğrenilip geliştirilmesi için müesseselerin oluşturulması yasal güvence altına alınmalıdır.**

Mahalli idarelerin yetkileri arttırılarak, kontrollü bir idarî özerkliğin tesisi, bu alanda verilecek özgürlüklerin yerleşmesine ve devletin samimiyetinin işareti olabilecektir.

Sınır ötesi Kürt varlığının da sınır ötesi Türk varlığının tanındığı gibi tanınması ve oluşumlara dost ve kardeşçe yaklaşılması da özlenen devlet politikası olarak beklenilmektedir.

İnançlarına müdahalelerin önlenmesi;

Türkler ile Kürtler arasındaki müşterek değerlerin birleştirici temel ögesi tarafların müşterek inancı olan **İslâm Dinidir.**

İrk ve dil, bir kavme mensubiyeti belirleyen, temel iki değerdir. Bu iki değer devamlı cıalanır ise, etnik kavmiyetçilik ve üstünlük iddiaları ortaya çıkar ve ihtilafların temelini oluşturur. Toplulukları millet yapan değerlerin içine dini,

özellikle de **İslâm Dinini dahil** edersek, diğer özellikler, gölgelenir ve başka kavimleri birbirine kardeşlik bağları ile de bağlayan birleştirici bir güç haline getirir.

Türkler, Karahanlılar'dan **Satuk Buğra Han'ın** “Abdülkerim” adını alarak **940** yıllarına doğru İslâmiyeti kabul etmesi ile, evvela **İslâm dinini kabul edip** Müslüman Camiasına ve kültür birliğine girmişler, zayıflık alâmetleri gösteren İslâm Dünyasına genç, dinç ve en kudretli kuvvet olarak dâhil olmuşlar, bu dini kabullerinden **beş çeyrek asır geçmemiştir** ki, **Türklüğü İslam dünyasının hakimi kılmışlardır**. Bu suretle Müslüman Dünyasının temsilciliği, **Araplardan** kesin surette **Türklerle geçmiştir**.⁷⁷

Türkler 1000 yılı aşkın süredir, İslâmın ve İslam Dininin oluşturduğu ortak medeniyetin odağı ve temsilcisi olmuştur. Tehdit görülüp, İslâm Medeniyetinden koparılma istenmesi, milletin makûs kaderi ve Dünya Devleti, süper bir güç olmasını engelleyen bir kısır saplantıdır. Dünya Müslümanları, Türkiye'nin bu rolüne tekrar dönmesini beklemektedir.

Kürtler, İslâmiyeti Türklerden 300 yıl önce kabul etmişlerdir.

Malazgirt Meydan Muharebesinde, 10 bin kadar Kürt, Bizans'ı mağlup eden 54 bin mevcutlu Alparslan'ın ordusunda, gönüllü olarak görev almıştır.

Selçuklu Ordusunda Osmanlı Kapıkulu askerlerine muadil olan sarayı ve sultanı korumakla görevli **Gülâmân-ı Saray** sınıfı arasında **Kürtler** de yer almıştır.

Anadolu'nun fethi ile birlikte Türklerin ve Kürtlerin farklı yörelerde kurdukları beylikler, Büyük Selçuklu Sultanlığına bağlı yaşamıştır.

Kürt Eyyübî Hanedanı tarafından kurulan, Suriye ile Mısır arasında yer alan ve Yemen'e kadar uzanan ve Araplar, Türkler ve Kürtler olmak üzere üç etnik gruptan oluşan Eyyübî İmparatorluğunda (1174-1250) Hristiyan, Süryani, Müslüman, Türk, Arap ve Kürt hiçbir ayırım yapılmadan bir arada barış içinde yaşamıştır. Selahattin Eyyübî, Akdeniz'den gelen Haçlı Ordularına karşı Kudûs'ü ve Ortadoğu'yu korumuştur.

1514'de, Yavuz Sultan Selim'in, Safevî Hükümdarı Şah İsmail'i mağlup ettiği Çaldıran Savaşı sırasında, Kürt Beyleri, Şîî Safevî devletine karşı, Sünnî olduğu için Osmanlı Ordusunu desteklemiştir. Bu tarihten itibaren Osmanlı Devleti ile Kürt Beyleri arasında doğal bir ittifak oluşmuştur.

Türklerle Kürtler, 1924 yılına kadar, 410 yıl İslâmın birleştirici şemsiyesi altında, kardeş iki kavim olarak Osmanlı Devleti'nin tebaası olarak yaşamışlardır.

---

⁷⁷Öztuna, (a.g.e.) 1.c., s.206

PKK, Marksist-Leninist-Maoist ideolojiye ve İslâm dışı Zerdüştlük Dinine bağlıdır. Kürt aşiretlerinin feodal yapısına, seytlik ve şeyhlik gibi itibar gören İslamî unvanlara, İslâm Dinine, Türkiye Cumhuriyeti'ne karşıdır. Kürtlerin %95'inin, böyle bir örgütü, desteklemesi mümkün değildir.

Bu gün, bu çoğunluğun aktif olarak PKK karşıtlığını göstermemesi ve Devletimizin yanında açık tavır almamasının tek sebebi, **İslam dininin birleştirici değerleri devreye sokulmadığından ve hem Türklerin hem de Kürtlerin inançlarına yapılan baskı ve kısıtlamalardandır.**

Din milli birliğin en önemli harcıdır. Dinin, milli vicdanlarda yükselen bir değer olarak yer alması; Devletin güvenlik ve bekası, Milletin huzur ve refahı için olumlu bir gelişme olarak kabul edilip; inanç üzerindeki baskıların kaldırılması ve kardeşliğin geliştirilmesinde ön plana çıkan değer olarak benimsenmesi de bölge insanının devletten en önemli beklentilerindendir.

Dini kimliğe tanınacak özgürlüğün, etnik kimliğe tanınacak özgürlükten daha etkili bir şekilde sorunların çözümüne katkıda bulunacağını iki kavmin müşterek tarihi de göstermiştir.

Merkezden görevlendirilen mülkî, adli ve askerî bürokratların bölge insanının inanç ve değerlerini paylaşan, her mekanda birlikte olan, duygu ve düşüncelerini paylaşabilen, idealist, çalışkan ve liderlik vasıflarını taşıyan kişilerden olmasına özen gösterilmelidir.

Ekonomik imkânlarının artırılması;

Can ve mal güvenliğinin sağlanamamış olması,

Yüksek nüfus artış oranı,

Bölgedeki sert iklim ve arazi şartları ile

Eğitim düzeyinin düşük olması, **gelir dağılımına menfi etki yapmaktadır.** Bu alanda yapılan **pozitif ayrımcılığın artırılarak**, özellikle bölgede oluşan **özel sermayenin**, kendi bölgesinde yatırıma dönüşerek iş alanı açılması için **teşviklerin artırılmasına** ihtiyaç bulunmaktadır.

Sermaye birikimleri, terör nedeniyle, bölgede yatırıma dönüştürülememekte ve batı illerine kaymaktadır. Öncelikle, can ve mal güvenliğinin sağlanması, bölgeye yapılacak yatırımları teşvik edecektir. Gelir dağılımının düzelmesi için de terörün durdurulması gerekmektedir. Düşük gelir düzeyi, terör örgütü tarafından istismar edildiğinden, yatırımların engellenmesi, terör örgütünün hedefleri içinde bulunmaktadır.

Bölgede oluşan sermayenin, bölgede yatırıma dönüşmesi için teşvik edilmelidir.

Ayrıca, bölgede verilen **zirai krediler**, terör örgütünün baskısı ile, bazen bu örgütün destekçilerine gitmekte, çoğunlukla da ailelerin sosyal ihtiyaçlarının karşılanmasında kullanılmaktadır. **Kredilerin veriliş amacına uygun kullanılmasını sağlayacak tedbirler alınmalıdır.**

İklimin sertliği, tarımın hayvancılık dışındaki alanlarında üretim yapma imkanı vermemektedir. Hayvancılık yatırımları, yem sanayi yatırımları ve hayvan ürünlerinin pazarlanması teşvik edilmelidir.

Ayrıca, **halıcılık, dokumacılık** vb. aile ekonomisine katkı sağlayan işletmeler yaygınlaştırılmalıdır. **Artan nüfusun bölgede istihdamı imkanları hazırlanmalıdır.**

Endüstri Meslek liselerine ağırlık verilerek, eğitim düzeyini arttırıcı tedbirler alınmalıdır.

Dini eğitim, genç neslin radikal silahlı örgütlere katılmasını önleyecektir.

SORUNLARIN ÇÖZÜMÜNDE UYGULANACAK YÖNTEMLER:

Terörün durdurulmasının ve desteklerinden mahrum bırakılmasının anahtarı, PKK'nın ne yaptığına bakılmadan, cesaretle bölge sorunlarının çözüm yollarının açılmasıdır.

Dış güçlerin kontrolündeki PKK'nın ilk adımı atarak silah bırakmasını beklemek, hayalcilik olur. Velew ki iyice sıkışmış olsun. Bu nedenle, terörle mücadele devam ederken, bölge sorunları süratle masaya yatırılmalıdır.

Terörle mücadele Politikalarının tespit edilmesi askerlere bırakılmamalıdır:

Askerler, meseleyi askeri güçle çözülebilecek, bir terör meselesi olarak görmüştür.

Yüksek sevk ve idare alanına giren siyaset ve stratejilerde yapılan hatalar operatif ve taktik alanlarda elde edilen başarılarla telafi edilemez. Kürt sorunu bütün boyutları ile görülmez ve sadece bir asayiş meselesi olarak görülerek, terörle mücadeleyi Silahlı Kuvvetlerin sorumluluk ve yetkisine bırakarak, devletin diğer ekonomik, sosyo-kültürel, siyasi, ilmî ve teknolojik güçlerini yeterli ölçüde, hatta yeri zamanı geldiğinde belirli bir süre top yekun olarak devreye sokmazsanız, Devletin bütün imkanları ile bölgeyi kuşatmazsanız, Hükümeti, TBMM'i, ülkenin sosyal ve siyaset bilimcilerini seyirci durumda ve devre dışı bırakırsanız, siyaset ve stratejide hata yapmışsınız demektir.

Türk Silahlı Kuvvetleri terörle mücadeleyi sahiplenmiş, seküler kavmiyetçi milliyetçilik/seküler etnik milliyetçilik/seküler menfi milliyetçilik/ seküler ulusalcılık anlayışı ile Kürt Sorununu görmezden gelmiş ve konuya kendisinin dışındaki güçleri yaklaştırmamıştır. Esas hata buradadır.

Terörle aktif olarak mücadele eden askerler tarafsız olamazlar. Çevresindeki her şeyi tehdit olarak algırlarlar. Dağdaki teröristle, köydeki, kentteki insanı bir birinden ayırmazlar.

Terörle aktif mücadele görevlerinde bulunmayanlar ise, bölgedeki askerlerin görüşlerine tabi olurlar.

Bu nedenlerle, terörizmle mücadele politikalarının tespitinde askerlerin tek söz sahibi olmaları devletin diğer güçlerini ve imkanlarını devre dışı bırakır. Sorun kronikleşir ve makul çözüm yollarını kapatır.

Mesele, siyasetin meselesidir. Bütün bölge ateşe verilerek terörizmle mücadele edilemez. Teröristle mücadele güvenlik güçlerinin görevi olmalı, ama silaha sarılmayı gerektirecek de olsa, iç ve dış meselelerin çözümü TBMM'nin ve hükümetlerin sorumluluğuna bırakılmalıdır.

Çözüm, TBMM'de aranmalıdır.

TBMM'de, oluşturulacak (her görüşü temsil eden bölge milletvekilleri+ iktidar ve muhalefet partilerinin temsilcileri+ bölge sorunları ile ilgili STK' ları+TSK ve diğer kurumlarımızın temsilcileri+Hükümet temsilcileri) terörle mücadele komisyonu tarafından, terörü destekleyen sorunlar masaya yatırılmalı, cesaretli çözümler üretilmeli, gerekenler kanunlaştırılmalı ve geciktirilmeden uygulamaya konulmalıdır.

Gelişmeler etkili bir şekilde bölge halkına anlatılmalı ve Devletin himayesi ve şefkatini gösterecek yapıcı propagandalar yapılmalıdır.

Mülkî, adlî, idarî, güvenlik ve askerî görevlilerin idealistleri ve bölge halkının ortak değerlerini paylaşabilecek, Kürtçe de bilen kişiler bölgede görevlendirilerek, Devletin halkla kaynaşmasını sağlayacak tedbirler geliştirilmelidir.

Sorun çözüldü diyebileceğimiz zamana kadar, Bakanlar Kurulu, bir-iki haftalık periyotlarla, Bölge İl ve İlçelerinde toplanmalı; ekonomik, sosyal, kültürel, idarî, askerî ve adli sorunlara yerinde çözümler getirmelidir.

Sorun çözümlünceye ve son terörist teslim oluncaya kadar, kış yaz demeden büyük karargahların komuta yerleri en kritik yerlerde tesis edilmeli ve askerî harekât buralardan takip edilmelidir. Temizlenen kırsal kesim, teröristin tekrar yerleşmesine imkan vermemek için, gayri müsait mevsim şartlarında da terk edilmemelidir.

İçeride yaratılacak barış havası, içerde ve dışarıda terörle mücadelede elde edilecek askerî başarıların sağlayacağı güçle; diplomatik girişimler başlatılmalı, Kuzey Irak'taki Yerel Kürt Yönetimi dahil, İşgale karşı organize olan mukavemet grupları dahil, Irak Hükümeti, ABD, Koalisyona dahil Devletler ve diğer Avrupa ülkeleri nezdinde Terör Örgütünden desteklerini çekmeleri, bürolarını kapatmaları ve liderlerini teslim etmeleri konusunda baskı uygulanmalıdır.

Özellikle bölge halkımız ile devlet ilişkilerinde ve sınır ötesi girişimlerde, sivil halk ile asker ilişkilerinde hukukun dışına çıkılmamalı, adaletin olmadığı yerde devletten bahsedilemeyeceği bilincinde hareket edilmelidir.

Askeri Tedbirler:

Terörle mücadelede kullanılan kuvvetler, özel eğitim görmüş özel birlikler olmalıdır:

ASSAM

Adaleti Savunalar

Stratejik Araştırmalar Merkezi

www.assam.org.tr

PKK saldırılarının başladığı 15 Ağustos 1984 tarihinden itibaren terörle mücadelede; bölgedeki sabit jandarma birlikleri, seyyar ve sınır jandarma birlikleri, jandarma komando birlikleri, polis özel kuvvetleri, Silahlı Kuvvetlerin bölgedeki kara birlikleri, bölgedeki komando birlikleri, bölge dışından getirilen iç güvenlik kara birlikleri, bölge dışından getirilen komando ve hava indirme birlikleri ve özel birlikler; kara, hava ve deniz kuvvetlerine mensup helikopterler, hava kuvvetleri uçakları kullanılmıştır.

Bölgede, jandarmanın, emniyetin, MİT'in ve Silahlı Kuvvetlerin istihbarat unsurları koordinesiz olarak faaliyet göstermiştir.

Getirilen birliklerle sonuç alınamayınca, bölgeye tabur seviyesinde yeni birlikler yığılmış, bölgedeki birliklerin emrine verilmiştir.

Birlikler eğitimlerini bölgede tamamlamış, tam yararlanılacağı zaman yükümlülerin askerlik süreleri sona ermiştir.

Kış mevsimini birlikler kışlarında geçirirken, teröristler, köylerde ve kırsal kesimde propaganda ile örgüte eleman yetiştirmiştir. Kış aylarında, yollar güvenlik kuvvetlerinin, kırsal teröristlerin olmuştur.

Terörle mücadele özel eğitilmiş, özel donatılmış, özel ve zor hava ve arazi şartlarında hareket yapması kolaylaştırılmış, gündüz hareket eder gibi gece hareket edebilen, kış şartlarından asgari etkilenen birliklerle yapılmalıdır. Hasılı, bu harekatta kullanılacak birlikler, bölge insanının özelliklerini tanıyacak psikososyal eğitimin yanı sıra, arazide uzun süre hayatı idama ettirebilecek kontrgerilla taktik ve tekniklerine vakıf olacak yeterli eğitime tabi tutulmalı; Devletin bütün imkanları seferber edilerek, komprime gıda ve yükte hafif yiyecek maddeleri, en modern, silah, muhabere irtibat ve hedef tespit vasıtaları, gece ve gündüz atış kontrol ve nişan sistemleri, mayın arama ve tahrip sistemleri, sıcak ve soğuğa karşı koruyucu giyim kuşam ve barınma imkanları, karda ve kötü hava şartlarında hareket imkanları ile donatılmalı ve bu teçhizat mümkün olan hafiflikte olmalıdır.

Aslında bu tür mücadele için, Özel Kuvvetler Komutanlığına bağlı özel harekât timleri mevcuttur. Harekât ihtiyacına yetecek derecede bu birliklerin miktar ve kadrolarını, geçici olarak arttırmak yeterlidir. Hizmet tamamlanınca kadrolar tekrar ihtiyaç miktarına indirilebilir.

Ancak, terörle mücadele için özel eğitilmiş birlik ihtiyacını ***profesyonel kadrolarla karşılamak etkili bir çözüm olamaz.** Çünkü bu görevler, bedeni yeterlilik ister. Uzman kadrolar, yaşları ilerledikçe, yeniçeri ocağına döner. Ticaretle uğraşanından, bedenî yeteneğini kaybedenine kadar; ordu, görevini aksatan personel deposu haline gelir.

En iyi çözüm, iç güvenlik harekât ihtiyacı için, yükümlülerden muvazafılık hizmetleri sırasında, eğitim merkezlerindeki temel eğitimi müteakip yetenekli oldukları tespit edilenlerden, gönüllü olanlardan, ücretleri karşılığında, hizmet sürelerini 3-4 yıla çıkarmak suretiyle özel birlikler teşkil etmek ve bu birliklerin

personelini özel eğitime tabi tutmak; bu şekilde eğitilen personelden oluşan birliklerin görev süreleri sona ermeden önce, onların yerine görevlerini teslim alacak yeni birlikler oluşturularak ve görev bölgelerinde birlik değiştirmesi ile sorumluluk devir teslimi yapmak; olabilecek zayıflığın bütünlenmesi için de eğitim merkezlerinde ihtiyaca yetecek eğitilmiş personeli sürekli hazır bulundurmak ve bu birliklerin hazırlanması sorumluluğunu da İçişleri Bakanlığına vermektir.

Terörle mücadelede sorumluluklar yeniden tespit edilmelidir:

Asayiş görevleri yasal yetki ve sorumluluklar bakımından polisin ve jandarmanın, yani İç İşleri Bakanlığının uhdesindedir. Dış tehditlere karşı sorumluluk da Genelkurmay Başkanlığının görev ve sorumluluğundadır.

Bölgede hakim olan terörün, yurt içi ayağı olduğu gibi sınır ötesi üst, destek ve bağlantıları da olduğu bilinen gerçektir.

İç güvenlik, Hedef tespiti, haber kaynaklarının kullanılması, istihbarat temini ve operasyonların icrası, hem yasal yetki ve sorumluluklar bakımından hem beynelmil hukuk açısından, hem de tecrübe ve donanım bakımından jandarma ve polis, Silahlı Kuvvetlere nazaran daha etkin ve sonuç alıcıdır. Zaten bölgeye gönderilen Silahlı Kuvvetler unsurları da jandarmanın emrine sokularak terörle mücadelede kullanılmaktadır.

Terörle mücadelede, muhtelif birliklerin aynı harekât bölgelerinde kullanılması, koordinasyon sorununu ortaya çıkarmakta, emir komuta birliği prensibine aykırı olmakta, sorumlulukların üslenilmesini engellemekte ve sayısal olarak büyük birlerden istenen verim alınamamaktadır.

İç güvenlik gerçek sorumlusuna bırakılmalı ve sınırlarımızın içindeki terörle mücadele İçişleri Bakanlığınca yürütülmelidir. Jandarmanın, Genelkurmay ile bağlantısı kesilmeli, kır polisine dönüştürülerek Emniyet Genel Müdürlüğüne bağlanmalıdır. Personeli, Silahlı Kuvvetler kaynağından değil, polis kaynağından desteklenmelidir.

Terörle mücadele için iyi bir teşkilatlanma, eğitim kadar önemlidir.

Dış güvenlik ise, Silahlı Kuvvetlerimizin asli görevidir.

Gayri nizami kuvvetlere karşı harekât da Silahlı Kuvvetlerimizde, Genelkurmay Özel Kuvvetler Komutanlığının ihtisas ve sorumluluğundadır.

Bu nedenle, Genelkurmay Başkanlığı, terörün, sadece dış destek ve bağlantılarını yok etmekten sorumlu tutulmalı;

Sınır ötesi harekât icra etmek için de Özel Kuvvetler Komutanlığı görevlendirmelidir.

Terörün dış desteği tamamen söndürülünceye kadar; teröre üs veren ülkelerle olan sınırlarımızdaki Sınır Karakolları da, hem dışarıdan gelecek tehditlerin ilk hedefi olması, hem de sınır ötesi harekâtın son basamak noktası olması nedeniyle, Jandarmanın değil Silahlı Kuvvetlerin kontrolünde bulunmalıdır. Karakollar,

yukarıda belirtilen nitelikteki özel yetiştirilmiş personelden oluşan birliklerle korunmalıdır. Sınır birlikleri, bir taraftan sınırları korurken, diğer taraftan, sınır ötesi operasyonlarda kullanılacak özel kuvvetlere üs görevi yapmalıdırlar.

Sınır ötesi harekât:

Özel harekât teknik ve taktikleriyle, komando ve özel birlikler kullanılarak, terör örgütünün sınır ötesinde tespit edilen somut hedeflerine ve terör gruplarına nokta operasyonları icra edilmelidir.

Terörle mücadelenin başarılı bir şekilde yapılabilmesi, etkin bir istihbaratla mümkündür. Bu nedenle, özel timlerden oluşturulacak, muharebe güçlü keşif kolları, gizli harekât teknikleri ile hedef bölgelerine sızdırılmalı, oralarda örtülü kalıcı tedbirler alınmalı, elektronik ve teknik imkanlarla da desteklenerek; terör üs ve tesislerinin, liderlerinin yer ve faaliyetlerinin, ikmal depo ve ikmal faaliyetlerinin, terör gruplarının hareket ve intikallerinin, ülkemize giriş ve çıkışlarının 24 saat gözetlenme imkanı sağlanmalıdır.

Elde edilen sağlıklı, doğru, güvenilir, güncel ve ayrıntılı istihbarat bilgilerine dayanılarak, sınır karakollarında veya sınır ötesindeki gizli harekât üslerinde bekletilen özel eğitilmiş birliklerimiz tarafından, anında, taktik akın ve cebri keşif tipi hareketlerle hedeflere yaklaşılarak, baskın ve pusularla, bir nevi gayri nizamî harekât uygulayarak, nokta operasyonları icra edilmelidir.

Bu hareketler, askerî yoğunluk gösterilmeden, fark ettirilmeden, örtülü olarak ve tam bir gizlilik içinde icra edilmeli, tesirinden başka bir belirtisi görülmemelidir.

Bu operasyonlarla, her gün terör örgütünün dış desteğine, nereden ve nasıl geldiğini anlayamadığı, ancak şaşkına çeviren etkili darbeler vurulmalıdır. Örgüt liderleri başlıca hedeflerden olmalıdır. Darbeler, propagandası bizzat terör örgütü tarafından yapılacak şekilde etkili olmalıdır.

Küçük, özel yetiştirilmiş çevik unsurlarımız tarafından yapılan operasyonlar, silahlı kuvvetlerimizin düzenli bölümünün kullanılması tehdidi ile de psikolojik olarak desteklenmeli, ancak düzenli kuvvet mümkünse hiç kullanılmamalıdır. Alınan sonuçlar, terör örgütünü sınır ötesinde de barınamaz hale getirmelidir.

Sadece Kuzey Irak değil, terör örgütünün Avrupa Ülkelerindeki Büro ve Temsilciliklerinin kapatılması ve etkisiz hale getirilmesi için de organizasyon hazırlanmalı, ülkeler nezdindeki politik girişimler sonuç vermediği takdirde operasyonlar uygulanmalıdır.

Sınır içinde Jandarma ve polis de yukarıdakine benzer teknik ve taktiklerle teşkilatlanmalı ve hareket etmelidir.

Asker, bölge halkı ile bütünleşmelidir:

Terörle mücadelede başarının ilk şartı, teröristin bölge halkı ile irtibatını kesmek ve mahallinden ikmal ve desteğini önlemektir. Bunun en kestirme yolu, devletin ve güvenlik güçlerinin halkla bütünleşmesidir.

Silahlı Kuvvetler, değerleri, örf-adet-gelenek ve kültürlerini benimseyip bölge halkı ile kaynaşamamaktadır. Bölge insanı tarafından, Silahlı Kuvvetler mensuplarına başka bir ülkenin askeriymiş gibi; Silahlı Kuvvetler mensupları da, bölge halkına düşman muamelesi yapmıştır. Hep birbirine kuşku ile bakmışlardır. Bu mesafeli duruş terörizmin işine yaramıştır.

İç güvenliğin İçişleri Bakanlığının sorumluluğuna verilmesi ve terörle mücadele için özel birlik oluşturulması, bölge halkı ile mevcut olan kopukluğun giderilmesi için de uygun olacaktır.

Kış mevsimi teröristlere bırakılmamalıdır:

Bölgede sekiz ay kış, dört ay yaz hüküm sürmektedir. Terörle mücadele dört-beş aya sığdırılmaktadır. Takviye birliklerinin gelişi, sorumluluk bölgelerine yerleşmesi, kış girmeden toplanıp, kışlarına intikal etmeleri de bu sürenin içindedir. Yılın geri kalan yedi-sekiz ayı, takipten kurtulan teröristler, yeni mevsime kadar toparlanma imkanı bulmaktadır.

Kış şartlarına göre de eğitilip donatılmış özel birliklerle terörle mücadele kış aylarında da sürdürülmelidir. Teröristlerin kışı geçirmek için köy ve mezralara yerleşmeleri, buralarda barınmaları ve buralardan ihtiyaçlarını temin etmeleri önlenmelidir.

Üst Karargâhlar Komuta Yerlerini bölgeye taşınmalıdır.

Birliklere gayret vermek, problemleri yerinde tespit ederek tedbirleri zamanında uygulamaya sokmak ve harekâtı yerinden sevk ve idare etmek için büyük karargâhların komuta yerleri de harekât bölgesine taşınmalıdır. Askerin karşılaştığı sorunlarla komutanlar da karşılaşılırsa, tedbirler vaktinde alınır.

Komutanlar, başarı için, en kritik yer ve zamanda bulunmalıdırlar. Ülkemizin güvenliğini tehdit eden en kritik yer teröristlerin üslerinin ve faaliyet alanlarının bulunduğu bölgelerdir. Üst düzey komutanlıkların karargahları bölgeye taşınırsa, terör uzun süre varlığını devam ettiremez. Asker nerede ise komutanlar da orada olmalıdır. Asker arazide ise komutanı da arazide, asker kışlada ise komutanı da kışlada bulunmalıdır.

Köy Koruculuğu sistemi ıslah edilerek devam ettirilmelidir.

Geçici Köy Koruculuğunun kaldırılmasını en çok PKK istemektedir.

Güvenlik kuvvetleri, kırsal kesimde köyleri ve mezraları tek tek savunma imkânına sahip değildir. Teröristlerce, geceleyin basılan pek çok köye, haberdar edilmelerine rağmen güvenlik kuvvetlerinin yetişemediği çok olay bulunmaktadır.

Teröristin varlığını devam ettirebilmesi için bölgede hâkimiyetini tesis etmesine ihtiyacı vardır. Siyasî seviyede de, taktik seviyede de PKK için bu zarurettrir.

ASSAM
Adaleti Savunalar
Stratejik Araştırmalar Merkezi
www.assam.org.tr

PKK'nın köylerine girmesini istemeyen, eylemlerini ve amaçlarını paylaşmayan, devlete bağlı çok Kürt Köyü vardır. Devletin yeterli koruma sağlayamadığı bu köyleri, silahsız ve tedbirsiz olarak PKK'nın insafına bırakmak, Devletin ayıbı olduğu gibi, terörün hedefine de yardım edecek en büyük hata olur.

Köy Koruculuğu sistemi ıslah edilerek devam ettirilmelidir. Düzenli bir teşkilata sokularak eğitilmeli ve Abdülhamit Han'ın aşiret alaylarına benzer sistem içinde geliştirilerek, kendi köy ve yerleşim yerlerinin PKK'ya karşı korunmasında görevlendirilmelidir.

Adnan Tanrıverdi
Emekli Tuğgeneral
ASDER Gnl. Bşk.